animalia

Kjøttets tilstand 2026

Status i norsk kjøtt- og eggproduksjon

REDAKSJON
Ann-Kristin Kjos
Roger Moe
Ola Nafstad
Tora Saltnes
Marianne Vangsøy
Edel-Anita Westhagen

ANIMALIA AS
Lørenveien 38, Pb 396 Økern, 0513 Oslo
Telefon: 23 05 98 00
E-post: animalia@animalia.no
animalia.no

KJØTTETS TILSTAND 2026
Opplag: 1 800
Foto forside: Animalia / Jonas Ruud
Trykk: Konsis AS
Dato: Oktober 2026

SVANEMERKET
Trykksak
2041 0785

Kjøttets tilstand 2026

Kjøttets tilstand gir hvert år et faktabasert bilde av norsk husdyrhold og kjøtt- og eggbransjen. Statistikken fra hele verdikjeden gir næring, myndigheter og andre et felles kunnskapsgrunnlag for beslutninger og samfunnsdebatt.

I 2025 gikk storfeproduksjonen ned, og markedet snudde fra overproduksjon til underproduksjon. Å bygge opp produksjonen tar tid. Samtidig økte produksjonen av svinekjøtt, fjørfekjøtt og egg. Færre sauer og lam ble slaktet, men gode beiter ga høye slaktevekter og gode klassifiseringsresultater for lam.

Norske husdyr har gjennomgående god helse, og antibiotikaforbruket er fortsatt svært lavt sammenliknet med de fleste andre land. I 2025 ble det eksempelvis verken påvist ondarta fotråte hos småfe, storfetuberkulose, *Salmonella* hos svin eller Newcastle sjuke hos fjørfe. Alvorlige dyresjukdommer i Europa og smitterisiko fra villsvin understreker likevel at forebygging, overvåking og beredskap må styrkes.

Dyrevelferdsprogrammene har høy oppslutning og gir et stadig bedre grunnlag for målrettede forbedringer. Veterinærbesøk, kompetanseheving og systematiske registreringer bidrar til å dokumentere utviklingen. Resultatene viser samtidig at blant annet kalvevelferd fortsatt krever oppmerksomhet.

Mattryggheten er fortsatt svært god, takket være systematisk innsats gjennom hele verdikjeden. Andelen storfeslakt med hygienetrekk gikk ned også i 2025. Forekomsten av campylobacter i norske slaktekyllingflokker er lav sammenliknet med de fleste andre europeiske land, men økte fra året før.

Beregnet reelt kjøttforbruk økte med 2,8 prosent fra 2024 til 2025. Forbruket av rødt kjøtt økte, mens hvitt kjøtt var tilnærmet stabilt. Stadig flere egg finner veien til matbordet og tilliten til norske produkter er fortsatt høy. I årets undersøkelse mener 60 prosent at kjøtt- og eggproduksjonen bør øke av hensyn til selvforsyning og beredskap.

God ressursutnyttelse er avgjørende for selvforsyningen. Andelen norske råvarer i kraftfôret økte fra 51 til 62 prosent i 2025, den høyeste siden 2012. Korn, grovfôr og grasarealer er sentrale ressurser for husdyrproduksjonen. Samtidig må arbeidet med utslippsreduksjoner og bærekraftig fôr fortsette.

Takk til alle som har bidratt til Kjøttets tilstand 2026. Jeg håper rapporten gir nyttig innsikt. Den digitale utgaven gir lengre tidsserier og interaktiv statistikk. God lesing!

EDEL-ANITA WESTHAGEN
Administrerende direktør
edel.anita.westhagen@animalia.no

OM ANIMALIA

Animalia er Norges ledende fag- og utviklingsmiljø innen kjøtt- og eggproduksjon.
Vi er en nøytral bransjeaktør som tilbyr norske bønder, hele den norske kjøtt- og eggbransjen og samfunnet forøvrig kunnskap og kompetanse gjennom husdyrkontroller og dyrehelsetjenester, beredskap, driftskritiske fagsystemer, forsknings- og utviklingsprosjekter, e-læring og kursvirksomhet og allmenn kunnskapsformidling.

VISJON

Vi skaper lønnsomhet gjennom kunnskap.

FORMÅL

Animalia skal bidra til økt verdiskaping, reduserte kostnader og høy tillit til norsk kjøtt- og eggproduksjon.

FORRETNINGSIDÉ

Kjøtt- og eggbransjens foretrukne leverandør for å styrke bærekraft og langsiktig konkurransekraft for bonde og bransje gjennom å levere kunnskapsbaserte, nyttige og kostnadseffektive tjenester.

Innhold

Vi mener lammet har det best, men velger kyllingen i butikkhylla 4
Systematisk arbeid for bedre dyrevelferd på slakterier 14
Teknologi og kunstig intelligens gjør maten tryggere 24
EUROP-klassifisering i tretti år: Hva har det betydd for bonde og bransje? 34

01 HUSDYRPRODUKSJON

Færre storfe på tross av underskudd på storfekjøtt 45
1.1. Storfe 46
1.2. Gris 48
1.3. Småfe 51
1.4. Fjørfe 53
1.5. Økologisk produksjon 54
1.6. Husdyr i verden 57

02 DYREHELSE

God dyrehelse krever kontinuerlig og forsterket innsats 59
2.1. Storfe 60
2.2. Gris 64
2.3. Småfe 66
2.4. Fjørfe 69
2.5. Helsedata rapportert gjennom Dyrehelseportalen 69
2.6. Antibiotikaforbruk i husdyrproduksjonen 73
2.7. Påvisninger av husdyrsjukdommer på liste 1 og 2 basert på mistanker, eller gjennom myndighetenes og næringens kontroll- og overvåkingsprogrammer 75
2.8. Forekomst og overvåking av prionsjukdommer 80
2.9. Resistensovervåking 80
2.10. Forekomsten av smittsomme husdyrsjukdommer i Europa 82
2.11. Import av levende dyr 87

03 DYREVELFERD

Sterk oppslutning om dyrevelferdsprogrammene 91
3.1. Dyrevelferdsprogram for storfe 93
3.2. Dyrevelferdsprogram for sau 95
3.3. Dyrevelferdsprogram for svin 96
3.4. Dyrevelferdsprogrammer i fjørfeproduksjonene 98
3.5. Tap av storfe, sau, lam og geit på beite 102
3.6. Død under transport og oppstalling 104
3.7. Etisk regnskap 106
3.8. Bedøving og avliving 106
3.9. Kursvirksomhet knyttet til dyrevelferd 108

04 MATTRYGGHET

Hygienearbeid sikrer fortsatt god mattrygghet i Norge 113
4.1. Hygienetrekk for skitne slaktedyr 114
4.2. Zoonoser og mattrygghet 118
4.3. Kassasjon 126

05 SLAKTING, KLASSIFISERING OG EGGPRODUKSJON

Færre slakt, men høyere vekter for flere dyreslag 129
5.1. Årsproduksjon av storfe-, svine- og småfeslakt i Norge 130
5.2. Klassifisering av slakt 132
5.3. Slakteriene 142
5.4. Slaktelinjer og anlegg 143
5.5. Årsproduksjon av egg og fjørfekjøtt i Norge 145

06 ULL OG BIPRODUKTER

Garn av ufarget ull er den nye trenden 149
6.1. Ull 150
6.2. Biprodukter 152

07 KJØTT- OG EGGFORBRUK

Forbruket av rødt kjøtt økte fra 2024 157
7.1. Forbruk av kjøtt og egg 158
7.2. Kjøtt og eggs bidrag til næringsstoffer i kostholdet 164
7.3. Import og eksport av kjøtt og kjøttvarer 166
7.4. Konsumprisindeks 170

08 HOLDNINGS- OG TILLITSUNDERSØKELSE

Hensynet til matsikkerhet og selvforsyning står sterkt 173
8.1. Tillit til kjøtt- og fjørfebransje og produkter 174
8.2. Er norske eller utenlandske produkter tryggest? 177
8.3. Tillit knyttet til dyrevelferd, bærekraft og klimamål 179
8.4. Hvor viktig er selvforsyning? 180

09 BÆREKRAFT, MILJØ OG KLIMA

Kornkvaliteten avgjør norskandeler i fôret 183
9.1. Bruk av jordbruksareal 184
9.2. Beitebruk 185
9.3. Tilskudd til miljøformål 186
9.4. Fôr til husdyr 187
9.5. Selvforsyningsgrad 191
9.6. Utslipp av klimagasser 193
9.7. Reduksjon av matsvinn 196

Sau på utmarksbeite kan bevege seg fritt, beite og utøve naturlig atferd. 78 prosent av forbrukerne har et godt inntrykk av dyrevelferden hos norske sauer og lam. Foto: Animalia / Grethe Ringdal

Vi mener lammet har det best, men velger kyllingen i butikkhylla

Forbrukere i Norge rangerer dyrevelferd høyt når de blir spurt. I butikken ser kjøpene ut til å følge en annen logikk. Den vanlige forklaringen er dobbeltmoral. Men holder den, eller er det spørsmålene og situasjonene som er forskjellige?

FORFATTERE
ANNE ZONDAG OG ODD GUNNAR THOEN

Spurt om hva husdyrprodusentene bør prioritere høyest, setter 53 prosent høy etisk standard og dyrevelferd øverst. Det er det klart hyppigste svaret, langt foran effektiv produksjon og rimelig mat (16 prosent) og klima (9 prosent).

Det samme utvalget, ble spurt om hvordan de ser på å spise kjøtt fra husdyr: 67 prosent svarer «helt naturlig», 20 prosent «uproblematisk så lenge dyret har hatt det bra». Åtte prosent oppgir moralske eller etiske betenkeligheter. To prosent lar være å spise kjøtt av etiske grunner.

Begge svarene kommer fra samme utvalg. De som rangerer dyrevelferd øverst, er de samme som svarer at det er helt naturlig å spise kjøtt. At bare åtte prosent kjenner på moralsk ubehag, sier noe om hvor selvfølgelig kjøttspising er, også blant dem som bryr seg om god dyrevelferd.

Avstanden mellom svarene er den vanlige inngangen til temaet: folk mener én ting og gjør en annen, verdiene forvitrer et sted mellom undersøkelsen og butikkhyllen.

Den enkle konklusjonen er inkonsekvens eller dobbeltmoral. Tallene fra holdningsundersøkelsene og salgstallene gir grunn til å spørre om den konklusjonen er riktig. Meningsmålingen og handlekurven treffer ikke mennesket i samme situasjon, og det er forskjellen mellom de to situasjonene vi må belyse.

HOLDNING OG FORBRUK GÅR HVER SIN VEI

En meningsmåling sier lite om hva folk faktisk kjøper. Det vet produsenter og dagligvarekjeder fra sine egne salgsdata. Holdningene finnes i undersøkelsen, handlingene i salgstallene, og de må leses hver for seg før vi kan se dem i sammenheng.

Folk forbinder god dyrevelferd med at dyra får gå ute. Halvparten oppgir utegang som kjennetegn på godt kjøtt, flere enn dem som peker på norsk opprinnelse. Det er et bilde som ligger nær sau og storfe, som beiter, og lenger unna kylling og gris, som i hovedsak lever innendørs.

Kylling er blitt en gjenganger på norske middagstallerkener. Siden 1990 er forbruket av kylling mangedoblet og ligger nå på et historisk høyt nivå.
Foto: Matprat

«44 prosent har et godt inntrykk av dyrevelferden hos norske kyllinger. Samtidig er kylling den store vekstvinneren. Hvitt kjøtt har økt med nær 13 kilo i året per innbygger siden 1990.»

Om utegang faktisk er et godt mål på dyrevelferd, tar denne artikkelen ikke stilling til. Poenget er at folk lener seg på en rettesnor som for dem er enkel: det naturlige er det gode. Den gjør mer arbeid enn den ser ut til. Naturen har ingen vilje, og vi holder den ikke ansvarlig for noe. Det som ligner på naturen, problematiseres sjelden. Samtidig er natur noe vi ser på som et gode, forbundet med frihet og utfoldelse. Det er frihet vi tenker på når vi peker på utegang, og med den målestokken taper produksjonene som foregår innendørs, uansett hvor mye stell som ligger bak. Rettesnoren styrer hva folk mener, men følger dem ikke nødvendigvis til butikkhylla.

Hvorfor spiser vi da stadig mer fra de produksjonene vi bekymrer oss for, og ikke mer fra de vi forbinder med utegang og naturlig utfoldelse?

Blant husdyra ligger sau og lam øverst når forbrukerne blir bedt om å vurdere hvilke dyr som har et godt liv: 78 prosent har et godt inntrykk av dyrevelferden hos norske sau og lam. Forbruket av småfekjøtt har likevel falt sakte over flere tiår, og ligger lavere enn for tretti år siden. Kylling ligger i den andre enden av skalaen: 44 prosent har et godt inntrykk av dyrevelferden hos norske kyllinger. Samtidig er kylling den store vekstvinneren. Hvitt kjøtt har økt med nær 13 kilo i året per innbygger siden 1990, og kylling alene er mangedoblet, til et historisk høyt nivå. Ved de to ytterpunktene går problematisering av velferd og forbruk motsatt vei.

Dyrevelferd er en verdi de fleste forbrukere vedkjenner seg. Nær halvparten oppgir god dyrevelferd som viktig når de handler, på linje med verdi for pengene, og foran lav pris. Men i butikken trekkes de ikke automatisk mot de råvarene de selv forbinder med god velferd. 78 prosent mener at lam har det bra, men det kjøpes ikke mer lammekjøtt av den grunn.

Mange mener dyrevelferden for norsk storfe og lam er god, men det er ikke avgjørende når middagen skal planlegges eller handlekurven fylles. Har folk innvendinger mot rødt kjøtt, handler de om helse og pris. God dyrevelferd får altså ikke folk til å kjøpe mer. Den gjør at de slipper å tenke på det, og at god samvittighet kan komme på kjøpet når de velger enkelte råvarer.

Undersøkelsen viser at det er ved kjøp av egg og kylling forbrukerne oppgir at de av og til velger ut fra dyrevelferd: 47 prosent for egg, 38 prosent for kylling. Det er de to kategoriene med de tydeligste merkeordningene og valgmulighetene. For de fleste andre produkter finnes ingen enkel måte å handle på verdien av ekstra god dyrevelferd. Man må stole på at nivået i Norge er bra nok.

FORBRUKER OG BORGER

Motsetningene vi får øye på hos forbrukeren, blir lettere å forstå når vi skiller mellom to roller det samme mennesket veksler mellom. Som forbrukere velger vi innenfor det butikken tilbyr, til de prisene som gjelder, med den tiden vi har. Valget gjelder middagen i dag. Som borgere snakker vi om noe større: hvordan norsk husdyrhold bør drives, hvilke standarder som skal gjelde, hva slags landbruk vi vil ha framover. Der tenker vi prinsipielt og på lang sikt. Når Opinion ringer, er det borgeren i oss de får tak i.

Forbrukerrollen er begrenset. Ikke bare annerledes, men snevrere. I butikken kjenner nok mange at det er lite rom for lange og prinsipielle tanker, og enda mindre for å stille krav der og da. Blir vi derimot spurt om hva vi ønsker, kommer idealene til syne.

I stedet for å sortere forbrukere i grupper som er mer eller mindre moralsk konsekvente, kan vi skille mellom de to rollene. Da blir forbrukerne mindre inkonsekvente enn det kan virke som. Skillet går gjennom hver enkelt av oss. Den som svarer på undersøkelsen, er den samme som står i butikken.

Borgeren mener alvor. Dyrevernorganisasjonene har skapt en synlig debatt, og målet deres, at dyra skal ha gode liv, er vanskelig å være uenig i. De fleste nordmenn godtar husdyrhold med det det innebærer, og vil samtidig at dyra skal ha det godt. Det er dette de 20 prosentene uttrykker når de svarer at kjøtt er uproblematisk så lenge dyret har hatt det bra.

Begge svarene er ekte. De kommer fra hver sin situasjon. Så hva er det som skiller de to?

BUTIKKEN SVARER PÅ DET SOM HASTER
Det er vanlig å si at forbrukeren går på autopilot i butikken og tar mange valg uten å tenke over dem. Det stemmer nok for en del av handleturen. Men oppmerksomheten er ikke borte. Forbrukeren er opptatt av hva som er enkelt og blir godt, hva som finnes i disken og hva vi har i kjøleskapet. Mye av dette skjer på intuisjon, bygget opp av hverdagslige erfaringer og adskillige handleturer. Butikken er i dialog med forbrukeren om nettopp dette, og svarer på det her og nå.

Folk har moralske og etiske ambisjoner på vegne av husdyra, men de aktiveres ikke nødvendigvis ved butikkhyllene. De ligger flere ledd unna: hvordan dyret levde, hvordan det ble produsert og hva som har skjedd i verdikjeden før produktet havnet i pakken. For forbrukeren er dette komplekst. En vanlig lavprisbutikk fører rundt 4 500 varelinjer, et stort supermarked opptil 20 000, fordelt på nær hundre varekategorier. Å handle helt i tråd med egne idealer krever at man går bak overflaten, tilbake gjennom verdikjeden til dyret bak produktet. Butikken er innrettet for det motsatte, for det umiddelbare valget. Oppgaven er umulig.

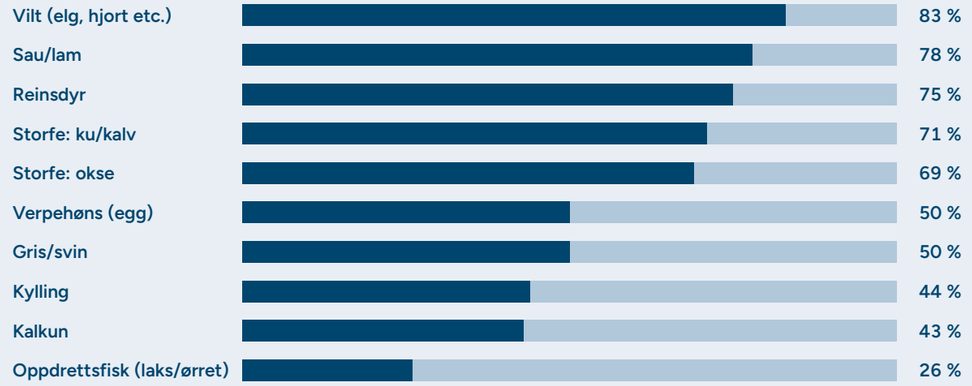
En del forbrukere bekymrer seg for både etikken og helsa, men bekymringen har begrenset kraft mot det vi er sterkt motivert for og får umiddelbar uttelling for: en god og mettende middag på bordet, en fornøyd kjæreste, penger til overs. Det gjelder ikke bare kjøtt. Vi vil også være mindre på skjerm og koser oss med den. Vi vet at film er bedre på kino og blir i sofaen. Vi vil lage mat fra bunnen og griper begjærlig det ferdige produktet i frysedisken som varmes opp på åtte minutter.

BUTIKKEN ER INNREDET FOR PRIS
En dagligvarebutikk er ingen nøytral scene der forbrukeren utøver sine verdier. Nesten alt i den er innredet for at kunden skal tenke på pris. Tilbudsplakatene, skiltene, plasseringen, «3 for 2», alt trekker mot spørsmålet om hva ting koster. Det norske kjedelandskapet gjør dette tydeligere enn de fleste: tre aktører som konkurrerer på pris, år etter år, med lavpris som identitet. Å finne det rimeligste er en ferdighet kunden øver på hver eneste handletur. Pris er den ene dimensjonen kunden får trening i å sammenligne.

Tilliten til bonden og norsk landbruk er høy og stabil. 72 prosent ønsker bedre dyrevelferd, men mener det er myndighetenes oppgave å drive arbeidet framover. Foto: Tommy Ellingsen

Hva er ditt generelle inntrykk av dyrevelferden i Norge for hver av følgende dyreslag?

Kilde: Opinion for Matprat (2026) N 1 603

Ingen har nødvendigvis villet det slik. En priskrig er konkurranselogikk, og på overflaten et gode for kunden. Men den lave prisen forteller ikke alt om hva folk egentlig verdsetter. Den fanger det som lett lar seg måle og sammenligne, og lar resten ligge. Pris er synlig. Merkeordninger er synlig. Dyrevelferd er sjelden synlig som et parameter i butikken. Du kan ikke se på pakken hvordan dyret hadde det, og det som ikke vises fram i hylla, er vanskelig å velge ut fra. Da blir dyrevelferd stående som noe man mener og må stole på, mer enn noe man handler på.

VIL HELST SLIPPE Å TENKE PÅ DYRA
Under overflaten ligger en vegring hos en del forbrukere. 23 prosent oppgir at de misliker å tenke på dyrene når de handler kjøtt, egg og melk, opp fra 20 prosent året før. Blant dem under 30 er andelen 31 prosent, mot 13 prosent blant dem over 60. Vegringen er størst der forbruket er høyest, blant de yngste kundene.

I dag er det fullt mulig å handle egg og kjøtt uten å bli gjort oppmerksom på dyrevelferdsdimensjonen. Moderne butikker er bygget slik. Det er en utvikling i markedet, og noe verken bonden eller forbrukeren har innvirkning på.

TILLIT TIL PRODUSENT OG MYNDIGHET
At forbrukeren ikke sjekker, leses gjerne som likegyldighet, som en som mener mye uten å følge det opp. Tallene fra undersøkelsen kan tolkes annerledes. Flertallet har tro på jobben næringen gjør, og vil at myndigheter og lovverk skal sette høye standarder.

Tilliten til norsk landbruk er høy og stabil: 78 prosent i 2026, mot 76 to år før. Bøndene, Mattilsynet og veterinærene ligger høyt når folk skal si hvem de stoler på, dagligvarekjedene ligger lengre bak. Ansvaret plasseres hos produsent og myndighet, og et stort flertall vil at det skal ligge der: 72 prosent ønsker bedre dyrevelferd, men mener det er myndighetenes oppgave å drive arbeidet fremover. Samtidig kjenner folk på at bondens hverdag er krevende, med økende kostnader og stadig strengere krav. Dette er en forbruker som ønsker at fellesskapet skal holde et høyt ideal, ikke en som er i opposisjon til næringen eller en skepsis til husdyrprodusenter.

Tilliten er likevel ikke uten forbehold. Folk er minst bekymret for de ekstensive produksjonene, sau og storfe på beite, og mer forbeholdne overfor de intensive, som oppleves som mer industripreget. I tråd med sine idealer er forbrukeren ekstra oppmerksom nettopp der. Bekymringen kommer til uttrykk, og der det finnes et merke eller tydelig informasjon, velges produktet som gir en forsikring mot den. Samtidig tar vi som forbrukere hensyn til egen hverdag og lommebok.

GRIS OG LAKS
I 2023 var svineproduksjonen den med dårligst omdømme: 25 prosent svarte at de opplevde gris som den husdyrproduksjonen med dårligst dyrevelferd, 15 prosent svarte oppdrettsfisk og 14 prosent kylling. Medieoppslagene var mange. Forbruket falt ikke dramatisk. Forbruk av svinekjøtt sank noe fra 25 til rundt 22 kilo per innbygger over åtte år, i takt med rødt kjøtt ellers, uten synlig utslag av skandalen.

Laksen har en annen historie. Andelen med dårlig inntrykk av velferden i oppdrett har steget fra 36 prosent i 2024 til 44 i 2026, og ingen annen art scorer lavere. Den negative oppmerksomheten som lå på grisen, ser nå ut til å rette seg mot merdene. Fiskeprisen har også steget kraftig i perioden. Om og hvordan det henger sammen med velferdsinntrykket, sier materialet ingenting om.

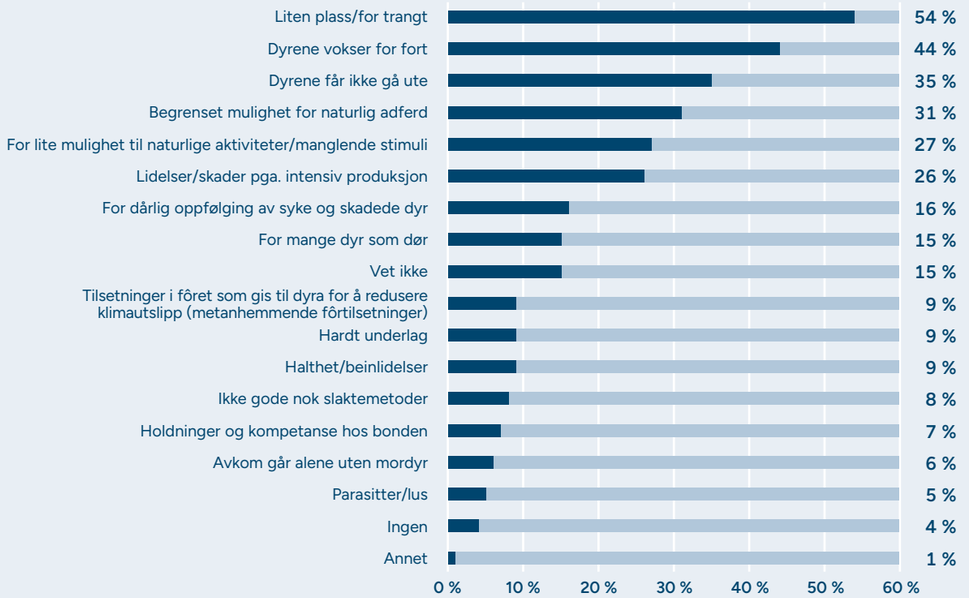
Den raske lesningen er at etikken endelig slår igjennom. Grisen taler mot den. Hadde velferdsbekymring alene styrt kurven, skulle svin tapt da presset var størst. Det skjedde ikke.

Mye tyder på at forskjellen ligger i hvordan de to råvarene er posisjonert og innarbeidet hos forbrukeren. Grisen oppfattes som rimelig og med god verdi for pengene, den er oftest pakket inn som pølse og produkter med avstand til dyret, og den ligger under tillitsparaplyen som norsk husdyrproduksjon gir. Laksen ser ut til å mangle denne forsikringen i forbrukerens øyne. Den er blitt mer kostbar, helsebildet er blitt mer omdiskutert og velferdshistoriene samler seg. For grisen pekte hensynene i ulike retninger og nøytraliserte hverandre. For laksen peker de samme vei de siste to årene.

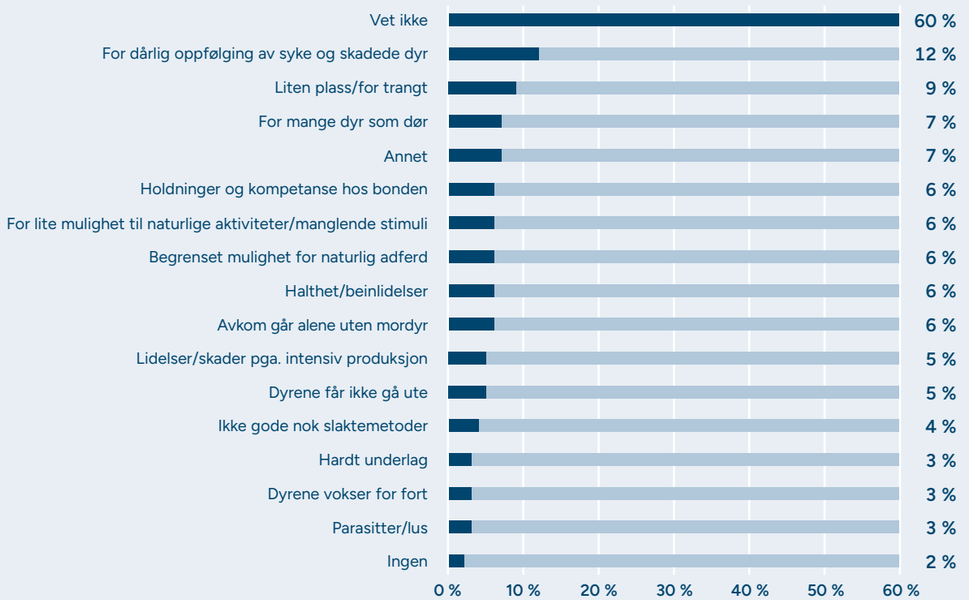
Lammeskank er en tradisjonsrik råvare, men vi spiser stadig mindre saue- og lammekjøtt. Forbruket har falt gradvis over flere tiår og er nå lavere enn for 30 år siden.
Foto: Matprat

Hvilke dyrevelferdsutfordringer kobler du til kyllingproduksjon i Norge?

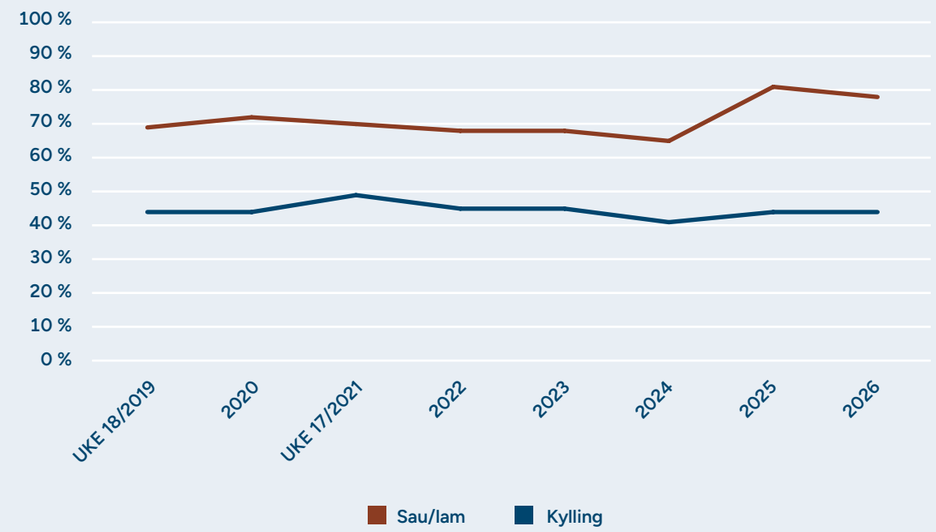

Kilde: Opinion for Matprat (2026) N 1 603

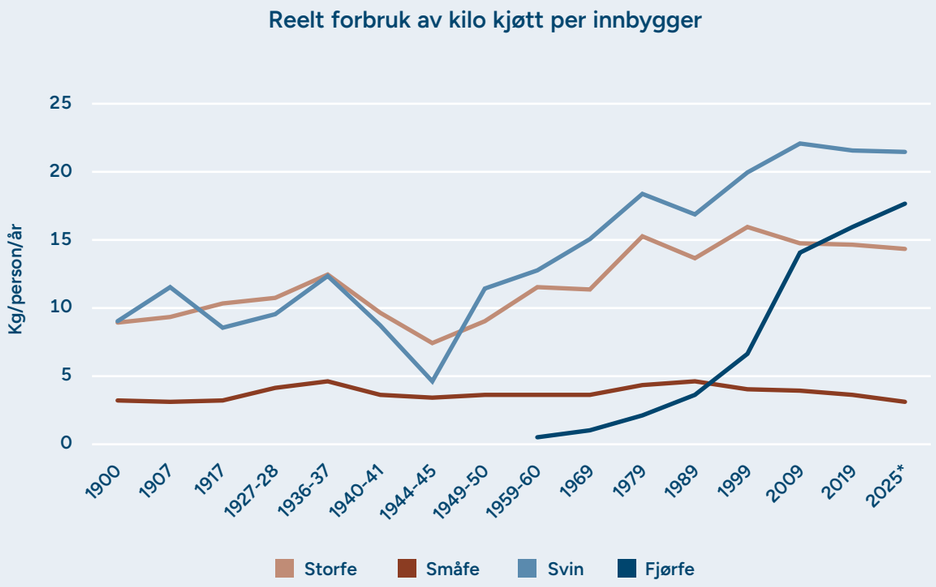
Hvilke dyrevelferdsutfordringer kobler du til saueproduksjon i Norge?

Kilde: Opinion for Matprat (2026) N 1 603

Kilde: Opinion for Matprat (2026) N 1 603.

Alt i spiselige mengder, men ikke inkludert svinn. * Tall for 2025 er foreløpige tall.
Kilde: SSB årbok 1954, 1961; NIBIO; Totalkalkylen.

«78 prosent har et godt inntrykk av dyrevelferden hos norske sau og lam. Forbruket av småfekjøtt har likevel falt sakte over flere tiår og ligger lavere enn for tretti år siden.»

HVA FORBRUKEREN OG BORGEREN VIL

Materialet gir lite grunnlag for bildet av den inkonsekvente forbrukeren. Borgeren og forbrukeren svarer ulikt fordi de blir spurt om ulike ting, i ulike situasjoner. Begge svarene er reelle og hører hjemme der de gis.

Spørsmålet er derfor ikke hvorfor holdning og handling spriker, men hva det er ved kjøpssituasjonen som kaller fram en annen logikk enn den vi svarer ut fra som borgere. Det handler om rommet forbrukeren står i.

Forbrukeren sjekker ikke selv, men svarer som borger på hva næringen og myndighetene bør gjøre, og der er svaret tydelig: 78 prosent har tillit til norsk landbruk, og 72 prosent ønsker bedre dyrevelferd og at det er myndighetenes oppgave å drive arbeidet videre. Tilliten er høy, og med den følger høye forventninger til næringen og myndighetene i fellesskap. Det sier noe om hvilken retning forbrukeren og borgeren vil at næringen skal ta.

FORFATTERE

Anne Zondag
anne.zondag@matprat.no

Odd Gunnar Thoen
gunnar.thoen@matprat.no

Anne Zondag er kultursosiolog og innsiktsansvarlig i Matprat. Hun har arbeidet med forbrukeratferd siden 2000 og har ansvar for forbrukerinnsikt, forbrukerholdninger og Matprats løpende omverdensanalyse. Siden 2015 har hun fulgt befolkningens holdninger til etikk og dyrevelferd i husdyrholdet, og hvordan disse holdningene henger sammen med folks matvalg.

Odd Gunnar Thoen har ansvar for analyse og resultatoppfølging i Matprat. Han følger utviklingen i markedet tett og sørger for at organisasjonen har et oppdatert kunnskaps-grunnlag gjennom innhenting, analyse og formidling av innsikt om forbrukere, trender, marked, produkter, handel og matbransjen. Gunnar har ansvar for gjennomføring og oppfølging av forbruker- og markedsundersøkelser.

KILDER:

Helsedirektoratet (2025). Utviklingen i norsk kosthold 2025. Oslo: Helsedirektoratet, publisert 26. november 2025

NIBIO. Totalkalkylen for jordbruket. Beregnet reelt forbruk av kjøtt per person. Gjengitt i Kjøttets tilstand, Animalia

Opinion for Matprat (2026). Holdninger til dyrevelferd og kjøtt. Mai 2026, N = 1 603

YouGov for Matprat (2023). Holdninger til dyrevelferd i norsk husdyrproduksjon. Mars 2023, N = 1 608

Statistisk sentralbyrå. Historisk statistikk, Statistisk årbok 1954 og 1961

Foto: Animalia

Systematisk arbeid for bedre dyrevelferd på slakterier

Håndtering ved transport og på slakteri utgjør en kort, men sårbar periode i produksjonsdyrenes liv. Det er en stor overgang fra det livet de har levd. Dyrevelferd ved transport og slakting har historisk vært en blindsone. Fra år 2000 og fram til i dag har Animalia jobbet med å heve kunnskapsnivået i alle ledd og brukt Etisk regnskap som verktøy for å bidra til bedre velferd i denne delen av verdikjeden.

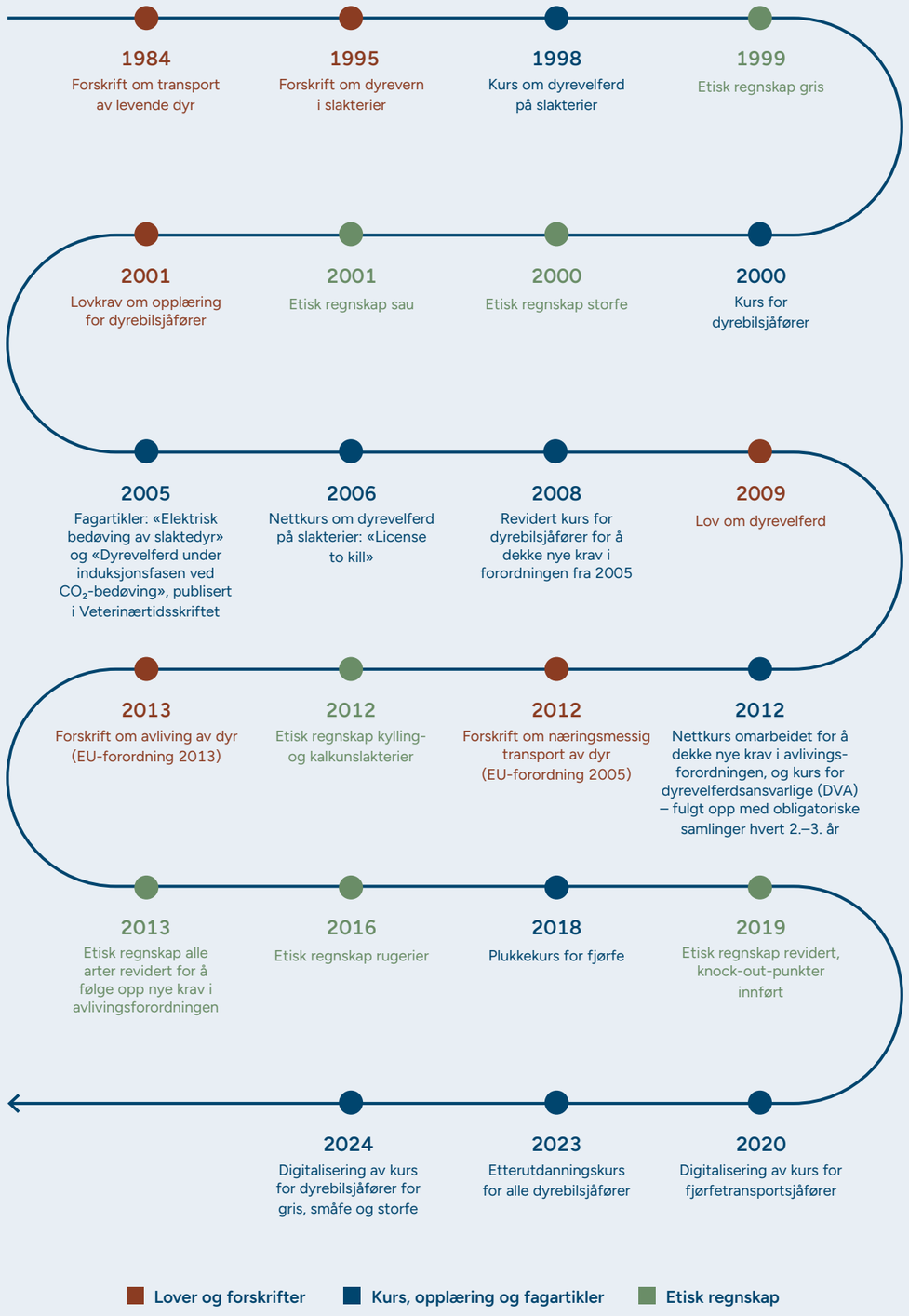
FORFATTER
ELISIV TOLO

I 1999 kartla Fagsenteret for kjøtt, som i dag er Animalia, dyrevelferdsutfordringer på norske slakterier. Rapporten som kom ut av kartleggingen pekte på mangler ved inntransport, mottak, inndriving og oppstalling, unødvendig bruk av tvang, mangler ved bedøvingsutstyr og lite systematisk oppfølging av avvik. I tillegg var det manglende kunnskap om dyrevelferd og ulike bedøvingsmetoder både blant veterinærer og operatører på fjøs og i avliving. Misvisende regelverkskrav for enkelte bedøvingsmetoder bidro også til feil. Kort sagt var det mye å ta tak i.

Animalia har gjennom årene som har gått fulgt flere akser for å løfte bransjen i arbeidet med å gi dyra bedre velferd fram mot slakting gjennom:

- Å tilby en systematisk kartlegging og gjennomgang av dyrevelferd ved hvert enkelt anlegg, kalt Etisk regnskap
- Å løfte kompetanse hos alt personell som håndterer dyr i forbindelse med slakting; dyretransportører, dyrebilsjåfører og operatører på slakteri
- Å bedre kvaliteten på bedøving med vekt på kompetanse, rett utstyr riktig brukt og vedlikeholdt, og systematisk overvåking av bedøvingskvalitet
- Bedre vurdering og økt kompetanse om transportegnethet både hos produsent og sjåfør
- Tettere oppfølging av produsenter på gård for å unngå at dyr som ikke bør utsettes for transport likevel sendes med dyrebil

Tidslinje med endringer i regelverk og tiltak

Regelverksendringer

Over tid har regelverket rundt velferd for dyr vært i stor endring både i omfang og innhold. Det gjelder både den underliggende normen for hva som er akseptert hold av dyr, hvilke deler av dyreholdet som er regulert og graden av konkret og detaljert regulering.

Fram til 1995, var omfanget av lover og forskrifter begrenset. Vi hadde en lov om dyrevern fra 1974, en forskrift om transport av levende dyr fra 1984, og diverse instrukser og rundskriv. I 1995 kom forskrift om dyrevern i slakterier. Som titlene over antyder, var fokus primært på vern fra lidelse og mindre på velferd.

Etologi, læren om dyrs atferd, ble innlemmet i biologiske fag i årene fra 1980 til 1990. En helhetlig forståelse av dyrs behov forutsetter bidrag fra mange biologiske og husdyrfaglige disipliner. Fysiologi, avl, ernæring og fôring, husdyrmiljø, veterinærmedisin og etologi er viktige brikker i denne helheten. Etologien har lagt vekt på dyrenes subjektive opplevelse og motivert atferd.

I 2009 fikk Norge en ny lov om dyrevelferd, og i 2013 en ny forskrift om avliving av dyr. Dette regelverket implementerer EUs avlivingsforordning og omfatter all håndtering av levende dyr på slakterier.

EU-forordningen «EF 1099/2009 Avliving av dyr» kom med mange nye krav i 2013:

- Alle slakterier av en viss størrelse må utnevne en dyrevelferdsansvarlig (DVA)
- Alle operatører som håndterer levende dyr på slakteriet skal ha et kompetansebevis fra Mattilsynet; det forutsetter gjennomføring og bestått eksamen fra et godkjent kurs
- Det skal finnes standardiserte fremgangsmåter for all håndtering
- Krav til nøkkelparametre for alle bedøvingsmetoder
- Løpende registrering av nøkkelparametre for elektrisk bedøving og gassbedøving
- Systematisk bedøvingskontroll utover den løpende kontrollen av hvert enkelt individ

Disse kravene har bidratt positivt til bedre oppfølging av dyrenes velferd!

ETISK REGNSKAP TYDELIGGJØR FORBEDRINGSPUNKTER
Et etisk regnskap er et forbedringsverktøy som kartlegger utfordringer ved håndtering av dyr i forbindelse med slakting. Etisk regnskap er opprinnelig basert på et dansk system brukt på svineslakterier. Det ble tilpasset til norske forhold, og etter hvert utviklet vi tilsvarende regnskap for storfe-, småfe-, og fjørfeslakterier, og senere også for rugerier.

De første årene ble etisk regnskap brukt for å kartlegge de alvorligste utfordringene. Man så at det også ga anleggene bedre muligheter til å se forbedringsbehov på ulike områder i sammenheng. Etter hvert har de fleste anleggene valgt å kjøpe Etisk regnskap årlig. De siste ti årene har vi i snitt gjennomført 40 regnskap hvert år.

KONTROLLPUNKTER MED VURDERINGER
Etisk regnskap gjennomføres som en tredjepartsrevisjon, hvor vi er på et anlegg i én til tre dager, avhengig av antall dyr og arter som håndteres på det enkelte slakteri. Alle aktiviteter med levende dyr deles opp i ulike kapitler, med 5-16 kontrollpunkter i hvert kapittel. Hvert punkt vurderes så på en skala fra 1-3 basert på faste kriterier.

Regnskapet ser på regelverksetterlevelse, prosedyrer, planlegging, inntransport, avlessing og prioritering av dyr med avvik, flytting av dyr, oppstallingsforhold, bedøving og avliving, i tillegg til registrering og oppfølging av uønskede hendelser.

Etisk regnskap: Grunnleggende krav til behandling av dyrene

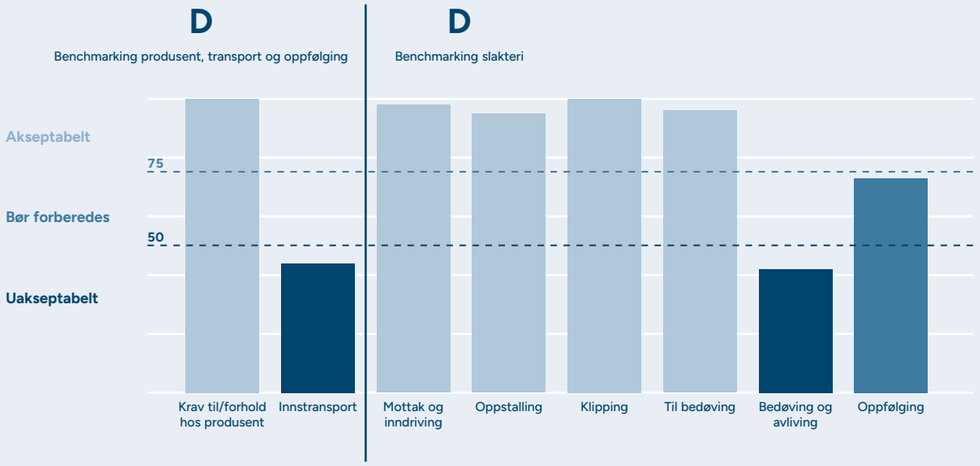
- Fysiske behov skal tilfredsstilles
- Dyr som kan skade hverandre skal holdes adskilt
- Interiør skal utformes for å unngå skader
- Begrenset oppstallingstid og ren liggeplass
- Drivganger skal utformes slik at dyrene går fram uten tvang*
- Rolig håndtering uten sammenpakking
- God bedøving og avliving

Årsaker til at dyrene ikke vil gå fram kan være glatt gulv, forstyrrende elementer, støy, motgående luftstrømmer, lysforhold og innsnevringer.

* Tvang kan være tak i ull, ører eller hale, som er forbudt, mye håndtering/nærkontakt med dyrene, eller bruk av elektrisk drivstav.

Etisk regnskap for sau

NB: Karakter D pga 3-er på KO-punkt

Grafisk framstilling av et hypotetisk Etisk regnskap utført av Animalia. Et anlegg som får karakter 1 på alle punkter scorer 100 prosent på alle områder. Er alt galt på et område, gir det 0 prosent. Mer enn 75 prosent på alle områder gir totalkarakter A dersom anlegget ikke får dårlig karakter på et såkalt knock-out-punkt.

Observasjonene våre oppsummeres i en rapport med en grafisk framstilling av score på hvert kapittel med begrunnelse for dårlige karakterer. Mangelfulle rutiner på særlig kritiske punkter for dyrenes velferd og næringens omdømme, og manglende oppfølging av registrerte avvik, er såkalte «knock out-punkter». Det vil si at dårlig vurdering gir dårlig hovedkarakter uansett om det er gode resultater på alle andre områder. Det synliggjør de mest kritiske områdene som anleggene skal ha kontroll på.

Rapporten inneholder bilder og videoer og presenteres for slakteriets nøkkelpersonell før avreise eller påfølgende uke.

INNSIKT OG RESPEKT NØDVENDIG FOR TILLIT

Det er opp til hvert slakteri å avgjøre hvilke tiltak de skal iverksette. Men dersom de samme manglene registreres i flere påfølgende regnskap, vil det påvirke totalvurderingen.

For å nå fram til operatører og ledelse med funn og konklusjoner, er det viktig å respektere operatørenes utfordringer, beskrive ulike situasjoner slik at de kjenner seg igjen, og påpeke for ledelsen når operatørene ikke har tilgang til nødvendige ressurser, som egnet utstyr og tilstrekkelig bemanning.

Etisk regnskap som verktøy er revidert flere ganger både for å ta inn endringer i regelverk, men også for å stramme inn kriterier for god score.

Majoriteten av slakterier og rugerier bruker nå etisk regnskap regelmessig. Tilbakemeldingene fra slakteriene har med få unntak vært svært gode; presentasjonen vurderes som interessant og nyttig, kommentarer er greie å forstå, regnskapet styrker det holdningsskapende arbeidet og gir et bedre utgangspunkt for å arbeide med dyrevelferd.

OPPLÆRINGSLØP FOR BEDRE DYRETRANSPORT

Transportforskriften som kom i 1999 hadde en «hvilende» paragraf som sa at alle dyrebilsjåfører måtte ha deltatt på godkjent kurs, og så søke Statens dyrehelsetilsyn om godkjenning for transport av levende dyr.

Animalia laget et kurs i 2000 som la vekt på transportmateriell, transportegnethet, regelverkskrav, naturlig adferd hos ulike kategorier dyr, og tiltak for å redusere stress og lette driving. I løpet av to år deltok flere hundre dyrebilsjåfører på klasseromskurs og fikk formell godkjenning fra dyrehelsetilsynet. I påfølgende år ble det arrangert seminarer og samlinger for transportører, dyrebilsjåfører og nøkkelpersonell ved verksteder som bygger skap til dyrebiler. Det ble dermed lagt et godt grunnlag for å bedre dyrenes velferd under transport og opplasting.

Fra 2012 ble EU-forordningen EF 1/2005 implementert i Norge gjennom forskrift om næringsmessig transport av dyr. Da ble det obligatorisk med godkjenningsbevis utstedt av offentlig myndighet i hele EU. Animalias kurs ble utvidet og godkjent av Mattilsynet.

For å sikre god tilgjengelighet av obligatorisk opplæring, har vi senere digitalisert kursene for både transport av fjørfe og firbeinte dyr. I tillegg har næringa blitt enig om en bransjeretningslinje som krever at tilsluttede virksomheter bare bruker dyrebilsjåfører som har deltatt på fysiske etterutdanningskurs hvert tredje år. Her repeteres krav, og det diskuteres holdninger, ansvar og praktiske utfordringer.

VARIGHET ELLER KVALITET?

Mange forbrukere er bekymret for lange dyretransporter. Dersom forholdene på bilen er dårlige, for eksempel ved for høy tetthet, for lav temperatur eller for dårlig ventilasjon, vil lange reiser være ille. Men om forholdene er gode, ser vi i hovedsak at dyrene er rolige under transporten. Det er lasting og lossing som er mest utfordrende.

Næringa har jobbet med å forbedre kvaliteten på dyretransporten på flere måter, blant annet ved å utvikle dyreskapene som brukes på bilene.

Da vi begynte med Etisk regnskap rundt år 2000, var det vanlig å transportere sau og gris i to etasjer, men det fantes ikke mange biler med heis. Man brukte smale ramper, til dels uten rekkverk og med bratt helling. Det hendte også at lam måtte hoppe ned fra andre etasje på bilen. Manglende sklisikring på gulv og ramper økte faren for skader.

Nå har alle dyrebiler med flere etasjer heis, og gulv og ramper har sklisikkert belegg. Skap med aluminiumsvegger uten varmetilførsel er lite egnet til kalde vinterdager. Dersom det er fullt i dyrerommet, må nødvendigvis noen griser ligge inntil ytterveggen, med fare for frostskader. I dag har noen biler isolerte vegger, og alle som brukes ved lave temperaturer skal ha varmetilførsel i dyrerommet.

TETTHETEN ER REDUSERT

For 30 år siden var det ikke uvanlig å transportere griser med mindre enn 0,36 m2 per gris. I dag skal hver slaktegris ha minst 0,5 m2, og mer enn det dersom det er kalde vegger. Alle biler skal også måle og registrere temperatur i dyrerommet og sikre at temperaturen er mellom 5 og 30 grader. De fleste skap har varmetilførsel i dyrerom.

VURDERING AV TRANSPORTEGNETHET

Tidligere observerte vi jevnlig sykebinger på slakteriene som ble brukt som oppsamlingssted for dyr som ikke skulle ha vært med på transporten. Til overmål ble de etter instruks fra Mattilsynet ofte stående til slutten av arbeidsdagen for å unngå tilsøling av linja, siden det var rimelig å anta at skrottene ville bli kassert.

Produsenter kan og skal vurdere alle dyr før de drives ut av fjøset på gården. Hvorvidt sjåføren har mulighet til å oppdage alle dyr med avvik i forbindelse med opplasting kan diskuteres.

MOTTAK OG OPPFØLGING AV AVVIK

Når det kommer inn dyr som ikke er vant til håndtering, dyr som ikke kan gå normalt, dyr med underliggende sykdom som forverres underveis eller akutte skader, skal dyrene prioriteres slaktet eller avlives ved mottak. I tillegg skal slike tilfeller registreres ved mottakskontrollen, og inntransport i strid med transportforskriften skal følges opp slik at faren for gjentagelse reduseres. Tidligere var det mindre bevissthet om dette både hos husdyrprodusenter, slakteripersonell og tilsynsveterinærer.

I Etisk regnskap oppfordrer vi til å avlive slike dyr for bondens regning ved ankomst til slakteriet. Både bonde og dyrebilsjåfør kan også få et overtredelsesgebyr fra Mattilsynet.

FLYTTING AV DYR OG BRUK AV DRIVMIDLER

Drivganger med sklisikkert gulv uten sluk eller rot, rett belysning, jevn bredde på drivganger skjermet mot bevegelser, enhetlige materialer og farger, og uten motgående luftstrømmer bidrar til god driving med lite behov for aktiv driving eller tvang.

Ved flytting av dyr, skal man utnytte dyrenes flokkinstinkt og ta det med ro. På tysk sier man at «fort er langsomt».

Til venstre ser vi avslappede griser i skap med isolerte vegger og godt med strø. Til høyre ser vi en annen gruppe gris etter avlessing; transportert inn til slakteriet i et skap med aluminiumsvegger uten varmetilførsel på en kald dag. Foto: Animalia

"Hold munnen lukket, og hold hendene i lomma», sier min kollega. Er det smale drivganger, skal antall dyr i hver gruppe reduseres. Selv om det er fristende å slippe fram flere dyr når første gruppe går, blir det fort kaos når de første dyrene plutselig står, og de begynner å klatre opp på hverandre.

Ombygging og utbedring av drivganger og flinke operatører har bidratt til at slakteriene har redusert bruk av elektrisk drivstav på storfe betydelig. Det brukes nå primært på enkelte okser, dersom andre tiltak ikke virker. Men fornuftig bruk av elektrisk drivstav på storfe vurderes som bedre enn langvarige forsøk med bruk av stemme, klapping og annet.

All bruk av elektrisk drivstav på gris er faset ut, og det er forbudt å bruke det på småfe både her i Norge og i EU.

KOMPETANSE OG GODE HOLDNINGER

God håndtering av dyr i forbindelse med slakting forutsetter operatører med gode holdninger, innsikt i dyrs atferd, teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter i bruk av bedøvingsutstyr. Animalia hadde derfor allerede i 1999 utviklet materiell med opplæring om dyrevelferd i slakterier. Det var basert på en film fra «Humane Slaughter Assosiation» (HSA), og video og klasseromskurs ble tilbudt til operatører i fjøs og avliving på alle slakterier fra 2000-2006.

I 2005 publiserte vi to artikler i Norsk veterinærtidsskrift for å bidra til økt kompetanse hos tilsynsveterinærene. Den ene var en oversiktsartikkel om elektrisk bedøving av slaktedyr, med hovedvekt på bedøving av gris og sau. Den andre tok for seg dyrevelferdsaspekter under induksjonsfasen ved CO_2-bedøving av slaktegris.

Året etter utviklet vi e-læringskurset «License to kill», med ulike nivåer for slaktere, avdelingsledere og veterinærer, basert på kurset fra HSA og erfaringer fra Etiske regnskap.

Etter implementering av alle nye krav i avlivingsforordningen i 2013, ble e-læringskurset fra 2006 godkjent av Mattilsynet. Det ble også laget et tilsvarende kurs for dyrevelferd på fjørfeslakterier. De dyrevelferdsansvarlige (DVA) på hvert anlegg har ansvar for å følge opp at operatørene får praktisk opplæring og har nødvendige ferdigheter før de søker Mattilsynet om kompetansebevis. Alle DVA-er må delta på obligatoriske samlinger med Animalia hvert 2.-3. år.

Å drive dyr av bilen skal skje med ro og tålmodighet.
Foto: Animalia

Historien om Phineas Gage

Phineas Gage arbeidet på den amerikanske jernbanen i 1848.

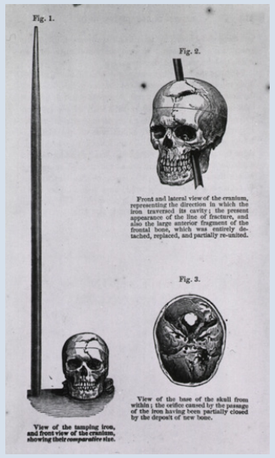
I en sprengningsulykke fikk han et spett gjennom hodet og frontallappen i hjernen. Han gikk i bakken, men reiste seg igjen etter en stund. Legen som behandlet ham fjernet spettet og infisert hjernemasse som tøt ut.

Etter et lengre sykeleie levde han i tolv år etter ulykken. Dessverre var han skadet. Han endret personlighet og hadde mistet all empati.

Ironisk nok mistet han jobben på jernbanen og måtte jobbe som fjøsrøkter.

Bilde av Phineas Gage: Public domain, via Wikimedia Commons

Illustrasjon av hodeskalle med spett: Rawpixel

Etter at vi begynte med Etiske regnskap på fjørfeslakterier og rugerier, har vi også utviklet flere kurs for plukking av ulike fjørfearter.

Etiske regnskap viste at manglende kunnskap og lite kommunikasjon mellom teknisk personell, operatører og tilsynsveterinærer økte risiko for dårlig bedøving. Slaktere kunne komme med påstander som «jeg ser jo at den er død – hjernemassen tyter jo ut der hvor bolten gikk inn». Det betyr ikke at dyret er dødt – noe som illustreres godt av historien om Phineas Gage.

MER KUNNSKAP OM BEDØVINGSMETODER

Veterinærutdanningen omfattet tidligere svært lite om bedøvingsmetoder brukt på slakterier. Forskriften om dyrevern på slakterier hadde minimumskrav til elektrisk bedøving og bedøving med karbondioksid (CO_2). Det er ikke overraskende at både slakteriene og tilsynet antok at det var godt nok å ligge på eller over minstekrav. Det var det dessverre ikke – noe som bidro til mangelfull bedøving. For gassbedøving var kravet minst 80 prosent gass-konsentrasjon i minst 60 sekunder. Da hadde grisene mistet bevisstheten, men sannsynligheten for at de våknet igjen før eller under avblødning var stor. Tilsvarende var og er 1,0 ampere (A) for lite til sikker bedøving av større lam, søyer og større værer. I dag krever vi 1,3-1,8 A.

God kommunikasjon mellom teknisk personell og den dyrevelferdsansvarlige er viktig. Når de som bedøver dyrene ikke får nødvendig informasjon om registrering og oppfølging av nøkkelparametre og feilmeldinger, kan det gå galt.

METODENES STYRKER OG SVAKHETER

Ved vurdering av bedøvingsmetoder, må man vurdere risiko for ubehag, uro, angst, frykt og smerte før og under bedøving og avliving. Stress før bedøving kan påvirke belastningen ved og effekten av bedøvingen. I tillegg er det viktig at operatør og tilsyn kan vurdere effekten og at avblødning kan utføres raskt og riktig.

Så langt finnes ingen metode som oppfyller alle disse kravene. Ved valg av metode, er det viktig å kjenne svakhetene ved metodene som brukes, så risiko for alvorlige feil og konsekvenser kan reduseres.

Bruk av boltepistol og elektrisk bedøving krever høy presisjon ved treffpunkt for bolt og elektroder. Det medfører behov for å skille hvert dyr fra resten av gruppen, og noen grad av fiksering, definert som en måte å begrense dyrets bevegelsesfrihet på. Individuell håndtering og fiksering kan medføre stress og behov for noe bruk av tvang. Lav presisjon gir ikke bedøving, og kramper og andre forhold gjør det vanskelig å kontrollere effekten.

Ved gassbedøving kan grisene bedøves i små grupper, uten nær kontakt med mennesker. Sikkerheten for at alle dyrene blir godt bedøvet er høy, og det er enkelt å se om grisene er uten bevissthet. Dessverre er ikke effekten øyeblikkelig.

For noen griser kan det ta minst 25 sekunder før tap av bevissthet. Derfor har forskere og dyrevernsorganisasjoner krevd forbud mot bedøving med høye konsentrasjoner av CO_2. I praksis er det vanskelig å finne bedre alternativer.

BEDRING AV BEDØVINGSPRAKSIS
Som følge av det man har sett i Etisk regnskap gjennom mange år, er bedøvingspraksis på slakteriene endret på flere områder:

Slakteriene har anskaffet kraftigere boltepistoler. Våpen (.22 kaliber) som tidligere ble brukt på ungokser er nå forbeholdt reservebedøving av sau og slaktegris. Kraftigere våpen (.25 kaliber) med lengre bolt og bedre rutiner for vedlikehold og oppbevaring gir bedre bedøving, slik at operatørene kan ta seg noe bedre tid før avblødning og ivareta egen sikkerhet bedre.

Bedøvingsskap brukt til elektrisk bedøving av småfe og gris opererte tidligere med fast spenning og variabel strøm. Det medførte at store dyr kunne få for lite strøm, mens små dyr fikk mye. Nye skap kan bruke høyere spenning, og det er mulig å stille inn flere programmer med fast strømstyrke tilpasset dyrekategori. Elektriske parametre for alle dyr registreres og lagres, det er bedre vedlikehold, og bedre utforming av bedøvingsrom.

Når det gjelder gassbedøving, ble gamle anlegg med enkeltvis inndriving og mye bruk av elektrisk drivstav rundt år 2000 erstattet med nye anlegg med gruppevis inndriving, bedre lys og eliminering av elektrisk drivstav. Fra 2019 skal slakterier med gassbedøving måle og oppbevare registreringer av gasskonsentrasjon og eksponeringstid, og ha kontroll på temperaturen i kammeret. Det gir bedre muligheter for å oppdage feil og finne årsaker til tegn på oppvåkning.

Klipping

Det er godt dokumentert at klipping oppleves som svært stressende for sau og lam. Målet ved all håndtering i forbindelse med transport og slakting er å unngå alle former for unødvendig håndtering, slik at dyrene takler den totale belastningen. Samtidig er det viktig å klippe dyrene så nær opptil slakting som mulig for å unngå forurensning av slaktet.

Fra slutten av 1900-tallet, har det i Norge vært vanlig å klippe sau og lam på slakteriet. Det medfører ekstra utfordringer med logistikk og oppstalling. For å effektivisere klippingen, hadde mange slakterier klippestasjoner hvor dyrene etter klipping kunne skyves ned sklier, hvor de til dels ble stående under klippeplattformen med lav takhøyde og dårlig luft. Klipperne har tradisjonelt jobbet på akkord. Både sklier og akkordarbeid bidro til ekstra stress og til dels store utfordringer med klippeskader.

Nortura har derfor utviklet linjer hvor dyrene klippes etter avliving. Det er innført på alle anlegg som slakter mye småfe.

Småfe bedøves ved hjelp av strømførende elektroder som skal plasseres riktig, som vist her. Foto: Animalia

SYSTEMATISKE GJENNOMGANGER VIRKER
Næringens tiltak gjennom snart tre tiår har resultert i at færre avvikende dyr sendes til slakt. De som likevel kommer inn avlives raskt. Drivganger er bedre utformet, og bruk av elektrisk drivstav på gris er eliminert, mens den er redusert på storfe. Det er en betydelig reduksjon i klippeskader på sau før avliving, og langt bedre kvalitet på bedøvingsutstyr.

Selv om det fortsatt er uløste utfordringer både ved logistikk og praktisk håndtering av dyrene som kan påvirke dyrenes velferd negativt, har jevnlige gjennomføringer av Etisk regnskap bidratt til økt bevissthet og bedre holdninger, ifølge slakterienes tilbakemelding.

FORFATTER

Elisiv Tolo
elisiv.tolo@animalia.no

Elisiv Tolo er veterinær og har de siste 27 årene arbeidet med dyrevelferd i forbindelse med transport og slakting i Animalia. Før hun begynte i Animalia, arbeidet hun i stordyrpraksis og med offentlig næringsmiddeltilsyn og kjøttkontroll.

KILDER:

Broom & Fraser, 2015

PigStun-prosjektet- PigStun - EURCAW-Pigs
https://animalia.no/aktuelt/eu-prosjekt-alternativer-co2-bedoving-gris

Neville Gregory, Animal welfare and meat science,
https://www.amazon.com/Animal-Welfare-Science-Neville-Greg/dp/085199296X

Temple Grandin, Livestock Handling and Transport
https://www.amazon.com/Livestock-Handling-Transport-Principles-Practice/dp/1786399164

Humane Slaughter Associationt Publications - Humane Slaughter Association

bsi Schwarzenbek, Veröffentlichungen | Tierschutz bei Transport, Schlachtung und Tötung

På slakteriet møtes slaktedyr og avansert teknologi i et samspill som sikrer trygg mat, god dyrevelferd og effektiv produksjon.
Foto: Fatland Jæren

Teknologi og kunstig intelligens gjør maten tryggere

For å sikre trygg mat til forbrukerne, tar kjøttindustrien i bruk stadig mer avansert teknologi, automatisering og digitale løsninger. Dette gir bedre kontroll på prosesser, økt sporbarhet og redusert risiko for feil, samtidig som næringen håndterer utfordringer knyttet til arbeidskraft og effektivitet. Norge er blant landene som leder an i denne utviklingen.

FORFATTERE
GUNVOR ELISE NAGEL-ALNE OG OLE ALVSEIKE

Slakteriene og mattilsynene i Europa rapporterer at det er krevende å få tak i kvalifisert personell til å gjøre jobber i produksjonen. Samtidig er mulighetsrommet stort for å frigjøre arbeidskraft i vår verdikjede. Denne situasjonen gjør at det jobbes mye med å utvikle, teste og kvalitetssikre ny teknologi. I land som Nederland, Danmark og Sverige er de offentlige myndighetene i front, mens i andre land er næringen mest aktiv.

Alle ønsker at målinger og kontroller skal utføres så likt og rettferdig som mulig. Objektive målinger og lik bedømming er viktig i eksempelvis klassifisering av slakt og i Mattilsynets kjøttkontroll. Mange av dagens vurderinger gjøres av måleinstrumentet mennesket. Mennesker har fantastiske egenskaper; signalene fra sensorene syn, hørsel, lukt, kraft og fingerfølelser (haptikk) analyseres lynkjapt med kunnskap, erfaring, intuisjon og kreativitet. Ut av analysene kommer det ordrer til finavstemte armer og fingre, som i tillegg evner å justere mens handlingen pågår. Det finnes ingen kunstig intelligens eller ingeniør som er i nærheten av å kunne konstruere noe lignende.

MEN, mennesker kommer med noen «svakheter». Vi husker ikke så presist, vi sliter med å gjøre oppgavene likt hver gang, vi blir slitne, det er vanskelig å kalibrere oss slik at alle våre kollegaer vurderer ellers like tilfeller likt. I tillegg har vi en tendens til å gjøre ting slik at det blir lettest mulig for oss selv.

Digitale instrumenter og maskiner er til sammenligning ganske dumme. De kan løse et begrenset antall oppgaver, og det er begrenset hvor gode maskinene er til å løse nye oppgaver intuitivt. MEN, de er stabile, lydige, forutsigbare og tåler lange dager. Maskinene «husker» veldig godt ettersom mye informasjon samles automatisk og kan ettergås.

TEKNOLOGISK UTVIKLING I NORSK KJØTTINDUSTRI

Norge har gjennom flere tiår bygget opp en kjøttproduksjon med fokus på mattrygghet, god dyrehelse og effektive kontrollsystemer. Samtidig står næringen overfor nye utfordringer knyttet til tilgang på arbeidskraft, økte krav til effektivitet og behov for kontinuerlig forbedring. Rekruttering til oppgaver som kjøttskjæring og kjøttkontroll er krevende, og det er derfor et mål å opprettholde eller øke produksjonen samtidig som avhengigheten av manuell arbeidskraft reduseres. Automatisering og objektive målemetoder bidrar til mer ensartede prosesser, blant annet innen klassifisering og kvalitetsvurdering av slakt, samtidig som risikoen for skader og feil reduseres.

Det er mange kandidat-teknologier som kan implementeres i verdikjeden for kjøttproduksjon for å erstatte eller forbedre dagens etablerte systemer. Fargene i bildet gjenspeiler hvor i loopen ulik teknologi anvendes; noe fanger opp data, noe bearbeider mens andre teknologier lagrer. Noen teknologier kan også gjøre flere oppgaver. Tilpasset fra Susana Santos, General Directorate for Food and Veterinary, Portugal.

Norsk kjøttindustri har tradisjon for å ta i bruk ny teknologi og arbeide systematisk med å forebygge utfordringer ved kilden. Eksempler er varmebehandling av kraftfôr for å redusere smitterisiko og videreutvikling av slakteteknikker som styrker mattryggheten. Samtidig skjer det en rask teknologisk utvikling innen automatisering, sensorteknologi og digitale løsninger. For å lykkes må teknologien tilpasses praktiske forhold i produksjonen, samtidig som arbeidsprosesser og regelverk utvikles i takt med de nye mulighetene.

Norge ligger langt framme i europeisk sammenheng når det gjelder digitalisering og tilrettelegging for automatiserte løsninger i matindustrien. Bruk av kunstig intelligens, bildediagnostikk og datadrevne beslutningsstøttesystemer åpner for nye måter å organisere produksjon, kontroll og kvalitetsarbeid på. Denne utviklingen skaper også behov for ny kompetanse. For å utnytte potensialet i teknologien, kreves både opplæring, faglig innsikt og evne til omstilling, noe som gjør kompetanseutvikling til en viktig faktor for den videre utviklingen av norsk kjøttproduksjon. Digitale løsninger som blant annet anvender kunstig intelligens åpner opp muligheter som driver fram automasjon og nye måter å organisere arbeidet, endrer innholdet i jobbene og roller for profesjonene – det kalles digital transformasjon.

NY TEKNOLOGI HAR BRAKT VERDEN FRAMOVER

Gjennom tidene har det kommet ny, revolusjonerende teknologi og innovasjoner som har gjort arbeidsoppgaver lettere å gjennomføre og med et bedre resultat. Wilhelm Röntgens oppdagelse av elektromagnetisk stråling («røntgenstråler») er et eksempel som har hatt stor betydning for medisinsk terapi og diagnostikk. Manuelle undersøkelser og tolkning av symptomer ble erstattet med objektive og presise vurderinger som bidrog til tidligere oppklaring av sykdom og igangsetting av behandling der det var relevant.

Når ny teknologi introduseres, oppstår det ofte en ubegrunnet frykt for at maskiner skal erstatte menneskelig arbeidskraft. Historien om røntgen (og senere CT, MR og kunstig intelligens) viser imidlertid det motsatte. Faktum er at ny teknologi historisk sett endrer arbeidsoppgaver og øker det totale antallet jobber. Frykten for massearbeidsledighet på grunn av maskiner kalles i økonomien for The Luddite Fallacy – troen på at det finnes en fast, begrenset mengde arbeid i verden. Når teknologi gjør en jobb mer effektivt, synker kostnadene. Dette frigjør kapital og skaper helt ny etterspørsel etter andre varer og tjenester, som igjen skaper nye arbeidsplasser. En fersk beregning fra Statistisk Sentralbyrå viser at innføring av det som kalles generativ kunstig intelligens kan ha et «automatiseringspotensiale» på 16,8 prosent i norsk økonomi. Dette tilsvarer en effektivisering på noe i underkant av én arbeidsdag per uke. En dagsaktuell problemstilling er ressursmangel i offentlig forvalting. Ny bildeteknologi og kunstig intelligens kan støtte og etter hvert delvis erstatte mauell kjøttkontroll. Frigjorte ressurser kan da settes til oppgaver som krever tilstedeværelse og kompetanse (mennesker gjør jobben), eksempelvis følge opp dyrevelferd og dyrehelse.

REGELVERK OG NY TEKNOLOGI

Teknologi og innovasjon er stadig i utvikling, og det er opp til bedriftene selv å dokumentere at de tekniske løsningene er egnet med tanke på hygiene og HMS. Mattilsynet har ikke ansvar for å godkjenne produksjonsutstyr og ny teknologi, men kontrollerer at grunnforutsetningene er på plass og at resultatet er hygienisk tilfredsstillende.

Regelverket er i noen sammenhenger hemmende for innovasjon. Regelverk beskriver ofte hvordan en skal produsere, og dette begrenser mulighetsrommet for ulike løsninger og en digital transformasjon som jo forutsetter at samfunnet ikke er låst med «hvordan» oppgaver skal løses. Et funksjonelt krav beskriver hva en vil oppnå. Det forutsetter objektive og målbare krav. Et slikt krav kan være at antall bakterier på et slakt eller resultatene av miljøprøver ikke må overstige en gitt grense. Hvis en bedrift kan dokumentere at de oppfyller gode objektive kriterier, spiller det normalt ingen rolle hvordan bedriften fikk det til.

Et eksempel er at regelverket pålegger slakteriene å dele opp et slakt i to som igjen kan deles opp i tre deler. Hensikten med denne regelen er at en skal sikre sporing. Sikker indentifisering og sporing kan derimot opprettholdes med andre metoder enn de regelverket begrenser seg til. Dermed kan regelverket hemme innovasjon og teknologiutvikling selv om det ikke var hensikten.

Prosjektet RoBUTCHER som demonstrerte en helt ny metode å slakte på fra «utsiden og inn», fant at slaktehygiene og sporbarhet var bedre enn ved konvensjonell slakting på en slaktelinje. Det er jo et tankekors at hygieneregelverket hemmer utvikling av mer hygienisk slakting og nedskjæring. Teknologien fra RoBUTCHER videreutvikles i skjæresystemer organisert i celler.

Animalia og kjøttbransjen samarbeider med japanske Mayekawa som produserer robotsystemer til nedskjæring av slakt.

Regelverket trenger heller ikke å være enten beskrivelse av «hvordan» oppgavene skal utføres eller «hva» som er tilfredsstillende resultater for mattryggheten. Hvis man ønsker å beholde beskrivelse av hvordan operasjonene normalt utføres, kan man legge til, «eller ved metoder som gir tilsvarende resultat».

Et annet eksempel er at regelverket krever at dyr skal være reine før de sendes til slakt. Det høres jo fint ut, men er egentlig en visjon umulig å oppnå. For hva er egentlig rein?

RoBUTCHER

- EU-prosjekt (2020-2023) med formål å utvikle en «Meat Factory Cell (MFC)» for skalerbar slakting ved bruk av robotikk, kunstig intelligens og kognisjon
- Viste bedre hygieneresultater enn konvensjonell slaktemetode
- Prosjektet gav økt kunnskap samt verktøy og teknologimoduler for leveranse av komplekse og svært varierte robotløsninger
- Et bidrag til forbedret arbeidsmiljø og redusert belastning i slakteprosessen

Kameraer og KI brukes til å styre robotene dynamisk. Ved å justere og tilpasse skjæringen etter hvert kjøttstykke klarer systemet å håndtere biologisk variasjon. Foto: Mayekawa

Ingen dyr eller mennesker er bakteriologisk sett reine. En studentoppgave fra NMBU konkluderte nylig med at det er vanskelig å bedømme storfes reinhet på bås eller binge. Snittlinjene under buken og mellom beina er de mest relevante områdene med hensyn til slaktehygiene, og de er vanskelig tilgjengelige. Lenge før regelverkskravet kom, hadde den norske kjøttbransjen kommet til samme konklusjon. Det beste tidspunktet å vurdere et dyrs reinhet er etter bedøving og avliving når slaktet er heist opp. Likevel er det krevende å sikre lik bedømming. Dagens praksis er at operatører på slaktelinja setter kategori og dermed mulig trekk for bonden om dyret er i kategori 1 eller kategori 2. Animalia har i forskningsprosjektet EyeAM derfor utviklet en kamerarigg som tar bilde av opphengte storfe fra tre vinkler. Bildene sendes til en sentral database og analyseres der med kunstig intelligens. Resultatet sendes tilbake til slakteriet. Alt skjer automatisk i løpet av noen få sekunder. Denne analysen løser ikke problemet, men gir mer objektivt og rettferdig grunnlag for tiltak overfor produsenten og ekstra tiltak i slakteriet for å kunne slakte også disse dyrene tilfredsstillende hygienisk.

Utstyret testes ut i to slakterier med gode resultater, og vi forventer utrulling av det objektive kategoriseringsverktøyet i nær framtid.

Å utvikle risikobasert regelverk har lenge vært et mål. Det er logisk at man skal legge vekt på å forebygge de viktigste utfordringene og sykdommene. Ulempen er at risikobasert betinger fleksibilitet, det vil si at kontrolltiltakene må være til dels forskjellig i ulike områder, fordi problemene er forskjellige innenfor Europa.

Et eksempel er forenklet visuell kontroll av slaktene uten å snitte med kniv i lymfeknuter. Endringen har ikke medført noen som helst økning av sykdommer verken hos folk eller dyr. Sannsynligvis fordi man egentlig har kontrollert for sykdommer som ikke er til stede i Norge.

Nylig har den norske kjøttbransjen bedt om forenkling av trikinkontrollen av griseslakt. Nærmere 45 millioner griser har vært undersøkt siden 1994 uten et eneste funn av trikiner, og det er neglisjerbar risiko for mattrygghet. Ressursene til trikinkontroll kan anvendes til bedre formål.

Et problem er at de viktigste farene i mat, som salmonella- og campylobacter-bakterier, ikke oppdages med menneskelige sanser. Norden har vært tidlig ute med kontrolltiltak mot begge de nevnte infeksjonene. EU har kommet litt etter, men interessen for å faktisk gjøre tiltak er ikke så veldig stor. MRSA, de resistente gule stafylokokkene, som er utbredt i Europa, har norske bønder hittil lykkes å stort sett holde ute med kostbare tiltak etter påvisninger. Antibiotikaforbruket til norske husdyr er ekstremt lavt, og de samme medisinene som ble oppdaget på 1930-tallet (penicillin) er fortsatt dominerende og virker. Forekomsten av antibiotikaresistens i norske husdyr er tilsvarende lav. Dette er eksempler på tiltak iverksatt utenfor regelverket av bransjen. I 2016 var den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av Handlingsplanen mot Campylobacter spp. beregnet til 695 millioner kroner per år, ifølge en MENON-rapport. Et paradoks er at kostnadene bæres av norske bønder og slakteri, mens helseforetakene får gevinsten.

HVA SKAL TIL FOR Å TA I BRUK NY TEKNOLOGI?
Trygg matproduksjon er overordnet mål for verdikjeden vår. Dette involverer alle ledd fra jord til bord. Regelverket er omfattende for matproduksjonen og slik bør det også være, men det er viktig at det ikke legger begrensninger på teknologisk utvikling. For å finne ut om nye teknologier fungerer, er vi avhengige av å teste ut disse i relevante miljøer. I forskningsprosjektet EyeAM, har Animalia bl.a. sammen med italienske Farm4trade testet ut robotiserte kamerasystemer ved Fatland Oslo til å registrere forekomsten hos gris av brysthinnebetennelse og lungebetennelse ved Nortura Sandeid. Resultatet viser at roboten klarer å fange opp også mindre skader, mer informasjon og med mindre variasjon enn hva kjøttkontrollen gjør i Utvidet sjukdomskontroll (USR). Det gir mulighet til tidligere oppdaging av besetningsproblem og mer presis dokumentasjon av omfanget.

Tilsvarende har Farm4trade utviklet løsninger for overvåking og rapportering av leverskader (spolorm), og bedømming av kort hale hos gris.

Resultatet av kjøttkontrollen gir grunnlag for vedtak, det vil si godkjenning av slaktet, hel eller delvis kassasjon. Det er de offentlige veterinærenes ansvar å fatte disse vedtakene uansett om de gjøres på grunnlag av egen vurdering, en kjøttkontrollteknikers vurdering, på grunnlag av laboratorieanalyser eller ny teknologi. I regelverket er det Mattilsynets instruks til kjøttkontrollen som beskriver hvilke funn som skal ligge til grunn for vedtakene.

EyeAM

- IPN-prosjekt (2022-2026) om digital transformasjon av kjøttkontroll
- Prosjektet utviklet et konsept for digital transformasjon av kjøttkontrollen
- Objektive og automatiserte kjøttkontrolløsninger ble testet ut ved å dra nytte av matkjede-informasjon (MKI) og sensorer brukt i slakteriene
- Finansiert av Forskningsmidlene for jordbruk og matindstri (FFL/JA)

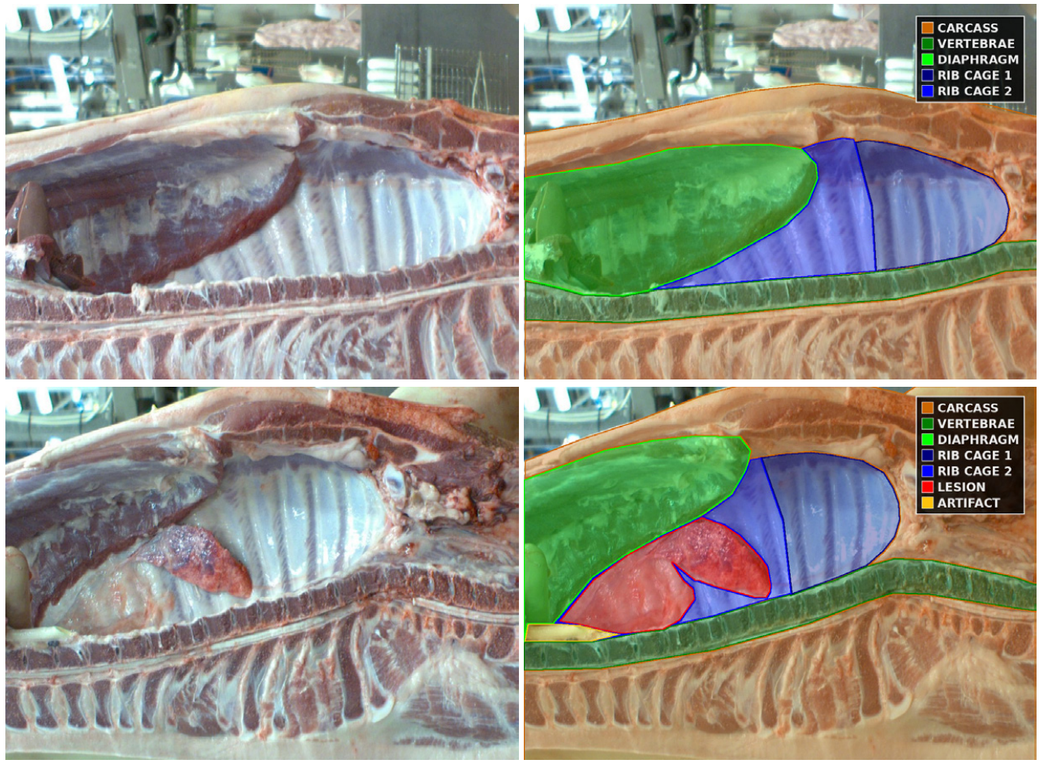

Dette er kamerariggen som prøves ut i EyeAM-prosjektet. Tre kamera tar bilde av et storfe etter avliving for vurdering av reinhet. Dette er et eksempel på hvordan kamerateknologi og sanntid analyseplattformer kan erstatte manuell klassifisering. Foto: Fatland Jæren (etter tillatelse)

Vision system – kameraoppsett
Server – Server
Cloud – skylagring
Synch – Dashbord

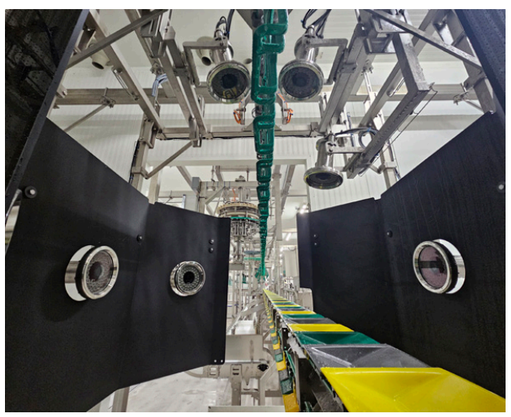
Denne tegningen viser hvordan bildeteknologi kan brukes som støtte i kjøttkontroll. Hver brysthinne blir fotografert og automatisk vurdert for forandringer eller avvik. Denne informasjonen kan i ettertid vurderes av offentlig veterinær eller andre. Illustrasjon: Farm4trade (etter tillatelse)

Hver brysthinne i et slakt blir fotografert og forandringer blir målt i areal. Dette gjør at kontroll kan utføres mer presist og objektivt. De to øverste bildene viser en frisk brysthinne uten avvik. De to nederste bildene viser brysthinne med avvik og som modellen fanger opp og registrerer. Foto: Farm4trade (etter tillatelse)

Å ta i bruk maskinbaserte verktøy kan kalles «objektiv assisterende teknologi». Det betyr at jobber som i dag utføres utelukkende av personer kan støttes med teknologi for å avlaste arbeidet og forbedre objektivitet og presisjon. Da kommer en fort inn på diskusjonen om hva som er grenseverdier, hvordan driftssikkerheten er og hva som skal ligge til grunn for validering av teknologier. Det etterlyses mye forskningsbasert dokumentasjon. Likevel, systemene vi har i dag er langt fra perfekte, og paradoksalt er det lite søkelys på å stille de samme kravene til validering av instrumentet «menneskene i kjøttkontrollen». Det til tross for at det er dokumentert grundig at vurderingene, systemene og beslutningene varierer betydelig mellom land, slakterier og mellom inspektører innen slakterier. I prinsippet bør det stilles samme krav både til menneskelige operatører og maskiner.

Fra EU er det nå tatt initiativ for endring i regelverket slik at kamerabaserte løsninger, kunstig intelligens og annen utvikling av teknologier tillates for å støtte den offentlige kjøttkontrollen. Disse systemene skal utfylle og støtte inspeksjonsarbeid og beslutninger i offentlig forvaltning som kjøttkontroll. Det er velkomment at et slikt initiativ kommer fra EU for det vil hjelpe til med å rulle ut teknologier som per nå kan stoppes på grunn av regelverkskrav. Videre erkjenner EU at det trengs kunnskap om nye systemer for å godkjenne teknologier (EU Artificial Intelligence Act). Det bør prinsipielt ikke være det offentlige som lager godkjenningsordninger, men setter funksjonelle krav som må oppfylles uavhengig av hvilken teknologi som brukes. Kunnskap og erfaring fra de prosjekter som er omtalt i artikkelen gjør Animalia og den norske kjøttbransjen i stand til å bidra til den teknologiske utviklingen av kjøttkontroll i Europa.

Utprøving av kameravisjon for å assistere dagens kjøttkontroll i fjørfeslakteri. Foto: Norsk Kylling, Orkanger (etter tillatelse)

Utprøving av kameravisjon for å assistere dagens kjøttkontroll i fjørfeslakteri. Foto: Norsk Kylling, Orkanger (etter tillatelse)

TEKNOLOGI	BRUKSOMRÅDE	EFFEKT PÅ MATTRYGGHET OG DYREVELFERD	VITENSKAPELIG DOKUMENTERT	KOMMERSIELT TILGJENGELIG
Datasyn og KI (Eks. VetInspector)	Automatisk post-mortem kontroll av skrotter og innvoller på slakteriet.	Oppdager sykdomstegn, sår og avvik raskere og mer objektivt enn manuell kontroll.	Ja.	JBT Marel (IRIS-systemet), TriVision og Frontmatec.
Spektroskopi (Hyperspektral avbilding)	Sjekker kjemisk sammensetning, ferskhet og forekomst av bakterier på kjøttoverflaten.	Detekterer usynlig kontaminering (f.eks. avføring eller bakteriekolonier) uten fysisk berøring.	Ja.	KPM Analytics (Sightline P-Series) og DTU Research Database.
Digital / Video Ante-Mortem Inspeksjon (LAMI = «Live ante mortem inspection»)	Kontroll av levende dyr i ro og bevegelse (atferd, halting, pust, skader) via høyoppløselig video før de godkjennes for slakt.	Avdekker stress, halthet og nevrologiske lidelser som er umulig å se etter at dyret er dødt.	Ja.	Tilbys som offentlige/ kommersielle plattformer der det tillates fjerninspeksjon (f.eks. **VAMI-programmet i Alberta, Canada** Video Ante-Mortem Inspection (VAMI) | Alberta.ca)
Fjernkontroll ante mortem og post mortem	Offentlig kjøttkontroll via strømmet video og AR-teknologi. En lokal tekniker med kamera gjør undersøkelsen mens en offisiell veterinær vurderer dyret/skrotten uten å være fysisk til stede..	Sikrer rask vurdering av slakt utenfor slakteriet.	Dokumentert gjennom pilotstudier ledet av SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) og **Livsmedelsverket** fram mot 2025/2026. Viser over 90 % samsvar med fysisk oppmøte.	**Under utrulling / avventer EU-lovgivning.** Teknologisk helt klar og testet ut av det svenske **Livsmedelsverket (SFA)**. Krever dispensasjon eller endring i EU-regelverket for permanent, kommersiell fullskaladrift.
ADAL (Automated Detection of Abattoir Lesions) Farm4trade	Automatisk bildediagnostikk av **lunge- og organlesjoner (f.eks. lungebetennelse/ pleuritt)** på griseskrotter på slakterilinjen.	Mer objektive registreringer av sykdomsforekomst. Dataene kan sendes tilbake til bonden.	Ja.	Validert og vitenskapelig publisert i artikkelen Automated detection and scoring of pleurisy in Norwegian slaughtered pigs: a field trial - ScienceDirect
SafetySpect (CSI & QAT teknologi)	Håndholdt eller stasjonær inspeksjon av slakteriutstyr (f.eks. kniver), transportbiler og kjøttoverflater for å oppdage fekal forurensing.	Kombinerer fluorescens-belysning og AI for å "se det usynlige". I tillegg brukes systemer som **CSI-D+** integrerte UVC-LED-lys for å **drepe skadelige bakterier** uten bruk av kjemikalier.	Ja.	SafetySpect Tilgjengelig som mobile skannere eller faste kontrollpunkter for kjøtt- og næringsmiddelindustrien.
RFID (Radio Frequency Identification)	Elektroniske øremerker, vomboluser eller slaktekroker som automatisk leser av dyrets ID trådløst under transport, fôring og slakting.	Sikrer individuell sporbarhet fra fødsel til slakt.	**Ja.** Internasjonal standard (ISO 11784/11785)	OSID (Norge), Allflex Livestock Intelligence, Datamars.
Fluorescens-deteksjon (BluLine & BluMax)	Sanntidsdeteksjon av synlig og usynlig **fekal kontaminering og bakterier** på kjøttskrotter (storfe, lam, fjørfe).	**Høy.** Avdekker mikroskopisk avføringssmitte som det menneskelige øyet går glipp av.	Ja.	Tilgjengelig som håndholdt skanner **(BluLine)** eller helautomatisk 3D-kamerasystem **(BluMax)**. Veritide – Food Safety Technology

Tabell: Teknologier, systemer og initiativ som er relevante for norsk kjøttproduksjon.

Danskene har utviklet komplett automatisk kjøttkontroll for kyllingslakterier. Hastigheten på de hurtigste slaktelinjene er omtrent 16 000 skrotter per time. Kontrollen skal da undersøke ca 4,5 kyllinger per sekund. VetInspector-systemet er ikke begrensende med hensyn til tempo og kapasitet. Mennesker sliter med å holde denne eller halve hastigheten over tid, det er svært monotont, og det har vært store utfordringer med å skaffe kontrollpersonell. Tester har vist at VetInspector-systemet oppdager mer enn tradisjonelle kjøttkontroller. Tilsvarende teknologi testes nå ut hos Danpo i Aars i Danmark og hos Norsk Kylling i Orkanger.

SÅ HVOR ER VI PÅ VEG?

Det totale antallet sysselsatte forventes redusert som følge av at semi-automatiserte og automatiske systemer vil være mer effektive. Andelen personell med lavere kvalifikasjoner vil bli redusert. Selv om antallet arbeidsplasser vil bli færre, er det større sjanse for stabilt arbeid. Effektivisering bidrar også til å sikre stabile arbeidsplasser. Økt likestilling og bedre lønnsvilkår vil gjøre arbeidsplassen mer attraktiv for lokale innbyggere og dermed redusere samfunnsrisikoer knyttet til sosial dumping. Dagens arbeid ved slakte- og skjærelinjer er mannsdominert, og teknologi kan gjøre arbeidet attraktivt for flere og bedre kjønnsbalansen.

HVA SKJER I ANDRE LAND?

Det utvikles og testes nye teknologier og systemer med den hensikt å forbedre og forenkle kjøttproduksjonen og kontroll med produksjonen. Tabellen viser oversikt over teknologier, systemer og initiativ som er relevante for norsk kjøttproduksjon. Listen er ikke uttømmende da det etableres nye teknologier fortløpende.

FORFATTERE

Gunvor Elise Nagel-Alne
gunvor.elise.nagel-alne@animalia.no

Ole Alvseike
ole.alvseike@animalia.no

Gunvor Elise Nagel-Alne er veterinær fra Szent Istvan University Faculty of Veterinary Science, Budapest og har en doktorgrad i epidemiologi fra NMBU (2015). Hun har vært ansatt i Animalia avdeling Mattrygghet fra 2018 og arbeids- og interesseområde er primært slaktehygiene og kjøttkontroll.

Ole Alvseike er veterinær fra NVH. Ole er fagdirektør FoU, innovasjon og mattrygghet, og har gjennom mange år arbeidet med anvendelse av teknologi i kjøttproduksjon. Han er også leder for International Meat Automation Congress (iMAC) og ledet et delprosjekt i det europeiske COST Action-prosjektet RIBMINS om modernisering av trygg kjøttproduksjon og kjøttkontroll.

KILDER:

The Luddite Fallacy - https://technostism.fandom.com/wiki/Luddite_Fallacy

MAYEKAWA - https://www.mayekawa.eu/

Farm4trade - https://www.farm4trade.com/

Verdien av norske tiltak for tryggere mat | Menon Economics

EU Artificial Intelligence Act - https://artificialintelligenceact.eu/

Potensielle effekter på sysselsetting av økt bruk av generativ kunstig intelligens – SSB

Foto: Animalia

EUROP-klassifisering i tretti år: Hva har det betydd for bonde og bransje?

I år er det 30 år siden den norske kjøttbransjen innførte EUROP-systemet for klassifisering av slakt. Gjennom disse årene har klassifiseringssystemet bidratt til en mer effektiv kjøttproduksjon som også gir bedre utbytte for bonden.

FORFATTERE
FRØYDIS BJERKE OG MORTEN RØE

Klassifisering av slakt er systemet som skal sikre produsentene et rettferdig oppgjør og som brukes til å fordele slaktene til den videre varestrømmen. Klasse er knyttet til pris i hele norsk kjøttindustris omsetning av slakt og stykningsdeler.

I begynnelsen ble EUROP møtt med skepsis, kanskje på grunn av den generelle motstanden mot EU i norsk landbruk. Gjennom årene har de fleste innvendingene stilnet, ikke minst fordi husdyrprodusentene har sett og nytt godt av fordelene. Samtidig stilles det nå i økende grad spørsmål ved om et klassifiseringssystem også bør omfatte andre kvaliteter det er betalingsvilje for blant forbrukerne.

DET STARTET MED OMSETNINGSLOVEN

Det fantes et klassifiseringssystem her i landet også lenge før EUROPs tid. Norges Fleskesentral, forløper for dagens Nortura, ble etablert i 1931 og holdt til på Grønland i Oslo. Opprettelsen kom som en direkte følge av at «Omsetningsloven for jordbruksprodukter» ble vedtatt 6. juni 1930. Det var krisetider i norsk landbruk, og Fleskesentralens første oppgave var å få orden på slaktmarkedet for gris. Formålet med omsetningsloven var først og fremst å få på plass markedsreguleringsordninger som bidro til å holde prisnivået oppe også når det var overproduksjon. Klassifisering var en viktig del av markedsreguleringen siden det kun var slakt med middels og høy verdi som var omfattet av ordningen.

17. mars 1932 vedtok styret i Norges Fleskesentral et klassifiseringssystem for gris. Denne første formen for klassifisering var basert på inndeling av slaktene i vektgrupper; de letteste slaktene i klasse 1 og de tyngste i klasse 5. Slaktene ble veid ved omsetning, ikke rett etter slakting som i dag.

Utover 1930-tallet ble det innført klassifisering av storfe og småfe i tillegg til gris. Klassene var også på den tida basert på slaktenes kroppsform, men det var en nokså grov inndeling i fem klasser. Etter hvert begynte man å bruke begreper som «stjerne» og «ultra» for å skille de mest kjøttsatte slaktene fra de ordinære, et signal om at det egentlig var behov for en mer finmasket inndeling.

Klassifiseringskontrollen kom ikke på plass før en større regelendring i 1961, og i 1974 ble det etablert et fast klassifiseringsutvalg som fikk ansvaret for å forvalte klassifiseringsordningen. Alle utvalgets representanter kom den gang fra Norges Kjøtt og Fleskesentral.

MER PROFESJONELT LANDBRUK
Særlig etter andre verdenskrig ble norsk landbruk mer profesjonalisert og spesialisert. Antall gårder og bønder ble færre. For å opprettholde matproduksjonen til en voksende befolkning, måtte hver gård produsere mer. Driften ble mer kunnskapsbasert og intensivert. Det førte til bedre fôring, mer systematisk avl og økt bevissthet om slaktemodenhet. Grisen hadde i hovedsak sørget for kjøtt og flesk, mens kua tradisjonelt hadde sørget for melk til drikke, smør, ost og rømme. Storfekjøttet folk spiste var preget av den tids produksjon og besto derfor i stor grad av kjøtt fra utrangerte melkekyr og oksekalver man ikke hadde mulighet til å fôre opp. De færreste hadde et forhold til biff og indrefilet.

Etter hvert som forbrukerne ønsket mindre fett og mer kjøtt, ble grisen avlet til å bli magrere. Det vokste også fram et ønske om en mer spesialisert kjøttfeproduksjon for å dekke økt etterspørsel. Ny avlsplan for sau ble innført i 1965, noe som bidro til at flere produsenter startet opp med spesialisert saueproduksjon.

Denne utviklingen måtte følges av et klassifiseringssystem som kunne gi bonden gevinst for innsatsen, i praksis et mer rettferdig oppgjør.

BEHOV FOR ET FELLES SYSTEM I EU
EU, eller EF som det da het, ble utvidet med Danmark, Storbritannia og Irland fra 1973. Alle disse landene var store landbruksaktører. Dermed så man behov for en markedsregulering for slakt som kunne gjelde hele det europeiske fellesskapet. For å få det til å fungere, ble EUROP innført som klassifiseringssystem for slakt av storfe, småfe og gris for hele EU, noe som forenklet kjøp og salg av slakt over landegrensene.

EUROP er basert på det franske klassifiseringssystemet. For storfe og småfe er det en finmasket og klart definert skala med 15 klasser og 15 fettgrupper. Klasseskalaen går fra P minus (P-) til E pluss (E+) basert på slaktets form. Slaktet vurderes etter sju forhåndsdefinerte konturer eller linjer, og fasongen på linjene avgjør hvilken av de 15 klassene det enkelte slakt får. Visuell bedømming av fettgruppe foregår etter fastlagte kriterier for vurdering av ytre og indre fettdepoter. Hovedvekten skal ligge på tykkelsen av de ytre fettlagene.

Både klasseskalaen og fettgruppeskalaen omregnes til en tallskala som brukes ved beregninger av for eksempel gjennomsnitt og differanser (tabell 1).

EUROP VAR ET BEDRE ALTERNATIV
Norge sa nei til å bli en del av EF ved folkeavstemningen i 1972. Da et EU-medlemskap ble vurdert igjen, og det ble gjennomført en ny folkeavstemning høsten 1994, valgte kjøttbransjen å være forberedt. Uansett utfall av avstemningen så bransjen fordeler ved å innføre det samme klassifiseringssystemet i Norge som i EU siden klassifiseringen ved norske slakterier hadde åpenbare svakheter. Den var påvirket av konkurranse mellom slakteriene og ulike maler for klassefastsetting. I 1993 fikk vi derfor vedtaket om et klassifiseringsreglement som skulle gjelde for alle slakterier i Norge ved en avtale mellom Norsk Kjøtt (nå Nortura) og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF). Det har i ettertid vært et prinsipp for klassifiseringen at fastsettelse av klasse og fettgruppe ikke skal være gjenstand for konkurranse.

Roller og ansvar i det norske klassifiserings-systemet

- Nortura i sin rolle som markedsregulator ved Norsk egg og kjøttråvare, eier klassifiseringssystemet i Norge.
- Et klassifiseringsutvalg sammensatt av tre representanter for hver av Nortura og KLF vedtar gjeldende regelverk, som er Klassifiseringshåndboka, og innstiller på sanksjoner ved eventuelle brudd på regelverket.
- Animalia har hele tiden hatt en ledende rolle i klassifiseringen, både som sekretariat for Klassifiseringsutvalget, som ansvarlig for opplæring og sertifisering av stadig nye klassifisører på anleggene, og som kontrollinstans for å etterprøve at EUROP-systemet blir brukt som forutsatt.
- Klassifisørene i Norge sertifiseres gjennom kursing og eksamener i regi av Animalia.
- For å sikre en enhetlig klassifisering mellom slakteriene over hele landet, gjennomføres regelmessige kurs og kalibreringer der klassifisørene sammenligner og måler sine resultater opp mot hverandre og mot fasit, som er satt av Animalias erfarne klassifiseringskonsulenter.

Tallskala	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Slakteklasse	P-	P	P+	O-	O	O+	R-	R	R+	U-	U	U+	E-	E	E+
Fettgruppe	1-	1	1+	2-	2	2+	3-	3	3+	4-	4	4+	5-	5	5+

Tabell 1: Her vises sammenhengen mellom tallskalaen og EUROPs slakteklasser og fettgrupper.

Selv om en samlet kjøttbransje så at EUROP-systemet var det beste alternativet også for kjøttproduksjonen i Norge, var mange kjøttprodusenter skeptiske. Målinger viste at tillitsforholdet mellom norske bønder og slakteriene var på et lavmål ved innføringen av EUROP. Men tilliten økte etter hvert som bøndene opplevde at vurderingen av slaktene ble mer differensiert. Særlig kjøttfeprodusentene endte opp med å få mer igjen for jobben de la ned.

60 SLAKTERIER SKULLE ENDRE
Etter at beslutningen om å innføre EUROP var fattet av styret i Norsk Kjøtt, fikk Fagsenteret for kjøtt, som nå er Animalia, oppdraget med å lede arbeidet for å få systemet på plass. Innføringen i Norge var basert på kunnskap og erfaringer fra andre land i Europa. Animalias medarbeidere hadde et tett og godt samarbeid med skandinaviske eksperter. Danmark hadde lang erfaring allerede, og EUROP ble innført i Sverige i 1993. Det var i tillegg tett kontakt både med det britiske miljøet på småfeklassifisering og franske eksperter.

1995 ble et hektisk år. På dette tidspunktet var det 60 slakterier i Norge. Klassifisører på hvert enkelt slakteri skulle læres opp og sertifiseres, datasystemer måtte bygges om. Et felles regelverk, Klassifiseringshåndboka, skulle også etableres. Det måtte gjøres endringer i driftssystemene på hvert slakteri. Et felles system for varenummer ble etablert og ble en bransjestandard. Det ble gjennomført nedskjæringsforsøk som dannet grunnlag for å prissette slaktene etter EUROP-systemet.

Fra 1. januar 1996 var alle norske slakterier som var medlemmer i klassifiseringsordningen pålagt å benytte systemet.

TEKNOLOGISKE FRAMSKRITT FOR BEDRE METODER
EUROP-systemets klassefastsettelse skiller mellom alle kroppsformer som forekommer hos storfe og småfe. Vurderingen kan gjøres av en klassifisør eller ved hjelp av teknologi. Ved visuell bedømming har klassifisørens faglige skjønn vært avgjørende for resultatet. Uansett hvor mye innsats som har vært lagt i opplæring og kalibrering, kan selv svært trenede klassifisører vurdere et slakt ulikt.

Klassifiseringskonsulentene i Animalia er eksperter på å bestemme klasser og fettgrupper på slaktene. Regelmessig kalibrering mellom konsulentene er nødvendig, og Animalia har utviklet dataverktøyet Kterm for støtte og forenkle kalibrering både i Animalia og internt på slakteriene. Kterm har også vært et viktig verktøy i dokumentasjon av klassifiseringskontroller på slakteriene. Målet med kontrollene er å sikre så lik bruk av EUROP-systemet som mulig.

Det har vært flere vellykkede utviklingsprosjekter basert på EUROP. For storfe finnes det i Europa flere helautomatiske instrumenter som kan fastsette både klasse og fettgruppe. Noen av disse instrumentene kan også brukes i klassifiseringen av småfe. Felles for de teknologiske løsningene som brukes i andre land er at de krever for store investeringer for mange norske slakterier.

ANNEN METODE FOR GRIS
Gris klassifiseres etter kjøttprosent, såkalt Lean Meat Percentage (LMP). I EUROP-systemet er det bestemt hvilke kjøttprosentverdier som gir hvilken klasse, så det er fortsatt EUROP som er rammeverket for klassifiseringen av gris.

Avregnet kjøttprosent blir beregnet med en kjøttprosentlikning basert på slakterienes måling av spekk- og muskeltykkelse ved hjelp av instrumentene GP7 eller Autofom. Kjøttprosent-likningen blir jevnlig kontrollert, kalibrert og oppdatert ved disseksjon av et representativt utvalg gris. Disseksjonen er en krevende prosedyre med klare spesifikasjoner som krever nøyaktighet og kompetanse hos de som skal gjennomføre den. Likningene for beregning av kjøttprosent blir deretter oppdatert ut fra resultatet av disseksjonen.

Instrumenter med automatiske prober ble tatt i bruk i Norge fra 1989. I mange land har Autofom blitt et populært helautomatisk instrument for klassifisering av gris. Etter 2020 har Autofom-teknologien også blitt tatt i bruk i her i landet, og disseksjonsforsøk er gjennomført for å justere kjøttprosentmodellen basert på denne målemetoden.

På gris brukes også klasse S for de aller mest kjøttfulle slaktene siden gris har generelt høyere kjøttfylde enn storfe og småfe. Noen europeiske land bruker S-klasse også på storfe og småfe. I Norge ønsker vi ikke det siden det da vil være snakk om så kjøttfulle slakt at det kan ha konsekvenser for dyrevelferd.

Gris klassifiseres ved hjelp av et instrument som stikkes inn i slaktet for å måle tykkelse på kjøtt og fett.
Foto: Animalia

Klassifisering med lengdemåling

Klassifisering med lengdemåling er en halvautomatisk metode hvor operatøren setter en lasermåler mot et bestemt punkt på nakken av skrotten. Lengdemålet brukes sammen med data som kategori, vekt, K-faktor og fettgruppe til å bestemme klassen ved hjelp av statistisk modellering. K-faktor er en verdi som beregnes på en lignende måte som Body Mass Index (BMI) for mennesker, og kan ses på som en slags tetthet, altså vekt pr. volum.

Modellene – eller likningene – baserer seg på representative data som er samlet inn over mange år, der klassen (fasit) er satt av Animalias klassifiseringskonsulenter.

Omfattende forsøksarbeid før innføringen av lengdemåling konkluderte med at klassifisering basert på mål for lengde og vekt i kombinasjon med data fra Husdyrregisteret har samme presisjonsnivå som klasse fastsatt av klassifisør. Metoden kombineres med fotografering av alle slaktene slik at den dermed også er dokumenterbar.

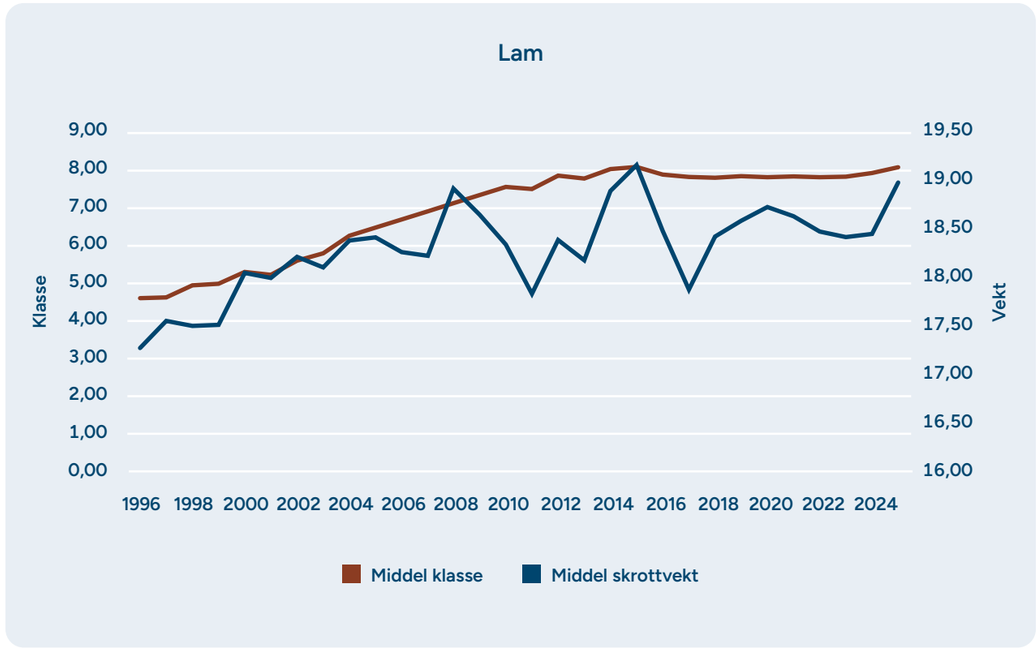
Klassifisering med lengdemåling er tatt i bruk for storfe, småfe og reinsdyr. Slaktet måles ved at en operatør plasserer en laserstrek på slaktet slik at lengden fra slaktekroken til streken kan inngå i en likning som beregner slaktets klasse. Foto: Animalia

EGEN TEKNOLOGIUTVIKLING FOR NORSK SKALA

Klassifiseringssystemene bør baseres på objektive og etterprøvbare mål som vekt, lengdemål, alder og kjønn. Dessuten må klassifiseringen kunne holde arbeidstempoet på slaktelinja, være robust over tid og fungere likt på tvers av geografi og slakterier. Ikke minst må løsningene være kostnadseffektive.

For alle dyreslag eksisterer det en sterk sammenheng mellom vekt, lengde og slaktets klasse. I Norge dokumenterte vi i 2013 at lengdemåling kunne benyttes til å automatisere klassefastsettelsen for storfe. Det ble satt i gang utviklingsarbeid med tanke på implementering i slakteriene. Høsten 2017 vedtok en samlet kjøttbransje at klassefastsettelsen for storfeslakt fra januar 2019 skulle baseres på målinger av lengde, vekt og opplysninger om fødselsdato og kjønn fra Husdyrregisteret. Fettgruppe skulle fremdeles settes av godkjent klassifisør, mens kategori baseres på informasjon fra Husdyrregisteret. Den samme metoden ble innført for småfe og rein i 2023. Det fine med denne metoden er at investeringsbehovet ikke er større enn at alle slakterier i Norge kan håndtere kostnadene.

Gjennomgående fungerer klassifiseringen svært bra, men klager fra enkelte produsenter forekommer. Utilsiktede feil i klassifiseringen kan få stor betydning, men systemet med fotografering av alle slakt har sammen med lengdemåling bidratt til å redusere klagene.

De siste ti årene har det vært forsket på metoder for å automatisere klassifiseringen av småfe ytterligere, inkludert fettgruppebestemmelsen. Ulik teknologi har vært utprøvd, både 3D-kamera og NIR-skanner i FoU-prosjektene Meat Crafter (2017-2021) og SAUTO (2023-2026). Nå ser det ut til at modeller hvor standardiserte bilder av skrotten inngår vil kunne sette fettgruppe omtrent like godt som en travel klassifisør i slaktesesongen.

EFFEKTIVT AVLSARBEID BASERT PÅ KLASSIFISERINGSDATA

Tretti år med EUROP har endret de norske husdyrpopulasjonene. Klassifiseringsdata inngikk i avlsarbeidet også før EUROP ble innført, men effekten var langt mindre. Det kan stilles spørsmål ved hvor godt tidligere klassifiseringssystemer avspeilte andel kjøtt i slakteskrotten, noe som gjorde avlsarbeidet lite effektivt for denne egenskapen. Det er godt dokumentert at klasse i EUROP-systemet avspeiler andel kjøtt i slakteskrotten. Derfor har avlsarbeid basert på klassifiseringsdata fra et stort antall dyr vært et kraftfullt verktøy for å få mer kjøttfulle dyr.

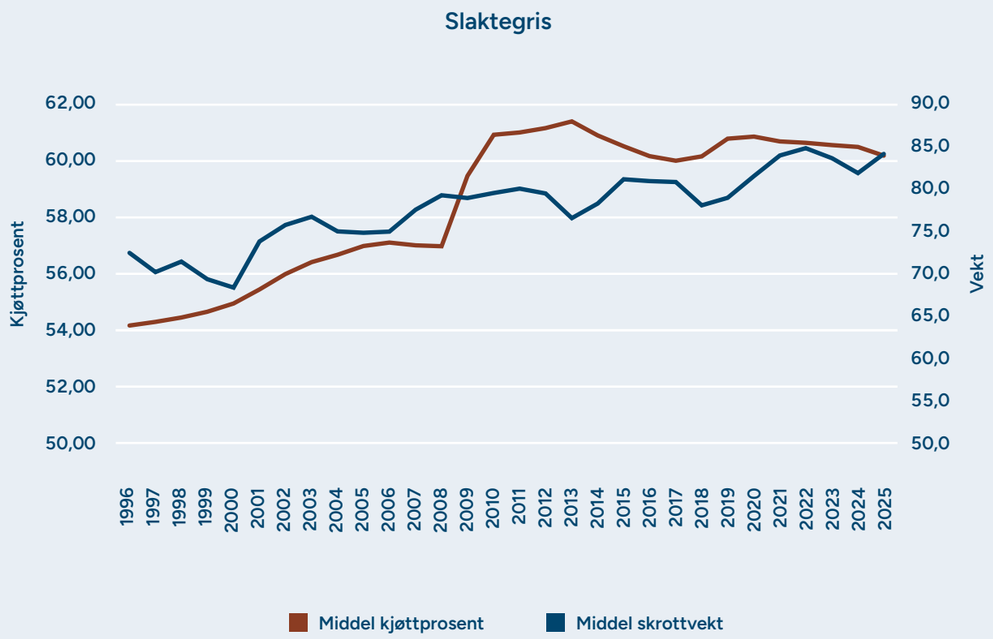
Effekten er tydeligst å se for sau og lam. Gjennomsnittlig klasse har økt med mer enn tre klasser siden EUROP ble innført for populasjonen som helhet. For Norsk kvit sau (NKS), som er den rasen som har grunnlag for det mest effektive avlsarbeidet, har økningen vært på fire klasser.

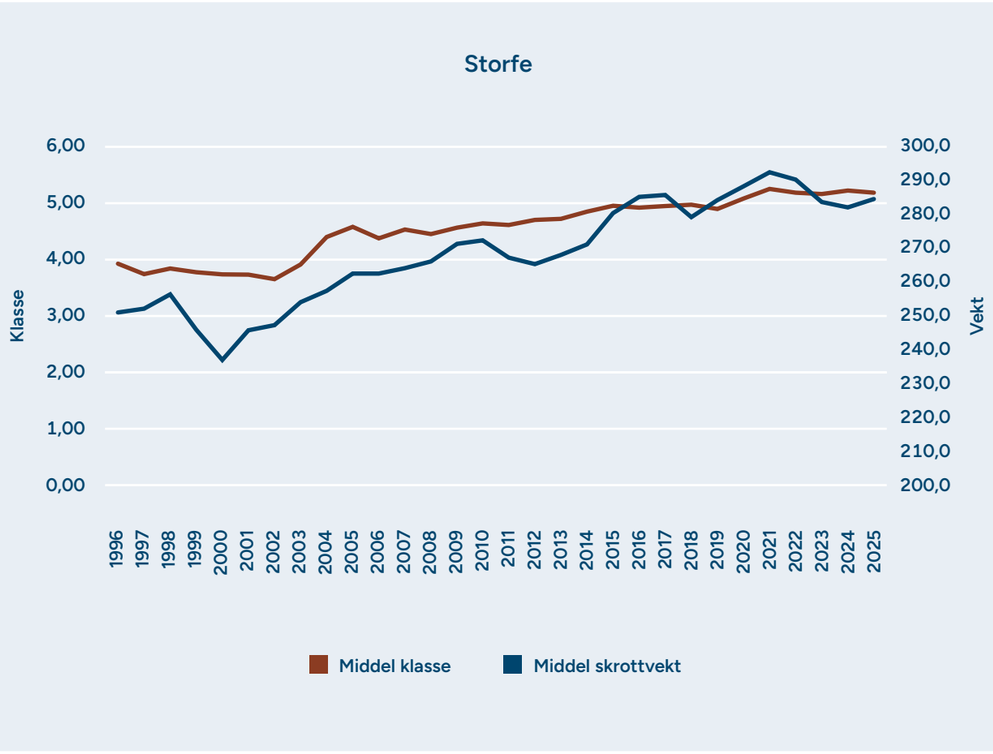
Utviklingen i klassifiseringsresultater for hele populasjonen er selvsagt påvirket av flere forhold enn avl. En konsekvens av EUROP har også vært at produsentene har blitt flinkere til å plukkslakte, altså slakte hvert enkelt lam til rett tid. Samtidig har det de siste ti årene, som en tilpasning til tilskuddssystemet, skjedd en viss dreining mot ekstensive raser med noe mindre kjøttfylde. I bakgrunnen ligger alltid sammenhengen mellom vekt og klasse, så noe av endringen i klasse skyldes derfor økt gjennomsnittlig slaktevekt.

Ingen husdyrart har endret kroppssammensetning mer som følge av avl enn grisen. Andelen kjøtt har økt, og andelen fett er kraftig redusert – begge deler i tråd med forbrukers ønske og forventning.

Denne utviklingen begynte før lenge EUROP, siden man i svineavlen tidlig tok i bruk ultralyd som et effektivt verktøy for spekkmåling på levende dyr. Seinere har bruken av CT-scanning blitt et enda mer presist og effektivt instrument i avlsarbeidet. For svin er derfor klassifiseringsdata i større grad et verktøy for å dokumentere oppnådde endringer enn selve datagrunnlaget for å skape dem. Og endringene har vært store: Fra 1996 til 2025 har kjøttprosenten hos svin gått opp med seks prosentpoeng som vist i figur 2. Av figuren framgår det også at det er tydelige korreksjoner i etterkant av disseksjon og korrigering av likning.

For storfe er bildet mer sammensatt. I 1996 var nesten alle storfeslakt NRF-dyr. Fortsatt er nesten sju av ti storfeslakt fra kombinert melke- og kjøttproduksjon. I NRF-avlen har kjøtt naturlig nok begrenset plass, og avlsmålet har vært å bare opprettholde kjøttfylde. Kjøttferaser og krysninger har økt til 30 prosent av slaktene gjennom de siste 30-40 årene. Kjøttferasene har hatt en utvikling i sammensetning av slakteskrotten som ligner den vi har for sau og lam, men ikke like effektiv, blant annet på grunn av færre dyr å basere avlsarbeidet i hver rase på. Gjennomsnittlig slaktevekt for storfe har økt mye gjennom perioden. Det er en utvikling drevet fram av både en større andel kjøttfe og, nå i siste del av 30-årsperioden, et betydelig underskudd på storfekjøtt. Totalt har disse utviklingstrekkene gitt en økning på drøyt én klasse siden EUROP ble innført.

KLASSIFISERING SOM POLITISK RAMMEBETINGELSE
Et velfungerende klassifiseringssystem med høy tillit har også en viktig rolle i landbrukspolitikken. Historisk sett var målpriser og målprisuttak på kjøtt knyttet til slakt innenfor grenser basert på klassifisering. Målpriser for kjøtt er fjernet, så nå benyttes «referansevarer» for å beskrive elementer som inngår i beregninger av inntekt.

For mer enn 20 år siden, ble det innført et eget kvalitetstilskudd for lam forutsatt at lammeslaktet hadde en viss vekt og klasse. Opprinnelig ble ordningen innført for å bidra til å løse en dyrevelferdsutfordring, siden mange lam hadde fått for dårlig fôring og stell. Ordningen har redusert problemet sterkt, men ikke eliminert det. Kvalitetstilskuddet for lam knyttet til vekt og klasse er seinere forsterket og utvidet fordi avtalepartene har sett det som et egnet virkemiddel for både å styrke økonomien i produksjonen og bidra til en ønsket kvalitetsproduksjon.

Når det seinere skulle utformes tiltak for å styrke økonomien i storfekjøttproduksjonen og bidra til økt produksjon, ble det valgt en lignende tilnærming. For storfe er ikke tilskuddet utmålt per slakt, men per kilo, og det er utformet med trinnvis økning fra O og O+.

BØR KLASSIFISERING INKLUDERE ANDRE KVALITETER?
Det pågår i dag diskusjoner om hvorvidt EUROP-systemet fortsatt er relevant. Elementer som spisekvalitet, dyrevelferd og bærekraft er blitt stadig viktigere de senere årene. En betydelig andel av forbrukere og mange restauranter er villig til å betale mer for mørt, marmorert storfekjøtt som er produsert på en bærekraftig måte, hvor også god dyrevelferd er dokumentert.

Dersom spisekvalitet skal omfattes av en klassifiserings-ordning, vil en vesentlig utfordring være å finne målinger som kan indikere dette på hele slakt. Det er kjent at fettgruppe korrelerer bedre med kjøttfylde enn spisekvalitet. Men slakt med mer fett gir andre utfordringer siden det ofte krever høyere fôrforbruk og fører til uønskede mengder kjøttfett som igjen fører til økte kostnader ved nedskjæring.

Det forskes mye på ikke-destruktive hurtigmetoder som kan predikere eksempelvis mørhet og marmorering i slaktet ved klassifisering. På sikt kan det tenkes at et klassifiserings-systemet kan ta bedre hensyn til disse faktorene.

Selv om det er ønske om nye parametere i klassifiserings-system, vil det grunnleggende behovet for å kvantifisere forholdet mellom kjøtt, fett og bein i skrotten bestå. Slaktets sammensetning vil fortsatt være den mest avgjørende faktoren for skrottens verdi.

FORFATTERE

Frøydis Bjerke
froydis.bjerke@animalia.no

Morten Røe
morten.roe@animalia.no

Frøydis Bjerke er sivilingeniør fra NTH (nå NTNU) i 1987 med hovedfag industriell matematikk, og har en doktorgrad i anvendt statistikk fra NMBU i 2004. Hun har stort sett arbeidet med industrirettet forskning og utvikling hele tiden, blant annet ved Nofima i Ås, og har vært ansatt i Animalia – råvare og foredling – siden 2009.

Morten Røe er utdannet sivilagronom fra NLH (1986) med husdyrbruk som hovedfag. Han var lektor ved Storsteigen Landbruksskole før han ble ansatt som konsulent i klassifisering og nedskjæring av slakt i Markedsavdelingen i Norges Kjøtt- og Fleskesentral, som nå heter Norsk egg- og kjøttråvare (NOEK), fra 1987. Morten har hele tiden arbeidet med klassifisering og nedskjæring. Morten har jobbet i Animalia siden 1994 og er nå fagsjef for klassifisering.

KILDER:

Klassifiseringshåndboka

AgriWebb Blog, 2024

Nogalski et al., 2019

Animalias slaktestatistikker

Statistikk

Færre storfe på tross av underskudd på storfekjøtt

Til tross for vedvarende underskudd av storfekjøtt, fortsetter nedgangen i antall av både melkekyr og ammekyr, totalt antall storfe og antall besetninger i alle kategorier.

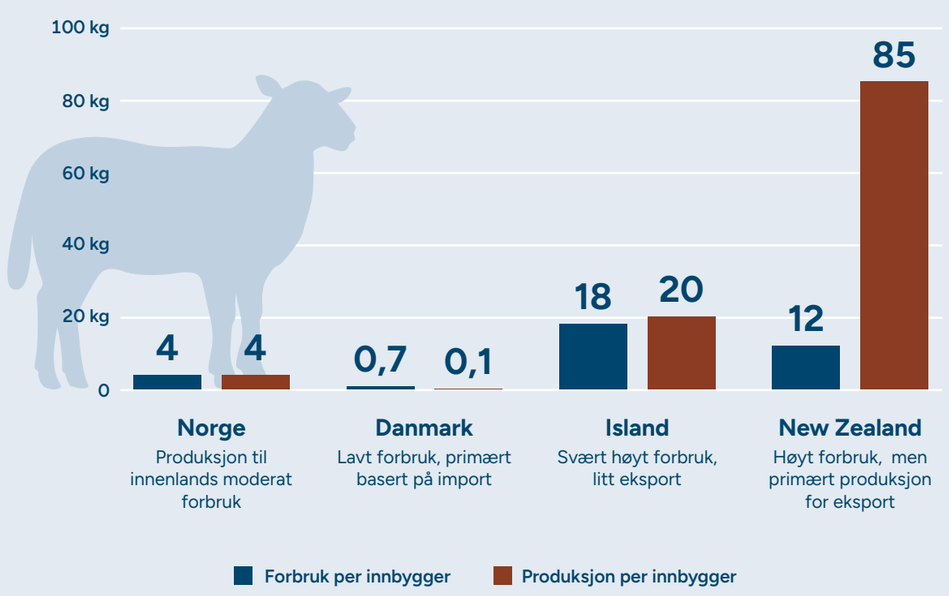
Antall besetninger per 2026 og endringer siste år

*2025 og endring fra 2024 til 2025
**slaktegrisbesetninger i Helsegris med mer enn 10 griser/år

Melkekyr	Ammekyr	Purker	Slaktegris* **	Sauer
5 975	5 685	770	1 044	12 809
-2,2 %	-1,3 %	-1,4 %	+6,4 %	-0,03 %

Melkegeiter	Ammegeiter	Verpehøner*	Slaktekyllinger*	Kalkuner*
239	1 317	554	523	34
+0,4 %	+23,7 %	+4,5 %	-0,1 %	-20,9 %

Forbruk og produksjon av lamme- og sauekjøtt per innbygger

Kilde: FAOSTAT 2024 og Verdensbanken, befolkning per 2024

Det er alvorlig at produsentene ikke finner måter å utnytte den muligheten markedet gir for økt produksjon basert på norske grasarealer, økt selvforsyning og utvikling av egen drift. Det økte behovet for melk er i stor grad løst med økt produksjon per ku. Avdrått per årsku i Kukontrollen nådde en foreløpig topp i 2025 med 8 896 kg energikorrigert melk.

Nedgangen i antall produsenter fortsetter innenfor de fleste produksjoner. Antall besetninger med slaktegriser varierer mye mellom år, men det er primært antall små slaktegrisbesetninger som varierer. Trenden med fallende antall besetninger brytes av to produksjoner, verpehøner og ammegeiter. Veksten på 4,5 prosent i antall besetninger med verpehøner er i betydelig grad store konsesjonsbesetninger. Satsingen både fra produsenter og eggpakkerier er et resultat av markedsunderskudd på egg.

Veksten i små ammegeitbesetninger forsetter foreløpig også, men veksten fører i liten grad til økt produksjon av geitekjøtt. Det vil bli interessant å se om endringene i tilskuddsordningen for ammegeiter som kom med årets jordbruksoppgjør vil endre trenden med vekst i antall små ammegeitbesetninger.

Innenfor svineproduksjonen fortsetter økning i produktivitet, best illustrert ved økningen i antall avvente smågriser per årspurke. I løpet av de siste elleve årene, har dette økt med 5,9 smågriser, noe som tilsvarer 23 prosent. Denne økningen i antall avvente smågriser per årspurke er oppnådd både gjennom flere fødte grisunger og redusert spedgristap. Forklaringen på denne utviklingen er både Norsvins generelle avlsarbeid, deres valg av morrasehybrid og ikke minst kompetanseheving blant svineprodusentene.

Kapittel 1.1. Storfe

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Storfeproduksjonen er avgjørende for svært mange forhold i landbruket, som arealbruk, sysselsetting og verdiskaping i landbruk og næringsmiddelindustri over hele landet. Denne nøkkelproduksjonen har gjennomgått store endringer de siste tiåra. Antall melkekyr har falt sterkt og antall bruk med melkekyr har falt. Den totale melkeproduksjonen og etterspørselen etter melk og meieriprodukter har falt noe, samtidig som både melkeproduksjonen per årsku og gjennomsnittlig besetningsstørrelse har økt betydelig. Siden etterspørselen etter storfekjøtt ikke har endret seg vesentlig, har det skjedd en vridning i retning spesialisert storfekjøttproduksjon og ammekyr, med vekst over tid både i antall dyr og antall besetninger med ammekyr. Relativt dårlig økonomi i spesialisert storfekjøttproduksjon har i lange perioder begrenset denne veksten og gitt underskudd på storfekjøtt og behov for import. De siste åra har det vært en nedgang både i antall besetninger med ammekyr og i antall ammekyr. Geno har et bredt avlsmål der melkeproduksjon og bruksegenskaper er sentrale. Kjøttproduksjonsegenskapene har derfor hatt begrenset vekt og lenge vært på et stabilt genetisk nivå. I de fem kjøttferasene vi har nasjonal avl på, har det vært genetisk framgang for alle de sentrale produksjonsegenskapene.

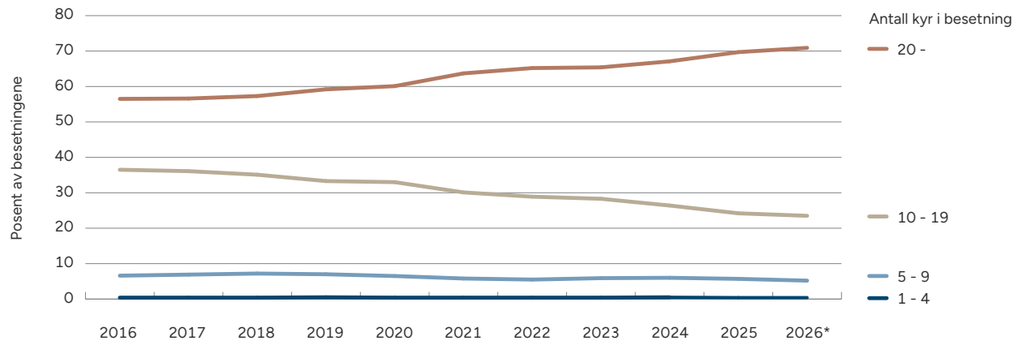
Data til tabeller og figurer er hentet fra eksterne kilder i tillegg til Animalias egne registreringssystemer. Storfekjøttkontrollen er et registrerings-, styrings- og dokumentasjonssystem for kjøttfe, kjøttfekrysninger og fôringsdyr. Den omfatter ca. 77 prosent av ammekyrne i Norge.

Tabell 1.1.1. Omfang av norsk storfehold

	2022	2023	2024	2025	2026*
Antall besetninger med storfe	12 697	12 344	11 980	11 686	11 443
Antall storfe totalt	893 771	881 320	851 697	844 004	851 218
Antall besetninger med melkekyr	6 723	6 488	6 268	6 108	5 975
Antall melkekyr	211 058	202 876	202 771	208 064	204 342
Antall besetninger med ammekyr	6 023	5 968	5 842	5 760	5 685
Antall ammekyr	108 532	108 424	106 337	105 109	105 105
Antall slakt levert i løpet av året**	317 879	318 749	304 485	289 931	-

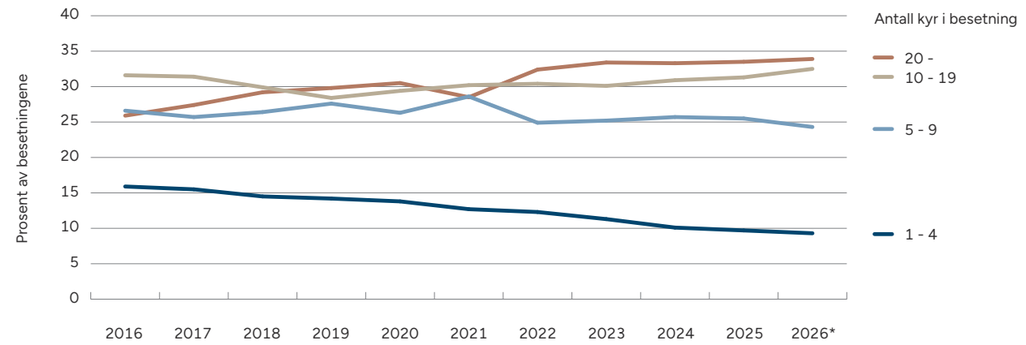
* Foreløpige tall.
** Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater, levert slakt per 31.12.
Kilde: SSB, per 1.3.

Figur 1.1.a. Besetningsstruktur for melkekyr

*Foreløpige tall.
Kilde: SSB, per 1.3.

Figur 1.1.b. Besetningsstruktur for spesialisert kjøttproduksjon

* Foreløpige tall.
Kilde: SSB, per 1.3.

Tabell 1.1.2. Sentrale produksjonsresultater for kombinert melk- og kjøttproduksjon

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall årskyr per besetning*	30,9	30,8	31,2	33,0	34,2
Kg melk per årsku	8 191	8 050	7 955	8 230	8 371
Prosent fett	4,28	4,28	4,30	4,27	4,30
Prosent protein	3,56	3,54	3,55	3,57	3,57
Prosent laktose	4,76	4,72	4,72	4,78	4,79
Kg energikorrigert melk	8 673	8 496	8 425	8 717	8 896

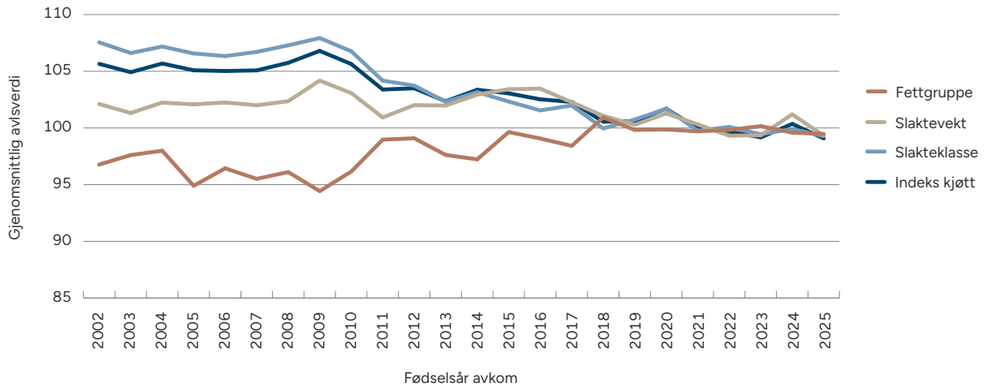
* Årsku: Ku med 365 dager etter første kalving.
Kilde: TINE Rådgiving og Medlem, Statistikksamling fra Ku- og Geitekontrollen.

Tabell 1.1.3. Sentrale produksjonsresultater for spesialisert kjøttproduksjon

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall årskyr per besetning	20,9	21,1	21,0	20,8	20,7
Antall kalvinger per årsku	0,99	0,97	0,95	0,94	0,94
Prosent dødfødte kalver*	3,2	3,2	3,2	3,3	3,4
Prosent døde før 180 dager**	4,1	3,9	4,3	4,1	4,0
Tilvekst i gram per dag (Okser)***	1 199	1 184	1 169	1 162	1 189

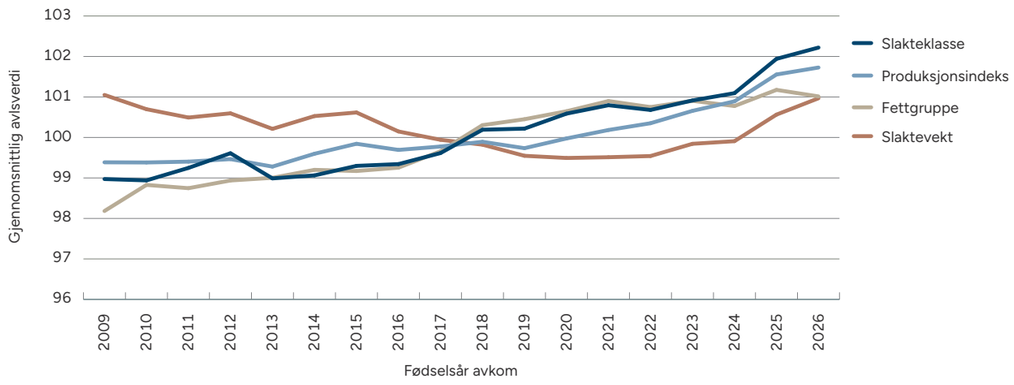
* Prosent av antall fødte kalver.
** Prosent av antall levende fødte kalver.
*** Levende tilvekst gram/dag 0-200 dager.
Kilde: Animalia, Storfekjøttkontrollen.

Figur 1.1.c. Genetisk utvikling for sentrale kjøttproduksjonsegenskaper hos NRF

Figuren viser gjennomsnittlig avlsverdi for slakteegenskapene for NRF-okser, innenfor fødselsår.
Kilde: Geno.

Figur 1.1.d. Genetisk trend for produksjonsindeks og slakteegenskaper hos kjøttfe

Sammenstilling av de seks rasene det beregnes avlsverdier for i Norge: de fem rasene som det drives nasjonal avl på (Aberdeen Angus, Charolais, Hereford, Limousin og Simmental) samt Tiroler Grauvieh.
Kilde: TYR, per september 2026.

Kapittel 1.2. Gris

Den langsiktige trenden har vært en økning i antall produserte slaktegriser. Produksjonen nådde en topp i 2018 og har i årene etterpå falt med om lag ti prosent totalt. Antall besetninger med avlspurker har falt med ca. 75 prosent i løpet av de siste 30 årene. Nedgangen i antall besetninger med purker var særlig stor før årtusenskiftet, da kravet om løsdrift for purker trådte i kraft. Selv om gjennomsnittlig besetningsstørrelse har endret seg mye, er det fortsatt en variert besetningsstruktur med en stor andel ganske små purkebesetninger. Et relativt lite antall store besetninger står likevel, sammen med purkeringene, for en stor andel av smågrisproduksjonen. Antall besetninger med slaktegris har økt over tid, men med en betydelig variasjon mellom år. Det er først og fremst antall små besetninger med slaktegris som forklarer både økningen og variasjonen mellom år. De store slaktegrisbesetningene står for svært mye av det totale produksjonsvolumet. Det har vært framgang for alle de sentrale produksjonsegenskapene hos gris. Dette vises tydeligst for egenskapene samlet under produksjon, dokumentert gjennom den tydelige økningen av avvente smågriser per årspurke.

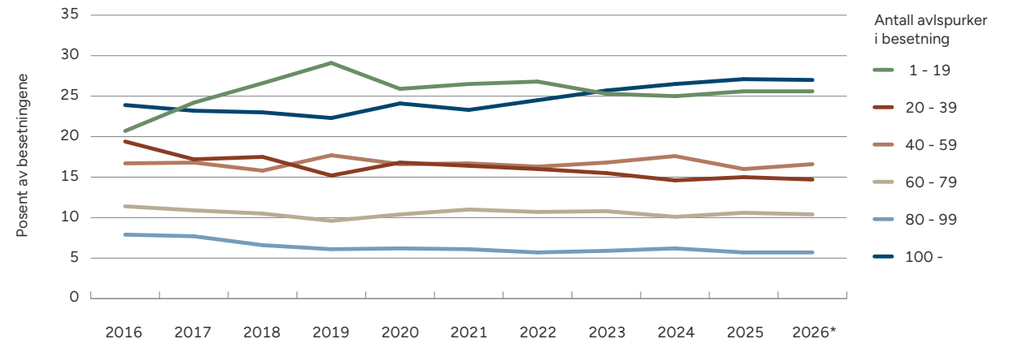
Data til tabeller og figurer er hentet fra eksterne kilder i tillegg til Animalias egne registreringssystemer. Ingris er et registrerings-, styrings- og dokumentasjonssystem for svineproduksjon og omfatter ca. 81 prosent av purkene og ca. 31 prosent av slaktegrisene i Norge.

Tabell 1.2.1. Omfang av norsk svineproduksjon

	2022	2023	2024	2025	2026*
Antall besetninger med avlspurker og ungpurker	881	834	789	781	770
Antall besetninger med kun slaktegris **	970	962	981	1 044	-
Antall avls- og ungpurker	70 485	69 255	66 474	62 208	62 163
Antall slakt levert i løpet av året ***	1 530 487	1 536 229	1 532 302	1 536 023	-

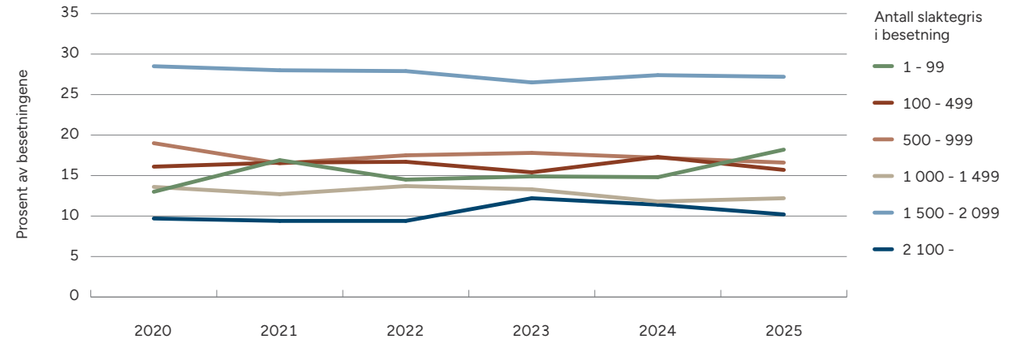
* Foreløpige tall.
** Kilde: Animalia, registrerte slaktegrisbesetninger innrullert i Helsegris.
*** Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater, levert slakt per 31.12.
Kilde: SSB, per 1.3.

Figur 1.2.a. Besetningsstruktur for avlspurkeproduksjon

*Foreløpige tall.
Kilde: SSB, per 1.3.

Figur 1.2.b. Besetningsstruktur for slaktegrisproduksjon

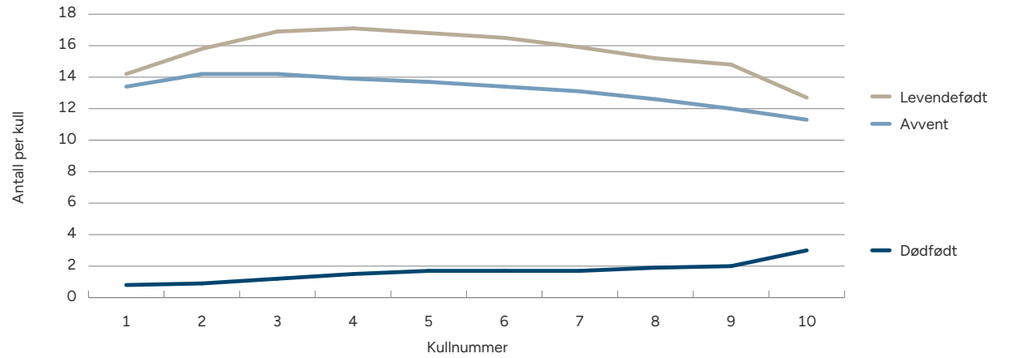
Alle tall per 31.12.
Kilde: Animalia, Helsegris.

Tabell 1.2.2. Sentrale produksjonsresultater for svineproduksjon

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall purker per besetning	117	116	118	112	122
Antall avvente smågriser per purke per år	28,9	29,5	29,9	30,6	31,1
Antall kull per årspurke	2,22	2,23	2,23	2,23	2,23

Kilde: Animalia og Norsvin, Ingris.

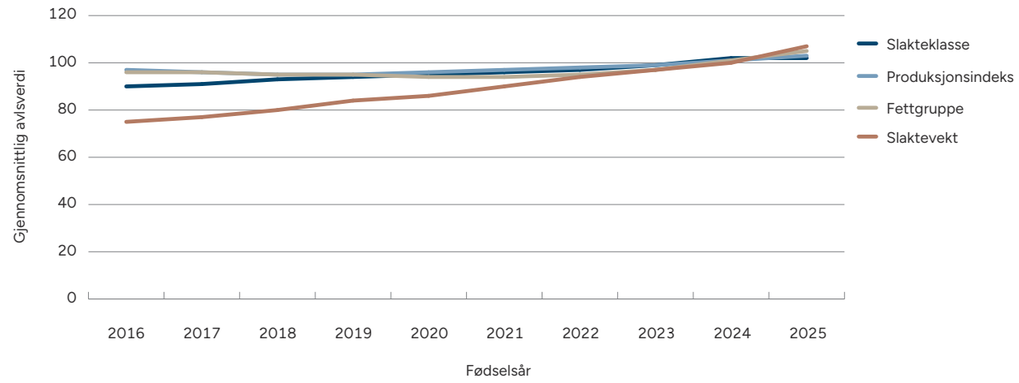
Figur 1.2.c. Kullstørrelse fordelt på kullnummer

Antall avvente er inkludert ammekull og kullutjevnede griser. Tallene er beregnet på 77 702 kull.
Kilde: Animalia og Norsvin, Ingris.

Figur 1.2.d. viser avlsframgang for en treraset slaktegris (50 prosent duroc, 25 prosent landsvin, 25 prosent yorkshire). Det er en stor framgang for fôrutnyttelse og tilvekst.

Figur 1.2.d. Genetisk utvikling for sentrale egenskaper hos trerasekrysning slaktegris

Kilde: Norsvin.

Kapittel 1.3. Småfe

Sau er den husdyrproduksjonen med flest produsenter. Antall produsenter har over tid gått ned, men har relativt sett holdt seg mer stabilt enn i de andre husdyrproduksjonene. Sauehold er ofte kombinert med annen produksjon eller arbeid utenfor gården. Saueholdet skiller seg også fra de andre produksjonene ved at det er en relativt stor og økende gruppe av svært små produsenter. De siste åra har både antall vinterfôra sauer og antall slakta lam falt. Saueholdet gjennomgår også en ekstensivering med et fall både i antall lam per søye og gjennomsnittlig slaktevekt. En økning i andelen lette, mer ekstensive saueraser er en vesentlig årsak til dette. Norsk kvit sau (NKS) er fortsatt den største sauerasen, og den genetiske utviklingen i denne populasjonen viser fortsatt framgang for de sentrale produksjonsegenskapene.

Både antall besetninger med melkegeit og antall melkegeiter har gått noe ned. Antall besetninger med ammegeiter har økt raskt, og det er nå mer enn fire ganger flere besetninger med ammegeiter enn med melkegeiter. Disse besetningene er svært små, med et gjennomsnitt på under tolv ammegeiter per besetning.

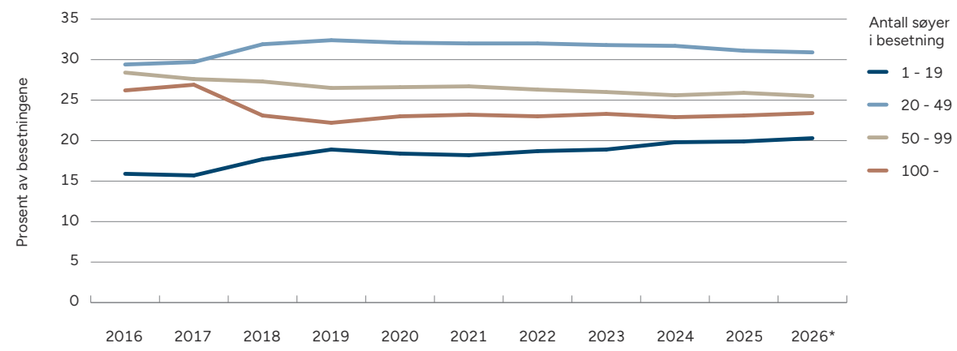
Data til tabeller og figurer er hentet fra eksterne kilder i tillegg til Animalias egne registreringssystemer. Sauekontrollen og ammegeitkontrollen er registrerings-, styrings- og dokumentasjonssystemer for saueproduksjonen og ammegeitproduksjonen og omfatter ca. 59 prosent av søyene og ca. 58 prosent av ammegeitene i Norge.

Tabell 1.3.1. Omfang av norsk sauehold

	2022	2023	2024	2025	2026*
Antall besetninger med vinterfôra sau	13 255	13 035	12 930	12 813	12 809
Antall vinterfôra sau	928 234	909 914	889 615	885 908	889 872
Antall slakt levert i løpet av året **	1 162 592	1 110 846	1 076 192	1 061 333	-

* Foreløpige tall.
** Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater, levert slakt per 31.12.
Kilde: SSB, per 1.3.

Figur 1.3.a. Besetningsstruktur i saueholdet

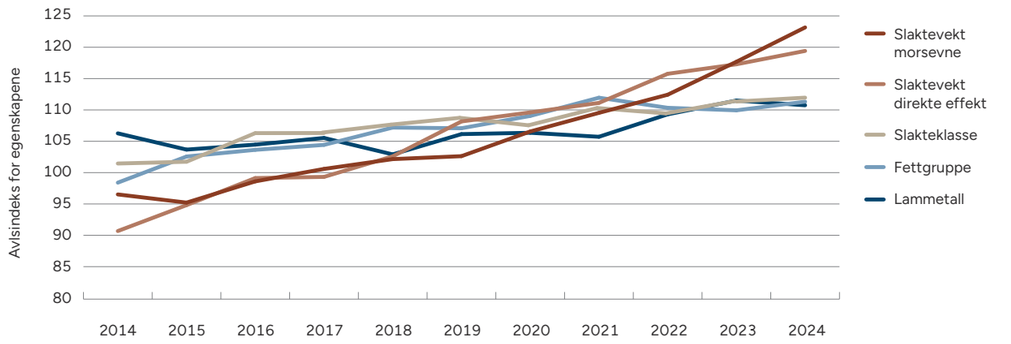
*Foreløpige tall.
Kilde: SSB, per 1.3.

Tabell 1.3.2. Sentrale produksjonsresultater innen sauehold

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall voksne søyer over 1 år per besetning*	88,9	86,5	85,9	86,0	85,4
Antall lam om høsten per søye, uten kopplam	1,47	1,47	1,43	1,43	1,43
Korrigert avdrått per søye, uten kopplam (kg)	66,9	66,2	64,0	64,5	65,7

* Innmeldt per 1.3. (både søyer og lam).
Kilde: Animalia, Sauekontrollen.

Figur 1.3.b. Avlsmessig framgang hos Norsk kvit sau (NKS)

Beregnet for de NKS-værene som granskes i årgangen.
Kilde: Norsk Sau og Geit.

Tabell 1.3.3. Omfang av norsk geitehold

	2022	2023	2024	2025	2026*
Antall besetninger med geit	2 403	2 550	2 703	2 952	3 454
Antall geiter totalt	75 157	75 377	76 416	77 611	83 417
Antall besetninger med melkegeit	264	256	249	238	239
Antall melkegeiter	35 465	34 474	33 881	32 624	32 056
Antall besetninger med ammegeit	804	859	942	1 065	1 317
Antall ammegeiter	8 954	10 223	10 832	12 238	14 793
Antall slakt levert i løpet av året**	26 224	27 026	25 804	26 200	-

* Foreløpige tall.
** Kilde: Animalia. Klassifiserings- og vektresultater, levert per 31.12.
Kilde: Landbruksdirektoratet, per 1.3.

Tabell 1.3.4. Sentrale produksjonsresultater for melkegeit

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall årsgeiter per besetning*	135,2	135,1	138,3	144,1	143,2
Kg melk per årsgeit	683	677	671	685	688
Prosent fett	4,51	4,54	4,61	4,54	4,65
Prosent protein	3,40	3,44	3,45	3,47	3,47
Prosent laktose	4,54	4,50	4,54	4,55	4,58
Kg PLF**	85,0	84,4	84,5	85,9	87,4

* Årsgeit: Geit med 365 dager etter første kjeing.
** Kg PLF: Totalt tørrstoff (protein, fett, laktose).
Kilde: TINE Rådgiving og Medlem, Statistikksamling fra Ku- og Geitekontrollen.

Tabell 1.3.5. Gjennomsnittlige produksjonsresultater for ammegeiter

	2023	2024	2025
Geiter per besetning, per 1.3.	12,46	11,12	11,29
Korrigert høstvekt, kg	19,2	18,4	21,6
Antall kje om høsten m/koppkje	0,58	0,52	0,57
Korrigert avdrått m/koppkje, kg	11,3	9,5	12,3
Alder ved slakt, dager	185	193	187

Kilde: Animalia, Ammegeitkontrollen.

Kapittel 1.4. Fjørfe

Fjørfeproduksjonen er konsentrert hos et relativt lite antall store produsenter sammenlignet med de andre husdyrproduksjonene. Variasjonen i besetningsstørrelse er også mindre enn i de andre produksjonene. Konsesjonsregelverket, som setter en øvre grense for hvor stor produksjonen kan være, er en vesentlig årsak til dette. Produksjonen av fjørfekjøtt har økt over tid. Både økningen i antall dyr og økningen i slaktevekt bidrar til dette. Antall produsenter med slaktekylling og kalkun har gått ganske mye ned gjennom de siste ti årene. Kombinasjonen av endring i konsesjonsregelverket og økte krav til hus og hygiene har vært drivere for denne utviklingen. Etterspørselen etter egg har økt de siste åra, og både produksjonen og antall eggprodusenter har økt noe.

I årene før forbudet mot tradisjonelle bur trådte i kraft i 2012, var det en stor nedgang i antall besetninger med verpehøner. Produksjonsresultatene i fjørfeproduksjonene er stabilt gode og på et høyt nivå i et internasjonalt perspektiv. Som en følge av bytte av kyllinghybrider, er det en viss økning i fôrforbruket per kilo kjøtt. Det er ikke egen nasjonal avl av fjørfe og derfor ikke tilgang til data som viser den genetiske utviklingen i disse produksjonene.

Tabell 1.4.1. Omfang av norsk fjørfeproduksjon

	2021	2022	2023	2024	2025
Klekkede slaktekyllinger	75 924 288	76 498 988	76 378 839	75 034 538	74 944 077
Klekkede kalkunkyllinger	966 732	995 876	1 004 339	891 610	739 898
Klekkede hønekyllinger av verperase	3 736 700	3 543 262	3 646 969	3 503 709	3 681 603
Verpehøner (konsum)*	4 163 101	4 135 095	4 088 541	4 082 751	4 316 664
Verpehøner (rugeegg)**	578 902	556 588	561 026	571 663	583 359

* SSB, per 1.3.
** Landbruksdirektoratet, per 1.10. Foretak søker for antall rugeegg som blir dividert på 167 (estimert antall rugeegg per høne) for å få antall verpehøner til rugeeggsproduksjon.
Kilde: Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet og SSB.

Tabell 1.4.2. Andel høneplasser i de ulike driftsformene, i prosent

	1990	1998	2008	2010	2012	2015/ 2016*	2018/ 2019*	2019/ 2020*	2020/ 2021*	2022/ 2023*	2023/ 2024*	2024/ 2025*	2025/ 2026*
Innredde bur	0	0	26	38	44	36,0	15,0	9,0	6,5	6,1	4,5	3,4	2,4
Frittgående	2	8	18	33	52	58,0	76,5	82,0	84,3	86,0	88,0	89,0	89,9
Økologisk	0	0	2	4	4	6,0	7,0	7,5	8,0	7,4	7,0	7,2	7,4
Friland**	-	-	-	-	-	-	1,5	1,5	1,2	0,5	0,5	0,4	0,3

* Tall innhentet fra alle landets livkyllingoppalere. Direktesalg av egg har økt de siste årene fra 12,2 prosent i 2022 til 17,6 prosent i 2024. Noen av produsentene med direktesalg har innredde bur.
** Friland først innhentet som egen kategori fra 2018/2019.
Kilde: Norsk Fjørfelag.

Tabell 1.4.3. Besetningsstruktur i norsk fjørfeproduksjon

	2021	2022	2023	2024	2025
Antall slaktekyllingprodusenter med over 1 000 dyr	531	530	513	527	523
Antall kalkunprodusenter med over 1 000 dyr	44	43	45	43	34
Antall konsumeggprodusenter med over 1 000 høneplasser	544	539	534	530	554
Antall rugeeggprodusenter og oppalere av foreldredyr *	92	92	95	92	95
Antall livkyllingoppalere **	19	19	19	21	20
Antall andeprodusenter	9	10	11	12	11

* Tall innhentet fra landets rugeriaktører.
** Tall innhentet fra landets livkyllingoppalere. Tall på livkyllingoppalere er inklusive aktører som kun dretter opp sine egne livkyllinger til egen eggproduksjon, totalt fem stk. i 2025.
Kilde: Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet og SSB.

Tabell 1.4.4. Sentrale produksjonsresultater for fjørfeproduksjon

Produksjonsdata verpehøns - Nortura	2020		2021		2022		2025
	uke 71	uke 76	uke 71	uke 76	uke 71	uke 76	uke 76
Kg egg per innsatt høne fra 16 uker	20,70	22,65	20,70	22,70	20,60	22,60	22,80
Antall egg per innsatt høne fra 16 uker	330,7	360,4	332,0	362,0	332,0	362,0	367,0
Eggvekt, gram	62,6	62,8	62,4	62,6	62,2	62,4	62,1
Fôrforbruk fra 16 uker, kg/kg egg	2,05	2,05	2,05	2,04	2,04	2,05	2,06
Antall flokker	161	133	174	138	81	62	178

Kilde: Norturas eggkontroll (egg fra frittgående høner), kun uke 76 f.o.m. 2025. Ikke tilgjengelig data i 2023 og 2024.

Produksjonsdata slaktekylling - Alle aktører	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Slaktealder, dager	37,00	37,40	37,32	38,23	38,40	38,91
Gjennomsnittsvekt, gram	1 461	1 485	1 481	1 504	1 543	1 588
Fôrforbruk, kg/kg slakt	2,29	2,32	2,34	2,34	2,33	2,34
Totalt innsatte i tusen	68 810	76 128	75 770	75 054	76 077	72 231
Antall flokker	4 097	4 519	4 367	4 299	4 391	4 039

Kilde: Animalia, et vektet gjennomsnitt fra alle aktører (alle kull) f.o.m. 2020.

Produksjonsdata kalkun - Nortura	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Slaktealder porsjon (høne), dager	86	87	90	92	91	89
Slaktealder industri (hane), dager	127	130	133	133	133	131
Gjennomsnittsvekt porsjon (høne), kg	5,670	5,484	5,406	5,661	5,680	5,594
Gjennomsnittsvekt industri (hane), kg	13,127	13,498	13,272	13,466	13,699	13,762
Fôrforbruk, kg/kg slakt	2,93	3,04	3,04	3,09	3,10	2,93
Standard 2, %	5,99	6,29	6,25	7,17	7,96	7,49
Totalt innsatte	1 025 066	1 083 460	1 063 401	999 420	931 596	751 734
Antall flokker	119	128	123	109	100	82

Gjennomsnittsvekt er slaktevekt.
Kilde: Norturas kalkunkontroll.

Kapittel 1.5. Økologisk produksjon

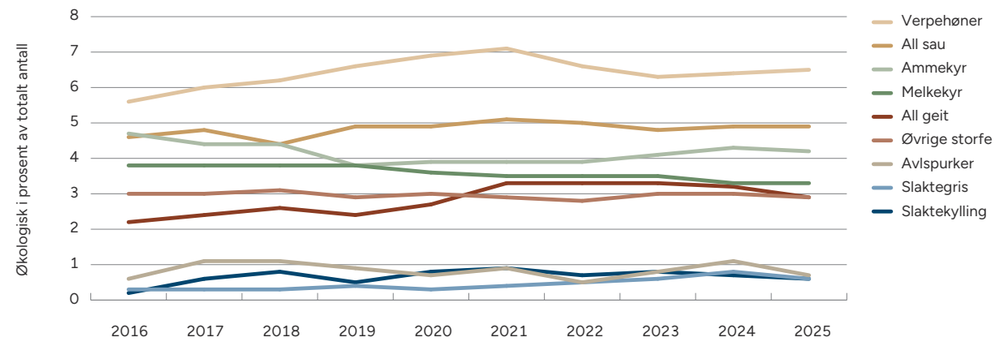
Den økologiske husdyrproduksjonen er ganske stabil, både i antall dyr og som andel av den totale produksjonen. Eggproduksjon er produksjonen med høyest økologisk andel, og denne økte igjen i 2024 og 2025, etter en liten nedgang årene før. Andel av produksjonen som er økologisk er lav sammenholdt med de politiske ambisjonene for denne driftsformen, men avspeiler godt etterspørselen etter økologiske produkter i dag. Sammenlignet med de fleste andre europeiske land, er også både andelen av produksjonen som er økologisk og etterspørselen etter økologiske produkter lav i Norge. Både Sverige og Danmark har opplevd en nedgang i både produksjon og etterspørsel etter økologiske husdyrprodukter de siste åra.

Tabell 1.5.1. Antall økologiske husdyr og prosent av totalt antall husdyr i 2025

	Antall økologiske	Prosent økologiske av total	Endring i antall dyr siste år
Melkekyr	6 847	3,3 %	-2
Ammekyr	4 547	4,2 %	-125
Øvrige storfe	15 821	2,9 %	-375
All sau	43 103	4,9 %	35
All geit	2 483	2,9 %	80
Avlspurker	237	0,7 %	-157
Slaktegris	2 428	0,6 %	-984
Verpehøns - egg	321 514	6,5 %	27 488
Kyllinger for slakt	104 139	0,6 %	-13 174

Økologiske dyr er antall dyr per 1.10., mens konvensjonelle dyr er antall per 31.7.
Tallene har derfor begrenset verdi for dyr med lav slaktealder som slaktekyllinger, da det ikke sier noe om antall dyr totalt for året.
Det er også noe upresise tall for lam og gris.
Kilde: Debio og SSB.

Figur 1.5.a. Andel økologiske husdyr i prosent, 2016-2025

Antall økologiske dyr er per 1.10., mens konvensjonelle dyr er per 31.7.
Kilde: Debio og SSB.

Tabell 1.5.2. Økologiske husdyr i Norge, Sverige og Danmark i 2025

	Norge	Sverige	Danmark
Melkekyr	6 847	33 491	62 358
Ammekyr	4 547	61 849	8 382
Øvrige storfe	15 821	151 473	116 047
All sau	43 103	73 261	8 337
All geit	2 483	-	1 483
Avlspurker	237	1 720	10 977
Slaktegris	2 428	10 239	174 530
Verpehøns over 20 uker	321 514	921 137	1 068 330
Slaktekylling	104 139	88 036	2 408 305

Det kan forekomme noen unøyaktigheter i tallmaterialet, da de ulike landene bruker ulike kategorier på klassene innenfor hvert dyreslag.
Kilder: DEBIO, Statistikk og kartlegging. Jordbruksverket, Ekologisk djurhålning. Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, Statistik over økologiske jordbrugsbedrifter.

Det er en differanse mellom antallet økologiske husdyr og prosentandelen som leveres som økologiske slakt. Det finnes ingen eksakt forklaring på hvorfor færre dyr kommer ut som økologiske slakt enn hva som registreres som økologiske dyr, men mulige årsaker kan, ifølge Debio, være:

- En del økologiske dyr leveres på slakterier som ikke har godkjenning. Slaktet blir da ikke omsatt som økologisk.
- Enkeltdyr (økologiske) som leveres på slakterier med godkjenning blir omklassifisert til konvensjonelle fordi det for slakteriet blir for krevende å holde slaktet separat fra øvrig slakt.
- Faktorer som utmelding eller tilbakestilling av besetninger kan påvirke tallmaterialet.

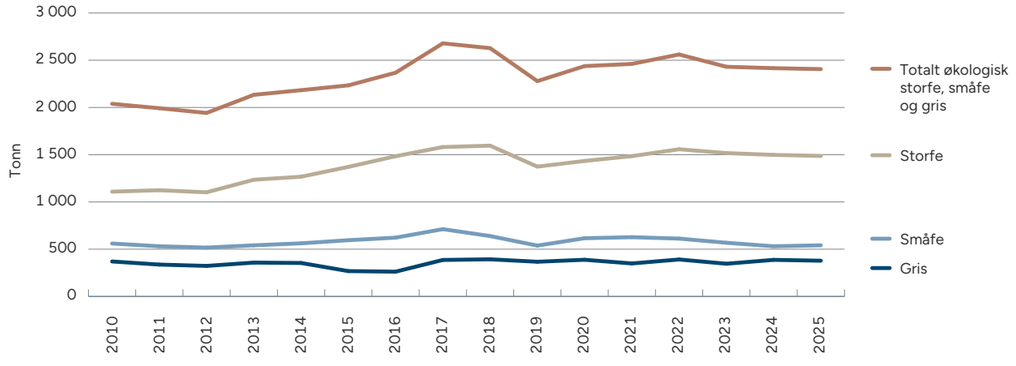
Produksjonen av økologiske slakt er stabil. Det er en viss variasjon mellom år, men ingen tydelig trend for noen av produksjonene.

Tabell 1.5.3. Innveide mengder slakt totalt og økologisk i tonn og prosent, tre siste år

Dyreslag	År	Slakt totalt	Økologisk slakt	Prosentandel økologisk
Storfe	2023	90 329	1 517	1,68
	2024	85 835	1 498	1,75
	2025	**82 415**	**1 487**	**1,80**
Gris	2023	131 594	346	0,26
	2024	128 496	387	0,30
	2025	**132 106**	**378**	**0,29**
Sau og lam	2023	22 320	563	2,52
	2024	21 544	526	2,44
	2025	**21 770**	**538**	**2,47**
Geit og kje	2023	331	5	1,57
	2024	330	5	1,48
	2025	**336**	**3**	**0,95**
Totalt storfe, småfe og gris	2023	244 574	2 431	0,99
	2024	236 205	2 416	1,02
	2025	**236 627**	**2 406**	**1,02**
Totalt fjørfe*	2023	117 331	634	0,54
	2024	121 694	642	0,53
	2025	**121 366**	**664**	**0,55**

* Tall ikke tilgjengelig per dyreslag.
Kilde: Animalia for storfe, småfe og gris. Kun salgbar vare er med.
Kilde: Landbruksdirektoratet, Råvarestatistikk og Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer.

Figur 1.5.b. Tilførsel av økologisk kjøtt i tonn per kategori

Kilde: Landbruksdirektoratet t.o.m. 2011, Animalia f.o.m. 2012.

Produksjonen av økologiske egg sank i årene 2020 til 2023 og økte i 2024 og 2025, med en total nedgang på ca. 12 prosent fra 2020 til 2025.

Tabell 1.5.4. Prosentandel økologiske egg av totalt innveide egg (tonn)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	endring fra siste år
Totalt innveid	65 209	65 283	65 221	65 272	63 176	65 168	3,1 %
Innveide økologiske egg	5364	5204	5133	4557	4709	4714	0,1 %
Andel økologiske egg %	8,23	7,97	7,87	6,98	7,45	7,23	

Kilde: Landbruksdirektoratet, Råvarestatistikken.

Kapittel 1.6. Husdyr i verden

Den totale kjøttproduksjonen i verden er tilnærmet stabil, men det skjer en vridning mellom kjøttslag. Produksjonen av svine- og fjørfekjøtt øker, mens produksjonen av storfekjøtt har en nedadgående trend. Den norske produksjonen av svinekjøtt, storfekjøtt og særlig saue- og lammekjøtt er større enn Norges andel av verdens befolkning. Vår andel av verdens fjørfekjøttproduksjon er lavere enn vår andel av verdens befolkning.

Tabell 1.6.1. De ti største produsentlandene av henholdsvis storfe-, svin-, sau-, geit- og kyllingkjøtt (i tonn) i 2024 + Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige og totalproduksjon

Storfe		Svin		Sau		Geit		Kylling	
USA	12 289 768	Kina	57 947 565	Kina	2 640 525	Kina	2 538 503	USA	20 176 637
Brasil	10 237 584	USA	12 611 319	India	1 292 048	India	1 722 779	Kina	16 066 790
Kina	7 026 373	Brasil	5 358 897	Australia	927 230	Pakistan	561 108	Brasil	13 714 702
Argentina	3 178 044	Spania	4 956 040	Tyrkia	509 539	Nigeria	292 406	Russland	5 457 330
Australia	2 589 767	Russland	4 942 500	New Zealand	449 606	Bangladesh	243 825	India	5 019 410
Mexico	2 253 615	Tyskland	4 289 110	Algerie	363 929	Chad	165 732	Indonesia	4 179 444
Russland	1 692 988	Vietnam	3 785 000	Sudan	272 421	Etiopia	149 310	Mexico	4 013 216
Tyrkia	1 483 042	Canada	2 275 356	Usbekistan	266 110	Tanzania	127 100	Egypt	2 598 604
Pakistan	1 366 891	Frankrike	2 094 250	Storbritannia	265 500	Sudan	113 510	Tyrkia	2 512 131
Frankrike	1 298 540	Polen	1 910 030	Chad	258 922	Tyrkia	99 532	Japan	2 466 967
Sverige	*140 970*	*Danmark*	*1 323 200*	*Norge*	*21 598*	*Norge*	*336*	*Sverige*	*173 950*
Danmark	*116 400*	*Sverige*	*246 920*	*Island*	*7 966*	*Sverige*	*10*	*Danmark*	*163 170*
Finland	*86 510*	*Finland*	*160 910*	*Sverige*	*4 580*	*Danmark*	*0*	*Finland*	*140 010*
Norge	*86 090*	*Norge*	*128 159*	*Finland*	*1 050*	*Finland*	-	*Norge*	*110 833*
Island	*4 860*	*Island*	*6 756*	*Danmark*	*810*	*Island*	-	*Island*	*9 879*
Totalt	**69 576 315**	**Totalt**	**125 341 943**	**Totalt**	**11 534 817**	**Totalt**	**7 737 717**	**Totalt**	**127 933 584**

Tabellen viser de ti største produsentland innenfor hver kjøttkategori, sammenlignet med de nordiske som er vist nederst.
Storfe og svin er inkludert bein.
Kilde: FAOSTAT.

God dyrehelse krever kontinuerlig og forsterket innsats

Norske husdyr har gjennomgående god helse, lav forekomst av alvorlige smittsomme sjukdommer og et svært lavt antibiotikaforbruk. Dette skyldes både langsiktig overvåking, forebygging og god kontroll, men registrerte avvik i smittevernet viser at innsatsen må videreføres og forsterkes.

Dyrehelsa i Norge er allikevel under sterkt press. Det er mange alvorlige smittsomme dyresjukdommer i Europa og forekomsten er økende. Kostnadene ved å holde smitte ute fra Norge er vesentlig lavere enn prisen man må betale ved et utbrudd. I tillegg gir fravær av smittsomme sjukdommer mye bedre dyrevelferd.

Utviklingen i 2025 var positiv for flere dyreslag. Hos storfe ble blåtunge påvist hos totalt 33 storfe, men 31 av disse var kalver som sannsynligvis var smittet i fosterlivet i 2024. Året før ble smitte registrert i 31 dyrehold og antistoffer påvist i tankmelk fra 268 dyrehold. Hos sau, som er særlig utsatt for alvorlige følger av blåtunge, ble sjukdommen ikke påvist i 2025, mot funn i 61 dyrehold i 2024. Det var dessuten sjette året på rad uten påvisning av ondarta fotråte.

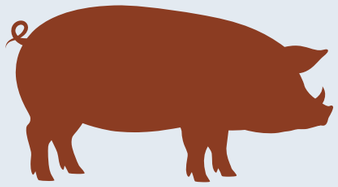
For svin var 2025 det sjette året på rad uten påvisning av MRSA i norske besetninger. Forekomsten av produksjonssjukdommer er stabilt lav. Samtidig utgjør villsvin en vedvarende smitterisiko: Av 503 undersøkte prøver ble Salmonella påvist i 30, og 514 villsvin ble skutt i jaktåret 2025/2026.

I 2025 var det to uavhengige utbrudd av munn- og klauvsjuke i Europa, både ett enkelt tilfelle i Tyskland og flere tilfeller i grenseområdet Ungarn og Slovakia.

514
skutt i jaktåret 2025/2026

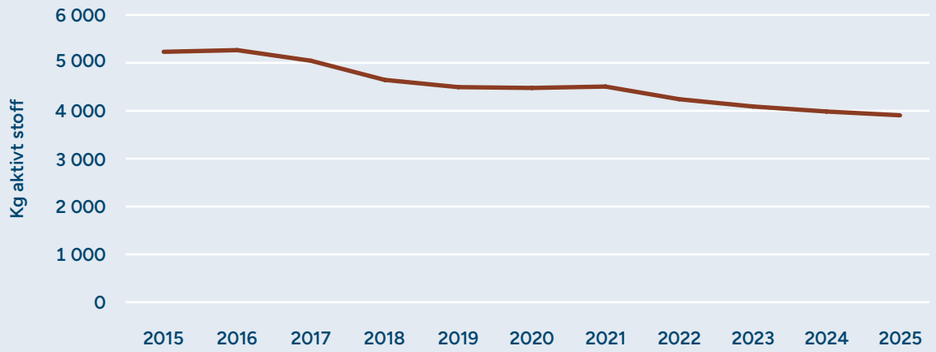
503
prøver fra villsvin ble undersøkt

30
påviste tilfeller av *Salmonella* spp i avføring fra villsvin skutt under jakt

Det er et mål å holde antallet villsvin i Norge så lavt som mulig og innenfor et så lite geografisk område som mulig. Villsvin kan utgjøre et smittereservoar for sjukdommer som afrikansk svinepest og *Salmonella*.

Salg av antibiotika til produksjonsdyr

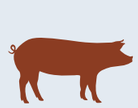
Midler til hest er inkludert, mens midler til oppdrettsfisk er ikke inkludert

0

tilfeller av storfetuberkulose og paratuberkulose

tilfeller av blåtunge, ondartet fotråte og mædi

tilfeller av paratuberkulose og ondartet fotråte

tilfeller av MRSA og *Salmonella* spp

tilfeller av Newcastlesjuke og infeksiøs bronkitt

Kapittel 2.1. Storfe

Melkekyr er den dyregruppa det over lang tid har vært mest helhetlig innrapportering av helsedata fra. Norske melkekyr har over år blitt stadig friskere, og den totale forekomsten av produksjonssjukdommer er mer enn halvert de siste 20 åra, men med en stabilisering det siste tiåret.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kilder

Kilder i tekst dersom annet ikke er spesifisert:

- Veterinærinstituttet
- Dyrehelserapporten 2025
- NORM/NORM-VET 2025

Mastitt, som er den vanligste produksjonssjukdommen, har stått for den vesentligste reduksjonen, men også reduksjonen i stoffskiftesjukdommen ketose, som en periode var svært vanlig, er en viktig faktor.

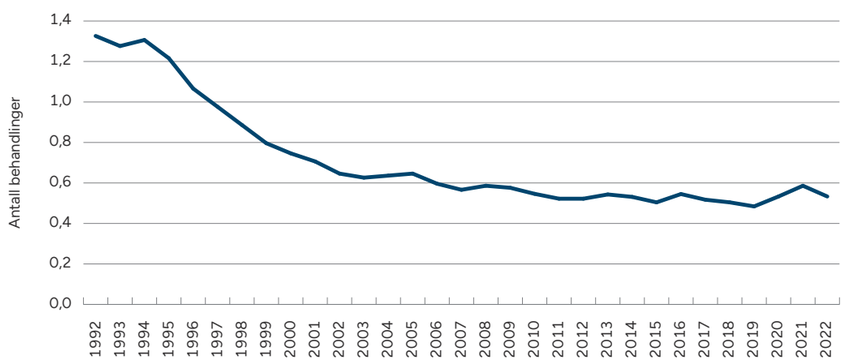
Smittsomme sjukdommer som krever offentlig bekjempelse er svært lite utbredt i den norske storfepopulasjonen, og i tillegg til Mattilsynets innsats iverksetter næringa egne tiltak for å redusere og eliminere forekomsten.

I Rogaland har det i perioden 2017–2025 vært totalt 47 tilfeller av ringorm, med høyest forekomst i 2019 og 2020. Aktiv innsats fra forvaltning og næring gjennom RingiROG snudde utviklingen, og det var ingen nye tilfeller i Rogaland i 2023, men ett tilfelle både i 2024 og i 2025. I Trøndelag ble det påvist 19 tilfeller i 2023/2024 men ingen nye tilfeller i 2025. Etter mønster fra RingiROG, etablerte næringa RingiTRØ som etablerte egne soner for å støtte opp under Mattilsynets tiltak.

I 2024 ble blåtunge, som er en liste 1-sjukdom, påvist i 31 dyrehold med storfe. To runder med tankmelkundersøkelse påviste antistoffer i 268 dyrehold. Blåtunge ble påvist i totalt 33 storfe i 2025, hvorav 31 var kalver som sannsynligvis var smittet i fosterlivet i 2024. Husdyrnæringa hadde også her egne tiltak for å redusere risiko for spredning av smitte.

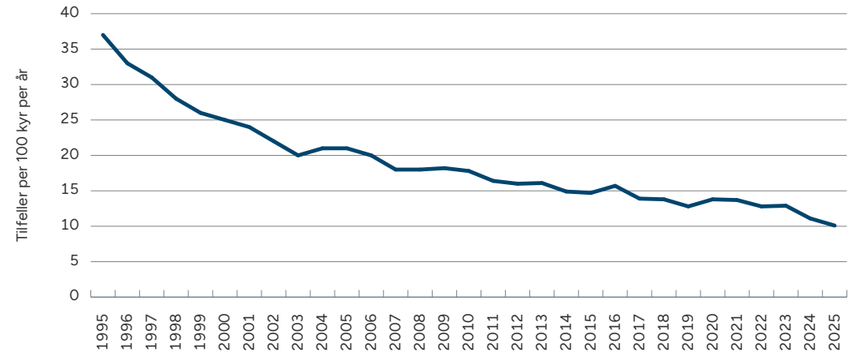
I desember 2022 ble storfetuberkulose påvist i en melkebesetning. Som et ledd i oppfølging av kontakter, ble ytterligere en besetning i 2022 og en besetninger i 2023 båndlagt på grunn av immunologisk positiv respons på tuberkulosetest. Totalt ble to besetninger slaktet ned, mens to gjennomførte smittehygieniske tiltak og følges opp med prøvetaking. Det er første gang siden 1980-tallet at storfetuberkulose er påvist hos norske storfe. Norge har fremdeles fristatus for storfetuberkulose. Det ble i 2025 igangsatt et større overvåkingsprogram med hudtesting av kontaktbesetninger til utbruddet i 2022/2023. Kartleggingen vil gå over fem år og er planlagt å omfatte over 1 000 dyrehold.

Figur 2.1.a. Sjukdomsbehandlinger på melkeku, totalt antall behandlinger per melkeku per år

Ikke tilgjengelig data etter 2022.
Kilde: TINE Rådgiving og Medlem, Statistikksamling fra Ku- og Geitekontrollen 2022.

Figur 2.1.b. Tilfeller av klinisk mastitt (jurbetennelse) per 100 kyr per år

Kilde: TINE Rådgiving og Medlem.

Figur 2.1.c. Tilfeller av ketose (matleihet) og melkefeber per 100 kyr per år

Kilde: TINE Rådgiving og Medlem.

Andel døde av utrangerte er dessverre økende og har økt fra ca. 7 prosent til 9,5 prosent siste tiår. Innstramminger i regelverket for transport og nødslakt kan forklare noe av økningen.

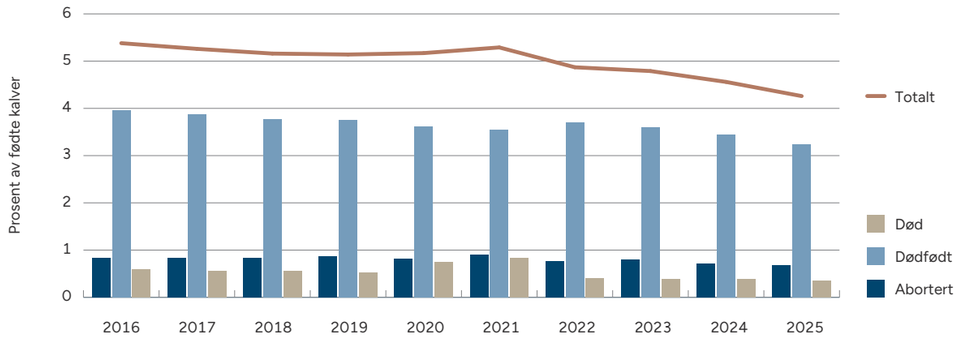
Tabell 2.1.1. Prosent døde av totalt utrangerte kyr

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kyr mistet eller døde på bås, inkl. nødslakt og avliva. Andelen av de som er utrangert.	7,1	7,3	7,4	7,0	7,9	8,5	8,1	8,7	9,3	9,5

Kilde: TINE Rådgiving og Medlem.

Definisjoner:
Utrangert dyr: Dyr som tas ut av produksjon på grunn av skade, sjukdom, lav fruktbarhet, høy alder eller redusert ytelse.

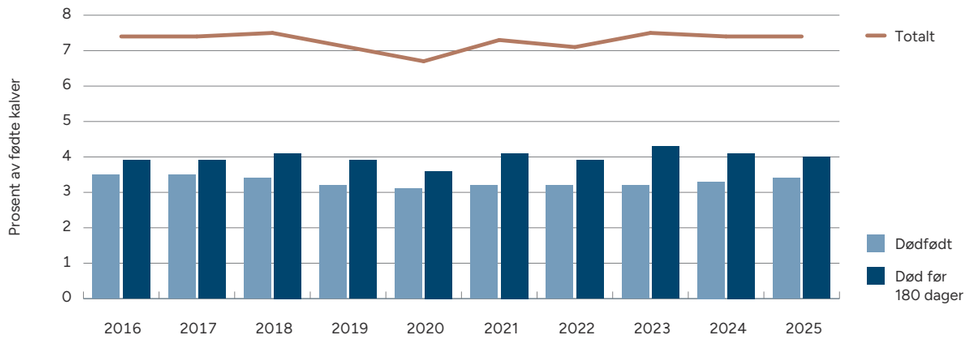
Figur 2.1.d. Kalvedødelighet i melke- og kjøttproduksjon

Kilde: TINE Rådgiving og Medlem, Kukontrollen.

Definisjoner:
Abortert (kastet): Ku kalvet mer enn 20 dager før termin, og kalven var dødfødt.
Dødfødt: Kalv død ved fødsel, eller dør i løpet av de første 24 timer.
Død: Kalv født levende, men dør senere enn 24 timer etter fødsel og før første kontroll. Første kontroll vil i gjennomsnitt være to uker etter fødsel.

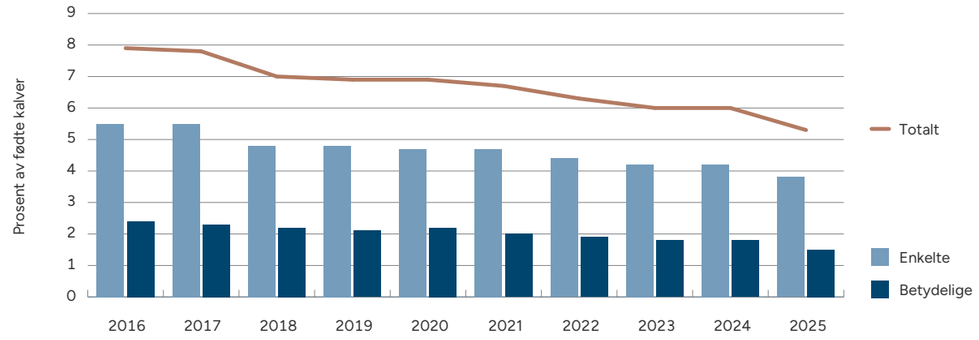
Figur 2.1.e. Kalvedødelighet i spesialisert kjøttproduksjon

Kilde: Animalia, Storfekjøttkontrollen.

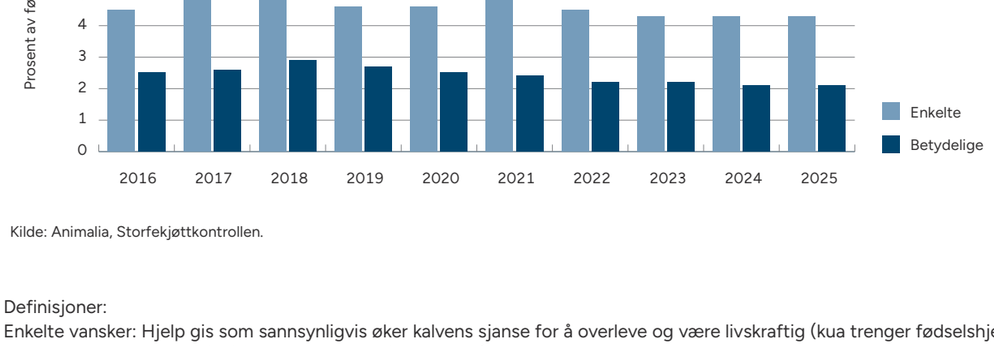
Definisjoner:
Dødfødt: Kalv død ved fødsel, eller dør i løpet av de første 24 timer.
Død før 180 dager: Sum av døde, mistet eller nødslaktet før 180 dager. Merk forskjell i definisjon i figur 2.1.d. fra Kukontrollen (TINE).

Figur 2.1.f. Kalvingsvansker melkeku

Kilde: TINE Rådgivning og Medlem, Kukontrollen.

Figur 2.1.g. Kalvingsvansker kjøttfe

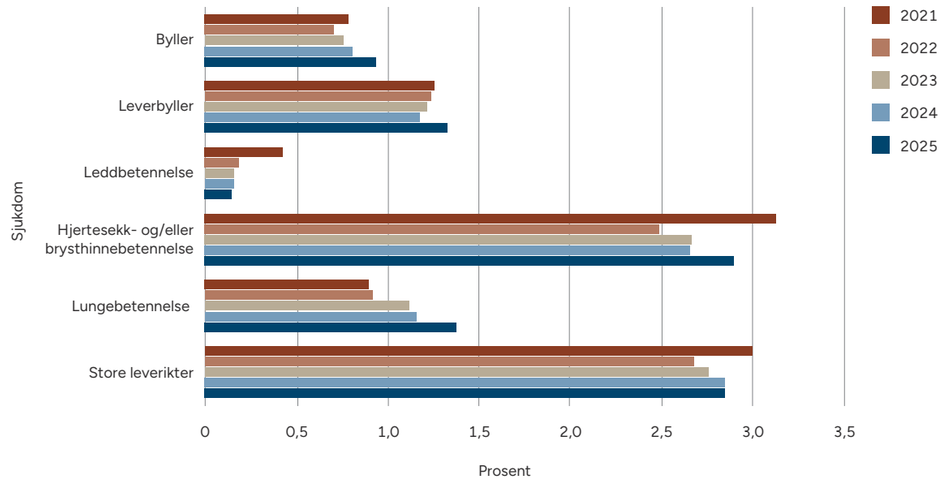

Kilde: Animalia, Storfekjøttkontrollen.

Definisjoner:
Enkelte vansker: Hjelp gis som sannsynligvis øker kalvens sjanse for å overleve og være livskraftig (kua trenger fødselshjelp, men det skyldes enkel feilstilling hos kalv eller litt stor kalv).
Betydelige vansker: Vanskelig fødsel, og hjelp er helt påkrevd. Veterinær må tilkalles, eller jekk må brukes (kua trenger fødselshjelp på grunn av alvorlig feilstilling eller stor kalv).

Utvidet sjukdomsregistrering gjøres av Mattilsynet i forbindelse med kjøttkontroll og omfatter definerte diagnoser for hver dyreart. Dette er registreringer som Mattilsynet gjør for å ha kunnskap om helsetilstand og dyrevelferd både på besetnings- og populasjonsnivå.

Figur 2.1.h. Utvidet sjukdomsregistrering (USR) storfe

Kilde: Animalia.

Kapittel 2.2. Gris

Helseopplysninger hos gris innrapporteres i Dyrehelseportalen. Dette gir ikke et fullstendig bilde av sjukdomssituasjonen, men danner et grunnlag for å se trender. Det viser at forekomsten av produksjonssjukdommer hos gris er på et stabilt lavt nivå. I Ingris registreres produksjonsresultater.

Andel dødfødte og andel døde fram til avvenning fortsetter å gå ned. Smittsomme sjukdommer som krever offentlig bekjempelse er svært lite utbredt i den norske svinepopulasjonen.

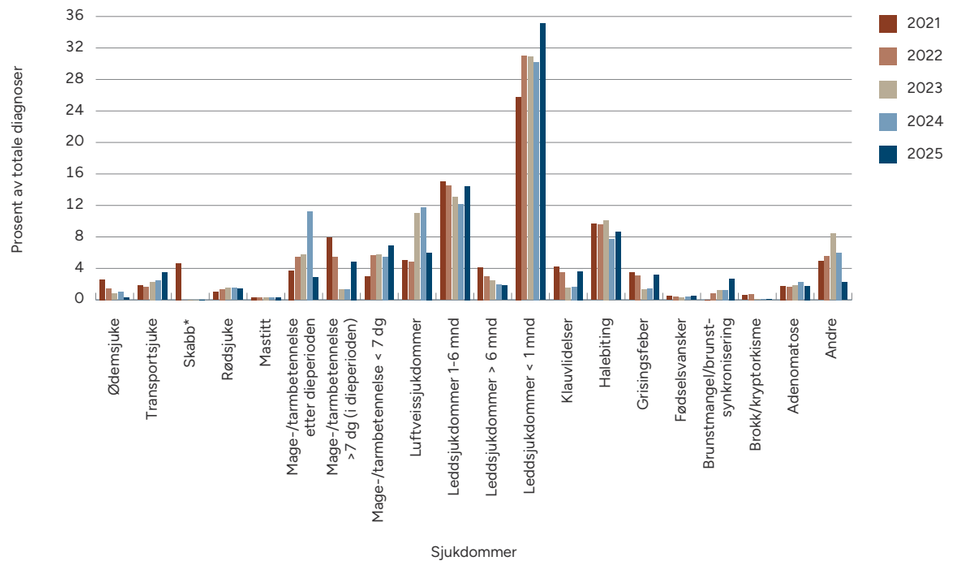
2025 var det sjette året på rad uten påvisning av MRSA i svinebesetninger.

Etter en økning i mage-tarmbetennelser etter dieperioden i 2024, sank rapporteringen av disse betydelig i 2025. Det samme gjorde registreringer av luftveislidelser. Når vi samtidig ser at andelen griser som får anmerkning på brysthinnen i kjøttkontrollen synker, kan dette sees i sammenheng med at svinepopulasjonen får en høyere andel med SPF-griser.

Leddsjukdom hos griser under en måneds alder er fremdeles den hyppigst rapporterte sjukdommen hos gris.

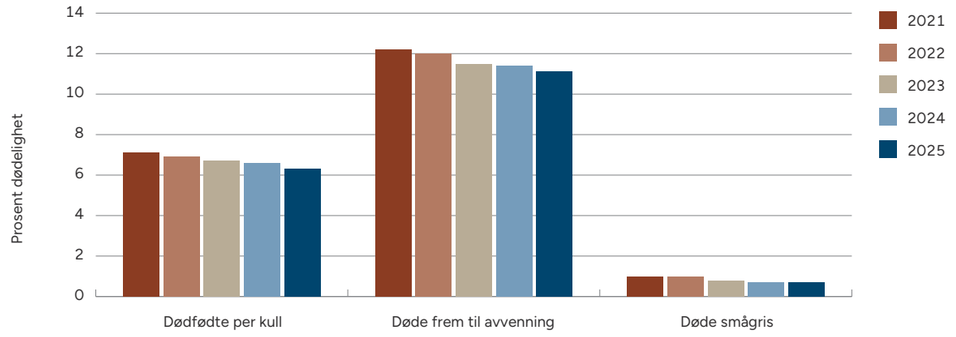
Den store villsvinpopulasjonen i Sverige, der dyr trekker inn i Sørøst-Norge, skaper bekymring for den norske svinenæringa. Totalt ble 514 villsvin skutt i jaktåret 2025/2026. Gjennom myndighetenes overvåkningsprogram for villsvin, ble det påvist 30 tilfeller av *Salmonella* i avføring fra villsvin skutt under jakt. Totalt ble det tatt 503 prøver fra villsvin i 2025.

Figur 2.2.a. Et utvalg av registrerte innrapporterte sjukdomstilfeller på gris

* Sanering i en purkering i 2021 som omfattet mange griser.
Kilde: Animalia.

Figur 2.2.b. Tap/dødelighet i griseproduksjonen

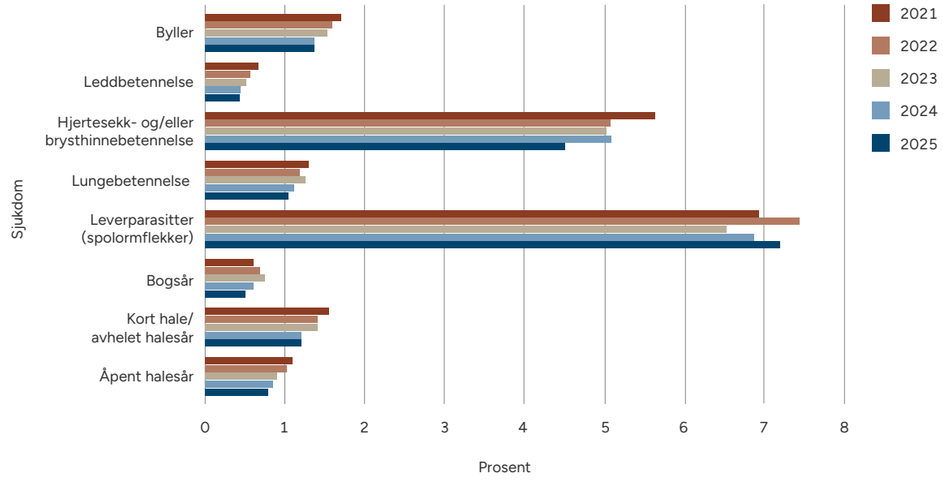

Tallene er basert på 77 702 kull.
Kilde: Animalia og Norsvin, Ingris.

Definisjoner:
Dødfødte per kull: Født døde eller dør ved fødsel, beregnet som prosent av totalt antall fødte (dødfødte og levende fødte).
Døde frem til avvenning: Andel av levendefødte som dør før avvenning (i gjennomsnitt ved 35 dager).
Døde smågris: Andel døde fra avvenning til ca. 25-30 kg.

Utvidet sjukdomsregistrering gjøres av Mattilsynet i forbindelse med kjøttkontroll og omfatter definerte diagnoser for hver dyreart. Dette er registreringer som Mattilsynet gjør for å ha kunnskap om helsetilstand og dyrevelferd både på besetnings- og populasjonsnivå. Diagnosen bogsår er bare aktuell for purker. De øvrige diagnosene er primært relevante for slaktegriser.

Figur 2.2.c. Utvidet sjukdomsregistrering (USR) gris

Kilde: Animalia.

Kapittel 2.3. Småfe

SAU OG LAM
Forekomsten av smittsomme sjukdommer som krever offentlig bekjempelse er svært lav i sauepopulasjonen.

Blåtunge er en liste 1-sjukdom, og i 2024 ble smitte påvist i 61 dyrehold med sau, som er mest utsatt for alvorlige følger av sjukdommen. Det ble ikke registrert blåtungesmitte i 2025.

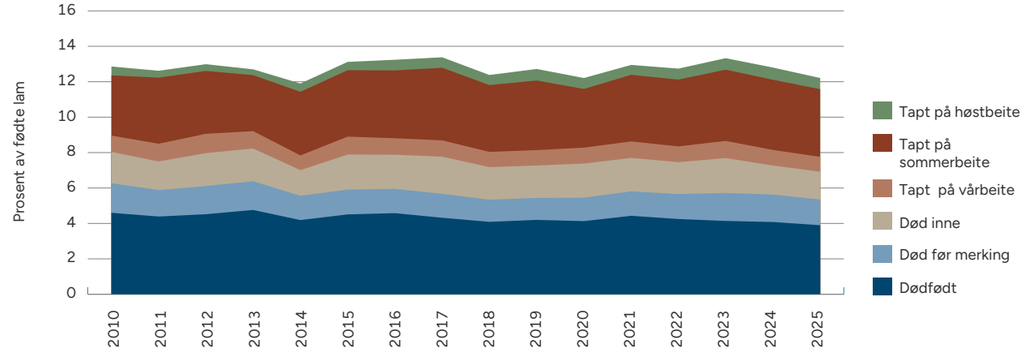
I 2025 ble det for sjette år på rad ikke påvist noen tilfeller av ondarta fotråte hos sau. Sjukdommen ble påvist i 2008 etter at Norge hadde vært fri for den siden 1948. Fortsatt overvåking på slakteri og årvåkenhet i felt er viktig for å nå målet om å utrydde ondarta fotråte.

Etter at mædi ble påvist i 2019, iverksatte Mattilsynet utredning av kontaktbesetninger og oppretting av en mædisone. Omfattende kartlegging er gjennomført i Trøndelag uten at det ble påvist nye tilfeller i hverken 2022, 2023, 2024 eller 2025.

Sjukdommen saueskabb er svært alvorlig hos sau og er fortsatt en liste 2-sjukdom hos denne arten. Det er usikkert om saueskabbmidd funnet hos geit kan gi alvorlig sjukdom hos sau.

For helsedata på sau, se kapittel 2.5. om innrapportering fra Dyrehelseportalen.

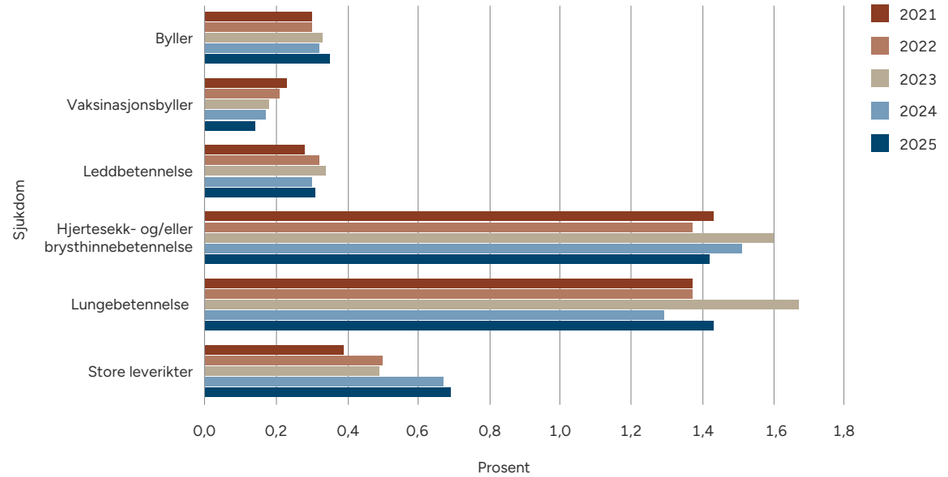
Figur 2.3.a. Lammetap

Tapsprosenten er beregnet ut fra antall fødte lam.
Kilde: Animalia, Sauekontrollen.

Utvidet sjukdomsregistrering gjøres av Mattilsynet i forbindelse med kjøttkontroll og omfatter definerte diagnoser for hver dyreart. Dette er registreringer som Mattilsynet gjør for å ha kunnskap om helsetilstand og dyrevelferd både på besetnings- og populasjonsnivå.

Figur 2.3.b. Utvidet sjukdomsregistrering (USR) sau og lam

Kilde: Animalia.

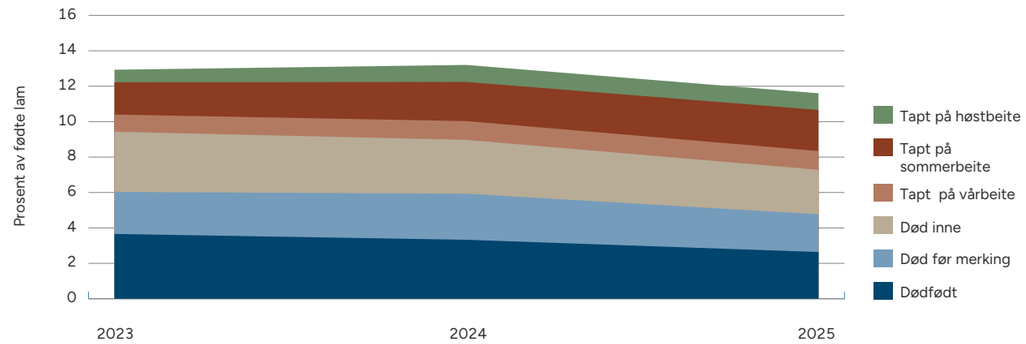
GEIT OG KJE
Forekomsten av smittsomme sjukdommer som krever offentlig bekjempelse er svært lav også i geitepopulasjonen.

Mer enn ti år etter at saneringsprosjektet Friskere geiter ble avsluttet, er antall tilfeller av resmittede besetninger svært lavt. Siste påvisning av paratuberkulose var i 2015. Noen få besetninger er under restriksjoner på grunn av caprin artritt-encefalitt (CAE), mens ni melkegeitbesetninger har kjent smitte av byllesjuke. Melkegeitbesetningene overvåkes gjennom prøvetaking av tankmelk fire – fem ganger årlig, mens smittestatus i de fleste ammegeitbesetninger er ukjent. Dagens viktigste helseutfordringer i geiteholdet er jurhelse, pulpanyre (akutt fôringsrelatert sjukdom), aborter og parasitter.

Helsetjenesten for geit ble etablert i Animalia i 2025 og er et virkemiddel for å videreføre arbeidet med smittevern, dyrehelse og dyrevelferd i norsk geitehold.

For helsedata på geit, se kapittel 2.5. om innrapportering fra Dyrehelseportalen.

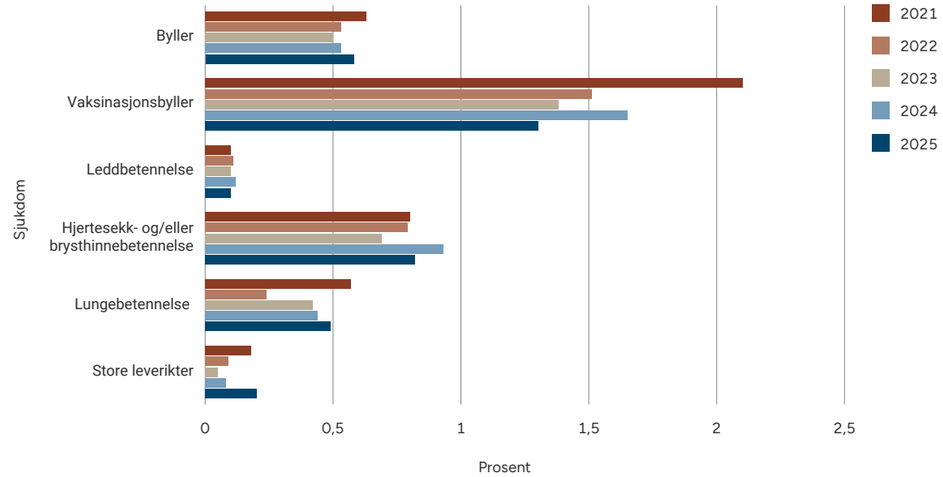
Figur 2.3.c. Kjetap

Tapsprosenten er beregnet ut fra antall fødte kje.
Kilde: Animalia, Geitekontrollen.

Utvidet sjukdomsregistrering gjøres av Mattilsynet i forbindelse med kjøttkontroll og omfatter definerte diagnoser for hver dyreart. Dette er registreringer som Mattilsynet gjør for å ha kunnskap om helsetilstand og dyrevelferd både på besetnings- og populasjonsnivå.

Figur 2.3.d. Utvidet sjukdomsregistrering (USR) geit og kje

Kilde: Animalia.

Kapittel 2.4. Fjørfe

Hos fjørfe er det ikke grunnlag for å stille individuelle sjukdomsdiagnoser hos levende dyr. Flokkdiagnoser og dødelighet gjennom produksjonsperioden og sjukdom avdekket ved kjøttkontroll gir et relevant bilde av helsesituasjonen – det siste kun hos slaktekylling og kalkun, da verpehøns ikke lenger slaktes.

Helsesituasjonen er stabilt god i den norske fjørfepopulasjonen og svært god sammenlignet med andre land. Forekomsten av smittsomme sjukdommer som krever offentlig bekjempelse er fortsatt lav i det næringsmessige fjørfeholdet, med svært lavt forbruk av legemidler.

Utbrudd av alvorlig smittsomme sjukdommer (liste 1) fremgår av tabell 2.4.1.

Tabell 2.4.1. Påvisninger av høypatogen fugleinfluensa og Newcastle sjukdom hos kommersielle fjørfehold

Måned og år	Virus	Fylke	Kategori
November 2021*	HPAI H5N1	Rogaland	Verpehøns
November 2021*	HPAI H5N1	Rogaland	Verpehøns
September 2022	ND APMV-1	Rogaland	Verpehøns
Oktober 2022	HPAI H5N1	Rogaland	Slaktekylling foreldredyr
November 2022	HPAI H5N1	Rogaland	Verpehøns
Februar 2024	HPAI H5N1	Rogaland	Slaktekylling foreldredyr
September 2025	HPAI H5N1	Nordland	Verpehøns

* Samme sted med en ukes mellomrom. Smitte mellom gårdene kan ikke utelukkes.
Kilde: Veterinærinstituttet

Tabell 2.4.2. Dødelighet i fjørfeproduksjon, prosent

	Døde		Døde fra 16 til 71 uker	Døde fra 16 til 76 uker	Kasserte grunnet sjukdom	
	Slaktekylling	Kalkun	Frittgående verpehøns		Slaktekylling	Kalkun
2021	2,64	5,24	3,25	3,93	1,43	2,70
2022	2,71	6,01	3,86	4,27	1,56	2,61
2023	2,72	8,80	-	3,21	1,59	2,56
2024	2,21	6,40	-	3,15	1,53	2,21
2025	2,24	5,69	-	3,20	1,04	1,86

Kassasjon er aritmetisk middel høner og haner.
For slaktekylling er det beregnet et gjennomsnitt fra alle aktører og alle kull og ikke kun normalkull fra Nortura.
Antall flokker verpehøns er så lavt at de ikke inngår i statistikken fra 2023.
Den nye eggkontrollen i Nortura regner ikke ut dødelighet 16-71 uker.
Kilde: Norturas eggkontroll, Nortura fjørfekjøttkontroll og KLF Effektivitetskontrollen.

I norsk hobbyfjørfehold påvises det jevnlig flere alvorlige smittsomme fjørfesjukdommer. Årsaken til dette er sammensatt, med blant annet mer utegang, mindre fokus på smittevern, kjøp og salg fra ikke-sertifiserte flokker og blanding av aldersgrupper og arter. Siden hobbyfjørfe kan utgjøre et smittereservoar for kommersielt fjørfehold, er det viktig med strikte barrierer mellom disse populasjonene.

Kapittel 2.5. Helsedata rapportert gjennom Dyrehelseportalen

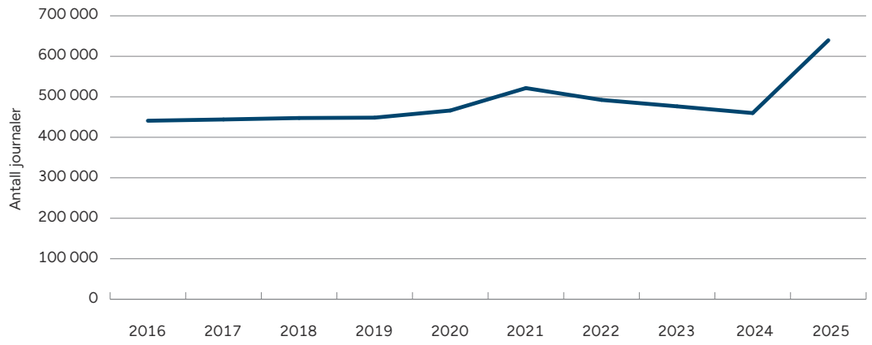
Dyrehelseportalen er husdyrnæringas rapporterings- og datautvekslingssystem for helsedata. 2013 var første hele ordinære driftsår for systemet. Gjennom Dyrehelseportalen kan praktiserende veterinærer rapportere for å imøtekomme offentlige krav om rapportering av legemiddelbruk og samtidig sikre at de samme opplysningene kommer til produsent, aktuell husdyrkontroll og til slakteriene som matkjedeinformasjon.

Tabell 2.5.1. Oversikt over samlet rapportering gjennom Dyrehelseportalen i 2025

Rapporterte besøk totalt	Rapporterende veterinærer	Rapporterte behandlede dyr eller flokker*						
		Storfe	Svin	Sau	Geit	Hest	Andre	Totalt
230 018	1 080	499 070	31 972	66 051	6 612	34 728	1 130	639 563

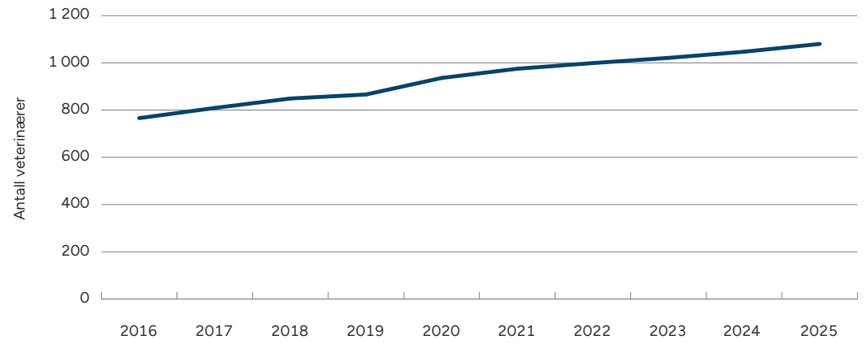
* I tabellene videre er alt regnet om til individer.
Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Figur 2.5.a. Antall journaler registrert i Dyrehelseportalen

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Figur 2.5.b. Antall veterinærer som registrerer i Dyrehelseportalen

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.2. De ti mest rapporterte diagnosene/behandlingene hos storfe i 2025

Rang	Kode	Diagnose	Antall
1	303	Mastitt, klinisk, alvorlig og moderat	22 138
2	386	Melkefeber	10 953
3	251	Luftveissjukdommer - uspesifikke	10 088
4	332	Brunstsynkronisering	7 665
5	370	Halthet	6 945
6	340	Stille brunst	5 899
7	304	Mastitt, klinisk, mild	5 412
8	310	Behandling ved avsining	4 420
9	335	Kastrering	3 618
10	264	Mage-/tarmbetennelse, alder >7 dager i dieperioden	3 401

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.3. De ti mest rapporterte forebyggende behandlingene hos storfe i 2025

Rang	Kode	Forebyggende behandling	Antall
1	890	Rådgivning og forebyggende helsearbeid generelt	159 102
2	1 003	Forebyggende blåtunge	155 776
3	780	Avhorning	109 629
4	766	Forebyggende behandling flercellede parasitter	28 208
5	746	Forebyggende behandling smittsomme luftveisinfeksjoner	11 064
6	751	Forebyggende behandling luftveissjukdommer uspesifikke	8 936
7	888	Forebyggende behandling vitamin- eller mineralmangel	7 790
8	605	Forebyggende behandling ringorm, *Trichophyton verrucosum*	7 037
9	765	Forebyggende mage-/tarmbetennelse	4 410
10	743	Forebyggende behandling miltbrannsemfysem	4 274

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.4. De ti mest rapporterte diagnosene/behandlingene hos svin i 2025

Rang	Kode	Diagnose	Antall
1	335	Kastrering/sterilisering	617 485
2	343	Kastrering/vaksinasjon	44 311
3	362	Leddsjukdommer, alder < 1 mnd	27 963
4	265	Mage-tarmbetennelse - unntatt 263 og 264	20 212
5	363	Leddsjukdommer, alder 1-6 mnd	14 583
6	383	Halebiting	7 565
7	263	Mage-/tarmbetennelse, alder <=7 dager	6 729
8	251	Luftveissjukdommer - uspesifikke	6 544
9	282	Klauvsjukdom - andre enn 281 - Forfangenhet, 143 Smittsom klauvsjuke - ondartet fotråte hos sau og 050-053 og 369-378	3 854
10	222	Transportsjuke hos gris - Glässer	3 618

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.5. De ti mest rapporterte forebyggende behandlingene hos svin i 2025

Rang	Kode	Forebyggende behandling	Antall
1	890	Rådgivning og forebyggende helsearbeid generelt	180 436
2	705/723/223	Vaksinasjon mot PCV2-virus	91 717
3	763/764	Vaksinasjon mot koli	90 599
4	727	Forebyggende tarmadenomatose	81 370
5	772	Vaksinasjon mot parvovirus og rødsjuke	78 744
6	732	Forebyggende ødemsjuke	50 668
7	722	Forebyggende transportsjuke, vaksinasjon mot Glässer	47 485
8	720	Vaksinasjon mot rødsjuke	39 992
9	765	Forebyggende mage/tarmbetennelse	28 657
10	717	Vaksinasjon mot parvovirus	14 282

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.6. De ti mest rapporterte diagnosene/behandlingene hos sau i 2025

Rang	Kode	Diagnose	Antall
1	303	Mastitt, klinisk, alvorlig og moderat (tidl. akutt)	4 941
2	333	Bør-, skjede- og egglederbetennelse	4 722
3	323	Fødselsvansker	3 326
4	362	Leddsjukdommer, alder < 1 mnd	3 147
5	386	Melkefeber/eklampsi	2 839
6	266	Sjukdommer forårsaket av flercellede parasitter - unntatt 277 Leverikter	2 224
7	503	Blåtunge*	2 188
8	211	Listeriose	2 136
9	251	Luftveissjukdommer - uspesifikke	1 898
10	363	Leddsjukdommer, alder 1-6 mnd	1 326

* Det er ikke rapportert forekomst av blåtunge hos sau i 2025. Disse er sannsynligvis vaksine mot blåtunge.
Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.7. De ti mest rapporterte forebyggende behandlingene hos sau i 2025

Rang	Kode	Forebyggende behandling	Antall
1	774	Vaksinasjon mot pasteurella- og klostrideinfeksjoner	453 435
2	710	Vaksinasjon mot klostrideinfeksjoner	256 371
3	890	Rådgivning og forbyggende helsearbeid generelt	180 672
4	1 003	Forebyggende blåtunge	70 768
5	728	Forebyggende toksoplasmose	18 211
6	888	Forebyggende vitamin- eller mineralmangel	14 905
7	763/764/765	Forebyggende mage/tarminfeksjon	13 412
8	718	Forebyggende pasteurellose	8 906
9	714	Forebyggende munnskurv hos småfe	7 189
10	766	Forbyggende behandling flercellede parasitter	6 739

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.8. De ti mest rapporterte diagnosene/behandlingene hos geit i 2025

Rang	Kode	Diagnose	Antall
1	335	Kastrering	3 535
2	303	Mastitt, klinisk, alvorlig og moderat	280
3	344	Indusert abort	261
4	333	Bør-, skjede- og egglederbetennelse	164
5	297	Andre utvendige parasitter (flått, fluer og sauekrabbe) - unntatt 283 lus og 285 skabb	154
6	210	Clostridieinfeksjoner	152
7	211	Listeriose	124
8	323	Fødselsvansker	119
9	329	Andre obstetriske sjukdommer	107
10	285	Skabb	107

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Tabell 2.5.9. De ti mest rapporterte forebyggende behandlingene hos geit i 2025

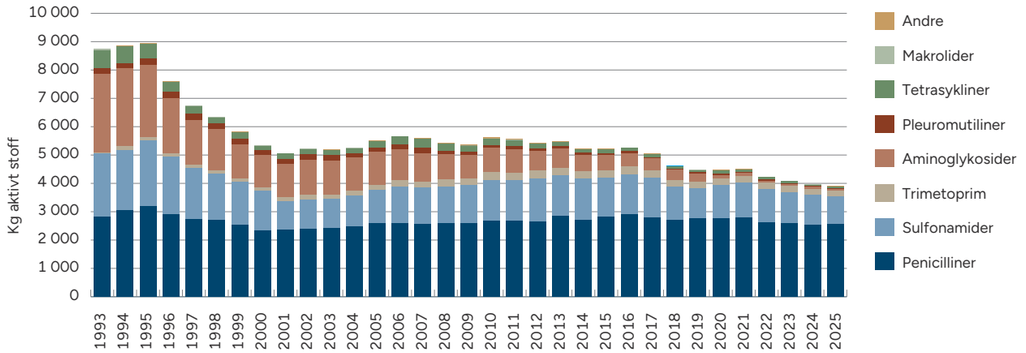
Rang	Kode	Forebyggende behandling	Antall
1	710	Vaksinasjon mot klostrideinfeksjoner	30 900
2	774	Vaksinasjon mot pasteurella-/klostrideinfeksjoner	9 830
3	780	Regulær avhorning	6 346
4	890	Rådgivning og forbyggende helsearbeid generelt	1 683
5	783	Forebyggende lus	788
6	777	Forebyggende den store leverikten	771
7	766	Forebyggende flercellede parasitter	521
8	803	Forebyggende mastitt, alvorlig klinisk	457
9	763/764/765	Forebyggende mage/tarmbetennelse	294
10	718	Forebyggende pasteurellose	247

Kilde: Animalia, Dyrehelseportalen.

Kapittel 2.6. Antibiotikaforbruk i husdyrproduksjonen

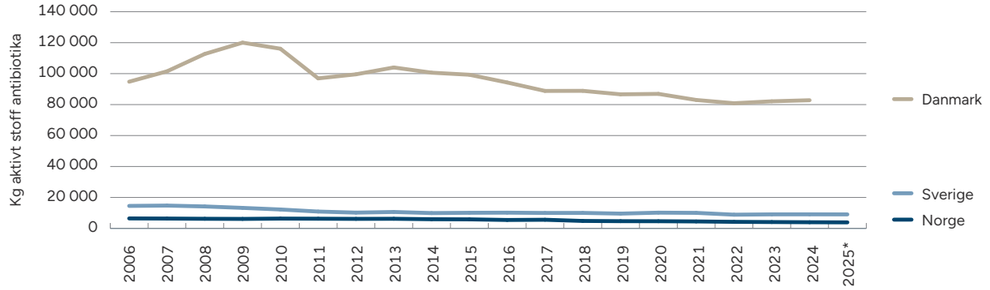
Antibiotikaforbruket i norsk husdyrproduksjon var stabilt fra 2000 til 2013. I perioden 2013-2023 var det en reduksjon på over 30 prosent målt i kilo aktivt virkestoff. Se figur 2.6.d. der forbruket til hest er tatt bort. Forbruket er på et svært lavt nivå sammenlignet med de fleste andre land. Det brukes hovedsakelig penicilliner med smalt til moderat antibakterielt spekter.

Figur 2.6.a. Salg av antibiotika til produksjonsdyr fordelt på aktivt stoff

Salg i Norge av antibiotika i veterinærmedisinske produkter (kg aktivt stoff) hovedsakelig brukt terapeutisk til produksjonsdyr (midler til hest inkludert, mens midler til oppdrettsfisk er ikke inkludert). Andre består av salg av små mengder baquiloprim i årene 1994-2000 (0,2-1,8 kg), 3. gen. cefalosporiner i årene 2012-2023 (0,001–0,07 kg), amfenikoler i årene 2008-2025 (16-27 kg) og fluorokinoloner i årene 1993-2025 (6-19 kg).
Kilde: NORM/NORM-VET 2025. Forbruk av antibakterielle legemidler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge. Tromsø / Ås / Oslo 2026.
ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Figur 2.6.b. Antall kg aktivt stoff antibiotika solgt i de skandinaviske landene

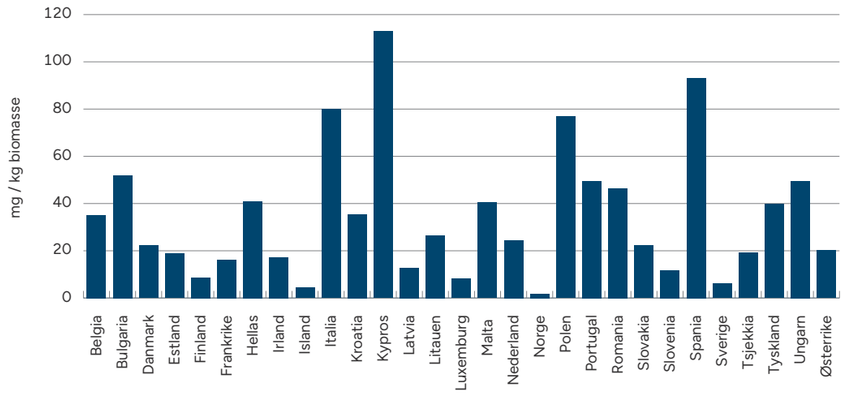
* Foreløpige tall, har ikke statistikk fra Danmark.
Endringer i antall dyr kan ha en effekt på trender i statistikker på bruk av antibiotika. Tallene for forbruk i Sverige er preparater markedsført til dyr unntatt fisk og selskapsdyr. Tallene for forbruk i Danmark er preparater til produksjonsdyr unntatt fisk og hest. Tallene for forbruk i Norge er preparater hovedsakelig brukt til produksjonsdyr (midler til hest inkludert, mens midler til oppdrettsfisk er ikke inkludert).
Kilder: DANMAP 2024. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens fra produksjonsdyr, mat og mennesker i Danmark. ISSN 1600-2032. Swedres-Svarm 2025, Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Sverige. Solna/Uppsala. ISSN2001-7901. NORM/NORM-VET 2025. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge. Tromsø / Ås / Oslo 2026. ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Figur 2.6.c. viser at det er en betydelig forskjell på mengde antibakterielle legemidler som brukes til matproduserende dyr i ulike land. Norge, Island og Sverige ligger lavest. Norge produserer store mengder fisk. I fiskeoppdrett brukes svært lite antibiotika. Dersom fisk var trukket ut av grunnlaget for figur 2.6.c., ville forbruket hos matproduserende dyr på land i Norge være ca. det dobbelte av det som angis i figuren, men likevel svært lavt. Figur 2.6.d. viser at bruken av antibiotika hos matproduserende dyr på land har gått betydelig ned de siste årene til tross for et allerede lavt forbruk i Norge.

Mange andre land har også lykkes i å redusere bruken, og det er nå et mål i EU om å redusere forbruket av antibiotika med 50 prosent både for matproduserende dyr på land og i akvakulturnæringen innen 2030, med utgangspunkt i 2018-tall.

For å bedre kunne sammenligne bruken mellom land og måle utviklingen, har man nå gått over til å rapportere antibakterielle virkestoff i mg/kg biomasse som en erstatning for måleenheten PCU (population correction unit). Biomassen inkluderer flere dyrearter og flere vektkategorier.

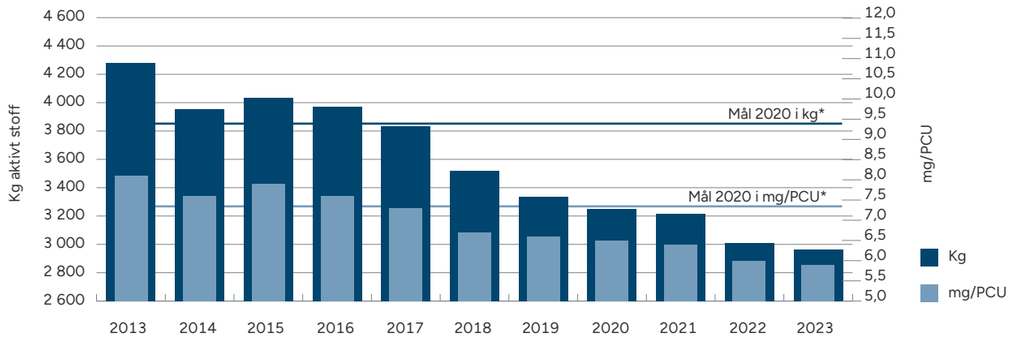
Figur 2.6.c. Salg av antibiotika til matproduserende dyr, inkludert fisk og hest, i 29 europeiske land i 2024

Mengde antibiotika angis fra 2023 i mg/kg biomasse, i motsetning til tidligere der bruken av PCU (population correction unit) ble brukt.
Storbritannia og Sveits rapporterer ikke til ESUAvet.
Kilde: 'European sales and use of antimicrobials for veterinary medicine (ESUAvet).
Annual surveillance report for 2024' (EMA/CVMP/ESUAVET/80289/2025).

Regjeringens nasjonale strategi mot resistens for perioden 2015-2020 hadde et mål om at forbruket til matproduserende dyr skulle reduseres med ti prosent fra 2013 til 2020. Figuren viser både reduksjonen i absolutte tall (kg) og forbruk relatert til biomasse (mg/PCU). NORM-VET 2023 viste at nedgangen i antibiotikaforbruket i husdyrproduksjon var totalt 31 prosent fra 2013 til 2023 målt i kilo og 27 prosent målt i mg/PCU. Fra og med NORM-VET 2017 har det blitt innført et skille mellom matproduserende husdyr; storfe, gris, geit og fjørfe, og hest. I figur 2.6.d er bruken av antibakteriell pasta til hest tatt ut, i motsetning til figur 2.6.a. Det er fortsatt en svak nedgang i 2024 og 2025 (figur 2.6.a.).

Figur 2.6.d. Estimert salg av antibiotika til storfe, gris, sau, geit og fjørfe i Norge

* Uthevede horisontale linjer viser nivå for målet om 10 prosent reduksjon fra 2013 til 2020 for henholdsvis kg aktivt stoff og mg/PCU. Målet ble nådd i 2017.
Kilde: NORM/NORM-VET 2023. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge. Tromsø / Oslo 2024.
ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Forbruket av antibiotika er svært lavt i slaktekyllingproduksjonen. Utfasing av narasin som koksidiostatika i fôrtilsetning startet i februar 2015 og ble avsluttet i juni 2016.

Tabell 2.6.1. Antibiotikaforbruk (VMPs)* i fjørfebesetninger, per produksjonsform

	Antall flokker behandlet											
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Slaktekylling foreldredyr - oppal (0-18 uker)	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Slaktekylling foreldredyr - rugeegg (18-60 uker)	0	1	2	0	1	1**	1**	0	0	0	1	2
Slaktekylling	2	1	3	7	4	2	2	0	3	2	3	1
Antall flokker behandlet	**4**	**3**	**5**	**7**	**5**	**3**	**3**	**0**	**3**	**2**	**4**	**3**

* For det meste phenoxymethylpenicillin VMPs (veterinærmedisinske produkter), liten andel amoxicillin VMPs inntil 2017.
** Behandlet med oxytetracycline.
Kilde: Animalia. Frem til og med 2023 fra NORM/NORM-VET.

Kapittel 2.7. Påvisninger av husdyrsjukdommer på liste 1 og 2 basert på mistanker, eller gjennom myndighetenes og næringens kontroll- og overvåkingsprogrammer

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

I EU blir dyresjukdommer listeført og kategorisert basert på alvorlighetsgraden og hvilke tiltak som kreves ved utbrudd. Sjukdommene deles inn i fem kategorier, fra A til E.

- **Kategori A:** Sjukdommer som krever umiddelbar utrydding.
- **Kategori B:** Sjukdommer som krever obligatorisk utrydding.
- **Kategori C:** Sjukdommer som krever frivillig utrydding.
- **Kategori D:** Sjukdommer som krever tiltak ved forflytning av dyr mellom EØS-land eller fra tredjeland.
- **Kategori E:** Sjukdommer som skal overvåkes.

I Norge blir dyresjukdommer kategorisert i tre nasjonale lister basert på alvorlighetsgrad og smittepotensial.

- **Liste 1-sjukdommer:** De mest alvorlige sjukdommene som krever umiddelbare tiltak for å hindre spredning. Eksempler inkluderer munn- og klauvsjuke og klassisk svinepest.
- **Liste 2-sjukdommer:** Sjukdommer som er alvorlige, men ikke like akutte som liste 1-sjukdommer. Disse krever overvåking og kontrolltiltak. Eksempler inkluderer bovin virusdiaré (BVD) og paratuberkulose.
- **Liste 3-sjukdommer:** Sjukdommer som er mindre alvorlige, men som fortsatt krever overvåking. Eksempler inkluderer infeksjon med Schmallenbergvirus hos storfe og byllesjuke hos sau og geit. Det er ikke alltid samsvar mellom EUs kategorisering og den norske kategoriseringen.

På 1990-tallet startet myndighetene kontroll- og overvåkingsprogrammer for viktige husdyrsjukdommer og smittestoffer. Disse omfatter både sentrale husdyrsjukdommer og smittestoffer som også kan gi sjukdom hos mennesker.
Formålet med programmene er å kontrollere og dokumentere helsestatusen hos våre husdyr. Dette er også viktig for å kunne beholde strengere importrestriksjoner for levende dyr. Programmene er både basert på uttak av prøver i en tilstrekkelig andel tilfeldig utvalgte besetninger og som oppfølging av klinisk mistanke av sjukdom. I de siste årene er kontrollprogrammene utvidet med årlig overvåkning av MRSA i svinepopulasjonen og enkelte år også andre dyregrupper.

Tabell 2.7.1. Antall diagnostiserte storfebesetninger med smittsomme husdyrsjukdommer liste 1 og 2 i henhold til dyrehelseregelverket

Liste	Sjukdom	Nye tilfeller 2025	Aktive restriksjoner per 31.12.2025
1	Blåtunge*	33**	0
2	LA-MRSA	1	3
2	Ringorm	2	9
2	*Salmonella* spp.	1	1
2	Storfetuberkulose	0	1

"Nye tilfeller" er tilfeller diagnostisert med sjukdommen gjeldende år. «Aktive restriksjoner» er både tilfeller med mistanke om og påvisning av sjukdommen som er restriksjonsbelagt ved årets utgang, inkludert kontaktbesetninger.
* Påvisning med PCR. Blåtungeforskriften stilte per 31.12.2025 krav ved flytting av drektige storfe med kalvingsdato etter 1. januar 2025. Kravene gjaldt ut av tiltakssonen, og fra anlegg med positiv test i vaksinasjonssonen.
** Antall dyr, ikke besetninger, hvorav 31 var kalver som sannsynligvis var smittet i fosterlivet i 2024.
Kilde: "Nye tilfeller" fra Veterinærinstituttet, Dyrehelserapporten, og "Aktive restriksjoner" fra Mattilsynet, MATS.

Tabell 2.7.2. Resultater fra myndighetenes kontroll- og overvåkingsprogram for sjukdommer hos storfe

Sjukdom	Start	Omfang 2025	Resultater 2025	Tidligere resultater i og utenfor programmene
IBR/IPV	1992	19,7 % av melkebesetningene, 23,8 % av kjøttfebesetningene	Ingen påvisninger	En positiv besetning i 1993
Brucella	2000	Ved aborter	Ingen påvisninger	Nye tilfeller er ikke påvist siden 1953
Bovin virusdiaré (BVD)	1992	19,7 % av melkebesetningene, 23,8 % av kjøttfebesetningene	Ingen påvisninger	Antall besetninger med offentlige restriksjoner falt fra 2 950 i 1994 til 0 i 2006. To nye infeksjoner i 2005 hvorav den ene ble opphevet i 2006
Enzootisk bovin leukose	1994	19,7 % av melkebesetningene, 23,8 % av kjøttfebesetningene	Ingen påvisninger	Nye tilfeller er ikke påvist etter 1997
Storfetuberkulose	2000	Hudtesting og overvåkning ved slakt	Ingen påvisninger	En positiv besetning i 1984 og i 1986. I 2022 ble storfetuberkulose påvist i en besetning etter mistanke på slakteri. Gjennom smittesporing ble det funnet dyr med positive immunologiske tester i totalt to besetninger, i henholdsvis 2022 og 2023. Norge har hatt fristatus siden 1963
BSE - kugalskap	1998	Selvdøde dyr, nødslakt, normalslakt, importdyr og avkom, samt dyr som plukkes ut pga. klinisk mistanke og ved ante mortemkontroll	Ingen påvisninger	Det er aldri blitt påvist et klassisk tilfelle av BSE i Norge. Det ble påvist et atypisk tilfelle av BSE i 2015
Paratuberkulose	1996	803 storfe i 161 besetninger	Ingen påvisninger	Totalt elleve besetninger i perioden 1996 -2014. Et tilfelle i 2015 hvor 290 dyr i 60 besetninger ble undersøkt. Ingen båndlagte per 31.12.2025
Blåtunge	2004	Tankmelkprøver fra 820 selekterte melkekubesetninger som var negative i tankmelk-prøve i 2024, uvaksinerte og uten klinisk mistanke. I tillegg prøvetaking av 200 dyr på slakteri i overvåkingssonen.	Etter kvalitetssikring ble endelig resultat 16 av 804 besetninger. Opprinnelig ble antistoffer påvist hos 35 av 820 besetninger. I tillegg ble antistoffer påvist hos ett storfe prøvetatt i overvåking på slakteri, dette dyret ble sannsynligvis smittet i 2024	Påvist i 2008 og 2009, totalt fire besetninger. Tankmelkprøver fra 268 melkekubesetninger var antistoff-positive i 2024
Salmonella spp.	1995	3 064 prøver av lymfeknuter og 2 970 prøver fra slakt	Ingen påvisninger	I 2022 ble *S.* Typhimurium påvist i en lymfeknuteprøve, men bakterien ble ikke funnet i oppfølgingsprøver fra besetningen. Et tilfelle av *S. diarizonae* ble påvist som følge av prøve fra slakteri. I 2023 ble *S.* Hessarek påvist i tre lymfeknuteprøver. Ved oppfølging i de tre besetningene ble bakterien ikke funnet. Én påvisning, *S.* Abony, i 2024

Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene og Dyrehelserapporten 2025.

Tabell 2.7.3. Antall diagnostiserte svinebesetninger med smittsomme husdyrsjukdommer liste 1 og 2 i henhold til dyrehelseregelverket

Liste	Sjukdom	Nye tilfeller 2025	Aktive restriksjoner per 31.12.2025
2	*Salmonella* spp.	0	2
2	LA-MRSA	0	1

"Nye tilfeller" er tilfeller diagnostisert med sjukdommen gjeldende år. «Aktive restriksjoner» er både tilfeller med mistanke om og påvisning av sjukdommen som er restriksjonsbelagt ved årets utgang, inkludert kontaktbesetninger.
Kilde: "Nye tilfeller" fra Veterinærinstituttet, Dyrehelserapporten, og "Aktive restriksjoner" fra Mattilsynet, MATS.

Tabell 2.7.4. Resultater fra myndighetenes og næringens kontroll- og overvåkingsprogram for sjukdommer hos gris

Sjukdom	Start	Omfang 2025	Resultater 2025	Tidligere resultater i og utenfor programmene
Aujeszky's sjukdom (AD)	1994	Alle avlsbesetninger samt et utvalg av kombinerte besetninger og slaktegrisbesetninger	Ingen påvisninger	Aldri påvist
Smittsom gastroenteritt (TGE)	1994	Alle avlsbesetninger samt et utvalg av kombinerte besetninger og slaktegrisbesetninger	Ingen påvisninger	Aldri påvist*
Porsint respiratorisk koronavirus (PRCV)	1994	Alle avlsbesetninger samt et utvalg av kombinerte besetninger og slaktegrisbesetninger	6,2 % positive besetninger av 481 undersøkte besetninger	Basert på overvåkingsdata tidligere år er det sannsynlig at smitten oppstod i løpet av 2018, men det var også ett tilfelle i 2005
Porcint reproduksjons- og respiratorisk syndrom (PRRS)	1995	Alle avlsbesetninger samt et utvalg av kombinerte besetninger og slaktegrisbesetninger	Ingen påvisninger	Aldri påvist
Svineinfluensa	1997	Alle avlsbesetninger samt et utvalg av kombinerte besetninger og slaktegrisbesetninger	28,6 % positive prøver av 482 besetninger (H1N1 pdm09)***. Ingen funn av de klassiske svinetilpassede influensatypene	1998: To tilfeller i en besetning SI H3N2. H1N1pdm09 andel seropositive besetninger, 2009: 4,4 %, 2010: 41 %, 2011: 48 %, 2012: 49 %, 2013: 46 %, 2014: 48 %, 2015: 49 %, 2016: 48 %, 2017: 41 %, 2018: 25 %, 2019: 28 %, 2020: 24 %, 2021: 20 %, 2022: 12 %, 2023: 21 %, 2024: 27,6 %
Salmonella spp.	1995	3 043 prøver av lymfeknuter samt 2 991 svaberprøver av slakt fra purker og slaktegris. Avføringsprøver fra 59 avls-besetninger var negative for *Salmonella* spp.	Ingen påvisninger	En besetning 2013, tre besetninger 2014. Påvist *S.* Typhimurium i tre lymfeknuter i 2022 og bakterie funnet fra én ved oppfølging
*Mycoplasma hyopneumoniae***	2009	3 174 prøver fra 354 besetninger, inkl. alle avlsbesetninger og purkeringnav	Ingen påvisninger	Svinenæringen igangsatte nasjonalt bekjempelses-program mot smittsom grisehoste i 1994. Siste påvisning i 2008

* PRCV gir kryssimmunitet med TGE.
** Næringsfinansiert.
*** Kun påvisninger av virus i to svinebesetninger.
Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene 2025.

Tabell 2.7.5. Resultater fra overvåking for MRSA i norske svinebesetninger

År	Totalt antall besetninger med påvist MRSA	Antall besetninger påvist via overvåking	Type MRSA
2014	2		CC398 t034
	3	1	CC398 t011
2015	25	2	CC398 t034
	9	2	CC1 t177
2016	8	1	CC398 t034
2017	2		CC7 t091
	2*		CC8 t024*
	1	1	CC130 t843 (mecC)
	1*	1*	CC425 t6292 (mecC)*
2019	1		CC130 t843 (mecC)
	3	1	CC398 t034
	5		CC398 t011
2020 - 2025	0		

*Ikke håndtert som LA-MRSA.
Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene 2025.

Tabell 2.7.6. Antall diagnostiserte småfebesetninger som følge av smittsomme husdyrsjukdommer liste 1 og 2 i henhold til dyrehelseregelverket

Liste	Sjukdom	Nye tilfeller i 2025	Aktive restriksjoner per 31.12.2025
1	Blåtunge	0	0
2	CAE	1	10***
2	Mædi	0	1
2	Paratuberkulose	0	2****
2	*Salmonella* spp.*	4	1
2	Skrapesjuke, Nor98**	12	0
2	Ondarta fotråte	0	0

"Nye tilfeller" er tilfeller diagnostisert med sjukdommen gjeldende år. «Aktive restriksjoner» er både tilfeller med mistanke om sjukdommen som er restriksjonsbelagt ved årets utgang, inkludert kontaktbesetninger.
* Alle påvisningene er *Salmonella enterica* subsp. *diarizonae* hos sau, en ganske vanlig forekommende salmonellavariant hos sau som i svært liten grad settes i sammenheng med sjukdom hos mennesker.
** Alle påvisningene er skrapesjukevarianten Nor98 i sauehold og regnes ikke som smittsom, i motsetning til klassisk skrapesjuke. Det er påvist Nor98 hos 13 individer i tolv besetninger.
*** Ti anlegg. Alle med geit, tre anlegg har også sauehold med restriksjoner.
**** En fra 2008 og en fra 2009.
Kilde: "Nye tilfeller" fra Veterinærinstituttet, Dyrehelserapporten, og "Aktive restriksjoner" fra Mattilsynet, MATS.

Tabell 2.7.7. Resultater fra myndighetenes kontroll- og overvåkingsprogram for sjukdommer hos småfe

Sjukdom	Start	Omfang 2025	Resultat 2025	Tidligere resultater i og utenfor programmene
Skrapesjuke	1997	Selvdøde dyr, normalslakt, samt ved klinisk mistanke. 18 359 prøver fra sau og 629 prøver fra geit	12 påvisninger (Nor98). Ingen forekomst av klassisk skrapesjuke	Nor98 ble første gang identifisert i 1998. Totalt 196 sauebesetninger og en geitebesetning ble identifisert positive ved utgangen av 2015, tolv sauer i 2020, åtte i 2021, 16 i 2022, sju i 2023 og ni i 2024. Det pålegges ikke lenger restriksjoner ved påvising av Nor98. Siste påviste tilfelle av klassisk skrapesjuke var i 2009.
Lentivirus (mædi frem til 2013 og mædi og CAE fra 2013)	1997 Rogaland og Hordaland, 2003 hele landet	9 216 prøver fra 3 135 sauebesetninger, 1 800 blodprøver fra 58 geitebesetninger	Ingen nye påvisninger av mædi eller CAE	En positiv besetning i 1998, 1999, 2003 og 2004, to i 2005 og en i 2019 (mædi). Fire positive tilfeller hos geit i 2015, en i 2018 og en i 2019 (CAE). Ingen påvisninger i 2020, men åtte nye CAE-tilfeller i 2021, ett nytt tilfelle i 2023 og i 2024
Brucellose	Sau: 2004 Geit: 2007	9 143 blodprøver fra 3 136 sauebesetninger, 1 805 blod- og melkeprøver fra totalt 214 geitebesetninger	Ingen påvisninger	Aldri påvist i Norge
Paratuberkulose*	1996, kamelider fra 2002	212 prøver fra kamelider fra 68 besetninger.	Ingen påvisninger	I perioden 1995-2015 har *M. avium* subsp. *paratuberculosis* blitt påvist i 35 geite-besetninger, en ren sauebesetning og fem sauebesetninger der mikroben ble påvist på en annen art samt to alpakkabesetninger. Per 31.12.2025 er fortsatt to dyrehold båndlagt.
Ondarta fotråte, virulente *D. nodusus*	2014	Totalt ble 108 000 sauer undersøkt på slakteri. Det ble tatt 93 prøver av 80 sauer og lam fra 52 besetninger	Ingen påvisning	Ingen påvisning i 2014, 2016 eller 2020 til 2024. Påvist smitte hos seks sauer fra tre ulike flokker i 2015. Påvist smitte på en sau i 2017, tre i en besetning i 2018 og to i en besetning i 2019

* Prøver tas av geiter og kamelider annethvert år.
Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene og Dyrehelserapporten 2025.

Tabell 2.7.8. Antall diagnostiserte fjørfebesetninger med smittsomme husdyrsjukdommer liste 1 og 2 i henhold til dyrehelseregelverket

Liste	Sjukdom	Nye tilfeller 2025	Aktive restriksjoner per 31.12.2025
1	Aviær influensa (AI - fugleinfluensa)	1/0	2*
1	Newcastlesjuke (ND)	0/1	0
2	Infeksiøs bronkitt (IB)	0/0	0
2	Infeksiøs laryngotrakeitt (ILT)	0/0	0
2	Mycoplasmose	0/0	0
2	Hønsekolera	1/0	1
2	*Salmonella* spp.	13/0	7**

"Nye tilfeller" er tilfeller diagnostisert med sjukdommen gjeldende år. «Aktive restriksjoner» er både tilfeller med mistanke om og påvisning av sjukdommen som er restriksjonsbelagt ved årets utgang, inkludert kontaktbesetninger.
Tall før «/» viser påvisninger i kommersielle fjørfehold, mens tall etter «/» viser påvisninger i hobbyfuglehold.
"* Et hobbyhold har hatt restriksjoner i lengre tid. Begge er opphevet i 2026.
** Nye tilfeller: 12 produsenter fordelt på 13 anlegg.
Kilde: "Nye tilfeller" fra Veterinærinstituttet, Dyrehelserapporten, og "Aktive restriksjoner" fra Mattilsynet, MATS.

Tabell 2.7.9. Resultater fra myndighetenes kontroll- og overvåkingsprogram for sjukdommer hos fjørfe

Sjukdom	Start	Omfang 2025	Resultater 2025	Tidligere resultater i og utenfor programmene
Newcastlesjuke (ND)*	1994***	Avlsflokker i kategoriene verpehøns, slaktekylling, kalkun, ender og gjess en gang årlig, samt importert dyremateriale	ND påvist hos tamduer. Ingen påvisninger i kommersielle flokker	Inntil 2022 sist påvist hos fjørfe i Norge i 1996. Påvist i en verpehønsbesetning i Rogaland i 2022. ND ble påvist hos tamduer i Norge i 2023
*Mycoplasma***	****	Avlsflokker i kategoriene verpehøns, slaktekylling og kalkun hver tredje måned	Ingen påvisninger	Ikke påvist hos kommersielt fjørfe i nyere tid, men påvises sporadisk i hobbyfjørfehold i Norge
Salmonella spp.*	1995 - avlsdyr	Alle avlsflokker ved klekking, flytting samt hver andre uke. Verpehøns ved dag en, to uker før flytting samt hver 15. uke. Alle slaktekyllingflokker 10-19 dager før slakt. Totalt ca 9 600 prøver	13 påvisninger: to i slaktekylling avlsdyrflokker: *S.* Infantis og *S. enterica* subsp. *diarizonae* serovar 61:k:1,5,7, i en verpehønsflokk: *S. enterica* subsp. *diarizonae* serovar 61:k:1,5,7 og i ti slaktekyllingflokker: *S.* Enteritidis (ni), *S.* Typhimurium	To påvisninger i 2024: en i slaktekyllingbesetning, *S.* Typhimurium og en i slaktekylling foreldredyrbesetning, en *S.* Enteritidis. Se Kjøttets tilstand 2024 for informasjon om tidligere år
*Campylobacter***	2001	Alle slaktekyllingflokker t.o.m. 50 dager gamle slaktet mellom 1.5 og 31.10	4,9 % av flokkene testet i prøveperioden var positive	2019: 5,1 %, 2020: 6,1 %, 2021: 5,8 %, 2022: 4,8 %, 2023: 6,1 %, 2024: 3,4 %
Aviær influensa villfugl*	2005	Totalt ca. 880 prøver, hvorav ca. 334 prøver fra syke eller døde fugler (passiv overvåking) og ca. 546 prøver fra ande- og måkefugler samlet inn i forbindelse med jakt eller ringmerking (aktiv overvåking)	HPAI (høypatogen aviær influensa) påvist hos 77 villfugler. HPAI subtype H5N1 hos 52 fugler, subtype H5N5 hos ti fugler og H5Nx hos 15 fugler	HPAI ble påvist for første gang hos villfugl i Norge i november 2020. Siden den gang har sjukdommen forårsaket dødelighet hos villfugl over store deler av landet
Aviær influensa fjørfe*	2006	Avlsflokker i kategoriene verpehøns, slaktekylling, kalkun, ender og gjess en gang årlig, samt et utvalg av kommersielle flokker. Ca. 2 800 prøver fordelt på 290 flokker undersøkt i 2025	Høypatogen aviær influensa (HPAI) påvist etter mistanke i en kommersiell verpehønsbesetning i Hadsel kommune, Nordland, i september 2025	I november 2021 ble høypatogen aviær influensa (HPAI) for første gang påvist i en kommersiell fjørfebesetning i Norge. Til og med 2025 er HPAI påvist i seks kommersielle fjørfebesetninger, i tre hobbyfuglehold og i to parker med tamfugl i Norge
Infeksiøs laryngotrakeitt ILT**	1998	Avlsflokker i kategoriene verpehøns og slaktekylling en gang årlig, ca. 2 500 prøver fordelt på 83 flokker undersøkt i 2025	Ingen påvisninger	Ikke påvist i Norge på kommersielt fjørfe siden 1971. ILT ble påvist i ett hobbyfjørfehold i 2024
Aviær rinotrakeitt ART**	1998	Kun kalkun - prøvetaking av alle avlsflokker en gang årlig og av slaktekalkunflokker i forbindelse med slakt, ca. 1 600 prøver fordelt på 48 flokker undersøkt i 2025	Ingen påvisninger	Det ble påvist antistoffer mot aviært metapneumovirus i 2003 og 2004 hos avlsdyr slaktekylling og verpehøns. Overvåkningen av ART hos høns ble avsluttet i 2005. ART er aldri påvist hos kalkun i Norge

* Program i henhold til EU-direktiver og reguleringer.
** Nasjonale program.
*** Forekomsten av Newcastle disease har blitt overvåket siden 1970-tallet basert på prøvetaking ved mistanke, men i 1994 startet rutinemessig overvåking basert på årlig prøvetaking av alle avlsflokker.
**** Det har blitt testet for Mycoplasma i en årrekke, så det finnes ikke noe eksakt årstall for når overvåkningen startet.
Kilder: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene og Dyrehelserapporten 2025.

Kapittel 2.8. Forekomst og overvåking av prionsjukdommer

Basert på EU-regelverket som ble etablert på bakgrunn av BSE-epidemien (bovine spongiform encephalopathy, kugalskap) med opphav i Storbritannia, gjennomføres det fortsatt omfattende overvåking også her i landet. I Norge hadde vi ett tilfelle med atypisk (ikke smittsom) BSE i 2015. Klassisk BSE er aldri påvist her i landet. Situasjonen er nå svært endret globalt. Antall BSE-tilfeller er nå nær null, og fra 2017 offentliggjør ikke lenger WOAH (World Organisation for Animal Health) statistikk over BSE-tilfeller.

Norge er etter WOAHs siste kategorisering et av svært få land som er plassert i kategorien med lavest risiko for BSE. Denne kategorien er beskrevet som neglisjerbar risiko for BSE.

Tabell 2.8.1. Antall undersøkte og positive storfe i det norske overvåkingsprogrammet for BSE

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Undersøkte	Pos.	Undersøkte	Pos.	Undersøkte	Pos.	Undersøkte	Pos.	Undersøkte	Pos.
Klinisk mistanke	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Selvdøde	2 171	0	2 058	0	1 770	0	2 145	0	2 383	0
Nødslakt	5 309	0	5 201	0	4 356	0	4 082	0	4 130	0
Ante-mortem dyr	66	0	31	0	20	0	27	0	22	0
Importerte slaktede dyr	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Normalslakt	40	0	66	0	44	0	0	0	25	0
Totalt	**7 588***	**0**	**7 356***	**0**	**6 190***	**0**	**6 254***	**0**	**6 560***	**0**

* Inkludert 554 i 2021, 376 i 2022, 292 i 2023, 363 i 2024 og 428 i 2025 som var uegnet for undersøkelse.
Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene.

Tabell 2.8.2. Antall undersøkte og positive sauer i det norske overvåkingsprogrammet for skrapesjuke

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Undersøkte	Pos.*	Undersøkte	Pos.*	Undersøkte	Pos.*	Undersøkte	Pos.*	Undersøkte	Pos.*
Klinisk mistanke	9	0	3	0	8	0	5	0	1	0
Selvdøde dyr	10 071	6	9 846	11	9 950	6	10 116	4	9 913	11
Oppfølging av positive besetninger**	102	0	23	0	0	0	0	0	0	0
Innførte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Normalslakt	10 061	2	10 196	5	9 260	1	8 188	5	8 874	2
Totalt	**20 243**	**8**	**20 068**	**16**	**19 218**	**7**	**18 309**	**9**	**18 788**	**13**

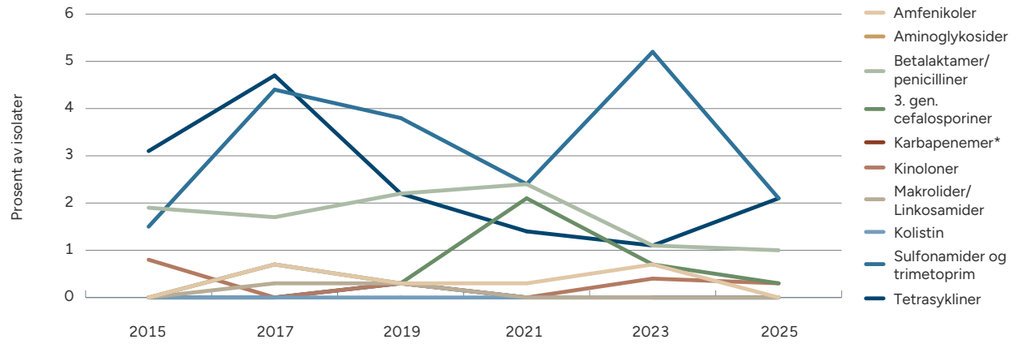
* Alle positive var Nor98.
** Det er kun funn av klassisk skrapesjuke som medfører nedslakting av besetningen nå. Siste tilfelle ble funnet i 2009.
Kilde: Veterinærinstituttet, NOK-rapportene.

Kapittel 2.9. Resistensovervåking

Forekomsten av resistente bakterier hos dyr, og eventuelle endringer i forekomsten, overvåkes gjennom programmet NORM-VET. Både bakterier som framkaller sjukdom, såkalte kliniske isolater og normalfloraen overvåkes. Forekomsten av resistens i normalfloraen benyttes som indikatorer for den generelle forekomsten av antibiotikaresistens hos dyr.

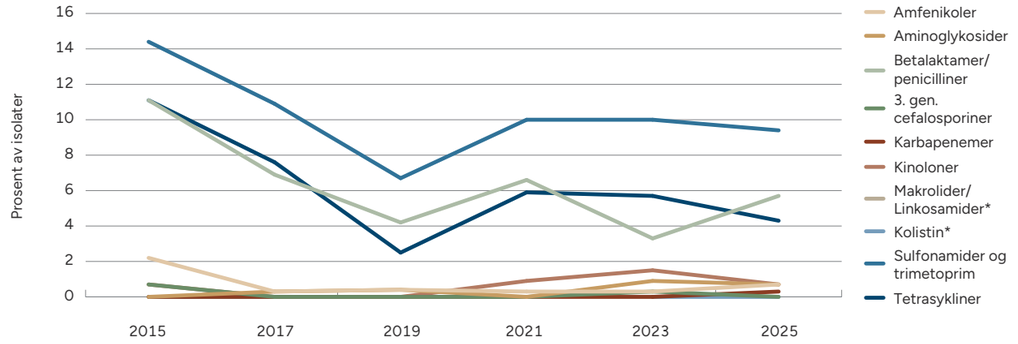
Hvilke dyrearter og bakterier som undersøkes varierer fra år til år. I Kjøttets tilstand er bare et par sentrale funn fra overvåkingen presentert.

Figur 2.9.a. Utvikling i forekomst av resistens mot ulike antibiotika hos indikatorbakterien *E. coli* fra storfe

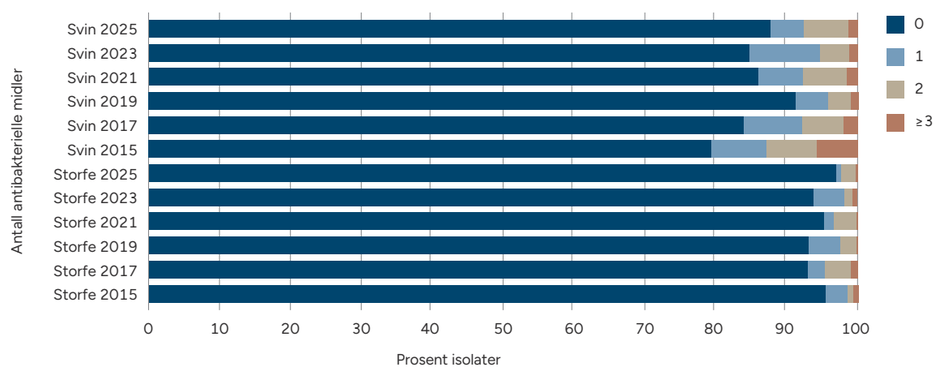
* Ikke påvist resistens 2015 – 2025.
Kilde: NORM/NORM-VET 2025. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge.
Tromsø / Oslo 2026. ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Figur 2.9.b. Utvikling i forekomst av resistens mot ulike antibiotika hos indikatorbakterien *E. coli* fra svin

* Ikke påvist resistens 2015 – 2025.
Kilde: NORM/NORM-VET 2025. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge.
Tromsø / Oslo 2026. ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Figur 2.9.c. Resistensprofil for indikatorbakterier fra svin og storfe
Prosent av isolatene som var følsomme for alle (0) eller resistente mot 1, 2 eller 3 eller flere klasser av antibiotika

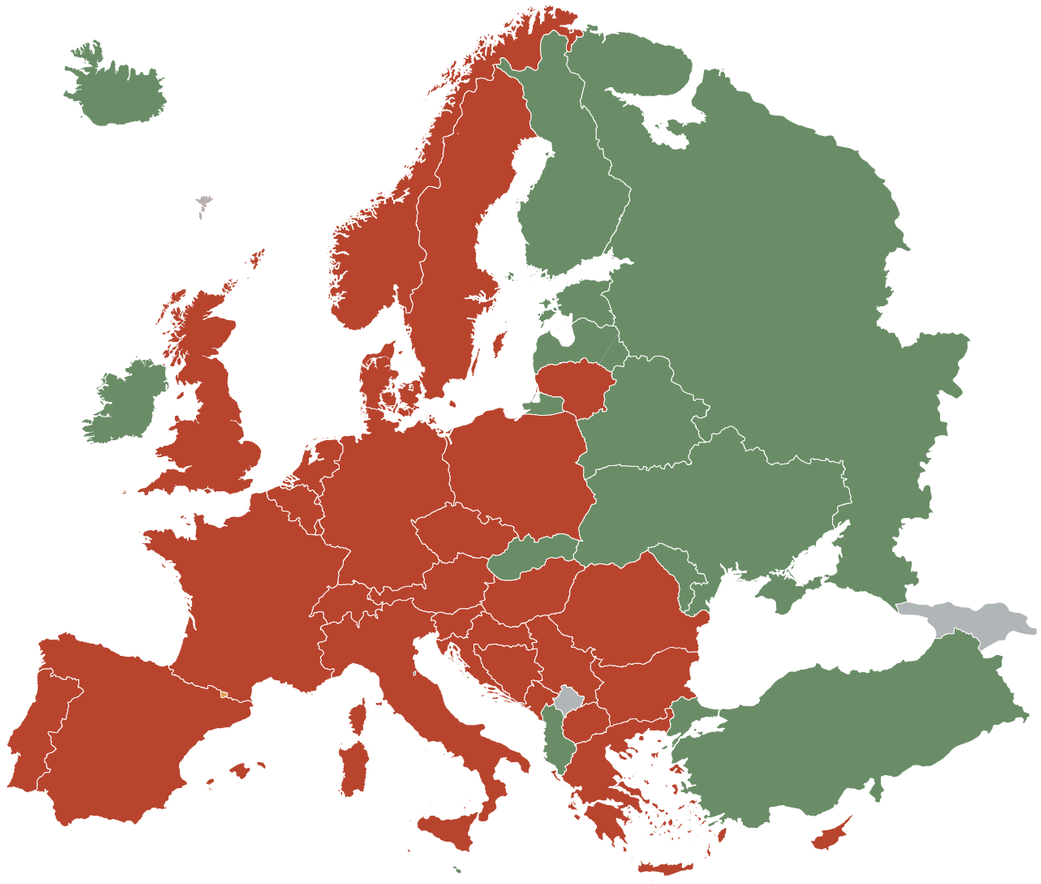

Kilde: NORM/NORM-VET 2025. Forbruk av antibakterielle midler og forekomst av antibiotikaresistens i Norge.
Tromsø / Oslo 2026. ISSN:1502-2307 (print) / 1890-9965 (electronic).

Kapittel 2.10. Forekomsten av smittsomme husdyrsjukdommer i Europa

De siste årene har sjukdommen blåtunge spredd seg i flere europeiske land, blant annet til Nederland, Belgia, Frankrike, Storbritannia og også Danmark, Norge og Sverige. Blåtunge er en alvorlig virussjukdom som smitter ved at infisert sviknott smitter dyr når de suger blod. Sjukdommen spres ved at sviknotten blåser over større distanser eller at sviknotten blir med som blindpassasjer for eksempel på fly eller i last. Sjukdommen kan også spres ved at infiserte dyr transporteres over lengre avstander. Blåtunge ble påvist i Norge i 2009 samtidig med et stort utbrudd på kontinentet. Et nytt stort utbrudd på kontinentet spredte seg til de nordiske landene i 2024. I 2025 har forekomsten vært lav i land som Norge, Sverige, Danmark og Nederland, mens andre land har hatt betydelige utfordringer. Blåtungevirus kan gi sjukdom hos både sau, geit, storfe og ville drøvtyggere, men smitter ikke til mennesker.

Figur 2.10.a. Blåtunge

Landet har rapportert at sjukdommen ikke er påvist de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert i 2025.
Ikke tilgjengelig informasjon de siste tre årene.
Vær oppmerksom på at land markert grønn ikke innebærer at det gjeldende landet har fristatus etter WOAHs retningslinjer for sjukdommen, men at forekomst ikke er rapportert til dyrehelsemyndighetene de siste tre årene. I de tilfeller Norge er markert grønn, er sjukdommen ikke påvist etter 2019.
Kilde: World Organisation for Animal Health (WOAH). https://wahis.woah.org/#/dashboards/country-or-disease-dashboard.

Saue- og geitekopper er en alvorlig virussjukdom hos sau og geit som gir feber, væskefylte blemmer i hud og på slimhinner og skader i lungene. Viruset er svært miljøbestandig og kan holde seg infektivt i omgivelsene i opptil seks måneder. Det har vært flere utbrudd av saue- og geitekopper i Øst-Europa i 2025, spesielt i Romania, Bulgaria, Hellas og Serbia. Det har vist seg vanskelig å få sjukdommen under kontroll, da det er manglende oversikt og kontroll med forflytninger av levende småfe.

Figur 2.10.b. Saue- og geitekopper

Landet har rapportert at sjukdommen ikke er påvist de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert i 2025.
Ikke tilgjengelig informasjon de siste tre årene.
Vær oppmerksom på at land markert grønn ikke innebærer at det gjeldende landet har fristatus etter WOAHs retningslinjer for sjukdommen, men at forekomst ikke er rapportert til dyrehelsemyndighetene de siste tre årene. I de tilfeller Norge er markert grønn, er sjukdommen ikke påvist etter 2019.
Kilde: World Organisation for Animal Health (WOAH). https://wahis.woah.org/#/dashboards/country-or-disease-dashboard.

Afrikansk svinepest (ASF) er en svært alvorlig virussjukdom som kun rammer gris. Den er listeført som kategori A i EU og liste 1 i Norge. I store deler av Europa er nå ASF endemisk i villsvinpopulasjonen, og utbrudd i Øst- og Sørøst-Europa har forekommet jevnlig de siste årene. Antallet påvisninger økte fra 2024 til 2025 både hos villsvin og tamsvin. I tamsvinhold stod Romania for 81 prosent av påvisningene, og totalt for hele Europa var 2025 det året med fjerde flest påvisninger noensinne. Små besetninger, med færre enn 100 griser, stod for 91 prosent av utbruddene i Europa i 2025. Det er om sommeren det er flest påvisninger.

Når det gjelder villsvin, ble det i 2025 gjort flest påvisninger siden 2021. Polen stod for nesten én av tre påvisninger. Etter 30 år med fristatus, ble det igjen påvist ASF på villsvin i Catalonia og skogene rundt Barcelona i Spania. Også i Tsjekkia ble det registrert en reintroduksjon i villsvin ved den polske grensa etter frihet siden 2019. Tsjekkerne mener de allerede kan ha gjort tiltak som har stoppet det siste utbruddet. I Sverige ble ASF påvist hos villsvin i 2023. I kjerneområdet for utbruddet var det et søppeldeponi. Smitten ble bekjempet og Sverige ble igjen erklært fritt for ASF i 2024.

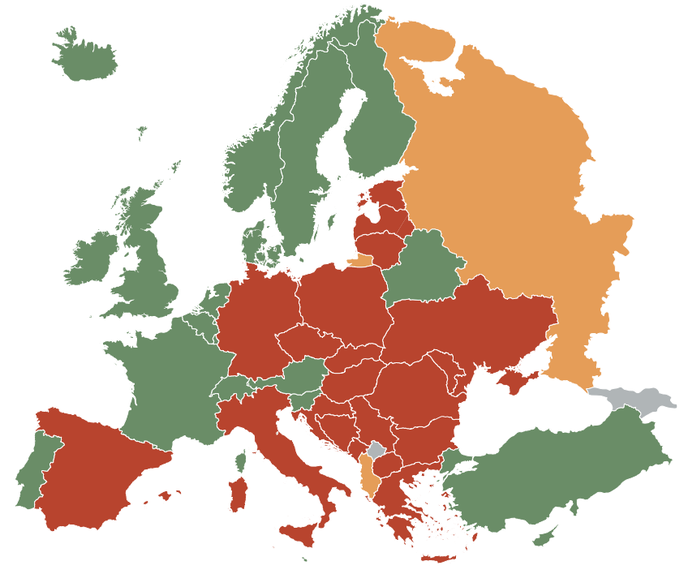
Situasjonen for ASF globalt er fremdeles alvorlig. Sjukdommen gir store økonomiske konsekvenser for dem det rammer. Dersom sjukdommen etablerer seg hos villsvin, er den vanskelig å stoppe. Rask spredning av sjukdommen over store avstander (såkalte punkt-utbrudd) er knyttet til menneskelig virksomhet. Men også i områder av verden der ASF er endemisk, er driveren av smitte hovedsakelig menneskelig aktivitet, som dårlig biosikkerhet, svake forsyningskjeder og utilstrekkelige offentlige og private rutiner og kontroll. Det er bare Nord-Amerika (fastland), Australia og New Zealand som ikke har hatt utbrudd med ASF.

Risiko for introduksjon i Norge er knyttet til innførsel av kjøtt og ikke-varmebehandlede kjøttprodukter, samt gjenstander og produkter som er kontaminert med smittsomt materiale. Villsvin kan utgjøre et smittereservoar. I Sverige finnes det anslagsvis opp mot 600 000 villsvin, og populasjonen øker raskt. Den kan øke til 1 000 000 rundt 2030. Det må forventes at dette kan føre til en betydelig økning av villsvin også i Norge. Effektive tiltak mot spredning av villsvinpopulasjonen og introduksjon av ASF avhenger av et godt samarbeid mellom ulike offentlige myndigheter, svinenæringen, grunneiere og jegermiljøene.

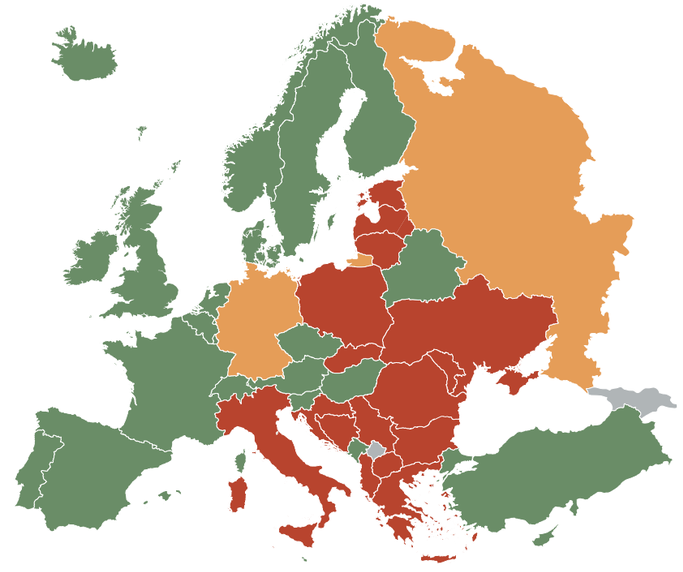
«Handlingsplan mot villsvin 2020–2024» har forslag om tiltak for å nå målsettingen som er færrest mulig villsvin på et minst mulig område. Mattilsynet og Miljødirektoratet publiserte et tillegg til denne handlingsplanen 2.2.2024 der flere nye tiltak ble foreslått i tillegg til videreføring av allerede igangsatte tiltak.

Figur 2.10.c. Afrikansk svinepest

Villsvin

Tamsvin

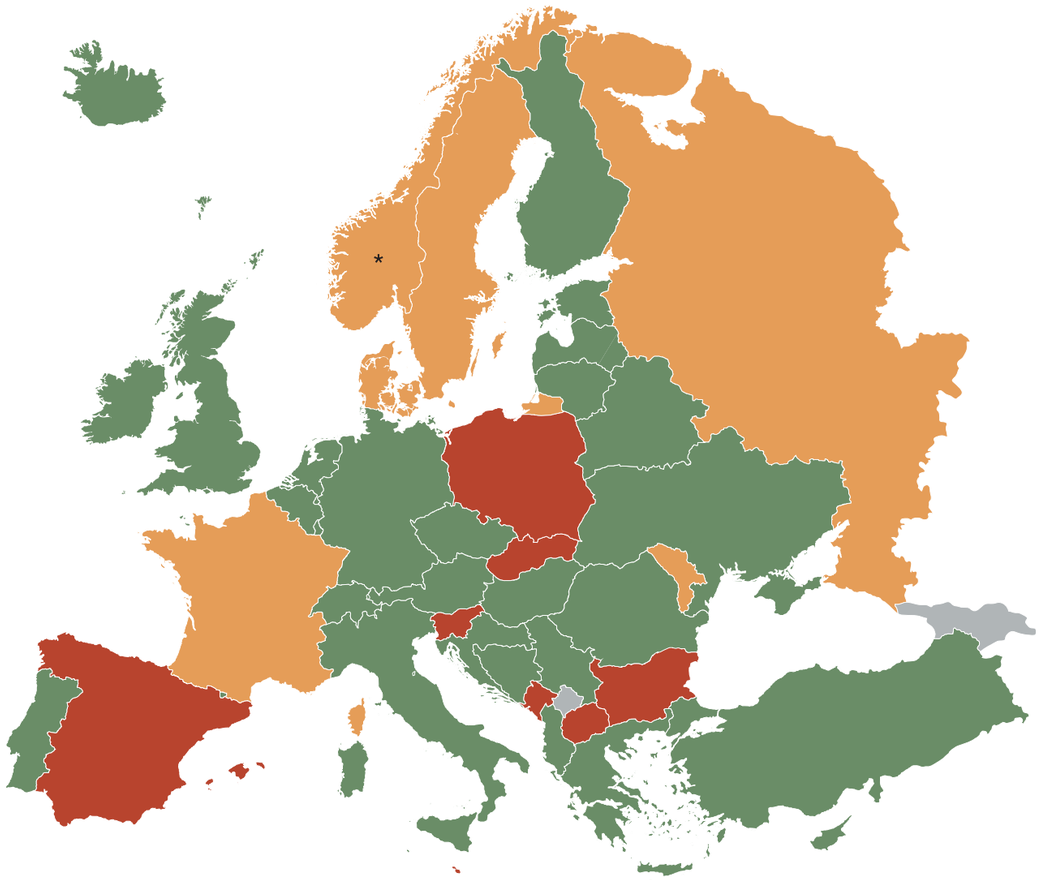

Landet har rapportert at sjukdommen ikke er påvist de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert i 2025.
Ikke tilgjengelig informasjon de siste tre årene.

Vær oppmerksom på at land markert grønn ikke innebærer at det gjeldende landet har fristatus etter WOAHs retningslinjer for sjukdommen, men at forekomst ikke er rapportert til dyrehelsemyndighetene de siste tre årene. I de tilfeller Norge er markert grønn, er sjukdommen ikke påvist etter 2019.
Kilde: World Organisation for Animal Health (WOAH). https://wahis.woah.org/#/dashboards/country-or-disease-dashboard.

Newcastle disease (ND) er en svært alvorlig systemisk sjukdom hos fjørfe. Den kan arte seg på mange ulike måter, men i de fleste tilfeller vil man se plutselig og svært høy dødelighet. ND er en liste 1-sjukdom, og håndteres med nedslakting, sanering og soner, på lik linje med HPAI. Norge er et av få land som er fri for ND. Nesten alle europeiske land kontrollerer sjukdommen med relativt omfattende vaksinasjonsregimer. I 2025 så man en uventet økning av ND-påvisninger i flere europeiske områder, blant annet i Polen og Tyskland. Veldig mange av påvisningene var i vaksinerte flokker i kommersiell produksjon. Årsaken til dette er foreløpig ikke kartlagt. Smitteveiene ser ut til primært å være knyttet til fjørfeproduksjonen, siden det ikke er påvist de samme virusvariantene hos fjørfe og ville fugler. Risikoen for introduksjon til Norge er knyttet til import av levende dyr. Status fra Wahis skiller ikke på kommersielle fjørfehold og hobbyfjørfehold. Norge hadde siste tilfeller av Newcastesjuke i kommersielt fjørfehold i 2022.

Figur 2.10.d. Newcastlesjuke

Landet har rapportert at sjukdommen ikke er påvist de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert de siste tre årene.
Sjukdommen er rapportert i 2025.
Ikke tilgjengelig informasjon de siste tre årene.
* Norge hadde siste tilfeller av Newcastesjuke i kommersielt fjørfehold i 2022.
Vær oppmerksom på at land markert grønn ikke innebærer at det gjeldende landet har fristatus etter WOAHs retningslinjer for sjukdommen, men at forekomst ikke er rapportert til dyrehelsemyndighetene de siste tre årene. I de tilfeller Norge er markert grønn, er sjukdommen ikke påvist etter 2019.
Kilde: World Organisation for Animal Health (WOAH). https://wahis.woah.org/#/dashboards/country-or-disease-dashboard.

Definisjon

Import og eksport brukes om forflytning av dyr over landegrenser som ikke er en del av EU/EØS.
Innførsel og utførsel brukes om forflytning over landegrenser innenfor EU/EØS-området.

Kapittel 2.11. Import av levende dyr

Import og innførsel av levende dyr er svært lav, bortsett fra innførsel/import av fjørfe. Den lave innførselen/importen er en viktig forutsetning for å opprettholde den gode dyrehelsa her i landet.

I 2025 ble det innført 18 sauer fra Sverige. Det er ikke registrert innførsel/import av verken storfe eller svin. Det ble innført/importert 25 108 fjørfe. Dette er daggamle besteforeldre- og foreldredyr (avlsdyr). Det ble registrert fem eksportland i fjørfenæringas importregister.

KIF mottok sju henvendelser og fem importsøknader i 2025. Alle bruksdyrimporter var av rugeegg. Det ble ikke foretatt noen levendedyr-importer i dette leddet. Det var en økning i antall importer av rugeegg bruksdyr. Dette skyldes et underskudd, blant annet som følge av salmonellapåvisninger i eksportbesetninger i Sverige, samt tre salmonellapåvisninger i rugeeggflokker i Norge, henholdsvis én i 2024 og to i 2025 (se tabell 2.7.8).

Det ble registrert fem eksportland i KIFs importregister i 2025:

- Slaktekylling:
  – Rugeegg til foreldredyr (P) importert fra Sverige, Storbritannia og Frankrike
  – Rugeegg til bruksdyr importert fra Sverige og Nederland

- Verpehøns (konsumegg):
  – Daggamle besteforeldre (GP) importert fra Nederland
  – Daggamle foreldredyr (P) importert fra Spania og Frankrike

- Kalkun:
  – Daggamle foreldredyr (P) importert fra Storbritannia
  – Rugeegg (bruksdyr) importert fra Storbritannia

- And:
  – Daggamle foreldredyr (P) importert fra Storbritannia

- Gås:
  – Ingen import av gås i 2025

Tabell 2.11.1. Import av levende dyr

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kveg *	27	6	0	0	0	0	0	0	0	0
Bøfler*	-	-	-	-	-	8	0	0	0	0
Svin	(12)	12	0	0	0	0	0	0	0	0
Sau og lam	0	12	16	0	0	89	0	2	31	18
Geit og kje	0	0	0	0	0	(1)	0	0	0	0
Fjørfe**	39 645	30 025	29 561	18 279	16 795	17 997	14 765	20 786	17 139	25 108
Kameldyr	5	19	21	0	1	10	1	1	2	0

* Fra 1991-2020 er bøfler og kveg slått sammen til storfe.
** Daggamle kyllinger, inkludert perlehøns, kalkun og and.
Tallet i parentes angir dyr innført til dyreparker eller forskningsinstitusjoner.
Kilde: Tollvesenet, KIF (fjørfe) og Animalia, KOORIMP.

Tabell 2.11.2. viser en oversikt over utvalgte dyresjukdommer og mulighetene for at de overføres med sæd. Oversikten viser også hvor viktig det er å ha god oversikt og kontroll med dyrepopulasjonen og import/innførsel av sæd.

Tabell 2.11.2. Dyresjukdommer som kan overføres med sæd

Sjukdom	Finnes i Norge	Overføres med sæd	Kommentar
Nasjonale liste 1-sjukdommer			
Aujeszky	Nei	Ja	
Blåtunge	Nei	Ja	Vektor, unge dyr
Enzootisk hemoragisk sjukdom	Nei	Ja	
Brucella abortus	Nei	Ja	
Miltbrann	Ja	Nei	
MKS	Nei	Ja	
Ondartet lungesyke	Nei	Ja	
Rabies	Nei	Nei	
Rift Valley-feber	Nei	Ja	Vektor, unge dyr
Vesikulær stomatitt	Nei	Ja	Vektor
Nasjonale liste 2-sjukdommer			
IBR/IPV	Nei	Ja	
Bovin trichmoniasis	Nei	Ja	
BSE	Nei	Nei	
BVD	Nei	Ja	
Campylobacter fetus fetus	Nei	Ja	
EBL	Nei	Ja	
Lumpy skin disease	Nei	Ja	
Leptospirose	Nei	Ja	
Paratuberkulose	Ja	Ja	
Ringorm	Ja	Nei	
Salmonellose	Ja	Ja	
Tuberkulose	Nei*	Ja	Påvist i to besetninger i 2022 og en i 2023
Nasjonale liste 3-sjukdommer			
Miltbrannsemfysem	Ja	Nei	
Malignt ødem	Ja	Nei	
Luftveislidelser forårsaket av:			
Mannheimia haemolytica	Ja	Ja	
Pasteurella multocida	Ja	Mulig	
Mycoplasma bovis	Nei	Ja	
Andre			
AB-resistens	Ja	Ja	
Listeriose	Ja	Ja	
Ondartet katarrfeber	Ja	Mulig	
Chlamydophila abortus	Nei	Ja	
Q-feber	Nei	Ja	
Sjodogg (*Anaplasma phagocytophilum*)	Ja	Nei	
Schmallenbergvirus	Ja	Mulig	
Parasittære sjukdommer			
Neospora caninum	Ja	Ja	
Babesiose (*Babesia divergens*)	Ja	Nei	
Besnoitosis (*Besnoitia besnoiti*)	Nei	Nei	
Lungeorm (*Dichtiocaulus viviparus*)	Ja	Nei	
Leverikter	Ja	Nei	
Ostertagiose	Ja	Nei	
Nematodirus battus	Ja	Nei	

* Norge har fortsatt fristatus for storfetuberkulose. Utbruddet i 2022-2023 var ikke av et slikt omfang at det påvirket Norges fristatus for storfetuberkulose.
Kilde: Veterinærinstituttet.

Sterk oppslutning om dyrevelferdsprogrammene

Resultatene fra dyrevelferdsprogrammene viser høy oppslutning i norsk husdyrnæring og et sterkt engasjement for kontinuerlig forbedring av dyrevelferden. Programmene gir et stadig bedre kunnskapsgrunnlag for å identifisere utfordringer, prioritere innsatsområder og dokumentere utviklingen over tid. Resultatene fra 2025 viser en positiv utvikling på tvers av husdyrproduksjonene.

Dyrevelferdsprogrammet (DVP) for storfe er nå godt etablert, med over 35 000 gjennomførte besøk og nær 11 400 deltakende produsenter. Fra 2025 må alle som søker produksjonstilskudd for storfe gjennomføre DVP, også de minste produsentene. Gjennomføringsgraden er høy, og avvik registreres i en relativt liten andel av besetningene. Nær sagt alle produsentene har også tatt i bruk ett eller flere velferdsfremmende tiltak. Resultatene viser samtidig at kalvevelferd fortsatt er et område som krever særlig oppmerksomhet.

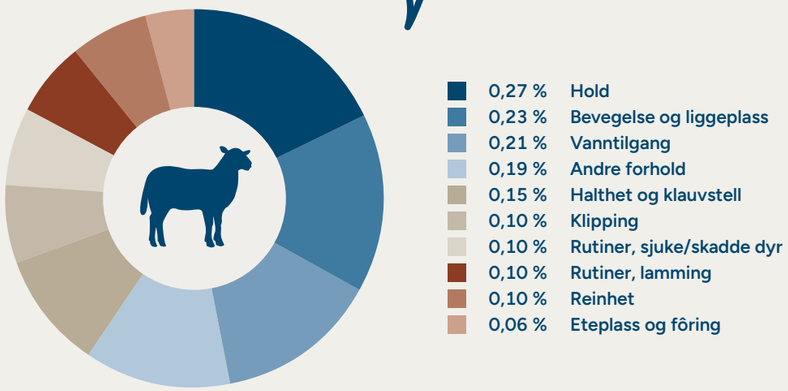
Dyrevelferdsprogrammet for sau har hatt en svært god oppstart. De fleste deltakerne har gjennomført både kurs og sitt første veterinærbesøk, og forekomsten av alvorlige avvik er generelt lav. Resultatene viser at det er forskjeller mellom ulike driftsformer, og programmet gir verdifull kunnskap som kan brukes til målrettet rådgiving og forbedringsarbeid i næringen.

I svineproduksjonen er oppslutningen om DVP fortsatt svært høy. Flere av slakterianmerkningene som følges har vist en positiv utvikling over flere år. Andelen som benytter seg av unntak fra forbud om fiksering av purker er ytterligere redusert. Samtidig økte antallet registrerte velferdsavvik i 2025. Dette skyldes i stor grad at vurderingen av tilgang på strø ble utvidet og presisert i programmet. Strø er nå den vanligste årsaken til registrerte avvik. Økningen må i stor grad ses som et resultat av bedre dokumentasjon og strengere vurderingskriterier heller enn en forverring av dyrevelferden.

I fjørfeproduksjonen registreres fortsatt få avvik per besøk samtidig som veterinærene identifiserer forbedringspunkter som bidrar til videre utvikling. I 2025 ble alle dyrevelferds-programmene i fjørfesektoren samlet i Velferdsportal fjørfe. Det gir bedre oversikt, enklere rapportering og et styrket grunnlag for oppfølging. Programmene er videreutviklet med oppdaterte veiledere og reviderte vurderingskriterier. Systematisk oppfølging gjennom dyrevelferdsprogrammene, kombinert med omfattende registreringer fra produksjon og slakteri, bidrar til å opprettholde et høyt nivå for dyrevelferd i norsk fjørfeproduksjon.

På tvers av produksjonene er kompetanseheving gjennom kurs en sentral del av dyrevelferdsprogrammene. Samtidig arbeider næringen kontinuerlig med områder som avliving, dyretransport og oppfølging av registrerte risikoforhold. Sammen med veterinærbesøkene bidrar dette til å styrke dyrevelferden på den enkelte gård og til å dokumentere den positive utviklingen som ses i norsk husdyrhold.

Fordeling av avvik registrert i dyrevelferdsprogrammet for sau viser at det i sauehold med tradisjonelle fjøs settes flest avvik for indikatorene hold, bevegelse og liggeplass, samt vanntilgang.

Transportdødelighet

Storfe

6 dyr
0,002 %

Tallgrunnlag:
89,5 prosent av antall slaktede dyr

Småfe

61 dyr
0,006 %

Tallgrunnlag:
79,4 prosent av antall slaktede dyr

Gris

75 dyr
0,005 %

Tallgrunnlag:
98,7 prosent av antall slaktede dyr

Ca. 1 800

svinebønder og røktere har gjennomført det obligatoriske kurset «Holdning og handling» i dyrevelferdsprogrammet for svin

Om dyrevelferd

Dyrevelferd kan observeres og måles på en standardisert og objektiv måte ved å bruke velferdsindikatorer – målinger på dyrets miljø eller i dyret som sier noe om dyras velferdsnivå. Miljøbaserte indikatorer beskriver forhold rundt oppstalling og tilgang til ressurser, for eksempel kvalitet på liggeplass og tilgang til miljøberikelser. Dyrebaserte indikatorer beskriver tilstander ved det enkelte dyr, for eksempel reinhet og halthet. Dyrebaserte indikatorer kan videre deles inn i primære og sekundære. De primære er registreringer direkte på dyret, mens sekundære dyrebaserte indikatorer er databaserte, slik som dødelighet.

I husdyrproduksjonen har dødelighet lenge vært brukt som en relativt grov indikator på velferd på et overordnet nivå. Det utvikles stadig bedre og mer nyanserte indikatorer som beskriver velferdssituasjonen i hver enkelt produksjon. Tråputescore hos slaktekylling er et eksempel på dette.

Dyrevelferdsprogrammer (DVP) er et sentralt tiltak for dokumentasjon og løpende forbedring av dyrevelferd i alle produksjoner.

Velferd i forbindelse med transport, oppstalling på slakteri, bedøving og avliving er områder næringen jobber kontinuerlig med. Transportdødelighet og dødelighet under oppstalling på slakteri ligger på et stabilt og lavt nivå for alle dyreslag, og norske slakterier bruker i stor grad beste kjente praksis for bedøving av dyr.

En vesentlig faktor for å bedre dyrevelferden i alle husdyrproduksjoner er kunnskap. Næringen driver derfor med omfattende kurs- og opplæringsvirksomhet i dyrevelferd.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Dyrevelferdsprogrammer (DVP)

Et dyrevelferdsprogram er et rammeverk for å jobbe systematisk med dokumentasjon og forbedring av dyrenes velferd i husdyrbesetninger. Produsenter som er med i et dyrevelferdsprogram samarbeider med veterinær om å vurdere velferden til dyra, forutsetningene dyra har for god velferd og tiltak for å forbedre den. Varemottakerne har valgt å formalisere dyrevelferdsprogrammene ved å innføre dem som bransjeretningslinjer. For svin, fjørfe og sau vil det si Nortura og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) med tilhørende slakterier. I tillegg er Tine og Q-meieriene parter i bransjeretningslinja for DVP storfe.

En bransjeretningslinje utdyper hvordan et regelverk skal oppfylles. Bransjeretningslinjene for dyrevelferdsprogrammene innebærer også, med en viss variasjon mellom de ulike programmene, krav utover regelverket. Animalia har koordinert utviklingen av programmene, og står i tillegg for administrasjon, utvikling og drift av nettkurs og brukerstøtte. Kvalitetssystemet i landbruket (KSL) fungerer som en tredjepartsrevisor i DVP. KSL skal sikre at produksjonen drives i tråd med forskrifter og regelverk gjennom årlig egenrevisjon og ved jevnlig eksternrevisjon fra KSL-revisorer. Dette betyr at DVP må være godkjent for at produsenten skal få godkjent KSL.

Dyrevelferdsprogrammene er generiske, det vil si at alle varemottakere er likeverdige parter i programmene. Den enkelte varemottakers oppfølging av egne produsenter, god dialog med besetningsveterinærer og konsekvent bruk av virkemidlene som skal sikre oppslutning om dyrevelferdsprogrammene er avgjørende for at de skal fungere etter hensikten. Programmene skal sikre systematisk arbeid for bedre velferd i alle besetninger, også i besetninger der forholdene i utgangspunktet er gode. I alle husdyrhold er det mulig å finne forbedringsområder som gir bedre dyrevelferd og ofte også bedre økonomi. Dette bidrar dyrevelferdsprogrammene til gjennom å tilrettelegge for rådgiving og fruktbare diskusjoner mellom bonde og veterinær.

Å arbeide med dyrevelferdsprogrammer gir produsentene grunnlag for å koble sammen forholdene i besetningen, som dyra, miljøet de lever i og stellrutinene, med regelverket som gjelder produksjonen og hensiktsmessige forbedringstiltak. Dyrevelferdsprogrammene er litt forskjellige, men bygget opp rundt noen sentrale elementer. Når arbeidsmetodikk og velferdsindikatorer som registreres er de samme i alle besetninger, og disse opplysningene samles i en felles database, gir dette en dokumentasjon av status og utvikling i hele den norske husdyrnæringa. Dokumentasjonen danner grunnlag for å identifisere forbedringsområder.

Kurset «Dyrevelferdsprogrammer for veterinærer» ble lansert i 2023. Veterinærer som utfører dyrevelferdsbesøk må ha bestått dette kurset.

Oversikt over dyrevelferdsprogrammer for de ulike husdyrproduksjonene per 31.12.2025

Produksjon	Oppstartsår	Hvilke besetninger er inkludert	Hovedinnhold	Reaksjoner ved manglende deltakelse eller oppfølging
Slaktekylling	2013	Alle med tetthet > 25 kg levendevekt/m2	• Medlemskap i produksjonskontroll • DVP besøk hver 6. mnd. Funn og tiltak dokumenteres i det digitale systemet Velferdsportal fjørfe • KSL-egen- og eksternrevisjon • Tråputeskår slakteri	• DVP-trekk (50 øre) • Redusert tetthet ved økt tråputeskår (grenseverdier med trapp) • Produksjon under 25 kg/m2 ved manglende deltakelse i programmet
Kalkun	2017	≥ 200 dyr/år	• Som i slaktekyllingprogrammet	• DVP-trekk (50 øre) • Redusert tetthet ved økt tråputeskår (grenseverdier med trapp)
Svin	2019	Alle kategorier besetninger > 10 slakt/år eller ≥ 1 avlsgris	• 1-3 veterinærbesøk årlig, avhengig av produksjonsstørrelse • Funn og tiltak dokumenteres i det digitale systemet Helsegris • Nettkurs om velferd • Egenrevisjon av KSL-svin	• DVP-trekk (50 øre) • KSL-trekk • Tapt helsegristillegg
Verpehøns	2020	≥ 1 000 verpehøner	• Elektronisk produksjonskontroll • DVP-besøk hver 15. mnd. Funn og tiltak dokumenteres i det digitale systemet Velferdsportal fjørfe • Nettkurs plukking og avliving • KSL-egen- og eksternrevisjon	• Løpende DVP-trekk (10 øre) tilbakebetales ved endt innsett uten avvik • Avsluttet innsett med avvik: Løpende DVP-trekk (50 øre) i påfølgende innsett • To påfølgende innsett med avvik: DVP-trekk (50 %)
Avlsdyr slaktekylling og kalkun	2021	≥ 50 rugeegghøner	• Elektronisk produksjonskontroll • Avlsdyr slaktekylling: DVP besøk hver 6. mnd for oppalere og hver 12. mnd for rugeegg. Avlsdyr kalkun: DVP besøk hver 9. mnd. Funn og tiltak dokumenteres i det digitale systemet Velferdsportal fjørfe • Nettkurs plukking og avliving • KSL-egen- og eksternrevisjon	• Oppalere: DVP-trekk 5 % per oppalsdyr • Rugeeggprodusenter: DVP-trekk 15 % per rugeegg
Storfe	2022	Alle besetninger som har søkt produksjonstilskudd	• Veterinærbesøk minst hver 16. mnd som dokumenteres i det digitale systemet Velferdsportal storfe • KSL eksternrevisjon	• DVP-trekk 1 kr / kg på kjøtt 15 dager etter frist for besøk eller frist for å lukke avvik • Ikke gyldig KSL, KSL-trekk på melk og kjøtt fra 45 dager etter frist
Sau	2023	Alle besetninger med ≥ 30 vinterfôra sau ved søknad om produksjonstilskudd	• Veterinærbesøk minst hver 18. mnd som dokumenteres i et digitale systemet Velferdsportal sau • KSL eksternrevisjon • Obligatorisk nettkurs: Sauens atferd og velferd	• DVP-trekk 1 kr / kg kjøtt fra 15 dager etter frist for besøk eller frist for å lukke avvik • Ikke gyldig KSL, og KSL-trekk på slakteoppgjøret fra 45 dager etter frist
And*	2026	≥ 200 ender	• Medlemskap i produksjonskontroll • DVP-besøk hver 6. mnd. Funn og tiltak dokumenteres i det digitale systemet Velferdsportal fjørfe • KSL-egen- og eksternrevisjon • Tråputeskår slakteri	• Redusert tetthet ved økt tråputeskår (grenseverdier med trapp)

* Dyrevelferdsprogrammet for and ble lansert i januar 2026.
Kilde: Animalia.

Kapittel 3.1. Dyrevelferdsprogram for storfe

Animalia ved Helsetjenesten for storfe har faglig og administrativt ansvar for dyrevelferdsprogrammet for storfe. Dyrevelferdsprogrammet gjelder for alle produsenter som søker produksjonstilskudd. Alle produsenter skal gjennomføre veterinærbesøk minimum hver 16. måned. Det er utarbeidet en veileder som gir et godt grunnlag for både produsent og veterinær ved gjennomføring av veterinærbesøket.

Dyrevelferdsprogrammet for storfe ble lansert i januar 2022. Fra 15.9.2025 omfatter programmet alle produsenter som søker produksjonstilskudd for storfe. Gjennomføringsgrad, antall avvik og foreslåtte forbedringer per besøk er gjengitt i tabell 3.1.1. og viser at deltakelsen i DVP storfe er høy, med 98,4 prosent godkjente dyrehold per 31.12.25.

Tabell 3.1.1. Gjennomføringsgrad og resultater 2025

	Melk	Kjøtt	Totalt
Antall deltakere	5 957	5 435	11 392
Andel godkjente (%)	99,5	97,2	98,4
Antall avvik per besøk	0,12	0,05	0,09
Antall foreslåtte forbedringer per besøk	0,75	0,57	0,67

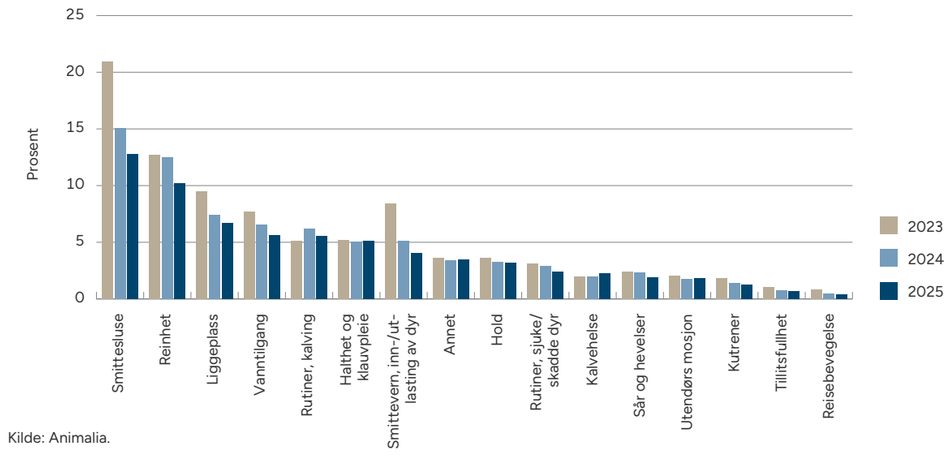
Kilde: Animalia, Velferdsportal storfe.

Figur 3.1.a. og 3.1.b. viser henholdsvis foreslåtte forbedringer per dyrevelferdsindikator og avvik per dyrevelferdsindikator i årene 2023-2025. For indikatorene tillitsfullhet, smittesluse for persontrafikk og inn- og utlasting av dyr var det ikke mulig å sette avvik i protokollen per 31.12.2025.

Andelen besøk med forslag til forbedringer (score 2) fortsatte å gå ned i 2025 for de fleste indikatorene. Nedgangen var særlig tydelig for smittesluse og reinhet.

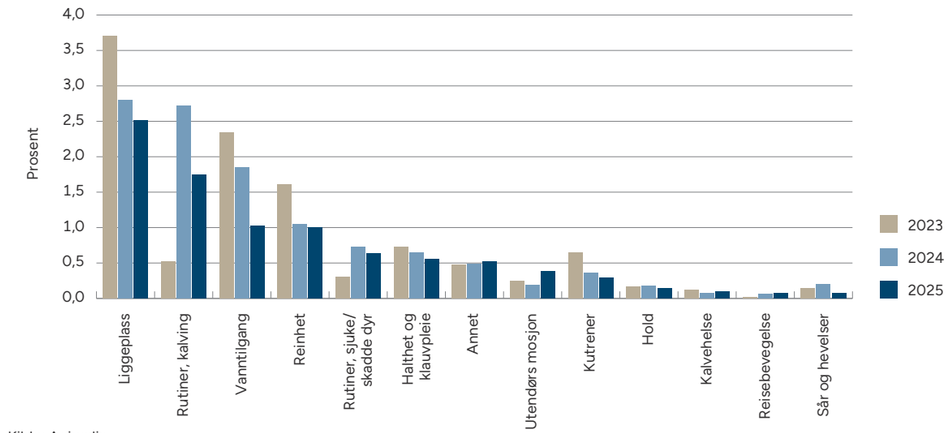
Andelen besøk med registrerte avvik (score 3) var gjennomgående lav i 2025, og viser en fortsatt nedgang for flere av de vanlige indikatorene. Størst reduksjon finner vi for indikatorene rutiner rundt kalving og vanntilgang. Resultatene viser samtidig at indikatoren for kalvehelse har gått noe opp. Dette viser at oppfølging av kalv fortsatt er et område som krever særlig oppmerksomhet.

Figur 3.1.a. Andel av gjennomførte besøk med foreslått forbedring per indikator

Kilde: Animalia.

Figur 3.1.b. Andel av gjennomførte besøk med avvik per indikator

Kilde: Animalia.

Kapittel 3.2. Dyrevelferdsprogram for sau

Animalia ved Helsetjenesten for sau har faglig og administrativt ansvar for dyrevelferdsprogrammet for sau. Programmet omfatter alle former for sauedrift, både tradisjonell drift med dyrene i et fjøs om vinteren, driftsformer med enkle dyrerom og helårs utedrift. Alle som søker produksjonstilskudd for 30 eller flere vinterfôra sauer er inkludert. Det vil si ca. 93 prosent av all sau og ca. 69 prosent av alle besetninger. Det betyr at i underkant av 9 000 besetninger er innrullert.

Fra 2028 er ambisjonen å få med alle som leverer slakt og søker om produksjonstilskudd for sau. Det er mulig å delta i dyrevelferdsprogrammet på frivillig basis for produsenter som har færre enn 30 vinterfôra sau.

Dyrevelferdsprogrammet for sau består av kurs og veterinærbesøk. Kursdelen er et obligatorisk nettkurs om velferd for sau som gir grunnleggende kunnskap om sauens atferd og hvordan man kan oppnå god velferd i praksis gjennom året. Det omhandler hva dyrevelferd er, sett både fra dyrenes og samfunnets side, og inneholder nyttige tips for å forbedre velferden. Kurset er en god forberedelse til det obligatoriske veterinærbesøket.

Tabell 3.2.1 viser gjennomføringsgrad i 2025 fordelt på de ulike oppstallingsformene. Oppslutningen er svært god, på rundt 99 prosent.

Figur 3.2.a. viser andel av gjennomførte besøk med foreslått forbedring per indikator i de ulike driftsformene. Smittesluse er den indikatoren som oftest medfører forslag til forbedring i alle driftsformer. Andelen var høyest i enkle dyrerom, fulgt av utedrift og fjøs. Enkle dyrerom hadde også gjennomgående høyere andel forslag til forbedring enn de øvrige driftsformene for flere indikatorer, blant annet hold, forebyggende helsearbeid, vanntilgang og eteplass/fôring. For utedrift var smittesluse den dominerende indikatoren, mens andelen forslag til forbedringer ellers var lav.

Figur 3.2.b. viser andel av gjennomførte besøk med avvik per indikator i de ulike driftsformene. Andelen med registrerte avvik er generelt lav i alle driftsformer. I fjøs er de høyeste avviksandelene knyttet til hold, bevegelse og liggeplass og vanntilgang. For driftsformen med enkle dyrerom er de hyppigst registrerte avvikene knyttet til oppstallingsforholdene, i tillegg til vanntilgang, hold og klipperutiner. For utedrift er de fleste avvikene knyttet til tillatelse til utedrift, mens øvrige avvik forekommer sjelden.

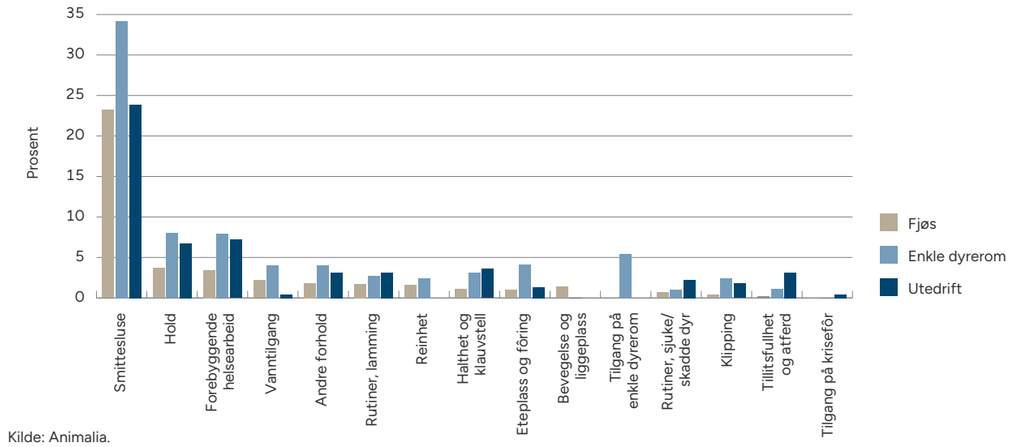
Resultatene for driftsformene med enkle dyrerom og utedrift må tolkes med tanke på at disse omfatter langt færre besetninger enn de med tradisjonell drift i fjøs. De er dermed mer påvirket av enkeltregistreringer.

Tabell 3.2.1. Gjennomføringsgrad 2025

	Fjøs	Enkle dyrerom	Utedrift	Kombi	Ukjent*	Total
Antall aktive deltakere	6 253	921	278	392	591	8 453
Andel godkjente (%)	99,6	98,6	98,9	99	949	99,1
Antall avvik per besøk	0,02	0,06	0,18	0,07	-	0,03
Antall foreslåtte forbedringer per besøk	0,42	0,81	0,57	0,62	-	0,48

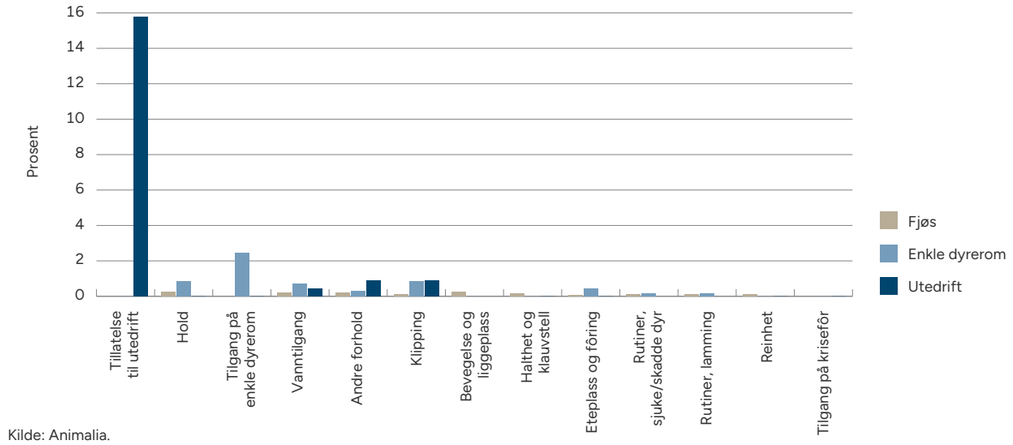
* Er ikke registrert avvik eller foreslåtte forbedringer da besøk ikke er gjennomført per 31.12.2025.
Kilde: Animalia, Velferdsportal sau.

Figur 3.2.a. Andel av gjennomførte besøk med foreslått forbedring per indikator

Kilde: Animalia.

Figur 3.2.b. Andel av gjennomførte besøk med avvik per indikator

Kilde: Animalia.

Kapittel 3.3. Dyrevelferdsprogram for svin

Animalia ved Helsetjenesten for svin har faglig og administrativt ansvar for dyrevelferdsprogrammet for svin (DVP svin). Programmet gjelder alle driftsenheter som leverer flere enn ti griser til slakt per år eller har en avlspurke. Besetningene skal ha avtale med veterinær og minimum ett, to eller tre veterinære rådgivingsbesøk per år avhengig av størrelse og besetningstype. Besøkene, avvik og tiltak skal dokumenteres og følges opp i Helsegrissystemet. Besetningene som ikke oppfyller kravene i dyrevelferdsprogrammet for svin, får trekk i slakte- og/eller smågrisoppgjøret. Dersom det går 45 dager over frist for besøk eller lukking av avvik, mister produsenten i tillegg KSL-godkjenning. Kun avtaleveterinær i besetningen kan lukke avvik.

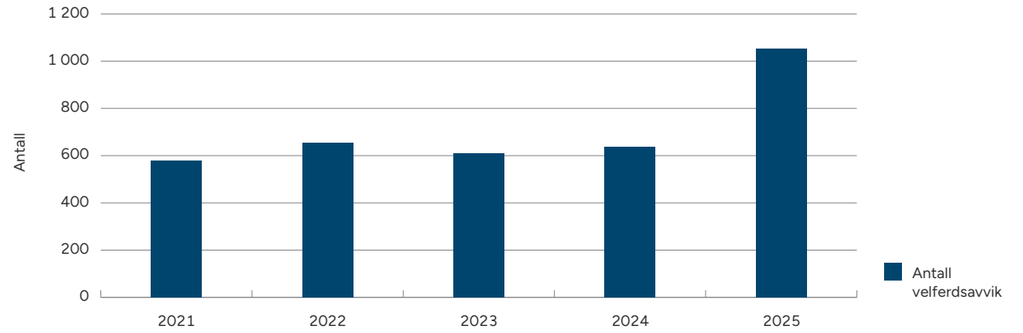
Programmet ble forskriftsfestet i 2020. Andel produsenter som deltar i DVP svin har holdt seg stabil de siste årene på rundt 94 prosent av de som slakter flere enn ti griser. I 2025 ble nytt obligatorisk nettkurs, «Holdning og handling», innført for å styrke kunnskapen om dyrevelferd og tydeliggjøre dyreholders rolle og ansvar. Per 31.12.2025 har 1802 personer gjennomført kurset.

Dyrevelferdsprogrammet videreutvikles kontinuering med både nye krav og tydeligere vurderingskriterier. Registreringene viser at antall avvik har økt i 2025 sammenlignet med tidligere år. Samtidig har antall forhold som kan registreres som avvik økt. Flere avvik i statistikken betyr ikke en forverring i dyrevelferden, men kan skyldes en bedre og mer presis registreringspraksis. Et område hvor dette er særlig relevant, er vurderingen av strø.

For å komme nærmere en felles forståelse av «tilstrekkelig mengde», ble vurderingen av strø i dyrevelferdsbesøket endret i 2025. Hvor strø tidligere inngikk som en del av vurderingen av liggeareal og renhold i bingen, vurderes nå strø som et eget punkt, med beskrivende alternativer. Denne endringen bidrar til økt oppmerksomhet rundt et sentralt velferdstiltak og gir et bedre grunnlag for vurdering og oppfølging. Selv om avvik knyttet til strø utgjør den største kategorien, betyr altså økningen i registrerte avvik ikke at grisene får mindre strø enn tidligere. Tvert imot rapporterer både veterinærer og rådgivere om en tydelig utvikling over tid: Det brukes langt mer strø og rotemateriale i norske svinebesetninger enn før.

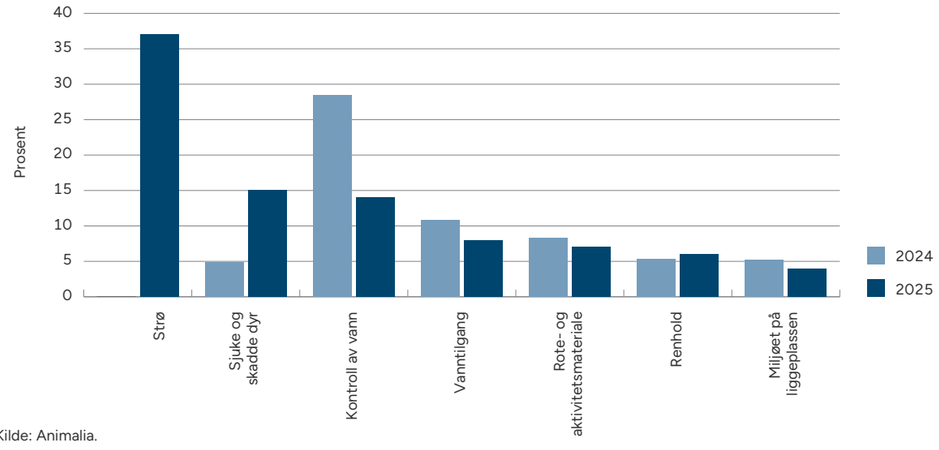
Den nye måten å registrere og vurdere strø på er et verktøy for å videreføre den positive utviklingen. I en del besetninger er det fortsatt rom for forbedring.

Figur 3.3.a. Velferdsavvik DVP Svin

Kilde: Animalia.

Figur 3.3.b. Fordeling velferdsavvik DVP svin

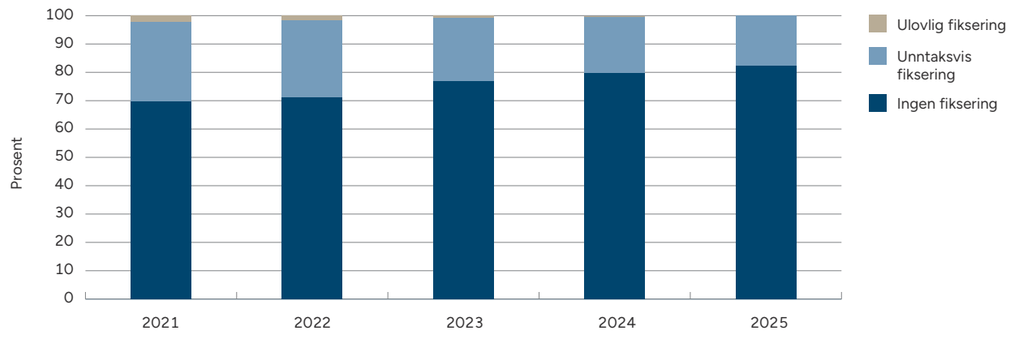
Kilde: Animalia.

I den utvidede sjukdomsregistreringen (USR) på slakteriene registrerer Mattilsynet anmerkninger på svineslaktene. I 2022 ble tre USR-koder inkludert i DVP svin: byller, leddbetennelse og åpent halesår. Disse tilstandene påvirker velferden hos grisene i betydelig grad.

Den generelle trenden er at det blir færre USR-anmerkninger på gris, noe som kan tyde på at grisene følges opp tettere på gården (se kapittel 2 Dyrehelse, figur 2.2.c.). Det registreres også færre behandlinger for disse tilstandene i besetningene, som indikerer bedre helse og velferd for grisene.

I DVP svin ser vi at andel besetninger som ikke fikserer purkene i fødebingene i det hele tatt har økt hvert år. Det er i dag færre som benytter seg av unntaksvis fiksering.

Figur 3.3.c. Fiksering DVP svin

Kilde: Animalia.

I henhold til forskrift om hold av svin, skal et dyrevelferdsprogram minimum stille krav om å ha en egen skriftlig plan for hvordan grisene skal sikres god velferd. For å ivareta dette kravet, er en velferdsplan nå inkludert i Helsegrissystemet. Planen beskriver rutiner i besetningen som sikrer etterlevelse av regelverk, oppfølging av veterinærens råd og ivaretakelse av dyr dersom dyreholder er fraværende.

Kapittel 3.4. Dyrevelferdsprogrammer i fjørfeproduksjonene

På vegne av bransjen har Animalia ved Helsetjenesten for fjørfe faglig og administrativt ansvar for dyrevelferdsprogrammene i alle produksjonene. Dyrevelferdsprogrammet for slaktekylling har vært i drift siden 1. juni 2013, mens dyrevelferdsprogrammet for kalkun startet opp 1. januar 2017. Begge disse er i tillegg forskriftsfestet. Dyrevelferdsprogrammet for verpehøns startet 1. januar 2020 og dyrevelferdsprogrammet for oppal og rugeeggsproduksjon startet 1. januar 2021. Programmene for slaktekylling og kalkun innebærer to årlige veterinærbesøk og dokumentasjon av produksjonen både på gården, under transport og på slakteriet.

Velferdsportal fjørfe

Fra 01.01.2025 ble alle DVP-besøk registrert i nytt fagsystem; Velferdsportal fjørfe. Det nye fagsystemet gir forbedret dokumentasjon av helse- og velferdsstatus, samt økt kunnskap om trender og utvikling over tid. Det veletablerte systemet Helsefjørfe består som et rent journalsystem til registrering av sykebesøk.

Sentralt står også bedømmelse av skader på fuglenes tråputer. Dette gjøres på slakteriet for alle kylling- og kalkunflokker som slaktes, og hver flokk gis en poengsum. Tråputepoengene er en dyrebasert velferdsindikator som sier noe om miljøet i kyllinghuset. Ved høye tråputepoeng må produsenten redusere dyretettheten ved neste innsett.

Totalt 100 føtter i hver slaktekyllingflokk bedømmes for tråputeskader på en skala fra 0 til 2. Det betyr at flokkscore for den enkelte flokk kan variere mellom 0 og 200. Flokkene havner i en av tre ulike kategorier; A (0-40 poeng), B (41-120 poeng) eller C (121-200 poeng). Tråputehelsa har i perioden 2013 til 2024 blitt bedre og har holdt seg stabil de siste årene. I 2025 var 98,6 prosent av kyllingflokkene i beste kategori. Andelen flokker i kategori C er ytterligere redusert fra 0,3 prosent i 2024 til 0,2 prosent i 2025.

Tabell 3.4.1. Tråputepoeng slaktekylling – utvikling

År	2011	2012	2013	2014	2016	2018	2020	2022	2023	2024	2025
Prosentandel av flokkene i kategori A (0-40 poeng)*	83,7	91,5	91,4	96,7	96,7	97,3	98,4	97,2	98,2	98,2	98,6
Prosentandel av flokkene i kategori B (41-120)*	16,3	8,5	6,4	2,8	2,3	1,7	1,3	1,8	1,3	1,5	1,2
Prosentandel av flokkene i kategori C (121-200)			2,2	0,5	1,1	1,0	0,3	1,0	0,6	0,3	0,2

Tallene før 2013 er ikke direkte sammenlignbare med tallene fra og med 2013. Tråputeregisteringer på fjørfeslakteriene startet opp i 2008. I 2010 ble det gjort kalibreringer slakteriene imellom gjennom opplæring og testing av de som utfører bedømmingen. Heller ikke alle slakteriene er med i tallene før 2013. Tallene fra og 2013 er basert på innrapportering fra Nortura, Norsk Kylling, Den Stolte Hane Jæren, Ytterøykylling og Gårdsand. Det gjøres nå årlige kalibreringer og standardisert opplæring av tråputeklassifisører på alle slakteriene.
*Kategori A ble redusert til 0-60 fra 1.1.24, og til 0-40 fra 1.1.25, og kategori B er utvidet tilsvarende.
Kilde: Animalia.

I kalkunproduksjonen holdes haner og høner separat, men i samme rom. Hønene slaktes ved tolv ukers alder, mens hanene slaktes ved 20 ukers alder. Det opereres derfor med separat tråputescore for haner og høner, selv om de kommer fra samme produsent. Totalt 100 føtter bedømmes for tråputeskader for alle høne- og haneflokker som slaktes, og hver fot gis en score fra 0 til 3. Det betyr at flokkscore for den enkelte flokk kan variere fra 0 til 300. Tabellen under viser en svak økning i tråputeskader hos både kalkunhøner og -haner i 2025. Hos kalkunhønene ble resultatet 59,15 i gjennomsnitt, som er en økning fra året før. Hos kalkunhanene ble resultatet 45,45, en liten økning sammenlignet med 2024, men likevel betydelig bedre enn tidligere år.

Tabell 3.4.2. Tråputepoeng kalkun – utvikling

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Antall flokker	91	100	113	116	111	113	97	81
Gjennomsnitt høneflokker	113,7	92,85	115,85	101,7	60,45	63,8	40,15	59,15
Gjennomsnitt haneflokker	108,95	117,55	113,65	113,65	63	51,1	41,5	45,45

Systematisk registrering av tråputer hos kalkun startet opp i 2018. Høner slaktes ved 12 uker og haner ved 20 ukers alder.
I hver flokk scores 100 føtter fra 0 - 3, som gir mellom 0 og 300 i flokkscore.
Kilde: Animalia.

Gjennomføringsgraden i dyrevelferdsprogrammene for slaktekylling og verpehøns var 100 prosent, se tabell 3.4.3. Det registreres få avvik per besøk, men veterinærene foreslår forbedringer på flere områder.

Tabell 3.4.3. Gjennomføringsgrad og resultater 2025

	Slaktekylling	Verpehøns	Total
Antall deltakere	**515**	**584**	**1 099**
Andel godkjente (%)	100	100	100
Antall avvik per besøk	0,15	0,22	0,17
Antall foreslåtte forbedringer per besøk	0,43	0,93	0,57

Kilde: Animalia, Velferdsportal fjørfe.

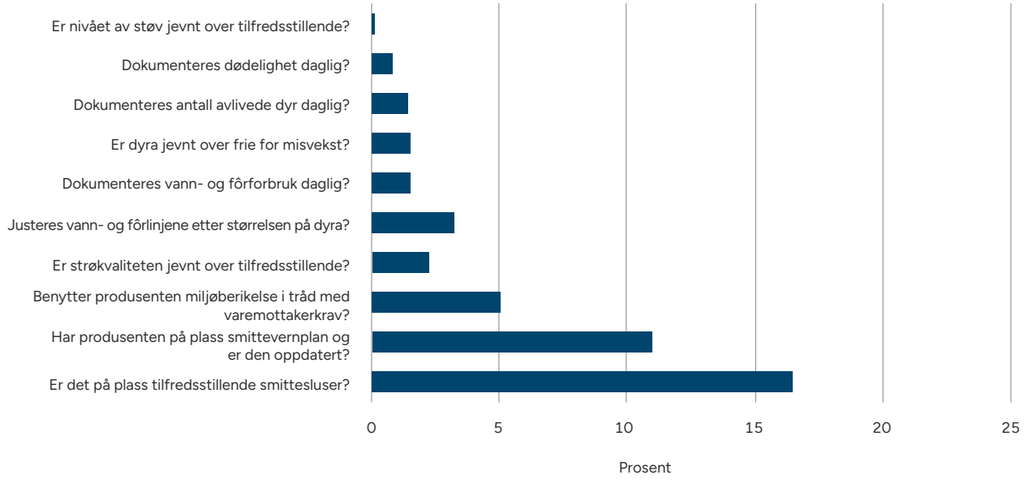
Figur 3.4.a. viser at smittesluse var den indikatoren som oftest medførte forslag til forbedring i slaktekyllingproduksjonen. Forslag til forbedringer ble også relativt ofte gitt for smittevernplan, miljøberikelse og justering av vann- og fôrlinjer. For de øvrige indikatorene var andelen gjennomgående lav.

Figur 3.4.b. viser at andelen besøk med registrerte avvik er lav. Avvik er oftest registrert for forhold rundt smittesluse og smittevernplan. Resultatene viser samtidig at de fleste indikatorene har avvik ved færre enn én prosent av besøkene.

Figur 3.4.c. viser at fjørdrakt er den indikatoren som oftest medfører forslag til forbedring i verpehønsflokkene, fulgt av smittesluse og smittevernplan. Veterinærene foreslår også en del forbedringer knyttet til håndtering av døde dyr, dokumentasjon og miljøberikelse.

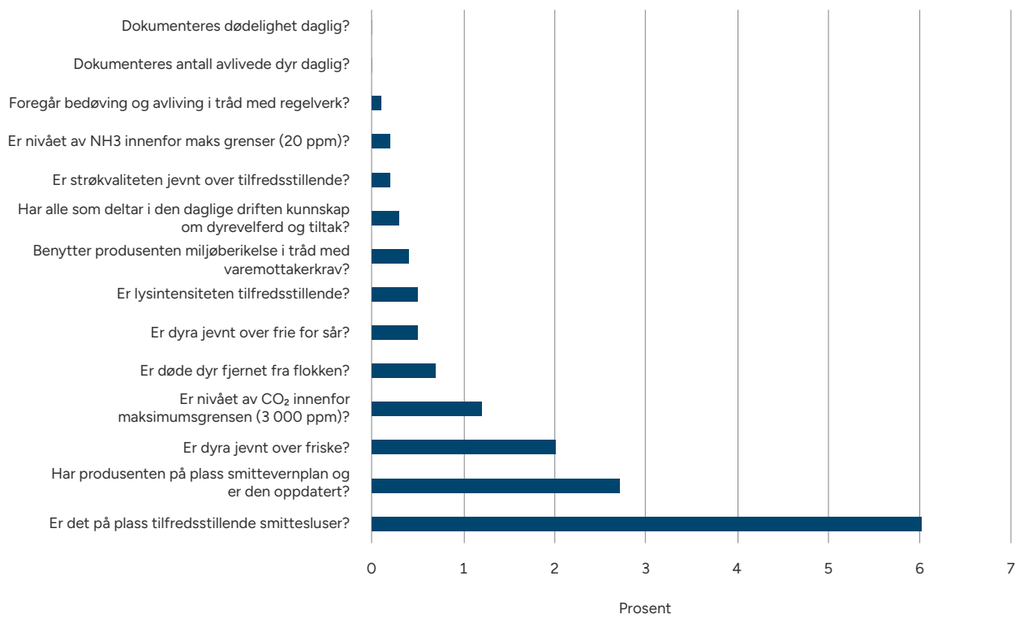
Figur 3.4.d. viser at andelen besøk med registrerte avvik er generelt lav. Avvik registreres hyppigst knyttet til forhold rundt oppfølging av rød hønsemidd og smittevernplan.

Figur 3.4.a. Andel av gjennomførte besøk med foreslått forbedring per indikator, slaktekylling

Et utvalg av foreslåtte forbedringer.
Kilde: Animalia.

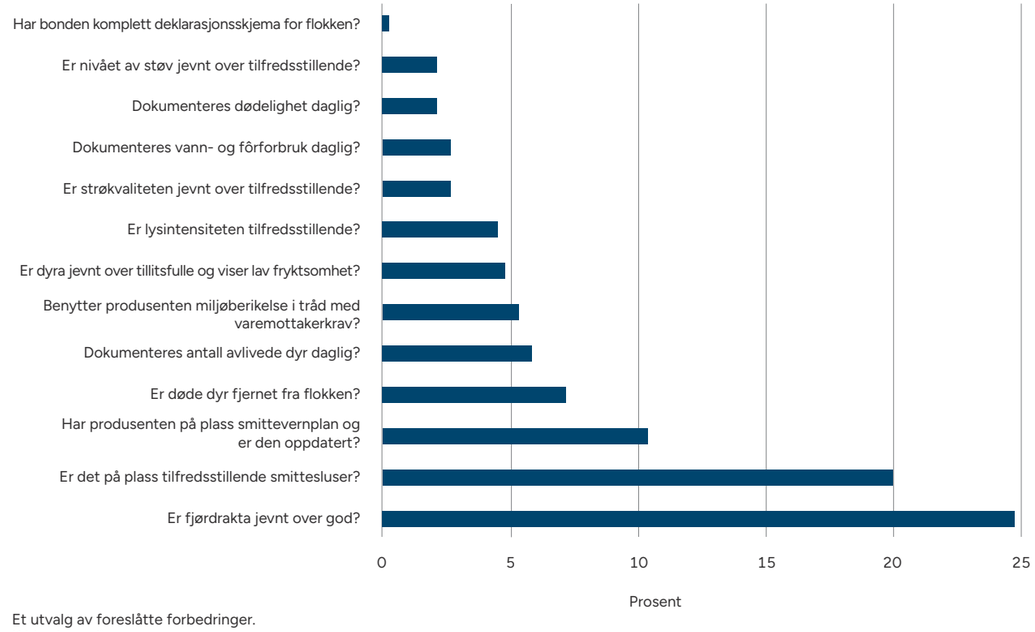
Figur 3.4.b. Andel av gjennomførte besøk med avvik per indikator, slaktekylling

Et utvalg av avvik.
Kilde: Animalia.

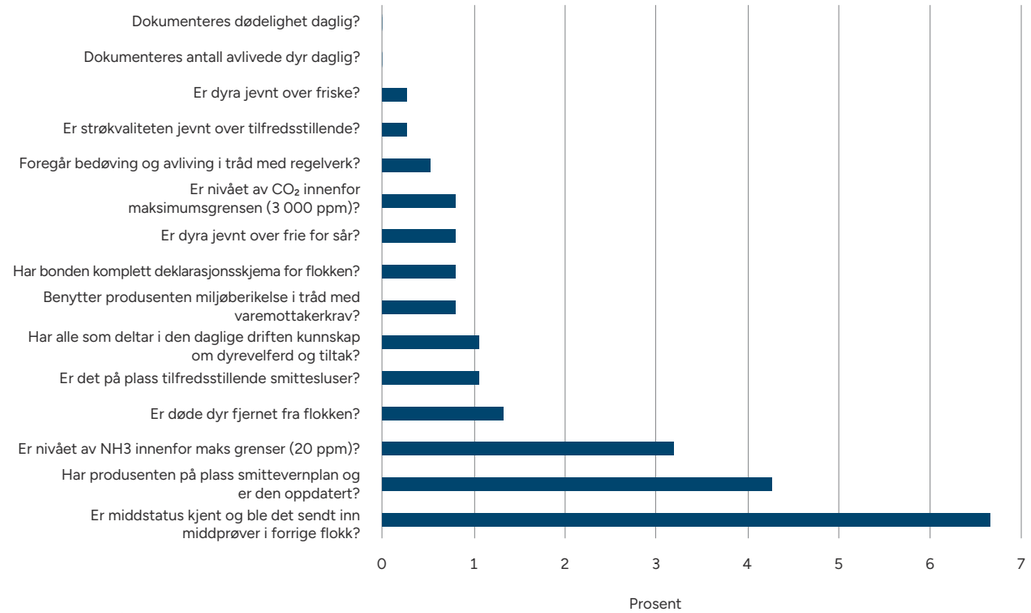
Dyrevelferdsprogrammet for verpehøns gjelder for alle eggprodusenter med minst 1 000 verpehøner. Produsentene skal være med i en elektronisk produksjonskontroll, ha avtale med veterinær og ha minst ett veterinærbesøk per innsett, hvor luftkvalitet, støvmengde, strøkvalitet, fjørdrakt og dødelighet registreres. I tillegg skal alle eggprodusenter gjennomføre nettkurs om avliving. For å sikre at kravene etterleves, holdes ti øre per kg egg tilbake gjennom innsettet, men utbetales ved innsettets slutt hvis kravene i dyrevelferdsprogrammet er oppfylt.

Figur 3.4.c. Andel av gjennomførte besøk med foreslått forbedring per indikator, verpehøns

Et utvalg av foreslåtte forbedringer.
Kilde: Animalia.

Figur 3.4.d. Andel av gjennomførte besøk med avvik per indikator, verpehøns

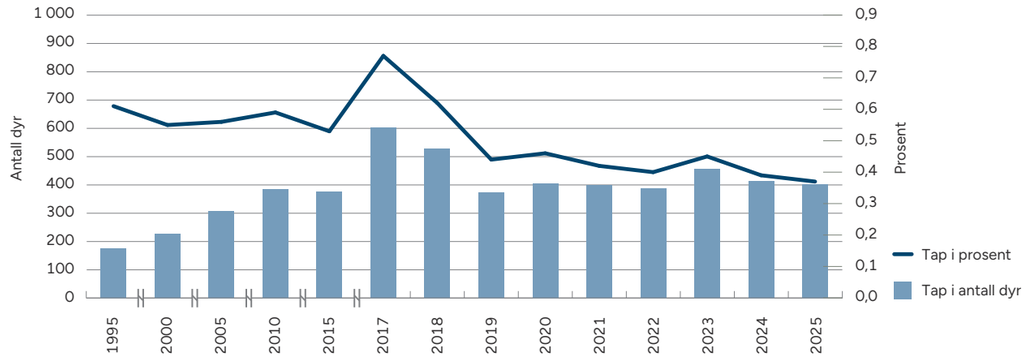

Et utvalg av avvik.
Kilde: Animalia.

Kapittel 3.5. Tap av storfe, sau, lam og geit på beite

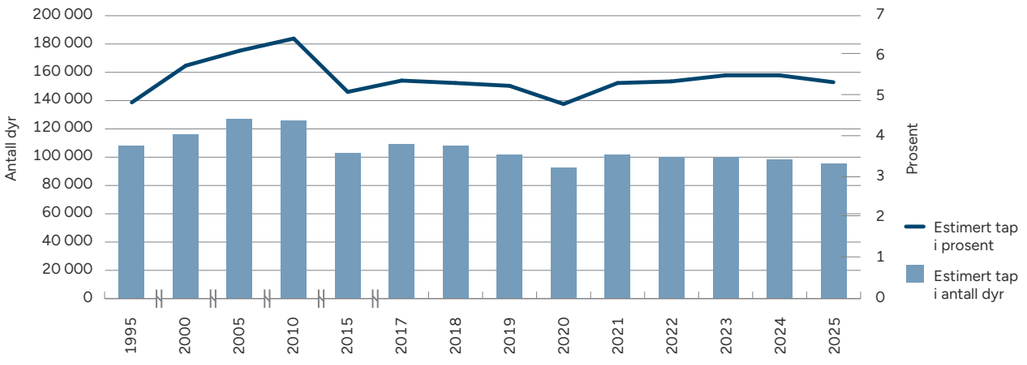
Utmarksbeite er en verdifull ressurs i Norge, spesielt med tanke på begrensede matjordressurser og store områder som egner seg best for grasdyrking. Beitetap er likevel en velferdsutfordring, spesielt i saue- og lammeproduksjonen. Næringen jobber på flere områder for å redusere dette tapet. GPS-sporing av sau og storfe blir stadig mer utbredt, og elektroniske gjerder er under utprøving i flere områder.

Figur 3.5.a. Tap av storfe på utmarksbeite, i prosent og antall dyr

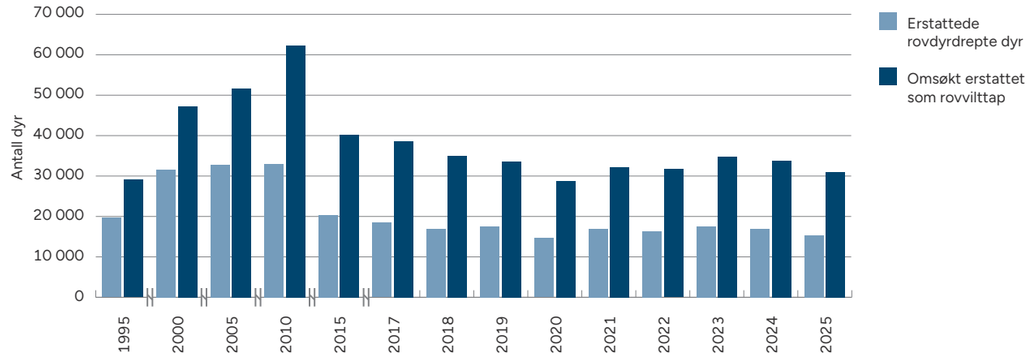
Kilde: OBB, NIBIO.

Figur 3.5.b. Estimert totaltap av sau og lam på utmarksbeite, i prosent og antall dyr

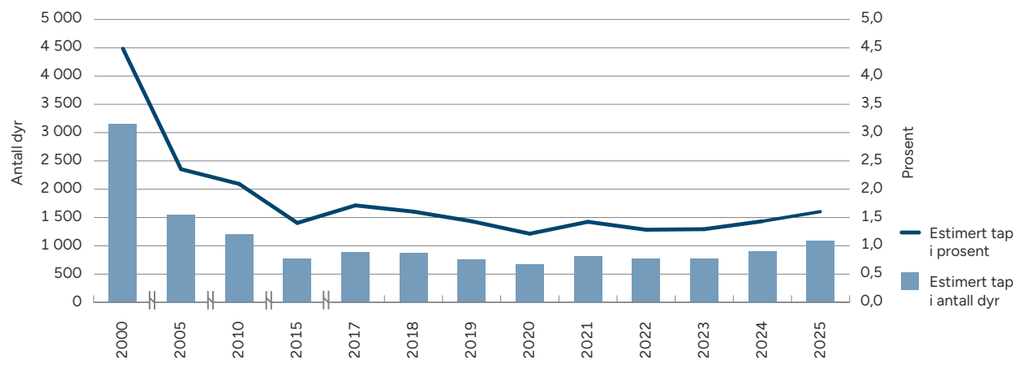
Kilde: NIBIO, Landbruksdirektoratet og Norsk Sau og Geit.

Figur 3.5.c. Erstattede rovdyrdrepte sau og lam

Kilde: Miljødirektoratet, Rovbase.

Figur 3.5.d. Estimert totaltap av geit på utmarksbeite, i prosent og antall dyr

Kilde: NIBIO, Landbruksdirektoratet og Norsk Sau og Geit.

Kapittel 3.6. Død under transport og oppstalling

Det er svært få dyr som dør under transport og oppstalling på slakteri i Norge. En trafikkulykke hvor en dyretransport er involvert vil gi et stort utslag i statistikken. Det er derfor viktig å se på hovedtendensene som kommer frem av tallene mer enn resultater fra de enkelte år.

Tabell 3.6.1. Antall døde storfe under transport og oppstalling

	Totalt slaktet	Døde under transport		Døde under oppstalling	
År	**Antall**	**Antall**	**Prosent**	**Antall**	**Prosent**
2021	300 149	0*	0,000	1*	0,000
2022	280 480	3	0,001	3	0,001
2023	287 201	4	0,001	0	0,000
2024	290 538	6	0,002	2	0,001
2025	289 931	6	0,002	2	0,001

*Ufullstendige tall.
Etter 2022 er tallene basert på innrapportering fra slakteri som står for 88,4 % av all slakting av storfe i 2022, 90,1 % i 2023, 95,4 % i 2024 og 89,5 % i 2025.
Kilde: Animalia.

Tabell 3.6.2. Antall døde småfe under transport og oppstalling

	Totalt slaktet	Døde under transport		Døde under oppstalling	
År	**Antall**	**Antall**	**Prosent**	**Antall**	**Prosent**
2021	1 225 728	53*	0,004	63*	0,005
2022	1 000 563	85	0,008	101	0,010
2023	970 191	84	0,009	113	0,012
2024	1 015 904	88	0,009	86	0,008
2025	1 087 533	61	0,006	78	0,007

* Ufullstendige tall.
Etter 2022 er tallene basert på innrapportering fra slakteri som står for 86,1 % av all slakting av småfe i 2022, 87,3 % i 2023, 94,4 % i 2024 og 79,4 % i 2025.
Kilde: Animalia.

Tabell 3.6.3. Antall døde gris under transport og oppstalling

	Totalt slaktet	Døde under transport		Døde under oppstalling	
År	**Antall**	**Antall**	**Prosent**	**Antall**	**Prosent**
2021	1 566 261	56*	0,004	58*	0,007
2022	1 508 484	137	0,009	99	0,007
2023	1 509 577	148	0,010	106	0,007
2024	1 529 054	83	0,005	69	0,005
2025	1 536 023	75	0,005	57	0,004

* Ufullstendige tall.
Etter 2022 er tallene basert på innrapportering fra slakteri som står for 98,1 % av all slakting av gris i 2022, 98,2 % i 2023, 99,8 % i 2024 og 98,7 % i 2025.
Kilde: Animalia.

Tabell 3.6.4. Dødelighet under transport og oppstalling av fjørfe

Slaktekylling			
År	**Antall dyr totalt**	**Antall døde dyr**	**Prosent døde**
2017	65 242 233	47 379	0,07 %
2018	62 922 208	44 883	0,07 %
2019	69 527 979	46 481	0,07 %
2020	68 835 747	36 668	0,05 %
2021	74 278 753	44 431	0,06 %
2022	73 526 825	40 420	0,05 %
2023	71 886 543	46 368	0,06 %
2024	72 244 816	36 311	0,05 %
2025	70 531 455	39 784	0,06 %
Slaktekylling foreldredyr**			
År	**Antall dyr totalt**	**Antall døde dyr**	**Prosent døde**
2017	358 223	367	0,10 %
2018	294 627	221	0,08 %
2019	129 609	135	0,10 %
2020	284 781	186	0,07 %
2021	185 011	61	0,03 %
2022	223 451	44	0,02 %
2023	154 893	44	0,03 %
2024	184 047	43	0,02 %
Kalkun*			
År	**Antall dyr totalt**	**Antall døde dyr**	**Prosent døde**
2017	1 071 521	768	0,07 %
2018	846 095	390	0,05 %
2019	826 878	340	0,04 %
2020	897 770	230	0,03 %
2021	746 188	392	0,05 %
2022	909 667	211	0,02 %
2023	869 838	196	0,02 %
2024	879 508	235	0,03 %
2025	702 067	148	0,02 %
Verpehøns**			
År	**Antall dyr totalt**	**Antall døde dyr**	**Prosent døde**
2017	354 334	947	0,27 %
2018	250 010	264	0,11 %
2019	462 589	747	0,16 %
2020	342 296	1 118	0,33 %
2021	130 309	78	0,06 %
2022	178 880	89	0,05 %
2023	146 566	97	0,07 %
2024	2 904	1	0,03 %
And			
År	**Antall dyr totalt**	**Antall døde dyr**	**Prosent døde**
2017	122 353	175	0,14 %
2018	273 331	722	0,26 %
2019	281 458	439	0,16 %
2020	284 022	500	0,18 %
2021	155 450	212	0,14 %
2022	229 480	294	0,13 %
2023	362 448	371	0,10 %
2024	227 659	251	0,11 %
2025	240 936	304	0,13 %

* Inkluderer jule-, industri- og til dels også avlskalkun.
** Slaktekylling foreldredyr og verpehøns brukes ikke til kjøttproduksjon og avlives på gård, med unntak av eventuell småskalaproduksjon.
Kilde: Animalia gjennom Mattilsynet og slakterier. Innrapporteringsrutiner kan variere noe.

Kapittel 3.7. Etisk regnskap

Animalia tilbyr etiske regnskap til rugerier og slakterier for alle dyreslag. Et etisk regnskap er primært et forbedringsverktøy. Vi kartlegger utfordringer og gir virksomheten mulighet til å evaluere effekt av endringer og rapportere status for dyrevelferd til ledelsen. Virksomheten er ansvarlig for å vurdere og gjennomføre nødvendige tiltak.

Tabell 3.7.1. Etisk regnskap slakteri

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Storfe	10	11	10	11	10	11	11	13	12	12
Gris	9	8	8	9	9	9	11	11	10	11
Sau	10	9	9	10	10	11	11	13	11	10
Kylling	3	3	4	3	3	4	6	5	4	5
Kalkun	-	1	1	0	1	1	1	1	1	1
Rugeri	-	3	5	5	4	3	8	6	6	5
Totalt	**32**	**35**	**37**	**38**	**37**	**39**	**48**	**49**	**44**	**44**

Animalia har tilbudt etisk regnskap for gris fra 1999 og for storfe og sau fra 2003. Etisk regnskap kylling ble utviklet i 2010. Etisk regnskap kalkun og Etisk regnskap rugeri ble utviklet i 2016/2017.
Kilde: Animalia.

Kapittel 3.8. Bedøving og avliving

BEDØVING
Norge følger EUs regelverk for all håndtering av dyr før slakting. Det omfatter bestemmelser om metoder, utstyr, kompetanse, rutiner og dokumentasjon. I tillegg har vi noen særnorske regler. Alle dyr som slaktes skal bedøves før de avlives. Det gjelder i Norge også ved religiøs slakting. Ulike bedøvingsmetoder har fordeler og ulemper. Ved valg av utstyr er det vesentlig at man velger den metoden som egner seg for de dyrene og den driften som planlegges, slik at man i størst mulig grad kan kompensere for utfordringene med valgte metode.

Alle slakterier for storfe bruker boltepistol med penetrerende bolt ved bedøving av storfe. Ulike fabrikater og modeller er i bruk. På åtte av de 20 slaktelinjene for storfe, som slakter 78,5 prosent av alt storfe i Norge, brukes kraftige, luftdrevne boltepistoler. Ved de øvrige tolv storfelinjene brukes våpen med kruttpatroner. Til store og eldre dyr brukes normalt boltepistoler (25 kaliber) som tåler kraftig ammunisjon.

Åtte av de 13 griselinjene som var i drift ved årsskiftet har moderne CO_2-anlegg. Slike anlegg har i mange år vært vurdert som beste praksis, til tross for ubehag før tap av bevissthet. Begrunnelsen er at man unngår fiksering av enkeltindivider samtidig som metoden er sikker, det er liten risiko for menneskelige feil, og den er enkel å kontrollere. Nyere undersøkelser har konkludert med at ubehag før tap av bevissthet kan reduseres ved å erstatte karbondioksid med gassene argon og helium. Ingen av alternativene er så langt tilgjengelig fra noen utstyrsprodusenter, og overgang til en av gassene forutsetter behov for betydelige endringer i bygningsmassen eller en reduksjon i slaktekapasitet på rundt 40 prosent.

I 2025 ble 91,7 prosent av grisene bedøvet med CO_2. Øvrige anlegg bedøver med elektrisk strøm. Elektrisk bedøving gir øyeblikkelig effekt, men forutsetter enkeltvis håndtering av dyrene, fare for elektriske støt før tap av bevissthet og andre menneskelige feil, i verste fall mangelfull effekt. I tillegg er bedøvingskontroll vanskelig. På store anlegg forutsetter metoden bruk av mekanisk fiksering og bruk av noe tvang før bedøving. Tre anlegg bruker elektrisk bedøving med hjertestans, noe som øker sikkerheten for at ingen dyr kommer til bevissthet under avblødning.

19 av de 20 anleggene som tok imot sau, brukte elektrisk bedøving. Småfe følger gjerne etter hverandre i rekker, og kan derfor ledes inn i en enkeltdrivgang som fikserer dyrene (restrainer) uten bruk av hard tvang. Fem av anleggene brukte utstyr som gir hjertestans i forbindelse med bedøving. Disse fem slaktet 42,5 prosent av alt småfe i 2025. Ett lite slakteri som er med i klassifiseringsordningen slakter kun 0,2 prosent av sauene. Der bedøves dyrene med boltepistol.

I forbindelse med bedøving av syke eller skadede dyr, blir boltepistol brukt på alle dyrearter ved alle anlegg. I felt brukes også våpen med fritt prosjektil (slaktemaske, rifle eller hagle på kort hold).

Tabell 3.8.1. Bedøvingsmetoder brukt ved norske slakterier, prosent av antall slaktede dyr

	2023			2024			2025		
	Storfe	Gris	Sau	Storfe	Gris	Sau	Storfe	Gris	Sau
Boltepistol, kruttpatroner	24,7	-	0,3	21,1	-	0,3	21,5		0,2
Boltepistol, pneumatisk	75,3	-	-	78,9	-	-	78,5		
Elektrisk bedøving, tradisjonell	-	4,7	70,4	-	3,9	67,4		4,0	57,3
Elektrisk bedøving m/hjertestans	-	3,7	29,3	-	4,4	32,3		4,3	42,5*
CO_2 - gruppevis inndriving	-	91,6	-	-	91,7	-		91,7	

* Ett anlegg tok i bruk elektrisk bedøving med hjertestans før sesongen i 2025. Tallene er ikke korrigert for andel dyr bedøvet med tradisjonell elektrisk bedøving.
Kilde: Animalia.

Tabell 3.8.2. Antall slaktelinjer for gris med CO_2-anlegg og el-bedøving per 31. desember 2025

	CO_2 med gruppevis inndriving	El-bedøving med hjertestans	El-bedøving uten hjertestans	Antall slaktelinjer for gris
2016	9	4	3	16
2017	9	4	3	16
2018	9	4	3	16
2019	9	3	3	15
2020	9	3	3	15
2021	9	3	3	15
2022	9	3	3	15
2023	8	3	3	14
2024	8	3	2	13
2025	8	3	2	13

Kilde: Animalia.

Strømførende vannbad har vært den mest brukte bedøvingsmetoden til fjørfe på verdensbasis, til tross for at metoden vurderes som svært problematisk for fuglene. Dyrene henges opp etter føttene før bedøving, bedøvingskvaliteten kan variere, og det kan være vanskelig å oppdage fugler som ikke er godt bedøvet. I Norge har de fleste slakteriene gått bort fra denne metoden.

Til tross for ubehag ved induksjon av gassbedøving med karbondioksid (CO_2), vurderes slik bedøving av mange som beste aktuelle alternativ ved bedøving av kylling. Ved bedøving med CO_2 på slakterier, eksponeres fuglene først for lave konsentrasjoner av gassen til de har mistet bevisstheten, deretter for konsentrasjoner over 40 prosent for å sikre at ingen våkner igjen. I USA er det utviklet og godkjent en metode som kalles LAPS, «Low Athmospheric Pressure Stunning», hvor dyrene plasseres i et lufttett kammer der lufttrykket gradvis reduseres ved hjelp av vakumpumpe. LAPS er i EU godkjent til kylling med levende vekt inntil fire kg, men metoden er så langt vi vet ikke i kommersiell bruk.

I 2025 var det sju anlegg som slaktet mer enn 150 000 fjørfe. I tillegg er det ett anlegg som slakter rundt 87 000 fugler, samt noen småskalaslakterier. Tre av de sju større anleggene har gassbedøvingsanlegg med karbondioksid i flere faser, hvor beholderen de ble transportert i plasseres i bedøvingsanlegget slik at man unngår belastende håndtering. Disse tre anleggene bedøvet 57,5 prosent av kyllingene. 35,8 prosent ble bedøvet i gassanlegg etter tømming, 6,6 prosent ble bedøvet med elektrisk bedøving i vannbad og 0,1 prosent med manuelt påsett av elektroder på hodet.

I 2025 var det to anlegg som slaktet kalkun. 97,8 prosent av kalkunene ble bedøvet med CO_2 i transportbeholder, mens 2,2 prosent ble bedøvet i vannbad.

And ble slaktet på to mindre slakterier. Det største anlegget slaktet 68,6 prosent av endene etter bedøving med CO_2. Det andre anlegget slaktet 31,4 prosent etter bedøving med manuelt påsett av elektroder på hodet.

Utrangerte verpehøns og foreldredyr som produserer egg til kyllingproduksjon blir i hovedsak avlivet med gass på gården.

Tabell 3.8.3. Bedøvingsmetoder brukt ved norske fjørfeslakterier, prosent av antall slaktede dyr

	2023			2024			2025		
	Kylling	Kalkun	And	Kylling	Kalkun	And	Kylling	Kalkun	And
CO_2 - etter tømming	39,9	-	-	36,9	-	-	35,8	-	-
CO_2 - bedøves i transportcontainer	53,6	98,3	64,9	56,3	97,7	67,8	57,5	97,8	68,6
Elektrisk bedøving, vannbad	6,4	1,7	-	6,7	2,3	-	6,6	2,2	-
Elektrisk bedøving, hodepåsett	0,1	-	35,1	0,1	-	32,2	0,1	-	31,4

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia (gjennom Mattilsynet og slakterier).

AVLIVING

Uansett bedøvingsmetode skal alle dyr avblødes så raskt som mulig ved å kutte de store blodårene som går ut fra hjertet. Det kalles «stikking», og kan gjøres enten ved å stikke kniven inn i brystet og kutte de store årene som kommer fra hjertet, eller ved overskjæring av halsen bak kjevebuen, helt inn til nakkevirvlene. Tiden fra bedøving til stikking er kritisk for å hindre at dyr som ikke dør under bedøving kommer til bevissthet før eller under avblødning.

Fjørfe skal dekapiteres (hele hodet kappes av) for å sikre at alle de store blodårene til hodet er skåret over. Når hjernen ikke får nok blod, dør dyrene av oksygenmangel.

Ved korrekt bruk av våpen med fritt prosjektil (slaktemaske, rifle eller hagle), ved elektrisk bedøving med hjertestans, og ved gassbedøving med lang oppholdstid, dør dyrene selv om de ikke stikkes. Norsk regelverk krever med få unntak at stikking skal gjennomføres så raskt som mulig, både på slakterier og ved avliving av dyr utenfor slakteri. Avblødning er også viktig for videre slaktebehandling og kvalitet på sluttproduktet.

- Dyr som er korrekt bedøvet med boltepistol dør ikke umiddelbart, men de vil normalt ikke komme til bevissthet igjen før stikking er gjennomført, selv om hjertet fortsetter å slå i flere minutter. Hvert anlegg må fastsette maks antall sekunder fra bedøving til stikking, basert på vitenskapelig dokumentasjon, valg av våpen og ammunisjon, samt overvåking av bedøvingskvalitet. Av hensyn til sikkerhet for operatørene, blir dyrene heist opp og flyttet til blodrenna før stikking.
- Selv ved korrekt bedøving med elektrisk strøm *uten* hjertestans, vil dyrene komme til bevissthet etter 30–70 sekunder, og de skal derfor stikkes senest 15 sekunder etter påsett av elektrodene.
- Brukes elektrisk bedøving *med* hjertestans, er ikke tidsintervallet fra bedøving til stikking kritisk, men dyrene skal likevel stikkes så raskt som mulig.
- Avhengig av gasskonsentrasjon og eksponeringstid, kan en del av dyrene som bedøves med CO_2 komme til bevissthet dersom de ikke stikkes. Hvert anlegg må fastsette maks antall sekunder fra utkast til stikking basert på vitenskapelig dokumentasjon, gasskonsentrasjon, eksponeringstid og overvåking av bedøvingskvalitet ved anlegget.

Kapittel 3.9. Kursvirksomhet knyttet til dyrevelferd

For å bedre velferden gjennom dyrenes livsløp, tilbyr Animalia en rekke ulike kurs i dyrevelferd både til produsenter, veterinærer, dyrebilsjåfører og ansatte ved slakteriene rundt i landet.

KURS I DYREVELFERD FOR PRODUSENTER

Som en del av dyrevelferdsprogrammet for svin, er det utviklet et obligatorisk nettkurs. Hovedmålet med kurset er økt bevissthet om praktisk arbeid med dyrevelferd i fjøset.

Nettkurset «Sauens atferd og velferd» ble lansert i 2023 og er en obligatorisk del av dyrevelferdsprogrammet for sau. Kurset gir deltakerne grunnleggende kunnskap om sauens atferd og velferd.

Animalia tilbyr også kurs i dyrevelferd til fjørfeprodusenter:

- Kurset «Håndtering og avliving for eggprodusenter» tar for seg plukking og avliving av verpehøner ved endt produksjon for å sikre hønenes velferd i denne prosessen. Kurset tilfredsstiller kompetansekravet i dyrevelferdsprogrammet for verpehøns.
- Kurset «Håndtering og avliving for oppal- og rugeeggprodusenter» dekker kompetansekravet i dyrevelferdsprogrammet for foreldredyr for slaktekylling og kalkun.

Det er også utviklet et tilsvarende nettkurs, «God plukking av fjørfe», beregnet for plukkere som har temaer som plukkeforberedelser, bedøving og avliving, transportegnethet og plukkemetoder for ulike fjørfearter. Hovedmålet med disse fjørfekursene er å sikre dyrenes velferd under plukking og avliving, på gård eller slakteri.

Tabell 3.9.1. Deltakere på kurs i dyrevelferd for produsenter, røktere og plukkere

	Språk	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Svineprodusenter og røktere	Norsk	3 246	1 949	689	114	45	68	9
	Andre språk	100	88	6	-	-	-	-
	Holdning og handling for svineprodusenter	-	-	-	-	-	-	1 802
Saueprodusenter	Sauens atferd og velferd	-	-	-	-	224	3 727	4 307
Egg- og fjørfe-produsenter og plukkere	Småskalakurs for fjørfeprodusenter	34	15	19	-	5	7	6
	God plukking av fjørfe	42	25	55	55	39	59	41
	Håndtering og avliving for oppal- og rugeeggprodusenter	-	-	-	-	-	-	81
	Håndtering og avliving for eggprodusenter	-	177	48	90	41	10	213
	Gassing i fjørfehus for kyndig personell	-	-	8	24	-	12	10
Eksterne kurs - fjørfe	KLF velferdsbevis	-	36	34	-	19	26	22
	Fjørfeskolen Nortura, ca. antall per år	-	40	40	40	40	40	40

Kilde: Animalia.

KURS OM DYREVELFERDSPROGRAMMER OG VETERINÆRENS ROLLE

Animalia har et kurstilbud for veterinærer i tre moduler. Opplæringsprogrammet inneholder moduler om: dyrevelferdsprogrammenes hensikt, veterinærens oppgaver knyttet til DVP-besøket, rolleforståelse og veiledningsteori. I tillegg har kurset egne moduler for storfe, sau, svin og fjørfe der deltakerne lærer om de artsspesifikke indikatorene som vurderes i de ulike dyrevelferdsprogrammene.

Tabell 3.9.2. Deltakere på kurs i dyrevelferd for veterinærer

	2023	2024	2025
Dyrevelferdsprogrammer for veterinærer	662	14	71

Kilde: Animalia.

KURS I KLAUVSKJÆRING

Animalia tilbyr nettkurset «Klauvhelse og forebyggende klauvhelsearbeid for storfe – introduksjonskurs» som primært retter seg mot produsenter, men også mot veterinærer, rådgivere og andre, som ønsker mer kunnskap om forebyggende arbeid i egen besetning.

Animalia tilbyr også grunnkurs som går over to dager og inneholder både teori og praktisk klauvskjæring. Dette er primært kurs for personer som ønsker å starte opp med klauvskjæring, men også veterinærer og bønder som beskjærer klauver i egen besetning kan delta. Disse arrangeres to til tre ganger i året.

Sertifiseringskurset gir erfarne klauvskjærere nødvendig og praktisk grunnlag for å bli sertifisert. Dette går over fem dager, og arrangeres annethvert år.

Instruktørkurset er for sertifiserte klauvskjærere, som skal kunne utføre egen opplæring av klauvskjærere.

Tabell 3.9.3. Deltakere på kurs i klauvskjæring og klauvhelse

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Introduksjonskurs	-	-	-	-	-	-	29	30
Praktisk grunnkurs	-	29	34	23	28	35	26	28
Sertifiseringskurs	8	-	-	10	-	6	12	-
Instruktørkurs	-	-	10	-	-	-	24	74

Kilde: Animalia.

KURS OM DYREVELFERD TRANSPORT

Dyretransport er et område med stor offentlig interesse, og kjøttbransjen er opptatt av å sikre kvaliteten på den transporten som blir utført. Generelt har dyretransport mindre omfang i Norge enn i mange andre land, både med hensyn til tallet på dyr som blir transportert, avstand og reisetid.

Nettkurs i dyretransport av storfe, småfe og svin har fokus på dyrevelferd gjennom hele transporten av dyra. Deltakerne lærer blant annet om vurdering av transportdyktighet, roller og ansvar og dyrevennlig håndtering. Kurset er godkjent av Mattilsynet og gir grunnlag for kompetansebevis. Kompetansebevis er et krav for alle som transporterer dyr over 50 km. Animalia har også et nettkurs for transport av fjørfe. Kurset er godkjent av Mattilsynet og gir kompetansebevis for transport av fjørfe. Kurset er obligatorisk for alle som transporterer fjørfe.

Det ble i 2022 vedtatt en bransjeretningslinje som krever at alle sjåfører som transporterer storfe, småfe, svin eller fjørfe for ulike næringsaktører skal delta på etterutdanningskurs hvert tredje år.

Tabell 3.9.4. Deltakere på kurs i dyretransport

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Transport av storfe, småfe og svin	Grunnkurs	51	20	67	97	83	80	22	59	52	43
	Etterutdanningskurs	-	-	-	-	-	-	87	248	-	-
Transport av fjørfe	Grunnkurs	8	18	16	6	34	11	21	22	23	11
	Etterutdanningskurs	-	-	-	-	-	-	0	85	-	-

Kilde: Animalia.

KURS OM DYREVELFERD PÅ SLAKTERIER

Forskrift om avliving av dyr krever at alt personell som behandler levende dyr på slakterier skal ha godkjent kompetansebevis for alle oppgaver som utføres. Kompetansebevis utstedes av Mattilsynet i Norge eller av ansvarlig myndighet i et EU-land etter bestått eksamen og godkjent praktisk opplæring. Animalia tilbyr kurset «Dyrevelferd på slakteri». Deltakere må søke Mattilsynet om kompetansebevis når kurset er bestått og praktisk opplæring på slakteri er gjennomført.

Tabell 3.9.5. Deltakere på kurs i dyrevelferd på slakterier

	Språk	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dyrevelferd på slakteri	Norsk	146	109	117	77	261	934	465	91	148	49
	Andre språk	37	42	39	42	46	114	74	88	44	22
Dyrevelferd på fjørfeslakteri	Norsk	46	21	26	45	38	219	78	64	44	12
	Andre språk	19	11	3	10	13	32	13	28	21	1

Kilde: Animalia.

Slakterier som slakter mer enn 1 000 husdyrenheter må ha en person som er dyrevelferdsansvarlig (DVA). Animalia har utviklet et opplæringsprogram med nettkurs og praktisk opplæring for DVA på slakteri. Opplæringsprogrammet er godkjent av Mattilsynet. I tillegg arrangeres det obligatoriske samlinger for alle dyrevelferdsansvarlige på slakteriene som avholdes hvert andre - tredje år.

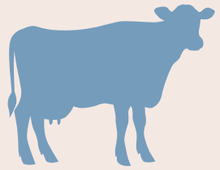
Tabell 3.9.6. Deltakere på obligatorisk samling for dyrevelferdsansvarlige på slakterier

	2013	2014	2016	2017	2018	2020	2022	2024	2025
Dyrevelferd på slakteri	2	23	34	0	39	14	8	38	-
Dyrevelferd på fjørfeslakteri	9	5	8	6	12	8	16	-	9

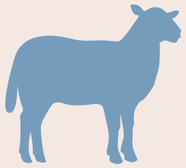
Kilde: Animalia.

Hygienearbeid sikrer fortsatt god mattrygghet i Norge

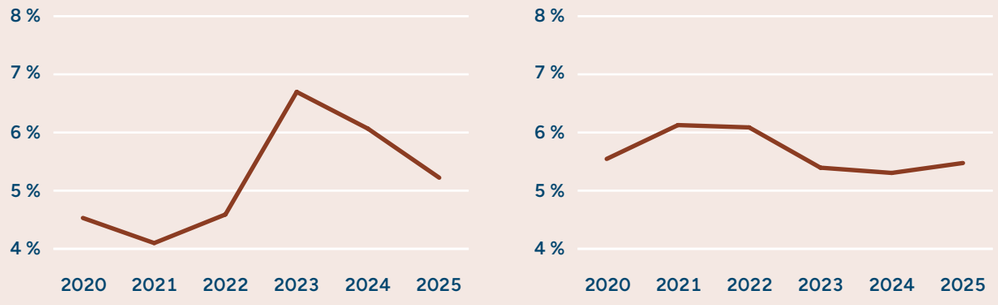
En solid innsats fra alle aktører i bransjen bidrar til at Norges situasjon for matbåren smitte fra dyr til mennesker er svært god. Den zoonosen med flest rapporterte tilfeller i 2025 var campylobateriose med litt over 3 300 humantilfeller.

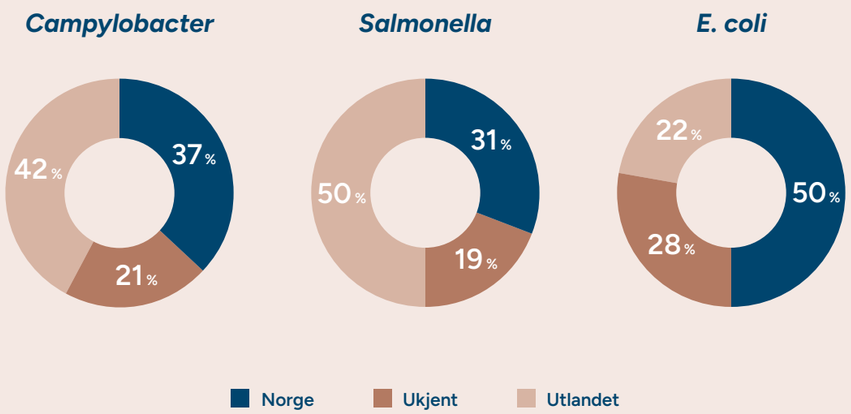
5,2 %
storfe med hygienetrekk

5,5 %
småfe med hygienetrekk

Smittested for humantilfeller i 2025

Det var en nedgang i antall storfeslakt med hygienetrekk også i 2025. For småfe ligger nivået ganske stabilt med 5,5 prosent av over en million slakta sauer. Dyr som slaktes med lang ull for å ta vare på pelsen utgjorde 4,8 prosent. Andelen slakt som ikke kunne klippes reine og derfor fikk hygienetrekk, utgjorde 0,6 prosent.

E. coli finnes i tarmen hos dyr og mennesker og er som oftest ufarlige, men noen grupper, kalt STEC, kan gi sykdom hos mennesker. Drøvtyggere regnes som det viktigste reservoaret for STEC, og derfor er reine dyr og god slaktehygiene viktig for å unngå smitte fra tarm over på kjøttet under slakteprosessen. I 2025 ble det rapportert 618 *E. coli*-tilfeller hos mennesker, der 50 prosent var smittet i Norge. Det ble meldt tolv tilfeller av hemolytisk-uremisk syndrom (HUS) i 2025.

Bransjen har mange tiltak, overvåkingsprogrammer og strenge hygienerutiner for å holde matbåren smitte på et så lavt nivå som mulig. Matkjedeinformasjon, opplysninger om dyrs helse, medisinering, fôring og leveforhold som følger med dyrene fra gården og fram til slakteriet, er også viktig som dokumentasjon på dyrenes egnethet til slakt. I Norge har vi stor åpenhet mellom bønder, slakterier og myndigheter, og dette er et godt utgangspunkt for å lykkes med trygg matproduksjon.

Mattrygghet

Med mattrygghet menes det at det er god kontroll med produksjon av næringsmidler slik at mennesker ikke blir syke av å spise maten. Det krever innsats i hele verdikjeden for å sikre mattrygghet til forbrukerne. Mattrygghet inkluderer blant annet riktig medisinbruk i primærproduksjonen, tiltak for å levere reine slaktedyr, god produksjonshygiene og sikker distribusjon av næringsmidler til forbrukerne. I tillegg må maten oppbevares og tilberedes på en trygg måte av forbrukerne.

God kjøkkenhygiene er viktig. Matbårne sykdommer spres ved at smittestoffet overføres via mat eller drikkevann.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kapittel 4.1. Hygienetrekk for skitne slaktedyr

Reine slaktedyr har indirekte betydning for mattryggheten. Storfe som har reine huder ved slakting, gir mindre forurensing og bakterier på slaktoverflaten enn dyr med skitne huder. Det samme gjelder for klipte sauer, som gir mindre forurensing på slaktoverflaten enn sau som slaktes med ulla på.

Ordningen med økonomiske trekk til produsenter ved levering av skitne slaktedyr eller dyr som skal slaktes med ulla på, har vi hatt i mange år. Denne ordningen er inkludert i «Den norske kjøttbransjes retningslinje for sikring av hygienisk råvarekvalitet ved slakting av storfe, sau og gris» (Bransjeretningslinje for hygienisk råvarekvalitet).

Utover de offentlige kravene om reine slaktedyr og slaktehygiene, ønsker bransjen å:

- kanalisere risikoråvarer (med hygienetrekk) til en egen varestrøm som skal gjennomgå en varmebehandling eller tilsvarende prosess før konsum.
- bruke økonomiske virkemidler og rådgiving til produsentene for å bidra til å øke leveransene av tilfredsstillende reine dyr til slakting.

Skitne storfe kategori 2, det vil si de mest skitne slaktedyra av storfe, samt skitne småfe og småfe som slaktes med ulla på, er blant de slaktene som skal håndteres i egen varestrøm.

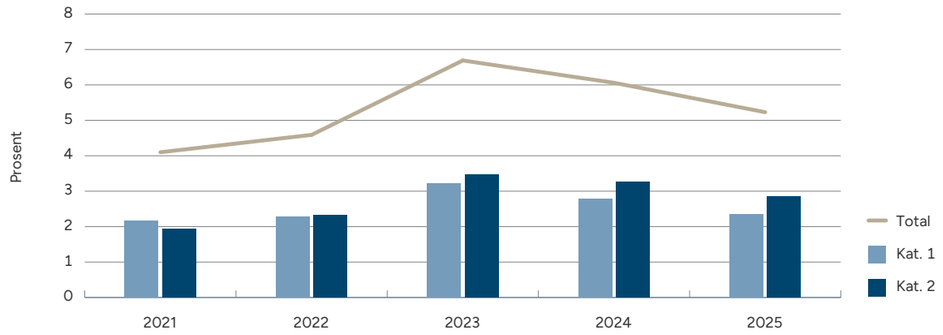
Forskning har vist at det er fullt mulig å slakte slik at kjøttet blir like reint fra de skitne slaktedyrene som fra normale slaktedyr. Dette krever mer innsats, som resulterer i at slaktingen tar lengre tid, som så fører til økte slaktekostnader. Dersom slakteriene kan dokumentere at kvaliteten er like god over tid, kan de imidlertid ta kjøtt fra skitne slaktedyr inn igjen i den normale varestrømmen.

Trekksatsene for levering av skitne storfe har stått uendret på 400 kroner for kategori 1 og 900 kroner for kategori 2 i mange år. Økning i trekk til 500 kroner for kategori 1 og 1 100 kroner for kategori 2 ble innført fra 1. januar 2024. Trekket for kategori 2 økte ytterligere til 1 700 kroner 1. januar 2025.

Utover slaktehygiene, handler reine dyr også om dyrevelferd, dyrehelse, redusert fôrforbruk, hudkvalitet og trivsel for både dyr og røkter.

Etter at andel storfe med hygienetrekk økte i 2023, ble det levert færre skitne storfe til slakt i 2024 og enda færre i 2025. Nytt rådgivingsmateriell, flere forskningsprosjekter og høyere sats for hygienetrekk for kategori 2 var noen av tiltakene for å redusere forekomsten av skitne slaktedyr i storfenæringa. I tillegg til at temaet generelt fikk økt oppmerksomhet, ble det gjennomført opplæring i korrekt bedømming av hygienetrekk i slakteriene og revisjoner av bedømmingen. I tillegg har klimatiske forhold, grovfôrkvalitet og tilgjengelighet av strø stor innvirkning på andelen skitne dyr som kommer inn på slakteriene.

Figur 4.1.a. Andel storfe med hygienetrekk

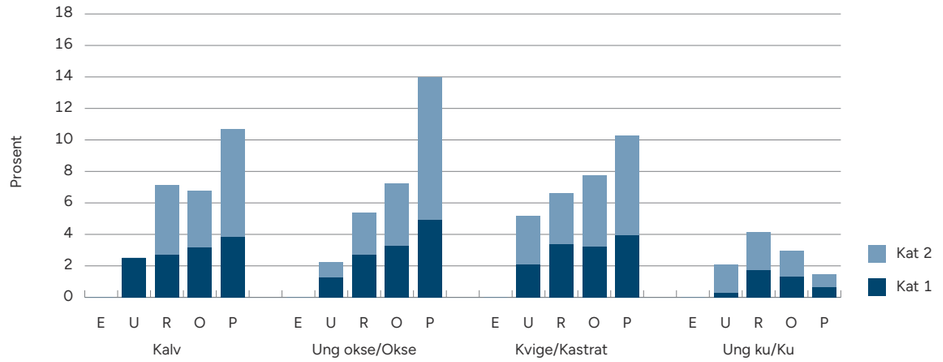

Kilde: Animalia.

Slaktene klassifiseres i kvalitetsklasser, benevnt EUROP, etter det europeiske klassifiseringssystemet, der E er de mest kjøttfulle slaktene og P er de minst kjøttfulle. Kategori er inndeling etter dyreslag, alder og kjønn (se for øvrig kapittel 5.3. Klassifisering).

Statistikken viser at det innen slaktekategorier for storfe er en klar sammenheng mellom hygienetrekk og kvalitetsklasse. Størst andel hygienetrekk har P-klassen for kategorier Ung okse, Kvige og Kastrat. Tynne dyr som får P-klasse ved slakting har ofte mer bustete og striere pels, noe som gjør at møkk fester seg lettere. Det er mange mulige årsaker til at dyrene er tynne. Enkeltdyr i dårlig hold kan indikere at dyret er lavt på rangstigen og dermed ikke får tilgang til de beste og reineste liggeplassene, eller at det er for få liggeplasser. Mange tynne dyr i en besetning kan være på grunn av problemer med fôr, parasitter, dårlig oppstalling, mangelfullt stell eller andre forhold. Lavest andel hygienetrekk har P-klassen i kategori Ku. Det er viktig å huske at svært mange melkekyr kommer i denne kvalitetsklassen, og melkekyr er sjeldnere skitne ved slakting. Kjøttfe har vesentlig mer hygienetrekk enn melkefe.

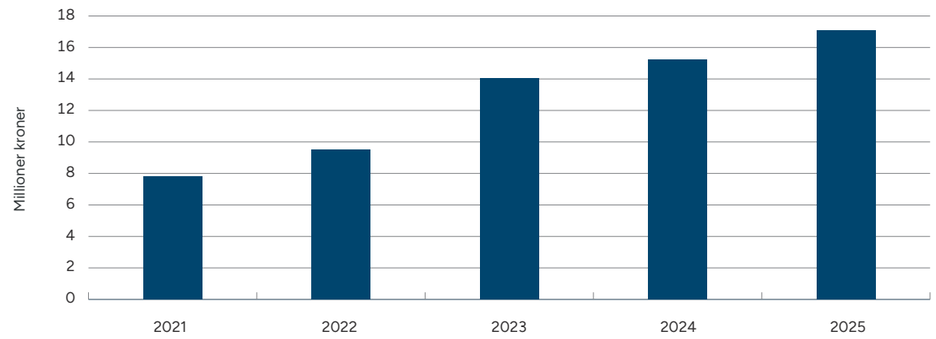
Figur 4.1.b. Andel slakt med hygienetrekk fordelt på kategorier og klasse i 2025

Kilde: Animalia.

Totalt tap for storfekjøttprodusentene på grunn av hygienetrekk har gått opp fra 2023. Dette skyldes økning i trekksats per dyr i 2024 og 2025.

Figur 4.1.c. Storfekjøttprodusentenes tap ved levering av skitne storfe

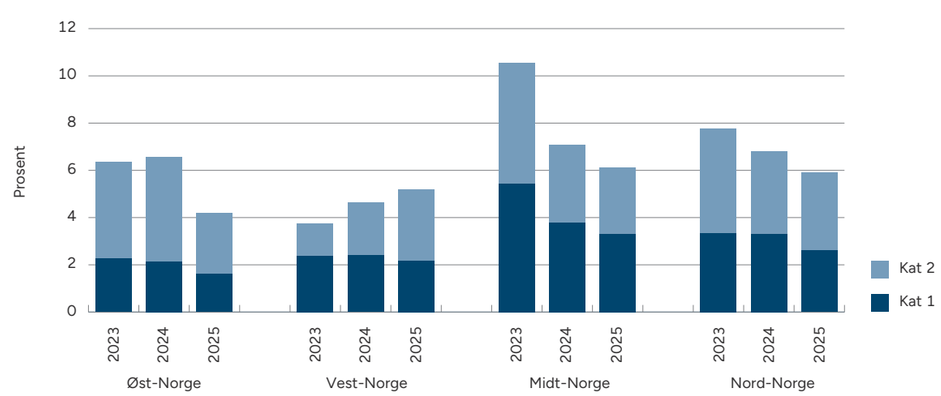

Kilde: Animalia.

De regionale forskjellene er, som tidligere, ganske markante også i 2025. Noe skyldes ulike klimatiske forhold, og noe skyldes fordeling mellom melk- og kjøttproduksjon. Ulike driftsformer og tilgang på enkelte tilleggsfôrtyper og strø spiller også inn.

Alle regionene hadde reduksjon i andel trekk sammenlignet med 2024 unntatt Vest-Norge, som hadde en økning.

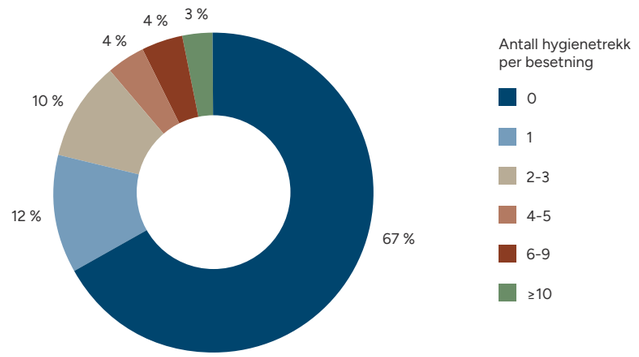
Figur 4.1.d. Andel storfe med hygienetrekk fordelt på landsdel

Kilde: Animalia.

De fleste storfeprodusentene leverer kun reine dyr til slakt. I 2025 utgjorde det 67 prosent av besetningene. Det er en liten økning fra året før. Andel storfeprodusenter som kun får ett hygienetrekk i løpet av året var tolv prosent, og besetninger med to eller tre hygienetrekk utgjorde ti prosent. Nesten 90 prosent av besetningene har altså små utfordringer med skitne slaktedyr. Omkring tre prosent av besetningene hadde ti eller flere hygienetrekk. Besetninger med 20 eller flere hygienetrekk synes å ha større problemer med skitne slaktedyr, og de utgjorde 0,8 prosent. Det høyeste registrerte trekket til én produsent i fjor var 141 100 kr.

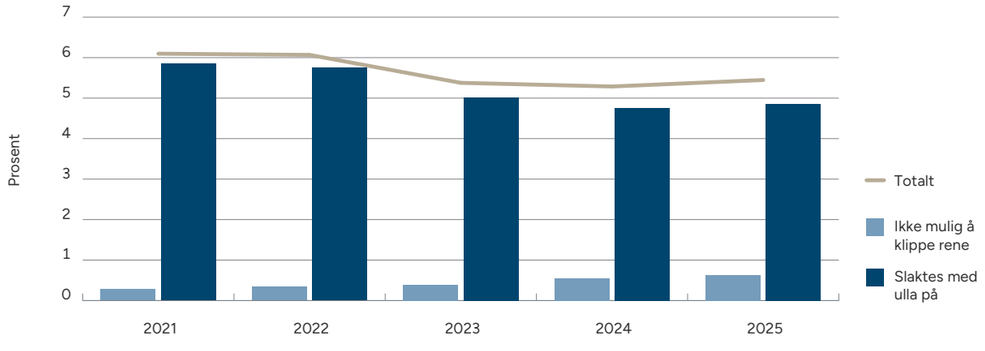
Figur 4.1.e. Andel storfeprodusenter med hygienetrekk i 2025

Kilde: Animalia.

For småfe var det i 2025 en ytterligere økning i andelen slakt som ikke var mulig å klippe reine i forhold til årene før. Dyr som slaktes med ulla på, for å ta vare på pelsen, hadde en jevn økning fram til 2018, da det nådde en foreløpig topp på 73 500 slakt. I 2025 ble det slaktet 52 699 småfe med ulla på, noe som utgjorde 4,8 prosent. Andelen slakt med hygienetrekk gikk samlet sett litt opp i 2025.

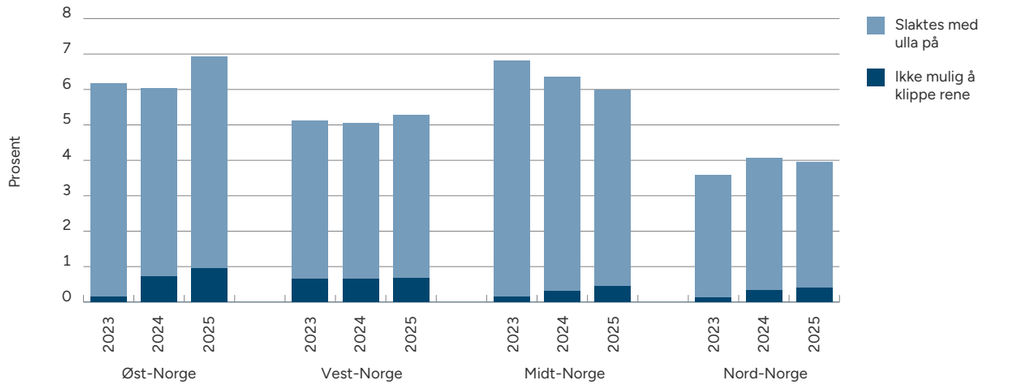
Figur 4.1.f. Andel småfe med hygienetrekk

Kilde: Animalia.

Det er noe forskjell mellom landsdelene når det gjelder andelen slakt som ikke er mulig å klippe reine, og noe variasjon fra år til år. Klimatiske forskjeller kan spille inn her. Andelen dyr som slaktes med ulla på varierer også noe mellom landsdelene. I 2025 var det en økning i andel som slaktes med ulla på i Øst-Norge og Vest-Norge, mens det var en nedgang i Midt-Norge og Nord-Norge.

Figur 4.1.g. Andel småfe med hygienetrekk fordelt på landsdel

Kilde: Animalia.

Kapittel 4.2. Zoonoser og mattrygghet

Zoonoser er sykdommer som kan smitte mellom dyr og mennesker.

Sykdommene forårsakes av ulike smittestoff som virus, bakterier, sopp, parasitter og prioner. Ikke alle zoonoser gir sykdom hos dyr, men de kan likevel være bærere av smittestoff og overføre disse til mennesker. Overføring av smittestoffer mellom dyr og mennesker skjer på ulike måter, blant annet ved direkte kontakt, via avføring, via miljøet og gjennom mat som kommer fra dyr (kjøtt, egg og melkeprodukter). Det er derfor viktig å hindre overføring av zoonotiske smittestoff (f.eks. *E. coli*, *Campylobacter* og *Yersinia*) fra slakt til kjøtt for å sikre mattryggheten. Gjennom risikovurderinger fastlagt i regelverket, er det bestemt hvilke zoonotiske smittestoff som er prioritert for å sikre trygg mat fra produksjonsdyr.

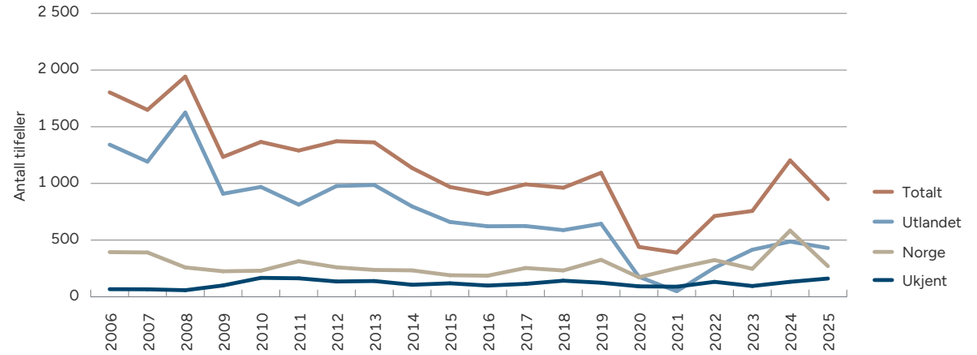
De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Rapportering av næringsmiddelbårne sykdommer

Zoonoserapporten, som årlig utarbeides av Veterinærinstituttet i samarbeid med Mattilsynet og Folkehelseinstituttet, beskriver ulike zoonoser, deres historikk, bekjempelse av sykdommene og resultater av fjorårets undersøkelser av prøver fra fôr, dyr, næringsmidler og mennesker. Data som inngår i Zoonoserapporten er dels fra nasjonale overvåkingsprogrammer, dels fra ulike prosjekter, diagnostiske undersøkelser og kontrollaktiviteter i regi av både offentlige institusjoner og private bedrifter. Zoonoserapporten utgis i henhold til krav i EUs zoonosedirektiv. I tillegg utarbeider Folkehelseinstituttet en årsrapport om overvåkingen av sykdommer som smitter fra mat, vann og dyr til mennesker. Sammenlignet med andre land, har Norge en gunstig situasjon når det gjelder smitte fra vann, mat og dyr, mens det er et større problem internasjonalt.

Salmonella

Figur 4.2.a. *Salmonella*-infeksjoner påvist i Norge etter smittested

Kilde: Folkehelseinstituttet, MSIS.

MENNESKER
I 2025 ble det rapportert vesentlig lavere antall smittetilfeller av salmonellose hos mennesker enn året før, med 861 tilfeller (unntatt tyfoidfeber og paratyfoidfeber). 31 prosent var smittet i Norge, 50 prosent i utlandet og 19 prosent hadde ukjent smitteopphav.

Andelen som har blitt smittet i utlandet har vist en nedadgående trend siste 20 år. Noe av forklaringen kan skyldes en nedgang i *Salmonella*-forekomsten i fjørfebesetninger og egg i mange europeiske land i tråd med mål EU har satt for å redusere salmonellose. Data fra salmonelloseutbrudd viser at mange ulike matvarer kan forårsake salmonellose, men ved smitte i Norge skyldes det vanligvis importerte matvarer.

FÔR OG FÔRRÅVARER
Fôr gitt til husdyr i Norge er generelt fritt for *Salmonella*, og kraftfôr blir varmebehandlet. I 2025 ble det heller ikke påvist *Salmonella* i de analyserte prøvene fra Mattilsynets overvåkningsprogram av fôr til landdyr.

DYR
I Norge er matproduserende dyr sjelden smittet med *Salmonella*. Dette er godt dokumentert i overvåkningsprogrammene som ble innført i 1995. Det var ingen funn i storfeslakt, svineslakt eller kjøttskrapprøver. *Salmonella* ble påvist i 30 villsvin i Norge. Det var 203 katter som fikk påvist *Salmonella* i 2025.

I 2007 ble varianten S. Enteritidis påvist i norsk fjørfe (slaktekylling) for første gang. Dette er den vanligst forekommende varianten internasjonalt. Det har forårsaket store utbrudd fra både egg og fjørfekjøtt. I 2025 ble det undersøkt 9 594 miljøprøver (støvleprøver og støvkluter) fra 6 126 fjørfeflokker fordelt på 1 290 fjørfebesetninger. I løpet av 2025 ble det påvist *Salmonella* i 13 kommersielle fjørfeflokker. Av disse testet ni slaktekyllingflokker positivt for S. Enteritidis.

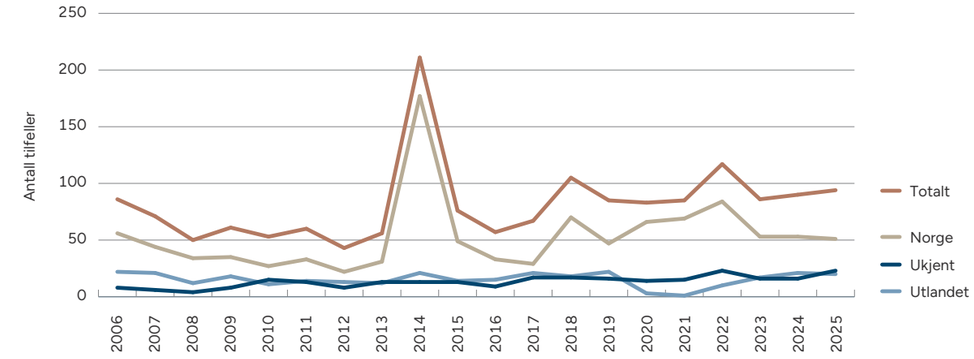
Det ble påvist *Salmonella* i fire av prøvene av sau i 2025. Hos sau er det *S. diarizonae* som oftest påvises. Denne varianten har vært påvist i sauepopulasjonen siden 1991 med neglisjerbar betydning for sykdom hos mennesker.

Fra og med 2017 ble det lovlig å holde noen arter av reptiler i Norge. I 2025 ble *Salmonella* påvist hos to reptiler. Hold av nye kjæledyrarter kan potensielt øke faren for overføring av smitte til produksjonsdyr der det er kontakt mellom disse.

Bransjen, forvaltningsstøtteinstitusjoner og tilsynsmyndighetene har gått sammen om overvåkingsprogrammer for å oppdage *Salmonella* og fjerne smitten. Det startet allerede i 1995, og har mye av æren for et så lavt antall humansmittede i Norge. Varmebehandling av kraftfôr, sanering av smittede produksjonsdyrbesetninger og omfattende prøvetaking er noen av tiltakene.

Yersinia

Figur 4.2.b. *Yersinia*-infeksjoner påvist i Norge etter smittested

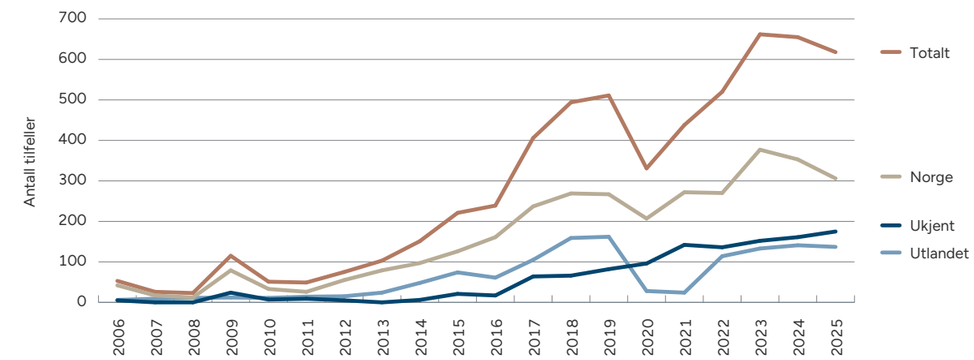
Kilde: Folkehelseinstituttet, MSIS.

Sykdommen yersiniose gir vanligvis diaré og magesmerter hos mennesker, men kan forårsake alvorlige og til dels langvarige komplikasjoner som reaktiv artritt (leddbetennelse) og immunologiske sykdommer som knuterosen.

Bakterien som forårsaker yersiniose, *Yersinia enterocolitica*, har sitt hovedreservoar hos svin, og vanligste smittevei for mennesker er gjennom forurenset mat og vann. I 2025 ble det rapportert 94 tilfeller av yersiniose, hvorav 54 prosent var smittet i Norge, 21 prosent smittet i utlandet og 25 prosent ukjent. I Norge har antall meldte tilfeller av yersiniose ligget på et lavt nivå siden midten av 90-tallet. Ifølge Folkehelseinstituttet var årsaken til nedgangen høyst sannsynlig nye slakteteknikker for svin som ble innført fra 1994–95 og som har medført betydelig redusert kontaminering av slaktene. Det kan også tenkes at endringer i forbruksmønster av svinekjøtt kan være en medvirkende årsak, i tillegg til en generell bedring av drikkevannskvaliteten. Sykdommen yersiniose hos mennesker er meldingspliktig, men det er ikke overvåkningsprogram for *Yersinia enterocolitica* i fôr, husdyrbesetninger eller mat i Norge.

Shigatoksin-produserende *E. coli* (STEC)

Figur 4.2.c. (EHEC) STEC-infeksjoner hos mennesker påvist i Norge etter smittested

Kilde: Folkehelseinstituttet, Årsrapport 2025.

E. coli (Escherichia coli) er en vanlig tarmbakterie hos dyr og mennesker, men det finnes noen typer av disse bakteriene som kan danne spesielle giftstoffer, kalt shigatoksin (eller verotoksin). Shigatoksin-produserende *E. coli* (STEC) kan blant annet forårsake alvorlig blodig tarmbetennelse og nyresvikt (hemolytisk-uremisk syndrom, HUS).

MENNESKER
De siste årene har det vært en økning i *E. coli*-tilfeller. I 2025 ble det registrert 618 tilfeller av STEC-infeksjon. Det er en nedgang fra 2024. 50 prosent var smittet i Norge, 22 prosent i utlandet og for 28 prosent var ikke smittested oppgitt. Det ble rapportert tolv tilfeller av HUS i 2025.

Siden det er mange tilfeller med ukjent smittested de siste tre årene, så er trenden noe vanskelig å tolke. Antallet registrerte STEC-infeksjoner har økt jevnt bortsett fra i pandemi-årene 2020 og 2021. Årsaken til økningen er ukjent, men en endring i analysemetoden gjør at flere pasienter testes for STEC. Dette forklarer trolig deler av økningen.

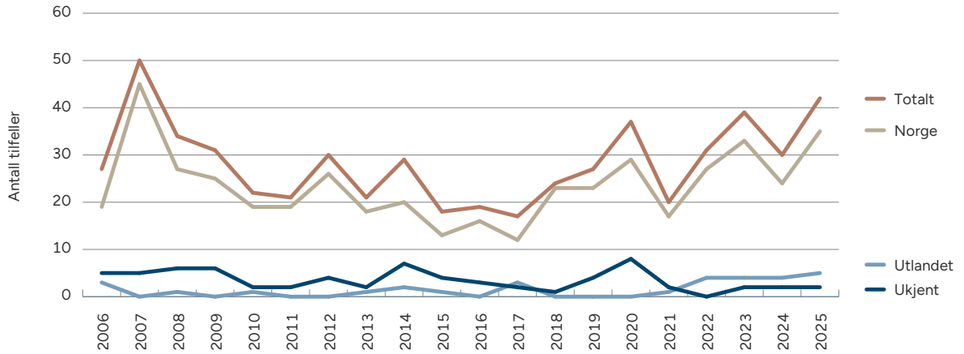
MAT
Det er lite *E. coli* av den typen som kan gi alvorlig sykdom hos mennesker i norske kjøttvarer. Det viser en kartlegging fra 2018 av Shigatoksin-produserende *E. coli* (STEC) som Veterinærinstituttet gjorde på oppdrag for Mattilsynet. I 2020 og 2021 ble 137 norskproduserte spekepølser analysert for STEC. Det ble kun isolert STEC i én prøve, og dette var en type som sjeldent er assosiert med alvorlig sykdom. I 2021 ble 40 prøver av ost analysert for STEC, hvorav ingen var positive.

DYR
I 2025 analyserte Veterinærinstituttet 335 avføringsprøver fra storfe for STEC serogrupper O26, O103, O145, og O157. Det ble ikke funnet noen positive prøver.

Kjøttbransjen har gjort flere tiltak for å redusere risikoen for overføring av STEC fra dyr til mennesker. Dette inkluderer hygienetiltak for å øke andelen reine slaktedyr, forbedre slakte- og produksjonsprosessen, og bransjeretningslinjer om gode rutiner. I tillegg har bransjen tatt initiativ til og støttet flere forskningsprosjekter som omhandler blant annet forbedret slaktehygiene.

Listeria

Figur 4.2.d. *Listeria*-infeksjoner hos mennesker påvist i Norge etter smittested

Kilde: Folkehelseinstituttet, MSIS.

Listeria monocytogenes er en vanlig jord- og vannbakterie, men kan forårsake hjernebetennelse, abort og blodforgiftning hos mennesker. For å bli syk av denne bakterien, trengs det trolig et meget høyt antall. Listeriose opptrer derfor vanligvis hos personer med svekket immunforsvar og hos gravide kvinner. Spiseklare produkter og produkter med lang kjølelagring er mest utsatt fordi bakterien er i stand til å vokse selv ved lave kjøletemperaturer.

MENNESKER
I 2025 ble det rapportert 42 tilfeller, hvorav 83 prosent ble smittet i Norge, tolv prosent i utlandet og fem prosent har ukjent smittested. Antall tilfeller av listeriose gikk opp sammenlignet med 2024, og er det høyeste antallet som er registrert i Norge siden 2007. I de senere årene har antallet listeriosetilfeller vært økende, muligens på grunn av en aldrende befolkning og dermed en større sårbar gruppe.

DYR
L. monocytogenes ble påvist hos seks geiter, to storfe, én kylling og én alpakka i 2025.

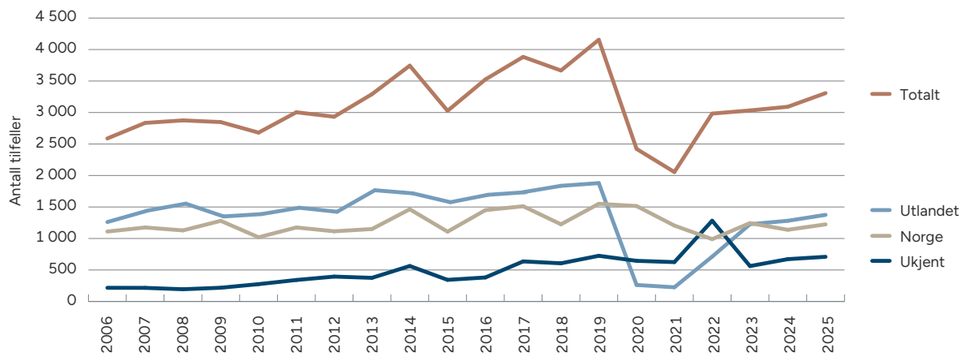
MAT
Antall listeriose-tilfeller er lavt hos både dyr og mennesker i Norge, men *Listeria*-smitte kan lede til alvorlige konsekvenser. Det er derfor viktig at produsenter av spiseklare produkter har gode rutiner for å hindre vekst av *Listeria* i produktene, og i tillegg har systemer på plass som sikrer tilbaketrekking fra markedet dersom *L. monocytogenes* blir påvist.

Det ble ikke gjennomført noe overvåkingsprogram for *Listeria monocytogenes* i spiseklare næringsmidler i 2025.

For spiseklar mat er det satt grense for *Listeria* på 100 cfu/gram i holdbarhetstida. En lovendring trådte i kraft i juli 2026, der matprodusenter må kunne dokumentere at *Listeria* ikke vokser over denne grensen. Dersom slik dokumentasjon ikke foreligger, gjelder strengere krav: *Listeria* skal ikke påvises i det hele tatt. Det betyr tilbaketrekking av produkter fra markedet, selv ved lave funn. Dokumentasjonen er enten vekststudier i laboratorium eller prediktiv modellering. En slik modell er ListWare, utviklet av Animalia i samarbeid med Veterinærinstituttet og flere matbedrifter.

Campylobacter

Figur 4.2.e. *Campylobacter*-infeksjoner påvist i Norge etter smittested

Kilde: Folkehelseinstituttet, MSIS.

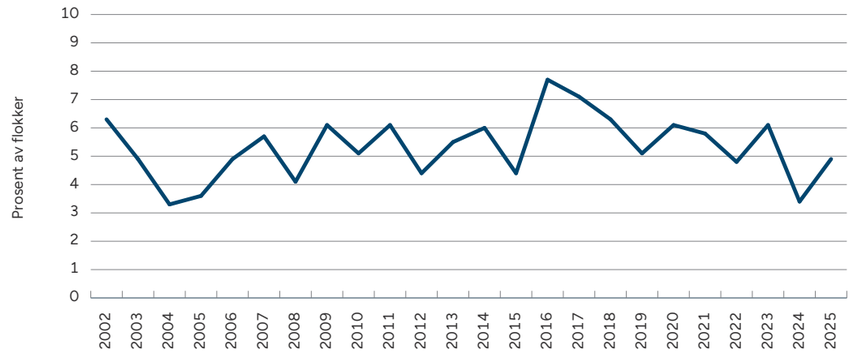
Bakterien *Campylobacter jejuni* er vanligste årsak til campylobacteriose hos mennesker. Bakterien er vanlig forekommende hos småfugl som kan spre smitte til drikkevann, som igjen kan overføre smitte til mennesker og husdyr. Ubehandlet drikkevann, konsum av grillmat, rått fjørfekjøtt og yrkesmessig kontakt med husdyr er kjente risikofaktorer.

MENNESKER
Campylobacteriose er den vanligst forekommende næringsmiddelbårne zoonosen i Norge. Det ble totalt rapportert 3 308 tilfeller av campylobacteriose i 2025, der 37 prosent var smittet i Norge, 42 prosent var smittet i utlandet og 21 prosent hadde ukjent smittekilde. Antallet smittet i utlandet er lavere enn før covid-19-pandemien, men andelen smittet i Norge er tilbake på samme nivå som før pandemien. Ifølge Folkehelseinstituttet er det vanskelig å si noe sikkert om trendene for campylobacteriose over tid på grunn av endringer i diagnostikk fra 2017, i tillegg til smitteverntiltak på grunn av covid-19-pandemien.

DYR
I tråd med «Handlingsplan mot *Campylobacter*», skal alle slaktekyllingflokker som er slaktet før de er 51 dager gamle i perioden mai – oktober testes for *Campylobacter*. Overvåkning fra 2025 viser at av totalt 2 014 testede flokker fra 492 gårder var 4,9 prosent positive. Forekomsten av *Campylobacter*-smitte er svært lav sammenlignet med situasjonen i de fleste andre europeiske land. Slakt fra de positive flokkene blir varmebehandlet eller fryst før de går ut på markedet. Dette er et av tiltakene som er innført for å redusere smitten fra kylling og som trolig har en positiv effekt for folkehelsa.

I forbindelse med sykdomsoppklaring, fant Veterinærinstituttet *Campylobacter* i prøver fra 18 hunder, 38 storfe, fem sauer, to kyllinger og ett tilfelle i hver av artene: katt, geit, hest, rådyr og svin.

Figur 4.2.f. *Campylobacter*-smitte i slaktekyllingflokker

Kilde: Animalia, Mattilsynet og Veterinærinstituttet.

Toksoplasmose

Toxoplasma gondii er en encellet parasitt som kan smitte alle varmblodige dyr. Mennesker smittes ved å spise dårlig varmebehandlet infisert kjøtt, forurensede grønnsaker eller via kontakt med katteavføring fra smitteførende katt. Det ses vanligvis ingen symptomer hos voksne friske mennesker, men forbigående svake symptomer som feber, muskelsmerter og slapphet kan forekomme. Dersom en kvinne smittes for første gang mens hun er gravid, kan det føre til abort eller skader på fosteret. Hos mennesker med redusert immunforsvar, kan det utvikles alvorlig sykdom. Sau og andre husdyr kan også få toksoplasmose, noe som kan føre til abort. Etter 1995 har imidlertid ikke toksoplasmose vært meldingspliktig hos mennesker unntatt når den arter seg som hjernebetennelse. Fra 2008 er heller ikke denne sykdommen lenger meldepliktig, dermed er det ikke registrert tilfeller hos mennesker.

Creutzfeldt-Jacobs sykdom

Creutzfeldt-Jacobs sykdom (CJS) er en sjelden degenerativ nervesykdom. Dette er en såkalt overførbar spongiform encefalopati (TSE) som smitter via prioner. Den gir rask utvikling av demens, med dødelig utfall i løpet av ett til to år. Det er beskrevet flere ulike typer av sykdommen, hvorav sporadisk CJS (sCJS) er mest vanlig på verdensbasis. Variant CJS (vCJS) er en zoonose og smitter trolig gjennom inntak av storfekjøtt forurenset med nervevev fra storfe med kugalskap (klassisk bovin spongiform encefalopati, BSE). Sykdommen vCJS har aldri blitt påvist i Norge, ei heller i 2025. Totalt 6 132 storfe ble undersøkt i 2025, alle var negative for BSE. Atypisk BSE, som ikke er en zoonose, ble i 2015 funnet for første og eneste gang hos ett storfe i Norge.

Det har etter hvert blitt påvist en lang rekke varianter av smittestoffene som forårsaker disse overførbare prionsykdommene hos dyr. Spørsmålet har vært i hvilken grad disse er overførbare til mennesker. EFSA publiserte i 2011 en vitenskapelig rapport som konkluderte med at det ikke finnes holdepunkter for at andre smittestoff enn klassisk BSE/vCJS er zoonotisk. Den sporadiske CJS viser en tilfeldig utbredelse i tid og rom, noe som tyder på at miljøet ikke spiller noen rolle for denne sykdommen.

Tuberkulose

Tuberkulose er en sykdom hos mennesker og dyr som er forårsaket av bakterier i slekten *Mycobacterium*. Storfetuberkulose (*Mycobacterium bovis*) er en zoonose som kan smitte til mennesker via dråper til lungene, ved å drikke upasteurisert melk eller spise upasteuriserte melkeprodukter, eller ved nær kontakt med dyr som skiller ut bakterien. Pasteurisering av melk er derfor en viktig måte å hindre smitte av *M. bovis*. Studier viser at mykobakterier kan overleve i kjøtt, men Mattilsynet vurderer at dagens kjøttkontroll er tilstrekkelig for å sikre at kjøttet er trygt å spise. Personer som håndterer smittede dyr, slik som produsenter og slakteripersonell, har en større risiko for å bli smittet med *M. bovis*. Symptomer på tuberkulose varierer basert på hvilke organer i dyr som er involvert, men sykdommen utvikler seg oftest langsomt. Totalt 155 tilfeller hos mennesker var rapportert i Norge i 2025. Ingen av disse var forårsaket av *M. bovis*, og nesten alle var smittet utenlands.

I desember 2022 ble det registrert tilfeller av *M. bovis* hos storfe i Norge for første gang siden 1986. Flere dyr i én primær- og to kontaktbesetninger testet positivt.

I overvåkingsprogrammet for tuberkulose i 2025 ble 1 807 storfe fra 28 besetninger testet med intrakutan tuberkulintest. Det ble ikke påvist tuberkulose hos storfe eller noen andre arter i 2025.

Sammendrag av noen europeiske zoonosetall

Europeiske baselinestudier publisert i 2010 viste at rapporteringssystemene i de nordiske landene fungerer meget effektivt, og at forekomsten av matbårne sykdommer gjennomgående er lav i Norden, og i Norge spesielt. Merk at nivåene i tabell 4.2.1. ikke kan sammenlignes direkte fordi analyser og rapporteringssystemer er svært forskjellige mellom landene. Nyeste rapporterte tall i tabellen er fra 2024.

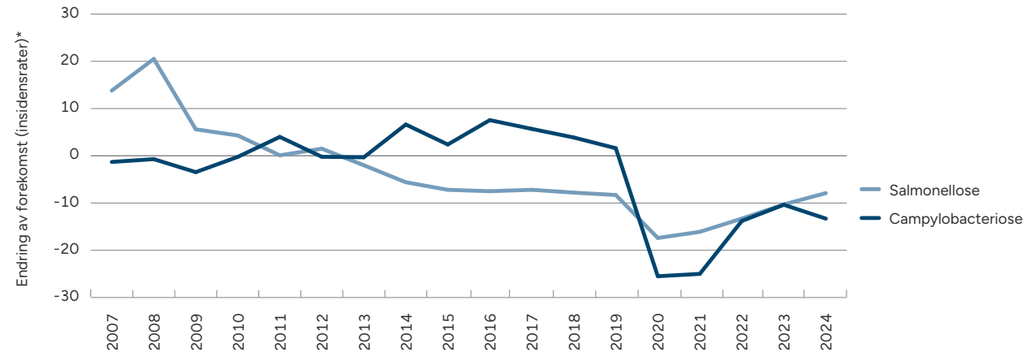
Tabell 4.2.1. Tilfeller av zoonoser i Europa, 2024

	Insidensrater*			
Sykdom	**Campylobacteriose**	**Salmonellose**	**Listeriose**	**STEC-infeksjoner**
Belgia	64,6	24,3	0,98	5,40
Bulgaria	5,4	14,7	0,20	0,17
Danmark	93,0	21,2	1,00	21,30
Estland	19,5	7,5	0,51	0,73
Finland	48,1	13,9	0,89	6,50
Frankrike	70,5	18,0	0,90	-
Hellas	8,7	10,1	0,25	0,27
Irland	75,0	7,3	0,41	13,70
Island	34,4	18,0	1,80	20,60
Italia	-	4,5	0,40	-
Kroatia	47,5	38,4	0,26	0,83
Kypros	5,4	8,3	0,21	0,00
Latvia	-	11,3	-	0,11
Liechtenstein	154,9	17,5	0,00	17,50
Litauen	21,1	14,1	0,59	0,03
Luxemburg	172,9	32,7	1,20	4,60
Malta	96,2	29,1	0,00	15,10
Nederland	41,3	14,1	0,65	3,60
Norge	55,7	21,6	0,52	11,80
Polen	3,5	21,9	0,66	0,40
Portugal	13,5	9,2	0,89	0,10
Romania	6,6	11,2	0,13	0,22
Slovakia	118,7	72,2	0,20	0,18
Slovenia	40,3	19,9	0,56	2,40
Spania	90,3	28,2	0,96	1,70
Sveits	91,7	26,1	0,57	15,10
Sverige	51,6	15,3	1,10	8,00
Tsjekkia	130,5	64,2	0,56	0,69
Tyskland	55,1	14,8	0,77	5,50
Ungarn	61,1	47,2	0,48	0,47
Østerrike	74,8	15,4	0,48	9,30

* Insidensrater beskriver forekomst av nye sykdomstilfeller per tidsenhet. Det er vanlig å måle sykdomsforekomst som "Årlige nye tilfeller per 100 000 innbyggere".
Kilde: EFSA and ECDC 2025. The European Union One Health 2024 Zoonoses Report. EFSA Journal 2025.

Figur 4.2.g. Internasjonale trender for campylobacteriose og salmonellose i et utvalg land i Europa i perioden 2007-2024

Landene i utvalget er Norge, Sverige, Danmark, Finland, Tyskland og Nederland

*Endring av forekomst er beregnet ved å trekke gjennomsnittlig forekomst i tidsperioden fra forekomsten hvert enkelt år. Trenden for hvert land i perioden vil da balansere rundt 0 og kun uttrykke endringen i perioden. Ved å plotte summen av landenes endring av forekomst som funksjon av tid, framkommer trenden i de utvalgte landene.
Kilde: EFSA and ECDC 2025. The European Union One Health 2024 Zoonoses Report. EFSA Journal 2025.

Norge, Sverige, Danmark og Finland er valgt ut fra geografisk nærhet, mens Tyskland og Nederland er land Norge importerer vesentlige mengder slakt fra. Landene er også viktige reisemål (ca. 60 prosent og 50 prosent av henholdsvis *Salmonella*- og *Campylobacter*-infeksjonene blant nordmenn skyldes normalt smitte i utlandet). Alle landene har godt etablerte overvåkingssystemer av ulik type. Måleenheten insidensrate utligner effekten av folketall. Det er ikke tatt hensyn til forskjellig nivå av sykdommene i de ulike landene. I land med lav forekomst er det naturligvis vanskeligere å oppnå ytterligere reduksjoner.

I 2024 var det fortsatt lav forekomst av både salmonellose og campylobacteriose sammenlignet med historiske tall. Trenden med økende forekomst etter 2020–2021 (covid-pandemi) fortsetter for salmonellose, og for 2024 er insidensraten for salmonellose høyere enn for campylobacteriose for de utvalgte landene.

Trendene er beregnet ut fra insidensrater rapportert i EFSA og ECDC, The European Union One Health Zoonoses Report.

Kapittel 4.3. Kassasjon

Kassasjon skjer på grunnlag av utvalgte diagnoser definert i kjøttkontroll-regelverket. Utviklingen i andel kasserte dyr gir dermed et godt bilde på utviklingen i den totale helsesituasjonen i husdyrpopulasjonen. Andelen kasserte storfe, gris og sau er svært lav og har vært stabil de siste årene. Årsak til kassasjoner registreres i Mattilsynets systemer, men informasjonen for 2025 er ikke tilgjengelig for storfe, gris og småfe.

Tabell 4.3.1. Total kassasjon av storfe, småfe og gris sett over år

Storfe	**2010**	**2013**	**2016**	**2019**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	307 201	312 225	286 772	304 908	317 879	318 749	304 485	289 931
Totalkasserte	741	653	684	729	690	688	465	468
Kassasjon i prosent	0,26 %	0,21 %	0,24 %	0,24 %	0,22 %	0,22 %	0,15 %	0,16 %
Gris	**2010**	**2013**	**2016**	**2019**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	1 571 582	1 609 418	1 656 817	1 628 472	1 530 487	1 536 229	1 532 302	1 536 023
Totalkasserte	9 409	7 882	6 679	4 475	3 113	2 909	3 152	2 868
Kassasjon i prosent	0,63 %	0,52 %	0,40 %	0,27 %	0,20 %	0,19 %	0,21 %	0,19 %
Sau og lam	**2010**	**2013**	**2016**	**2019**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	1 197 190	1 167 196	1 278 977	1 193 622	1 162 592	1 110 846	1 076 192	1 061 333
Totalkasserte	1 666	1 284	1 436	975	1 141	1 207	1 094	973
Kassasjon i prosent	0,14 %	0,13 %	0,11 %	0,08 %	0,10 %	0,11 %	0,10 %	0,09 %
Geit og kje	**2010**	**2013**	**2016**	**2019**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	24 319	23 448	23 379	27 311	26 224	27 026	25 804	26 200
Totalkasserte	155	242	119	119	200	300	184	205
Kassasjon i prosent	0,64 %	1,03 %	0,51 %	0,44 %	0,76 %	1,11 %	0,71 %	0,78 %

Kilde: Mattilsynet til og med 2007, fra 2008 Animalia.

Tabellen under viser antall kontrollerte, godkjente og kasserte fjørfe fordelt på ulike typer fjørfe per år.

Tabell 4.3.2. Total kassasjon av fjørfe

Slaktekylling	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	64 079 545	70 184 036	68 981 710	75 386 491	74 853 235	75 067 466	74 465 759	73 174 614
Antall godkjente slakt	62 441 268	68 721 012	67 354 120	73 222 083	72 562 083	72 998 622	72 966 844	71 711 122
Totalt antall ikke godkjent	1 638 277	1 463 024	1 627 590	2 164 408	2 291 152	2 068 844	1 498 915	1 463 492
Kassasjon i prosent	2,56 %	2,08 %	2,36 %	2,87 %	3,06 %	2,80 %	2,01 %	2,00 %
Kalkun	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	857 797	821 009	911 496	982 398	899 308	975 069	911 116	748 053
Antall godkjente slakt	826 237	797 649	885 250	953 210	869 634	943 725	879 276	723 367
Totalt antall ikke godkjent	31 560	23 360	26 246	29 188	29 674	32 244	31 840	24 686
Kassasjon i prosent	3,70 %	2,85 %	2,90 %	3,50 %	3,50 %	3,30 %	3,49 %	3,30 %
Verpehøner[1]	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Totalt antall kontrollerte slakt	605 792	582 232	594 070	364 173	374 517	325 789	173 050	13 325
Antall godkjente slakt	553 580	537 871	526 300	263 804	272 843	245 935	145 534	12 845
Totalt antall ikke godkjent	52 212	44 361	67 770	100 369	101 674	79 863	27 516	480
Kassasjon i prosent	8,60 %	7,62 %	11,40 %	25 %[2]	27,1 %[2]	24,5 %[2]	15,90 %	3,60 %
Annet fjørfe[3]	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**[4]
Totalt antall kontrollerte slakt	276 723	303 656	282 385	241 863	345 210	369 349	350 880	351 118
Antall godkjente slakt	266 669	291 463	269 333	232 178	324 267	351 222	329 377	330 481
Totalt antall ikke godkjent	10 054	12 193	13 052	9 685	20 943	18 129	20 903	20 637
Kassasjon i prosent	3,60 %	4,02 %	4,65 %	3,10 %	6,10 %	4,90 %	5,96 %	5,90 %

[1] Hovedsakelig avlivet på gård fra 2025.
[2] Forhøyede prosenter skyldes slaktetekniske årsaker.
[3] Ender, noe gås og vaktel.
[4] Inkludert 5,9 prosent kassasjon and (20 631 slakt), 1,6 prosent kassasjon gås (5 slakt) og 0,1 prosent kassasjon vaktel (1 slakt).
Kilde: Mattilsynet.

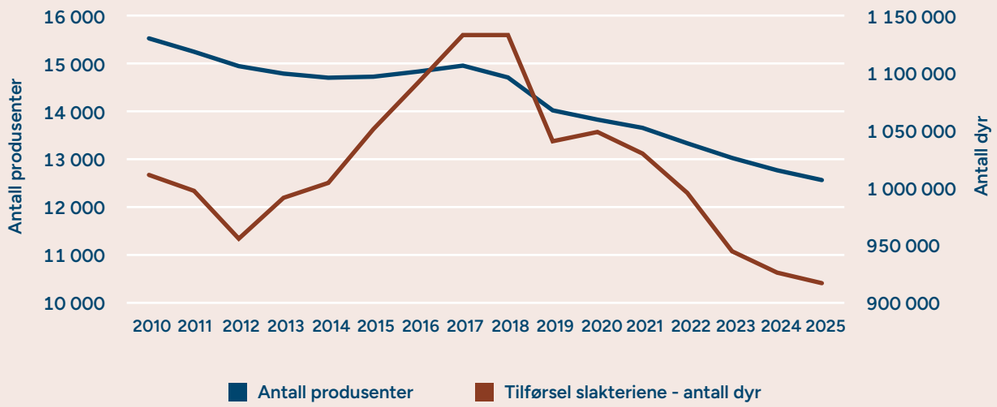
De hyppigste årsakene til kassasjon av alle slaktede fjørfe registrert i Mattilsynets systemer for 2025 er:

- Forurensning 0,64 %
- Maskinskade 0,38 %
- Sirkulasjonssvikt/ascites 0,32 %
- Hudsykdom 0,17 %
- Myopati/Wooden Breast 0,14 %
- Leversykdom 0,10 %
- Patologisk misvekst 0,08 %
- Bukhinnebetennelse 0,06 %
- Død før bedøving, dyr som har dødd under plukking, transport eller oppstalling 0,06 %

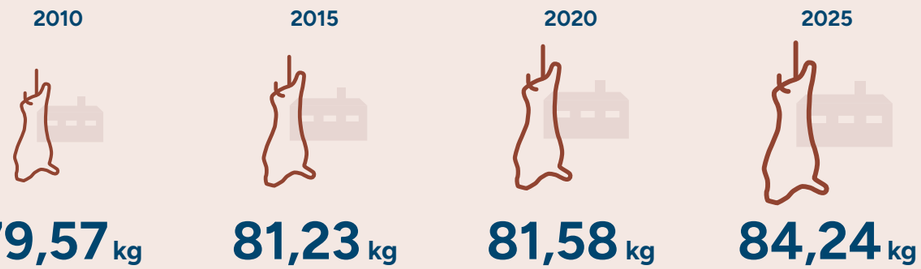
Færre slakt, men høyere vekter for flere dyreslag

I 2025 snudde markedet for storfe fra overproduksjon til underproduksjon på grunn av høy andel kalveslakting gjennom 2024 og tidlig i 2025. Selv om kalveslaktinga ble stoppet tidlig på våren, endte man med et stort underskudd av norsk storfekjøtt, og det ble derfor nødvendig å importere. Siden det tar 16 måneder fra en kalv blir født til den er slaktemoden, tar det lang tid å bygge opp igjen markedsbalansen for storfe.

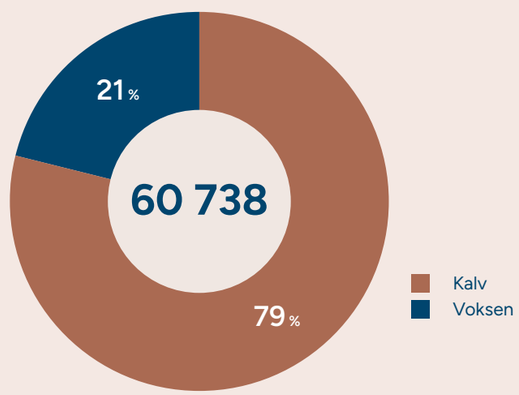
Utvikling i lammeproduksjonen

Utvikling snittvekt slaktegris

Antall slaktede rein i slaktesesongen 2025–2026

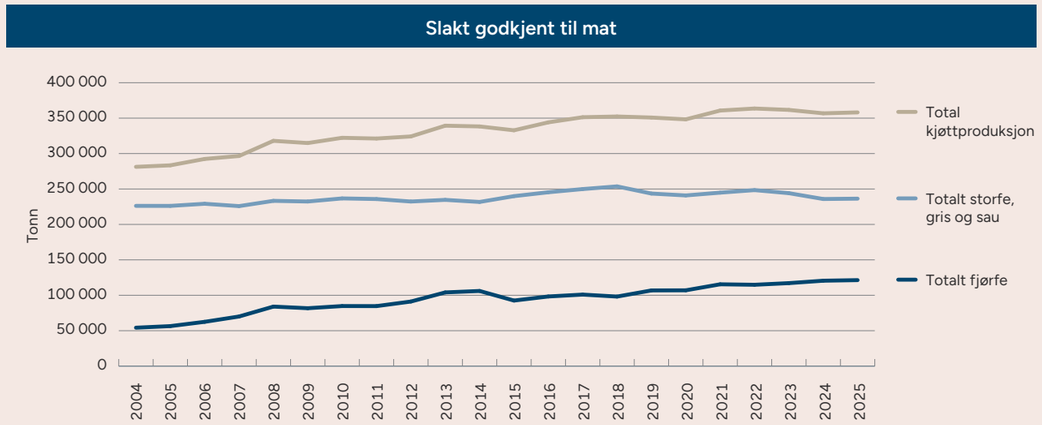

For gris var det en negativ markedstrend som startet i 2023 og fortsatte utover i 2024. Den snudde tidlig i 2025, slik at produksjonen økte fra februar. For å dekke mest mulig av underskuddet, ble det stimulert til økende slaktevekter utover året. Middel slaktevekt for 2025 ble 84,2 kg. Det ble likevel behov for noe import.

Produksjonen av sau og lam var historisk lav i 2025 sett opp mot produksjonstall for hele perioden etter innføringen av EUROP-systemet i 1996. Den lave produksjonen førte til at etterspørselen etter norskprodusert lam gjennom 2025 i stor grad overgikk tilbudet. Det ble slaktet 6 000 færre lam i 2025 enn i 2024. Samtidig var det et svært godt beiteår, noe som ga utslag i svært høy gjennomsnittsvekt for lam på 18,99 kg. Klasse R+ utgjorde den største andelen av slaktene i 2025, og andelen lam i klassene U- og U var over 16 prosent. Samtidig var det en rekordlav andel overfeite lam. Dette er gode tall som viser at målrettet arbeid med avl og drift gir resultater.

Produksjonen av fjørfeslakt økte med 1 309 tonn i 2025. En rekordhøy produksjon av kyllingkjøtt sørger for denne økningen, selv om årsproduksjonen i antall fjørfeslakt var lavere enn i 2024. Produksjonen av egg økte med 1 992 tonn i 2025 etter et år med underdekning og en historisk stor import av konsumegg i 2024.

Slakt godkjent til mat er godkjent av kjøttkontrollen, og i figuren er «tonn» summen av skrottvektene etter slakting og kontroll. Tallene for årsproduksjon av slakt inneholder også skrotter som ikke blir godkjent av kjøttkontrollen.

Total kjøttproduksjon er inkludert hest og annet kjøtt.
Kilde: SSB.

Kapittel 5.1. Årsproduksjon av storfe-, svine- og småfeslakt i Norge

Årsproduksjonen av slakt fra storfe, gris og småfe økte svakt i 2025 med noe over 400 tonn. Økningen skyldes hovedsakelig at gris økte med 3 600 tonn. Det var en nedgang i storfeproduksjonen med 3 400 tonn, mens småfe økte med ca. 230 tonn.

Tabell 5.1.1. Årsproduksjon i Norge (tonn)

År	Storfe	Gris	Sau og lam	Geit og kje	Totalt storfe, småfe og gris
1996	84 804	104 157	25 452	315	214 728
2001	88 133	110 765	24 280	266	223 444
2006	87 525	115 976	25 095	299	228 895
2011	81 544	130 504	23 251	253	235 552
2016	81 649	137 576	25 876	293	245 394
2021	87 639	134 643	24 319	339	246 940
2023	90 329	131 594	22 320	331	244 574
2024	85 835	128 496	21 544	330	236 205
2025	82 415	132 106	21 770	337	236 628

Tallene inkluderer klassifiserte, kasserte og døde dyr.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Det ble slakta nær 290 000 storfe i 2025. Det er 14 500 færre slakt enn i 2024. Året startet med kalveslakting. Det ble stoppet da markedet snudde i april, og utover året ble etterspørselen av storfekjøtt så stor at det ble nødvendig å importere fra utlandet.

Melkemarkedet har vært svært godt over en lengre periode og har forårsaket en klar nedgang i slakting av kyr. Mot slutten av 2025 økte kuslaktingen - noe som hadde sammenheng med et noe svakere salg av melkeprodukter.

2025 ble et godt år for svineprodusentene med økende etterspørsel utover i kalenderåret. Antall slaktede griser steg med over 7 500 i 2025 sammenliknet med 2024.

Hovedtrendene i markedet for sau og lam var også i 2025 stor etterspørsel etter lam og lav etterspørsel etter voksen sau. I 2025 ble det totalt slaktet litt over en million sau og lam. Av disse var ca. 97 000 voksen sau.

Tabell 5.1.2. Årsproduksjon av slakt i Norge (antall)

År	Storfe	Gris	Sau og lam	Geit og kje	Totalt storfe, småfe og gris
1996	338 640	1 290 109	1 284 893	26 167	2 939 809
2001	341 254	1 292 774	1 199 429	20 593	2 854 050
2006	333 559	1 496 308	1 233 839	23 341	3 087 047
2011	305 830	1 585 540	1 178 156	19 797	3 089 323
2016	286 772	1 656 817	1 278 977	23 379	3 245 945
2021	300 142	1 564 994	1 198 468	26 860	3 090 464
2023	318 749	1 536 229	1 110 846	27 026	2 992 850
2024	304 485	1 532 302	1 076 192	25 804	2 938 783
2025	289 931	1 536 023	1 061 333	26 200	2 913 487

Tallene inkluderer klassifiserte, kasserte og døde dyr.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Tabell 5.1.3. Årsproduksjon av slakt 2025

Dyreslag	Kategori	Netto salgsproduksjon	Døde		Kassert	Tilførsel slakteriene
			Fjøs	Transport		
Storfe	Kalv	15 173			26	15 200
	Ung okse	126 380			116	126 496
	Okse	7 247			11	7 258
	Kastrat	1 463			1	1 464
	Kvige	36 325			39	36 364
	Ung ku	43 850			113	43 963
	Ku	59 024			162	59 186
	Storfe totalt	**289 462**	**1**	**0**	**468**	**289 931**
Gris	Slaktegris	1 452 942			2543	1 455 556
	Skåldet purke	27 533			208	27 741
	Skåldet råne	4 638			14	4 652
	Flådd gris	16				16
	Flådd purke	14 665			53	14 718
	Flådd råne	232			1	233
	VAK gris	33 058			49	33 107
	Gris totalt	**1 533 084**	**31**	**40**	**2 868**	**1 536 023**
Småfe	Ung sau	41 081			87	41 169
	Sau	96 683			277	96 970
	Dielam	1 218				1 218
	Lam	916 544			595	917 198
	Vær	4 763			14	4 778
	Sau totalt	**1 060 289**			**973**	**1 061 333**
	Geit	8 477			54	8 532
	Kje	17 517			151	17 668
	Geit totalt	**25 994**	**41***	**31***	**205**	**26 200**

Tall på døde under transport og oppstalling er ufullstendig, jf. tabell 3.6.1 til 3.6.3.
* Totalt småfe.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025, hentet fra slakterienes avregningssystemer.

Definisjoner:
Netto salgsproduksjon: Alle slakt som er godkjent for omsetning i kjøttmarkedet.
Tilførsel slakteriene: Alle dyr som er levert fra bonde til slakteriene, inkludert nødslakt og døde under transport og oppstalling.
Døde: Døde før de kommer til slakteprosessen.
Kassert: Slakt som Mattilsynet ikke godkjenner til mat under slakteprosessen.

KLASSIFISERING AV STORFE

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Lengdemåling av storfe, bestemmelse av K-faktor

I 2019 gikk vi over fra subjektiv til objektiv klassefastsettelse. Klassen blir beregnet på basis av et lengdemålingssystem. Klassifisørene måler lengden på alle slakt. Ut fra vekt og lengde beregnes K-faktor. K-faktor er et densitetsmål/tetthetsmål, et uttrykk for gjennomsnittlig vekt av et bestemt volum.

Det er en helt sentral faktor når det gjelder klassefastsettelse. De dårligste slaktene har K-faktor på under 20 g/l, mens slaktene med høyest K-faktor kan ha over 60 g/l.

Fram mot 2024 var det en overproduksjon av storfe som bidro til lavere slaktevekter, men den trenden så ut til å snu i 2025. Høyere slaktevekter førte til høyere klasser på slaktene.

I 2025 hadde Ung okse en vektoppgang på 2,9 kg til 314,5 kg. Middel klasse i 2025 var 6,2 (noe over O+ i gjennomsnitt), og det var nær det høyeste som har blitt registrert. Ung okse-slaktene har genetisk sett aldri hatt høyere kjøttfeandel, som i 2025 var 44 prosent. Det er en stigning på over ti prosentenheter de siste ti årene. Over 55 prosent av slaktene oppnådde klasse O+ eller høyere, hvilket kvalifiserte for kvalitetstilskudd.

En annen trend gjennom 2025 var lavere gjennomsnittlig fethetsgrad på storfeslaktene, i overkant av 0,2 fettgrupper lavere for alle storfe. Middel fettgruppe for alle storfe var 7,1 (nær 3- i middel) og noe lavere for Ung okse, 6,9. For alle storfe var dette en nedgang på 0,4 fettgrupper sett over ti år. 59 prosent av slaktene fikk pristrekk for overfethet i 2025, en nedgang på fem prosentenheter.

Tabell 5.2.1. Klassifiserte storfe i perioden 1996 til 2025

År	Antall slakt	Middel						Prosent		
		Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder*	Tilvekst	K-faktor	Overfete	Hunnkjønn**	Kjøttfe***
1996	337 293	250,7	3,9	6,1	-	-	-	38,00	46,11	-
2001	359 081	245,3	3,7	6,2	-	-	-	42,24	49,15	-
2006	332 671	262,5	4,4	6,4	-	-	-	43,96	46,94	-
2011	305 176	267,2	4,6	6,4	996	-	-	44,79	46,81	19,78
2016	286 081	285,4	4,9	7,0	1 021	-	-	57,01	47,04	19,50
2021	299 498	292,6	5,3	7,3	967	433	31,53	67,77	46,72	33,33
2023	318 060	284,0	5,2	7,2	944	426	30,89	65,14	48,74	36,64
2024	304 019	282,3	5,2	7,2	933	432	31,11	64,36	47,77	38,35
2025	289 462	284,7	5,2	7,1	966	441	31,91	59,20	48,09	37,13

* Alder er antall dager.
** Hunnkjønn er andel hunnkjønn i prosent av alle storfe.
*** Kjøttfe er prosent kjøttfe inklusive krysninger.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Ung okse og Kvige er basisen for kjøttproduksjonen på storfe. Gjennomsnittsvekta har økt for alle kategorier fra 2024 til 2025. Andelen Ku og Ung ku som slaktes har økt marginalt i perioden.

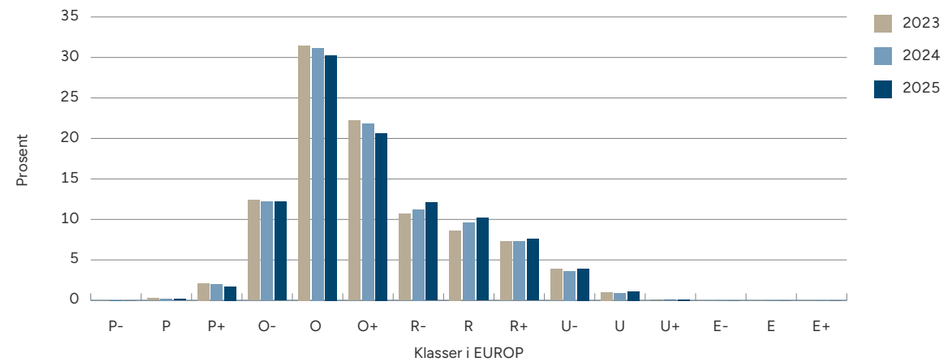
Tabell 5.2.2. Antall klassifiserte storfe, middeltall og prosentfordeling for hver kategori i 2025

Kategori	Antall		Middel						Prosent	
	Slakt	Prosent	Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder*	Tilvekst	K-faktor	Overfete	Kjøttfe**
Kalv***	15 173	5,24	118,64	4,8	4,8	218	568	26,76	10,78	34,84
Ung okse	126 380	43,66	314,64	6,2	6,9	527	627	35,90	56,06	44,26
Okse	7 247	2,50	357,90	5,9	6,5	1012	387	35,60	44,97	46,09
Kastrat	1 463	0,50	248,18	4,5	7,2	681	386	30,33	60,93	24,47
Kvige	36 325	12,55	228,02	5,9	7,7	534	448	32,10	71,57	69,45
Ung ku	43 850	15,15	265,91	3,8	7,3	1 076	261	27,14	62,01	27,01
Ku	59 024	20,39	304,24	4,0	7,8	2 301	145	27,66	70,37	24,76

* Alder er antall dager.
** Kjøttfe er prosent kjøttfe inklusive krysninger.
*** 28,9 prosent av kategori kalv er hunnkjønn.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

For Ung okse fortsetter andelen i R-klassene å øke i 2025, og utgjør nå nesten 30 prosent av all slaktet Ung okse.

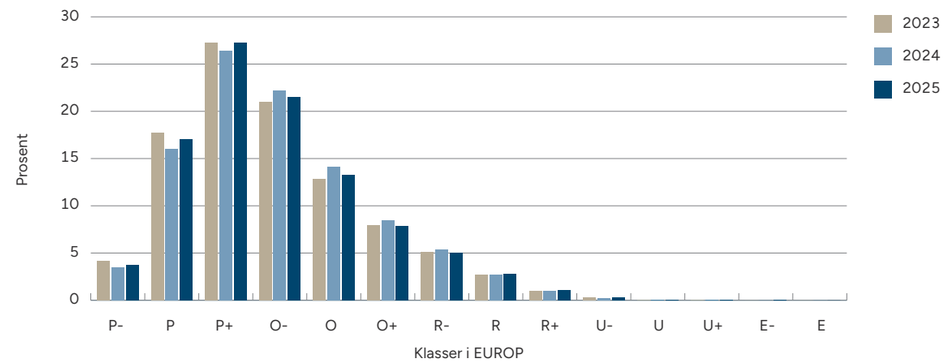
Figur 5.2.a. Klassefordeling, Ung okse

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Gjennomsnittlig slaktevekt for all ku gikk i 2025 opp med ett kg til nesten 288 kg. Den gjennomsnittlige kjøttfekua (Ku + Ung ku) hadde ei slaktevekt på 324 kg, 43 kg mer enn melkekua. Gjennomsnittlig slaktevekt for melkekyr gikk opp fem kg i 2025.

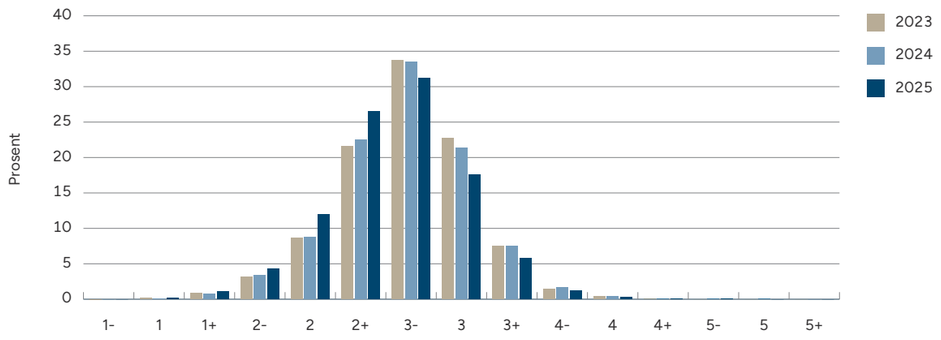
Figur 5.2.b. Klassefordeling, Ung ku og Ku

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Gjennomsnittlig fettgruppe for Ung okse var 6,9 (nær middel 3-) i 2024 og 2025, nær uendret siden 2019. I kategorien Ung okse har andelen overfete gått ned de seneste årene, med en betydelig endring fra 64,4 prosent i 2024 til 56,1 prosent i 2025. Gjennomsnittsslaktet (for alle kategorier samlet) har endret seg mye siden EUROP-systemet ble innført i 1996. Gjennomsnittlig slaktevekt har økt med 34 kg, klasse med 1,3 enheter (fra lav O- til høy O) og fettgruppe har økt fra 2+ til 3-. Andel overfete slakt har i perioden fra 1996 økt med over 20 prosentpoeng til 59,2 prosent i 2025, men det er en nedgang på fem prosentpoeng fra 2024.

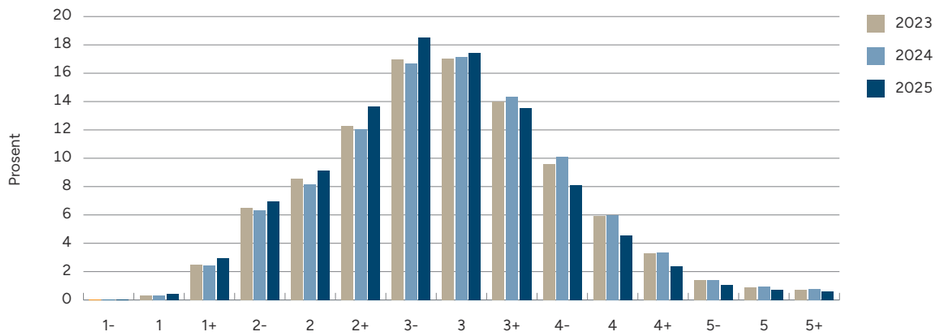
Figur 5.2.c. Fettgruppefordeling, Ung okse

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Gjennomsnittlig fettgruppe for All ku var 7,6 i 2025.

Figur 5.2.d. Fettgruppefordeling, Ung ku og Ku

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

KLASSIFISERING AV GRIS

Antall slaktede griser steg med over 7 500 i 2025 sammenliknet med 2024.

For å bedre markedsdekningen, ikke bare ved å øke antall slakt, ble det også stimulert til produksjon av tyngre slakt. Gjennomsnittlig slaktevekt på slaktegris økte med 2,3 kg sammenliknet med 2024. Vektøkningen var størst fra mai og ut året. Middel slaktevekt ble 84,2 kg, hvilket er det nest høyeste årsmiddeltallet etter 2022, hvor middel slaktevekt for slaktegris var 84,9 kg.

Høyere slaktevekter er en internasjonal trend og medfører lavere kjøttprosent i slaktene. For produsentene gir høyere slaktevekter en større økonomisk gevinst enn å øke kjøttprosenten i slaktene. 60,2 i middel kjøttprosent i 2025 var det laveste årsmiddeltallet for slaktegris siden 2018.

En høy andel av slaktene er trerasegriser, med enten Duroc eller Hampshire som farrase. I 2025 sluttet slakteriene å raseregistrere slaktene. Produsentene får dermed ikke lenger ekstra betalt for å produsere slakt med en gitt raseblanding.

Tabell 5.2.3. All gris*, salgsproduksjon i perioden 1996 til 2025

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Tonn
1996	1 283 362	75,07	95 857
2001	1 290 434	76,25	98 319
2006	1 521 371	76,48	116 348
2011	1 576 500	82,78	130 504
2016	1 649 765	83,39	137 576
2021	1 561 516	86,23	134 643
2023	1 533 208	85,83	131 594
2024	1 529 101	84,03	128 496
2025	1 533 084	86,17	132 106

* Inkludert slaktegris, purker og råner.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Kjøttprosenten for slaktegris steg jevnt fram til 61,4 prosent i 2013. Fra 2013 og fram til 2025 har vi hatt en svak nedgang. En kjøttprosentenhet utgjør nær 800 gram kjøtt for en gris. Går middel kjøttprosent opp med en enhet, reduseres samtidig en tilsvarende mengde med fett. Fra 2010 har vi hatt et sterkere fokus og konkurranse på høye slaktevekter.

Mer om kjøttprosentmålingene

GP7-instrumentet og Autofom måler flere punkter på skrotten, og disse målingene brukes til å beregne kjøttprosent ved hjelp av en regresjonslikning hvor disseksjon er fasit. De siste årene har vi registrert svakt økende fettmål («Fett1» og «Fett2», tabell 5.2.4).

Den mest markante endringen er at tverrsnittet av den lange ryggmuskelen (longissimus dorsi), det vil si tykkelsen til ytrefiléten, «Kjøtt2» har økt. Gjennomsnittet for «Kjøtt2» var 41 millimeter i 1989, og de siste fire årene har det variert fra 58 til 59,4 mm.

Tabell 5.2.4. Klassifiserte slaktegris, kategori 170, i perioden 1989 til 2025

År	Antall slakt	Middel kjøttprosent	Endring*	Middel slaktevekt**	Endring*	Resultater fra GP7*** og Autofom måling		
						Fett1	Fett2	Kjøtt2
1989	-	52,7	-	66,50	-	12,70	13,60	41,20
1996	1 204 738	54,1	1,4	72,40	5,90	12,49	13,70	46,64
2001	1 224 594	55,4	2,7	73,80	7,30	11,32	12,74	48,89
2006	1 399 724	57,1	4,4	74,96	8,46	10,83	12,07	52,08
2011	1 498 783	61,0	8,3	80,10	13,60	11,32	12,87	55,86
2016	1 534 725	60,2	7,5	80,99	14,49	11,95	13,82	56,26
2021	1 477 613	60,7	8,0	84,06	17,56	12,51	14,64	59,40
2023	1 451 201	60,6	7,9	83,73	17,23	12,68	14,86	58,75
2024	1 445 282	60,5	7,8	81,94	15,44	12,68	14,78	58,06
2025	1 452 942	60,2	7,5	84,24	17,74	13,28	15,17	58,97

* +/- er endring i forhold til 1989.
** Middel slaktevekt er 98 prosent slaktevekt uten hode og forlabber.
*** GP2 ble benyttet t.o.m. 2008.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

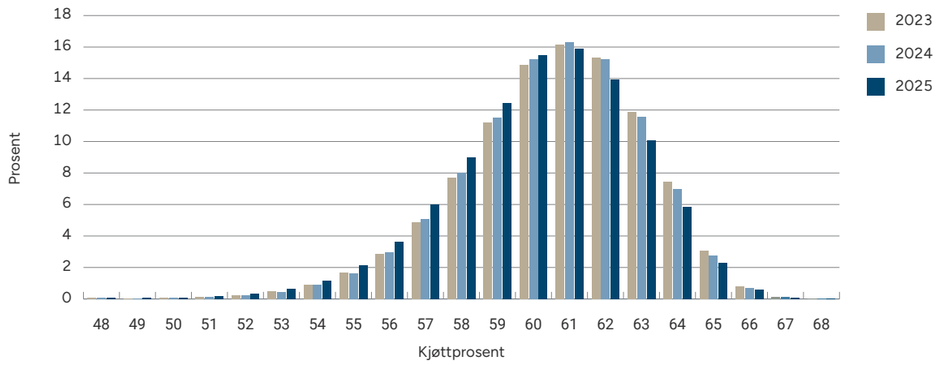
Antall og andelen av VAK-griser (se note under tabell 5.2.5.) økte svakt fra 2024, med henholdsvis 1 560 slakt og 0,1 prosent. I kategorien Skåldet råne ble det slaktet 4 638 i 2025, som er ca. 300 færre enn året før. Andelen av råne har gått ned over mange år.

Tabell 5.2.5. Klassifiserte gris per kategori i 2025

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt		
			2025	2024	Vektendring i %
Slaktegris	1 452 942	94,76	84,24	81,94	2,73
Skåldet purke	27 533	1,80	155,85	153,10	1,76
Skåldet råne	4 638	0,30	106,81	96,07	10,06
Flådd gris	16	0,00	72,74	76,62	-5,33
Flådd purke	14 665	0,96	140,63	138,46	1,54
Flådd råne	232	0,02	158,12	154,48	2,30
VAK gris*	33 058	2,16	85,26	82,59	3,13

* VAK-gris, ny kategori i 2012. Hanngriser kastrert gjennom bruk av vaksine mot rånelukt i stedet for kirurgisk kastrering.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

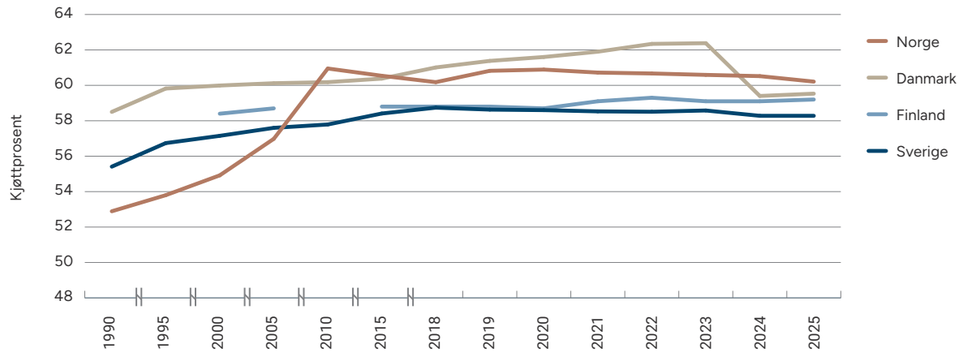
Figur 5.2.e. Kjøttprosentfordeling, gris

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

EU vedtok i 2017 et nytt direktiv for oppdateringer av likningene for beregning av kjøttprosent. Endringene skal nå være kalibrert ved såkalt full disseksjon. Den danske kjøttprosenten har falt betydelig på grunnlag av deres likningsoppdateringer i 2023, mens Belgia og Nederland har gjort oppdateringer med helt andre resultater. Sverige ligger lavest, rundt 2,2 prosentenheter lavere enn Norge. Sverige har ikke oppdatert sine likninger for beregning av kjøttprosent siden 2013. Norge hadde i 2025 den høyeste kjøttprosenten for slaktegris i Norden. Fra 29.6.2026 ble den norske likningen oppdatert. Den norske kjøttprosenten forventes å falle med 1,5 prosentenheter som følge av dette.

Figur 5.2.f. Kjøttprosentutvikling i Norge, Sverige, Danmark og Finland

Norge: vekten er regnet om fra 98 % vekt u/hl til 98 % m/hl (faktor 0,923).
Danmark: Vekten er regnet om fra 100 % vekt m/hl til 98 % vekt m/hl. Danmark veier slaktene med forlabber, ører og hale.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

KLASSIFISERING SMÅFE

Sau og lam

Sommerbeitene var i 2025 ekstremt gode over hele landet, noe som førte til høyere gjennomsnittlige slaktevekter i alle regioner. Økningen var spesielt markant for Sør-Norge inkludert Trøndelag. Økningen på landsbasis ble vel 0,5 kg til 18,99 kg. Størst økning hadde Innlandet med over 0,8 kg. Høye vekter bidro til at kvantum i tonn for lammeslakt økte til tross for nedgang i antall slakt. Samtidig som slaktevektene økte i 2025, ble slaktene i gjennomsnitt 1,24 cm lengre.

Klassifiseringssystemet for småfe

1. juli 2024 ble klassifisering med lengdemåling innført som obligatorisk klassifiseringsmetode på alle småfe-slakterier som slakter 2 000 småfe i året eller mer.
Ut fra objektiv informasjon om kategori, vekt, lengde og K-faktor (vekt/lengde^3), vil en likning regne ut slaktets klasse. For småfe er det totalt sju kategorier ut fra dyreslag og alder: Fem for sau (ung sau, sau, dielam, lam, vær) og to for geit (geit og kje). Systemet er i all hovedsak blitt godt mottatt.

Vektøkning til en middel på 19 kg ga oppgang i middel klasse for lam, som ble 8,1 (middel R) i 2025.

Middel fettgruppe for lam gikk ned i 2025. Det var noe overraskende, for normalt øker fethetsgraden med økende vekter. Nedgangen var på 0,15 fettgrupper til 5,5, midt imellom fettgruppe 2 og 2+.

Kun 1,7 prosent av lammeslaktene fikk pristrekk for overfethet i 2025, en nedgang på 0,6 prosentenheter fra 2024 og den laveste andelen som noen gang er registrert. I 2015, året med høyeste gjennomsnittsvekt (19,2 kg), var samme andelsprosent 4,7. Siden sommermiljøet i 2025 skulle tilsi en økning i fethetsgrad på lam, har sannsynligvis avl medvirket til det lave fettnivået, noe som er en ønsket utvikling.

Tabell 5.2.6. Klassifiserte sau og lam i perioden 1996 til 2025

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Årsproduksjon tonn	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
1996	1 282 530	19,81	25 406	4,7	5,7	10,7
2001	1 202 531	20,19	24 279	5,3	6,3	11,7
2006	1 231 883	20,34	25 056	6,7	5,9	9,4
2011	1 175 958	19,77	23 251	7,4	5,6	5,64
2016	1 277 240	20,26	25 876	7,8	6,2	7,44
2021	1 197 283	20,31	24 319	7,8	6,0	5,35
2023	1 109 532	20,12	22 320	7,8	6,0	5,30
2024	1 075 008	20,04	21 544	7,9	5,8	4,37
2025	1 060 289	20,53	21 770	8,0	5,7	3,49

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

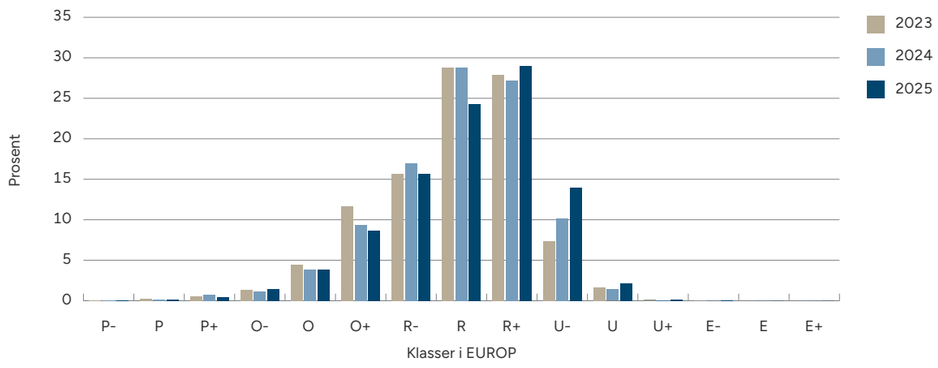
Tabell 5.2.7. Antall klassifiserte sau og lam, prosentfordeling og middeltall for hver kategori i 2025

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
Ung sau	41 081	3,87	26,46	7,2	5,9	9,22
Sau	96 683	9,12	31,55	7,2	6,6	17,69
Dielam	1 218	0,11	15,35	9,9	6,3	4,19
Lam	916 544	86,44	18,99	8,1	5,5	1,66
Vær	4 763	0,45	43,04	8,4	6,9	18,33

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Gjennomsnittlig klasse for sau og lam har økt jevnt siden innføringen av EUROP i 1996. Siden 2012 har middelnivået vært stabilt mellom 7,8 og 8,1 (nær klasse R). I 2025 har klasse R+ gått forbi R som den største klassen for lam, med 29 prosent i markedsandel. Klasse R følger deretter med 24,3 prosent. I 2025 har klasse U- fortsatt økningen, med 3,8 prosentenheter til hele 14 prosent.

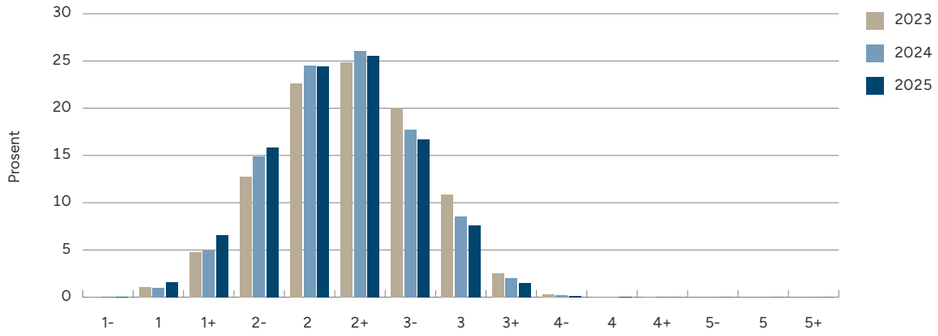
Figur 5.2.g. Klassefordeling, lam

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Over 90 prosent av slaktene fordeler seg på de fem fettgruppene fra 2- til og med 3, fettgrupper uten pristrekk. I 2025 var det fettgruppene fra 1 til 2- som økte sine markedsandeler. Fettgruppe 2+ har størst markedsandel, med 25,5 prosent. Størst nedgang har fettgruppene 3- og 3, hver med ca. en prosentenhet. Slakteriene praktiserer pristrekk for overfethet fra 3+. Andelen av lammeslakt som fikk pristrekk gikk ned fra 2,3 til 1,7 prosent i 2025. Plukkslakting er et viktig tiltak for å unngå dette pristrekket.

Figur 5.2.h. Fettgruppefordeling, lam

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Geit og kje

Totalt antall geit og kje som slaktes har vært relativt stabilt de siste ti årene. Kjeslakting utgjør en stor del av den totale geiteslaktinga, og fra 2015 har det årlig blitt slaktet mellom 15 000 og 19 000 kje. Før 2015 ble det årlig slaktet nær 10 000 kje.

Tabell 5.2.8. Klassifiserte geit og kje i perioden 1996 til 2025

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
1996	25 690	11,94	3,4	3,4	0,66
2001	21 918	11,83	3,5	3,8	0,49
2006	23 033	12,82	3,8	3,8	1,43
2011	19 588	12,90	4,5	4,3	0,81
2016	23 260	12,61	5,1	4,6	1,56
2021	26 630	12,72	5,2	4,8	1,38
2023	26 726	12,39	5,3	4,8	1,39
2024	25 620	12,88	5,5	4,9	1,72
2025	25 994	12,97	5,6	4,6	1,72

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

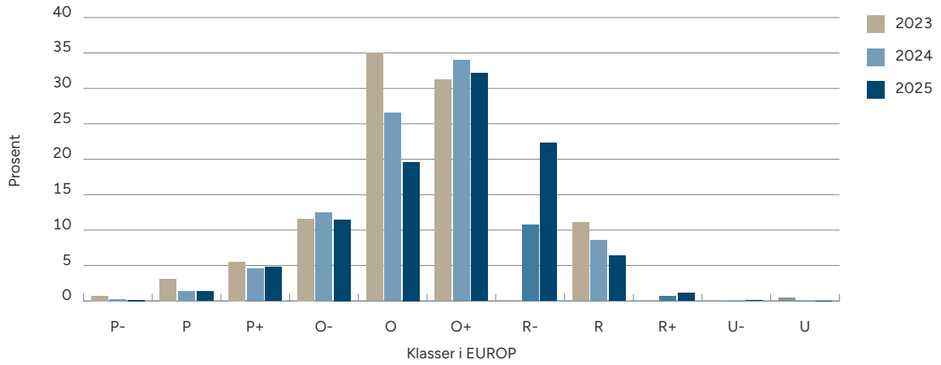
Gjennomsnittlig slaktevekt for kje har økt jevnt i perioden fra 1996. Vi har aldri hatt så høye slaktevekter på kje som i 2025. Middel slaktevekt på 8,8 kilo er 0,5 kilo høyere enn året før. Vektøkningen er svært viktig for økningen i middel klasse, som var 5,7 for kje i 2025, mens fettgruppe gikk noe ned fra 2024 til 4,2.

Tabell 5.2.9. Antall klassifiserte geit, prosentfordeling og middeltall for hver kategori i 2025

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
Geit	8 477	32,61	21,56	5,3	5,5	4,98
Kje	17 517	67,39	8,82	5,8	4,2	0,15

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Figur 5.2.i. Klassefordeling, kje

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

KLASSIFISERING AV REINSDYR
Tamreindriften strekker seg fra Golsfjellet i sør til Pasvikdalen i nord. Det slaktes vanligvis ca. 60 000–70 000 reinsdyr per sesong. Produksjonen av kjøtt fra tamrein er størst i Finnmark. I sesongen 2025/2026 var over 62 prosent av slaktene derfra.

Klassifiseringssystemet for reinsdyr

Klassifiseringsordningen er nær obligatorisk for alle reinslakteriene i Norge. Klassifiseringssystemet for reinsdyr eies av Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) og administreres av et klassifiseringsutvalg hvor Animalia har sekretærfunksjonen.

Slakteriene er pålagt, gjennom å være medlem i Klassifiseringsordningen, å levere data fra slaktingen. Animalia har satt opp ei kravliste til data. Animalia får daglig tilgang til data fra slakting som pågår. Dette systemet har vi driftet siden 2015. Landbruksdirektoratet får kopi av disse dataene, som de bruker for å betale ut tilskudd til reinnæringen og til andre formål.

Animalia har i tillegg, på vegne av klassifiseringsutvalget, ansvar for å gjennomføre opplæring og etterutdanning av klassifisører, i tillegg til å gjennomføre opplæring i bruk av EUROP-systemet og godkjenne nye klassifisører.

Lengdemåling som grunnlag for klassefastsettelse er innført for rein fra 2019. Fra driftsåret 2020/2021 har alle slakterier klassifisert reinen ved bruk av optisk lengdemåling for å få kalveslaktetilskudd. Før sesongen 2021 vedtok klassifiseringsutvalget for rein at godkjente klassifisører kunne fastsette slaktets fettgruppe. Dette har gitt en mer nøyaktig fettgruppesetting. Slaktets fettgruppe inngår også i likningen ved beregning av klasse.

Tabell 5.2.10. viser resultater fra slaktesesongene hvor Animalia har driftet klassifiseringssystemet.

Tabell 5.2.10. Klassifiserte rein i perioden 2015 til 2026

Sesong	Antall slakt	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete	Prosent kalv
2015-2016	75 795	21,1	5,48	3,58	3,0	80
2016-2017	78 558	22,9	5,76	4,33	5,6	78
2017-2018	58 088	22,4	5,71	3,73	5,4	76
2018-2019	71 542	22,1	5,46	3,71	3,1	78
2019-2020	67 873	21,9	5,61	3,76	2,4	80
2020-2021	51 082	23,2	5,31	3,99	0,9	74
2021-2022	66 400	22,2	5,40	3,86	4,5	81
2022-2023	59 441	23,9	5,73	4,22	4,7	77
2023-2024	66 737	22,4	5,31	3,71	2,9	80
2024-2025	59 033	23,0	5,44	4,04	3,6	79
2025-2026	60 738	22,3	5,30	3,52	1,8	79

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Reindrift baserer seg på slakting av årskalver. Kalvene utgjør mellom 66 og 84 prosent av alle slakt i ulike år og regioner. Finnmark har det største uttaket av kalv.

Reindrifta er en naturgitt produksjon hvor variasjoner i vintervær og beiteforhold vil prege produksjonen. Ernæringstilstanden for simlene vil i stor grad prege kalvene. I 2025/2026-sesongen ble det slakta omtrent samme antall kalver som i den foregående sesongen. En tøff vinter og dårlig beitesesong førte til lavere simlevekter. Slaktevektene for kalvene ble redusert med 0,6 kg.

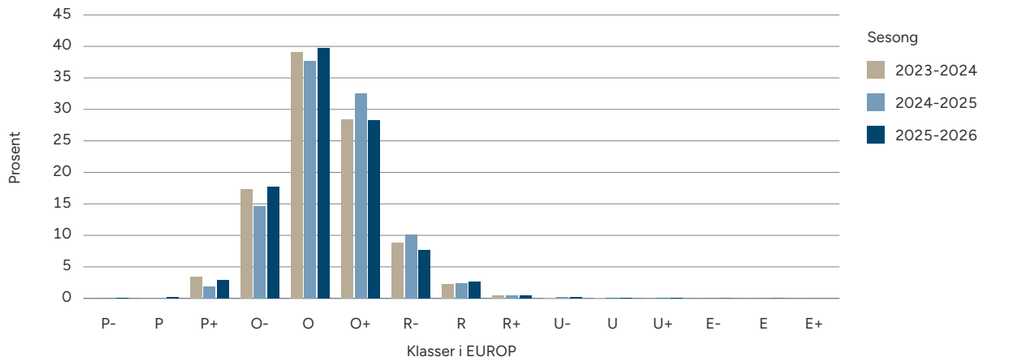
Tabell 5.2.11. Antall klassifiserte rein, prosentfordeling og middeltall for hver kategori i sesongen 2025-2026

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel							Prosentandel	
			Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder	Tilvekst	K-faktor	Lengde	Overfete	Hunnkjønn
Voksen	12 753	21	34,1	5,01	3,89	-	-	16,39	126,95	7,1	61,76
Kalv	47 789	79	19,2	5,38	3,43	170	118	16,04	105,77	0,4	29,31

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Klasse O var den største klassen for reinkalv i 2025/2026-sesongen, med 42,6 prosent i markedsandel. Det var en oppgang på nær 4 prosentenheter fra forrige sesong. Klasse O+ er nest størst med litt over 31 prosent i markedsandel. For sesongen 2025/2026 hadde avtalepartene i reindriftsavtalen vedtatt innføring av ekstra kvalitetstilskudd for kalver i klasse O+ og bedre. 41,8 prosent av kalvene møtte dette kravet. Klassefordelingen for slaktene var preget av lavere slaktevekter enn i den foregående sesongen. Statistikk for slaktenes fethetsgrad viser en nedgang på 0,4 fettgrupper, hvilket også er en indikasjon på dårligere beiteforhold.

Figur 5.2.j. Klassefordeling, all rein

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Kapittel 5.3. Slakteriene

Tabell 5.3.1. Rapporterte utførte årsverk i kjøttbransjen

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nortura SA*	5 179	5 231	5 151	4 886	4 882	4 789	4 636	4 472	4 328	4 175
Bedrifter tilknyttet Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund**	4 440	4 583	5 077	4 450	ca. 4 100	ca. 5 600	ca. 5 600	ca. 5 600	ca. 5 800	ca. 5 800
Totalt	**9 619**	**9 814**	**10 228**	**9 336**	**ca. 8 982**	**ca. 10 389**	**ca. 10 236**	**ca. 10 072**	**ca. 10 128**	**ca. 9 975**

* Nortura SA (uten innleide) fra og med 2019.
** Beregnet frem til 2020, fra 2020 oppgis ca. årsverk.
Kilder: Nortura, Årsmelding 2025 og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund.

Tabell 5.3.2. Markedsandeler avregnet Nortura og andre, i prosent

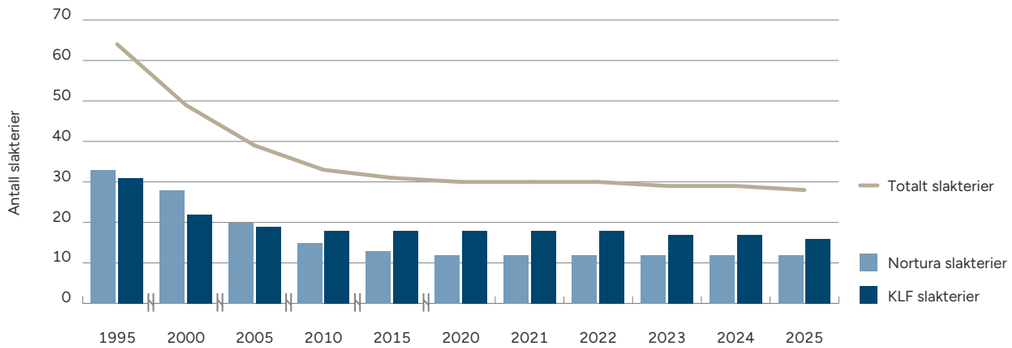
Dyreslag	2021		2022		2023		2024		2025	
	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre
Gris	58,8	41,2	59,5	40,5	59,5	40,5	58,2	41,8	57,7	42,3
Storfe/kalv	69,3	30,7	69,3	30,7	67,6	32,4	68,2	31,8	67,3	32,7
Sau/lam	64,5	35,5	63,7	36,3	62,8	37,2	63,3	36,7	61,5	38,5
Geit	69,3	30,7	70,9	29,1	69,4	30,6	71,0	29,0	58,5	41,5
Hest	0	100	0	100	0	100	0	100	0	100
Totalt storfe, småfe, gris og hest	**63,1**	**36,9**	**63,5**	**36,5**	**62,8**	**37,2**	**62,3**	**37,7**	**61,4**	**38,6**
Kylling	47,5	52,5	46,4	53,6	44,7	55,3	42,3	57,7	44,3	55,7
Kalkun	98,9	1,1	98,9	1,1	99,1	0,9	98,7	1,3	98,8	1,2
Totalt Fjørfe	**51,3**	**48,7**	**50,2**	**49,8**	**48,6**	**51,4**	**46,2**	**53,8**	**47,4**	**52,6**
Godkjente eggpakkerier	71,8	28,2	71,4	28,6	71,3	28,7	69,1	30,9	67,7	32,3

Kilde: Norsk egg- og kjøttråvare, ref. Landbruksdirektoratet.

Kapittel 5.4. Slaktelinjer og anlegg

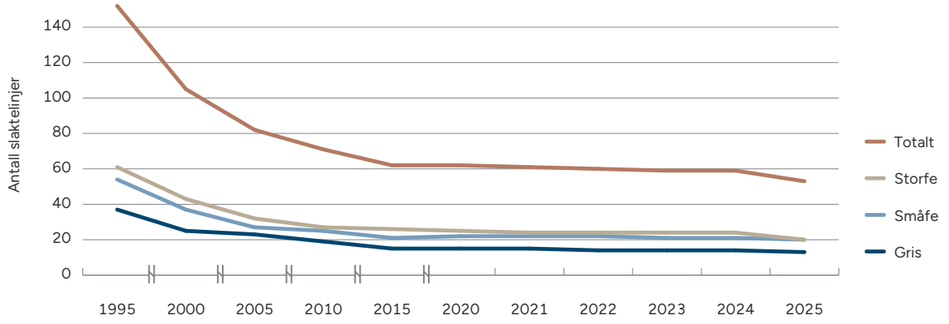
I 2025 kom Dalir Kjøtt AS (storfe, småfe) inn i klassifiseringsordningen.

Figur 5.4.a. Antall slakterier som deltar i klassifiseringsordningen

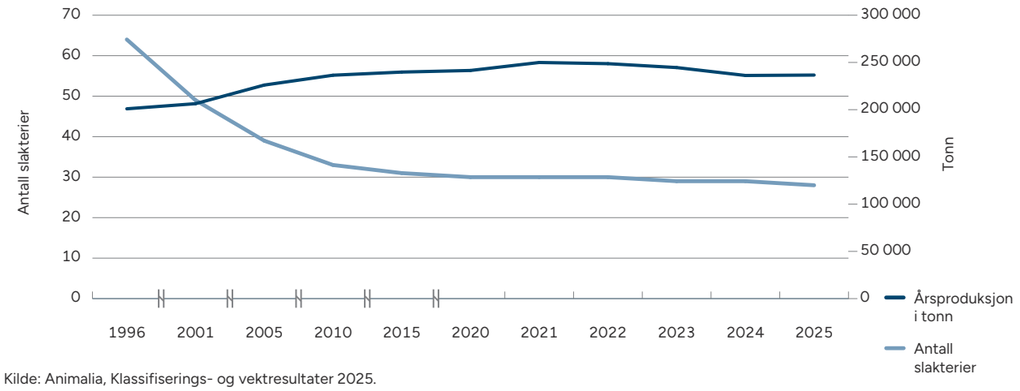
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Figur 5.4.b. Antall slaktelinjer med klassifiseringskontroll

Inkludert nødslakterier.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Figur 5.4.c. Antall slakterier og årsproduksjon av slakt, samlet for storfe, småfe og gris

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Tabell 5.4.1. Oversikt over slakting (antall) ved slakterier i klassifiseringsordningen 2025

Efta-nr.	Slakteri	Storfe	Gris	Sau	Geit
103	Nortura Rudshøgda*	58 464	1	-	-
106	Furuseth	10 429	132 436	41 704	336
109	Nortura Tønsberg	-	376 376	-	-
110	Nortura Gol	3 382	-	111 266	5 352
111	Nortura Forus	-	176 043	113 417	406
113	Nortura Egersund	29 056	-	-	-
116	Nortura Sandeid	9 023	36 405	79 747	1 065
117	Fatland Jæren	17 942	128 357	54 932	313
121	Nortura Steinkjer	-	174 653	-	-
134	Nortura Førde	23 579	45 364	115 998	5 109
138	Ytre Nordmøre	1 140	-	-	-
141	Fatland Ølen	10 993	53 433	108 820	1 755
147	Midt-Norge Levanger**	7 065	84 106	16 151	328
155	Nortura Målselv	6 983	9 790	53 556	2 422
160	Fatland Oslo	10 722	142 116	29 835	527
1629	Bø Gårdsslakteri	2	-	1 621	215
171	Prima Slakt Forus***	7 597	87 746	22 127	1
175	Ole Ringdal	1 759	-	17 834	2 399
177	Slakthuset Kvål	11 971	-	39 588	1 238
178	Røros Slakteri	5 741	-	21 879	444
181	Horns Slakteri	3 261	8 160	30 898	864
256	Prima Slakt Egersund***	-	-	-	-
257	Prima Slakt Sandeid***	-	140	-	-
267	Dalpro	-	-	1 822	-
309	Nortura Malvik	50 136	-	97 545	1 397
470	Jens Eide	3 399	10 746	14 318	1 145
643	Nortura Bjerka	14 305	70 151	57 050	589
802	Nortura Karasjok	1 845	-	10 033	8
3021	Dalir Kjøtt AS	1 137	-	21 192	287
	Totalt	**289 931**	**1 536 023**	**1 061 333**	**26 200**

Tallene er eksklusive returslakt.
* Anlegget slaktet kun storfe ved årsskiftet.
** Anlegget har nødslaktlinje for storfe, for øvrig har de leieslakting hos Nortura.
*** Anlegget har ikke egen slaktelinje, men leieslakter hos Nortura.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2025.

Kapittel 5.5. Årsproduksjon av egg og fjørfekjøtt i Norge

Totalt har fjørfeslakt økt med 5,4 prosent fra 2021 til 2025. Det ble slaktet i overkant av 121 000 tonn fjørfe i 2025. Kylling er den største produksjonen innen fjørfekategorien og utgjorde ca. 93 prosent av fjørfekjøttproduksjon i 2025.

Det var en økning i årsproduksjonen for egg på 1 992 tonn fra 2024 til 2025. 2024 var et år med underdekning av norske egg, noe som førte til rekordhøy import.

Tabell 5.5.1. Årsproduksjon av fjørfeslakt og egg i Norge (tonn)

År	Kylling	Kalkun	And	Totalt fjørfe	Egg
2021	105 943	8 569	586	115 098	65 298
2022	105 109	8 360	835	114 304	65 221
2023	107 152	8 621	907	116 680	65 286
2024	110 833	8 367	860	120 060	63 176
2025	113 477	7 016	876	121 369	65 168

Totalt fjørfe er uten gjess, høns og haner.
Egg er kun egg levert pakkeri og inkluderer ikke direktesalg av egg som for året 2024 var på 17,6 %.
Kilde: Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

Årsproduksjonen av antall fjørfeslakt i 2025 var lavere enn foregående år, med en reduksjon på over 950 000 slaktekyllinger. Kalkun hadde i 2025 en nedgang i produksjonen på 142 000 kalkuner, mens and hadde en økning på 5 000 slaktede ender fra 2024.

Tabell 5.5.2. Årsproduksjon av fjørfeslakt i Norge (antall)

År	Kylling	Kalkun	And	Totalt fjørfe
2021	72 360 989	922 121	241 358	73 524 468
2022	72 328 966	896 361	346 687	73 572 014
2023	72 028 454	914 851	371 992	73 315 297
2024	72 710 337	871 521	342 101	73 923 959
2025	71 758 521	728 893	347 153	72 834 567

Totalt fjørfe er uten gjess, høns og haner.
Kilde: Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

I 2025 var det sju slakterianlegg for fjørfe i Norge: Nortura Hærland, Norsk Kylling, Nærbø Kyllingslakt, Berika Industrier, Gårdsand, Holte Gård og Homlagarden.

Tabell 5.5.3. Slakterier med egen linje for kylling, kalkun og and							
Dyreslag	**Slakteri**	**Tonn**					**Individer**
		2021	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2025**
Kylling	Nortura Hærland	30 772	31 179	29 711	30 668	37 358	25 080 905
	Nortura Elverum	10 509	9 392	9 842	6 113	-	-
	*Nortura for Gårdsand**	601	708	668	935	1 180	594 500
	Norsk Kylling	20 680	20 993	23 464	25 068	25 348	14 665 144
	*Norsk Kylling for Nortura Elverum**	1 270	29	-	1 067	2 044	1 409 720
	Berika Industrier AS	5 994	5 885	6 751	7 428	7 514	4 655 003
	*Nortura via Berika Industrier AS**	447	607	68	-	-	-
	Nærbø Kyllingslakt						
	*Nortura Hå**	6 699	6 875	7 615	8 103	9 632	6 186 809
	*Den Stolte Hane Jæren**	28 157	28 599	28 216	30 612	29 385	18 645 438
	Gårdsand	459	496	471	513	652	350 259
	Holte Gård	212	209	199	200	204	99 836
	Homlagarden	143	137	147	126	160	70 907
	Totalt kylling	**105 943**	**105 109**	**107 152**	**110 833**	**113 477**	**71 758 521**
Kalkun	Nortura Hærland	8 474	8 266	8 535	8 255	6 933	712 680
	Homlagarden	95	94	86	112	83	16 213
	Totalt kalkun	**8 569**	**8 360**	**8 621**	**8 367**	**7 016**	**728 893**
And	Gårdsand	378	552	608	588	614	238 236
	Holte Gård	208	283	299	272	262	108 917
	Totalt and	**586**	**835**	**907**	**860**	**876**	**347 153**
Totalt fjørfe		**115 098**	**114 304**	**116 680**	**120 060**	**121 369**	**72 834 567**

* Leieslakt.
Kilde: Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet juli 2026.

Innveid mengde egg har for alle eggpakkerier vært relativt stabil de siste årene. Men fra 2024 til 2025 økte volumet med ca. tre prosent, fordelt med ca. én prosents økning for Norturas eggpakkerier og åtte prosents økning for de andre.

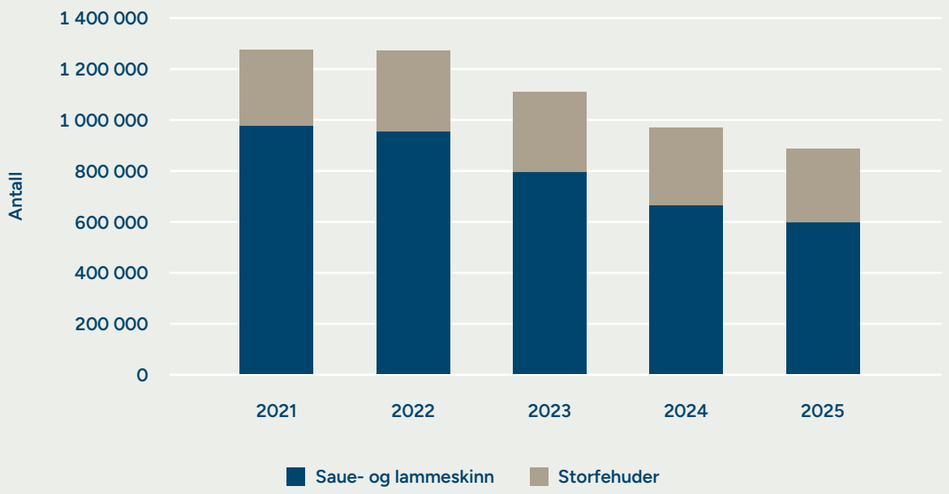
Tabell 5.5.4. Eggpakkerier, tonn egg mottatt					
Pakkeri	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Nortura	46 881	46 539	46 521	43 660	44 041
Private eggpakkerier	18 418	18 681	18 765	19 516	21 127
Totalt	**65 299**	**65 221**	**65 286**	**63 176**	**65 168**

Kilde: Fjørfe, Norsk Fjørfelag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

Garn av ufarget ull er den nye trenden

Interesse for norsk ull har Ola Nordmann alltid hatt, men det siste tiåret har den skutt i været. I tillegg til at de større garnprodusentene selger stadig mer norsk garn, dukker det opp nye mikrospinnerier hvert år.

Uttak av norske huder og skinn

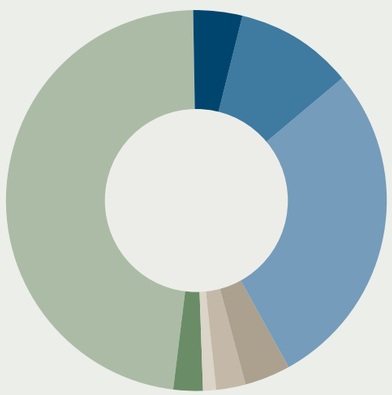

I 2025 var det

39

ullklassifisører i Norge

Fordeling av klassifisert ull i 2025

3,9 %	A1 førsteklasses hvit helårsull av crossbredtype
10,2 %	B1 Førsteklasses hvit halvårs vårull av crossbredtype
28,1 %	C1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av crossbredtype
3,7 %	C1S Førsteklasses pigmentert ull av crossbredtype
2,7 %	F1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av spæltype
0,9 %	F1P Førsteklasses ull av norsk pelssau
2,5 %	F1S Førsteklasses pigmentert halvårs høstull av spæltype
48,1 %	2. sortering og frasortert ull

Den nyeste trenden er nå garn av ufarget ull. Garn og ferdigstrikkede gensere i ulike varianter av grått og brunt går unna som varmt hvetebrød. At mye av denne ulla også kommer fra bevaringsverdige raser som blæset sau, grå trøndersau og fuglestadbrogete sau bidrar også til at økonomien i det å ta vare på gamle norske raser bedres.

Tross økende interesse for norsk ull, reduseres volumet innlevert ull fra 2 998 tonn i 2024 til 2 898 tonn i 2025. Nedgangen har sammenheng med reduksjonen i antall vinterfôra sauer.

Nær halvparten av plussproduktene som går til mat og fôr eksporteres nå til utlandet som fôr til kjæledyr. Interessen for denne typen produkter har nær sammenheng med den unike sjukdomssituasjonen vi har på norske husdyr.

Alle norske storfehuder omsettes og er fortsatt kjent for høy kvalitet. Antall lamme- og saueskinn som omsettes går ned. Det skyldes en kombinasjon av et vanskelig marked for skinn og ulike kvalitetsfeil på skinnene, ikke minst slakte- og klippeskader, som gjør at stadig flere skinn utsorteres rett etter slakting.

Biprodukter

Norilia AS (heleid datterselskap av Nortura SA), Fatland Ull, Hud og Skinn AS og Biosirk Norge AS er de norske aktørene i dette markedet. De handler produkter fra bedrifter og slakterier i inn- og utland, og av hverandre.

De selger for videreforedling både til det norske og utenlandske markedet.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kapittel 6.1. Ull

Ved utgangen av 2025 var det ti ullstasjoner i drift. Sju av disse eies av Norilia/Nortura, to eies av Fatland, mens den siste er nyetablerte Lofoten Wool. I tillegg har Nortura en ullstasjon på Rudshøgda, men der har det ikke vært aktivitet i 2025. Lofoten Wool leverer data først i 2026. Til sammen ble det i 2025 klassifisert 2 898 tonn ull ved ni ullstasjoner. Ved utgangen av 2025 var det 39 sertifiserte aktive ullklassifisører i Norge, samt 13 under opplæring.

Tabell 6.1.1. Ullstasjoner i Norge

Ullstasjoner	Ullmengder i tonn				
	2021	2022	2023	2024	2025
Fatland Ull Jæren	345	301	299	335	345
Nortura Forus Ullavdeling	459	422	448	411	410
Fatland Ull Ølen	319	304	341	398	364
Norilia Sandeid Ullavdeling	197	194	201	169	182
Norilia Gol Ullavdeling	921	856	811	838	789
Nortura Rudshøgda (kun slakteriull)	83	81	46	1	0
Nortura Førde Ullavdeling	413	366	355	340	328
Nortura Malvik Ullavdeling	198	195	179	193	178
Nortura Bjerka Ullavdeling	134	108	119	123	128
Fatland Ull Lofoten	115	116	70	0	0
Nortura Målselv Ullavdeling	188	178	180	190	174
Total ullmengde	**3 372**	**3 121**	**3 049**	**2 998**	**2 898**

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

I Norge har vi tre hovedtyper ull: ull av crossbredtype, ull av spæltype og ull fra pelssauer.

Crossbredulla består av kun underull. Den skal være jevn på fiberfinhet og lengde og ha god krusning. Ulla fra spælsau skal ha lang glansfull dekkull og vesentlig kortere finfibret bunnull. Ulla fra pelssau består av nesten bare dekkull. Den skal ha fine lokker og god glans.

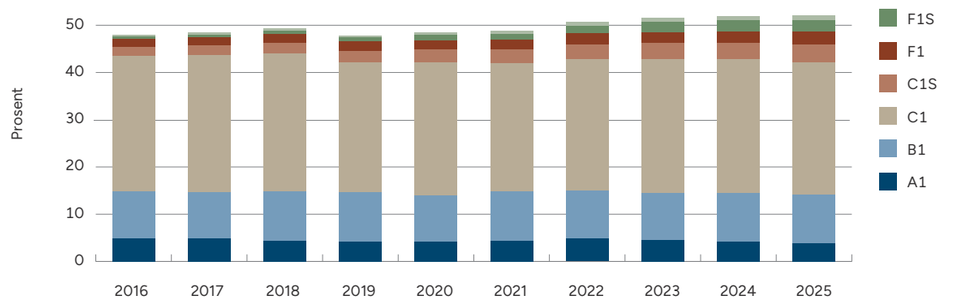
Klasse C1, hvit førsteklasses ull av crossbredtype, er den desidert største og mest salgbare klassen, se tabell 6.1.2. Denne ulla brukes mye til strikkegarn, finere pledd og tepper, bunadsstoffer og møbelstoffer. Den senere tida har pigmentert førsteklasses ull av crossbredtype (C1S) og fra pelssau (F1P) oppnådd stor popularitet. Mesteparten av A1-ulla (hvit førsteklasses helårsull av crossbredtype) brukes også i det norske markedet, sammen med en del B1 (hvit førsteklasses vårull av crossbredtype). Det brukes også noe ull fra spælsau i Norge. Enkelte mikrospinnerier benytter i tillegg andre ullkvaliteter enn de som er nevnt her.

Tabell 6.1.2. Fordeling av ullkvaliteter

Klasse	Vekt i tonn				
	2021	2022	2023	2024	2025
A1 Førsteklasses hvit helårsull av crossbredtype	144	151	137	126	114
B1 Førsteklasses hvit halvårs vårull av crossbredtype	354	318	301	304	295
B2 Annenklasses hvit halvårs vårull av crossbred- og spæltype	144	136	129	129	125
C1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av crossbredtype	914	863	867	854	814
C2 Annenklasses hvit halvårs høstull av crossbredtype	314	265	253	254	244
C1S Førsteklasses pigmentert ull av crossbredtype	100	99	106	103	108
C2S Annenklasses og frasortert pigmentert ull	469	425	436	424	423
F1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av spæltype	64	72	66	72	77
F2 Annenklasses hvit halvårs høstull av spæltype	103	94	92	93	86
F1S Førsteklasses pigmentert halvårs høstull av spæltype	45	53	64	68	71
F1P Førsteklasses ull av norsk pelssau	24	23	27	27	25
G Hvit filtet ull	51	42	37	31	32
H1 Hvit frasortert helårs- og høstull (buk-, lår-, haleull)	485	458	437	422	403
H2 Hvit frasortert vårull	81	62	52	52	48
H3 Hvit urinbrent eller sterkt tilskitnet ull	11	5	4	4	3
V Hvit ull med vegetabiler (skogbøss, flis, høy mv)	68	53	39	36	29
Total ullmengde	**3 371**	**3 119**	**3 047**	**2 999**	**2 898**

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

Figur 6.1.a. Andel førsteklasses fellull av total ullproduksjon

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

Totalt tas det hvert år kjerneprøver av drøyt fire prosent av all ull innlevert til ullstasjon.

Snitt fiberfinhet for klasse C1 i 2025 på bakgrunn av kjerneprøvemålinger: 29,6 µ (micron)
Groveste måling: 32,3 µ
Fineste måling: 26,9 µ
Det ble tatt 32 prøver av C1. Målingene er gjort på partier på mellom 1,5 og 2 tonn.

Det utbetales pristilskudd til produsent for elleve av 16 ullklasser. Beløpet varierer mellom 20 kroner og 68 kroner per kilo ull, avhengig av klasse. Satsen for førsteklasses høstull av crossbredraser (C1) er den høyeste. Det ble i 2025 utbetalt 106 millioner kroner i pristilskudd for ull. Det utbetales også pristilskudd for ulne skinn. Dette tilskuddet beløp seg i 2025 til 3,8 millioner kroner.

Kapittel 6.2. Biprodukter

Betegnelsene «hud/huder» brukes i bransjen kun om storfehuder. Tilsvarende er betegnelsen «skinn» forbeholdt sau og geit.

Fatland Ull, Hud og Skinn AS bearbeider og omsetter alle huder og skinn fra egne slakterier og en del andre frittstående slakterier i Norge. Selskapet produserer ca. 200 000 saue- og lammeskinn og ca. 50 000 storfehuder årlig med en eksportandel på 99 prosent. De leverer også noe til Granberg Garveri og noen lokale produsenter av saueskinn.

Tabell 6.2.1. Uttak av norske huder og skinn – Fatland

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Saue- og lammeskinn	210 858	-	296 142	-	204 896	-	193 573	-	152 673	-
Storfehuder*	41 975	1 244	49 138	1 406	49 169	1 384	49 995	1 389	46 447	1 270
Totalt	**252 833**	**1 244**	**345 280**	**1 406**	**254 065**	**1 384**	**243 568**	**1 389**	**199 120**	**1 270**

* Saltede huder.
Kilde: Fatland.

Plussprodukter er Norilia og Norturas fellesbetegnelse for tilleggsprodukter fra slakting, nedskjæring og foredling fra alle dyreslag i Nortura. Norilia har virksomhet innen hud, skinn, naturtarm, ull og produkter fra norsk kjøttindustri til dyrefôr, matvarer og tekstiler.

Tabell 6.2.2. Uttak av norske huder og skinn – Norilia

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Saue- og lammeskinn	761 757	1 763	654 657	1 542	586 886	1 362	467 095	1 081	441 827	1 007
Storfehuder*	254 993	10 117	266 497	10 307	262 868	10 100	254 376	9 638	241 720	9 151
Øvrige**	13 172	30	9 767	23	7 716	21	9 309	24	7 412	18
Totalt	**1 029 922**	**11 910**	**930 921**	**11 872**	**857 470**	**11 483**	**730 780**	**10 743**	**690 959**	**10 176**

Differanser i forhold til slakting skyldes forskyvning i sorteringen fra ett år til et annet. Sortering følger ikke slaktingen.
* Vekten er en blanding av ferske huder og saltede huder.
** Geiteskinn og huder av hest og sugge.
Kilde: Norilia.

Norilia importerer og eksporterer for videresalg til firmaer som produserer dyrefôr og mat. Tabell 6.2.3. viser hvordan salget av spiselige plussprodukter (unntatt tarm) fordeler seg.

Tabell 6.2.3. Fordeling salg av plussprodukter som går til mat og fôr – Norilia

	2021		2022		2023		2024		2025	
Varer	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent
Fôr kjæledyr til Norge	16 800	30,10	17 934	32,82	20 229	32,99	19 863	31,28	17 654	27,71
Pelsdyrfôr til Norge	1 850	3,31	585	1,07	-	-	-	-	-	-
Fôr kjæledyr til eksport	7 300	13,08	5 067	9,27	22 254	36,29	28 456	44,81	29 679	46,59
Pelsdyrfôr til eksport	25	0,04	27	0,05	23	0,04	-	-	-	-
Matvarer	2 900	5,19	2 534	4,64	3 129	5,10	6 234	9,82	6 797	10,67
Råvarer til enzymatisk hydrolyserte proteiner*	6 427	11,51	7 500	13,72	8 774	14,31	8 947	14,09	9 569	15,02
Eksport råvare til produksjon av fiskefôr	20 521	37,76	20 999	38,43	6 912	11,27	-	-	-	-
Totalt	**55 823**	**100**	**54 646**	**100**	**61 321**	**100**	**63 500**	**100**	**63 699**	**100**

* Går blant annet til buljongmikser og tilsetting til enkelte matvarer.
Kilde: Norilia.

Tabell 6.2.4. Import og eksport av naturtarm – Norilia

	Import, antall bunter*				
	2021	2022	2023	2024	2025
Svinetarm	82 588	66 564	63 144	70 528	66 252
Fåretarm	288 249	303 588	335 534	322 195	318 326
Totalt	**370 837**	**370 152**	**398 678**	**392 723**	**384 578**
	Eksport, antall fall**				
	2021	2022	2023	2024	2025
Fåretarm rå fersk	689 900	617 460	635 420	567 980	605 780
Fåretarm fryst	128 700	90 900	89 100	109 840	92 340
Svinetarm rå fersk	-	96 045	274 535	396 570	419 145
Svinetarm fryst	81 092	78 500	74 390	-	-
Totalt	**899 692**	**882 905**	**1 073 445**	**1 074 390**	**1 117 265**

* En bunt er ca. 91,4 meter.
** Et fall er en tarm fra et dyr.
Kilde: Norilia.

Biosirk Norge mottar proteinråstoff fra slakterier og skjærebedrifter, risikomateriale og døde dyr. Etter gjeldende regelverk i Norge og EU, videreforedles disse til proteinmel, beinmel og animalsk fett. Denne produksjonsprosessen av proteinråstoff og animalsk fett til husdyrfôr og risikoråstoff til beinmel og fett er sertifisert etter NS-EN ISO 9001 og NS-EN ISO 14001 for alle avdelingene.

I henhold til biproduktforskriften, inndeles slakteråstoffet i kategori 1-, 2- og 3-materiale.

- Kategori 1-materialet består av SRM (spesifisert risikomateriale) og kadaver av storfe og småfe som inneholder slikt materiale.
- Kategori 3-materialet består av veterinærgodkjente proteinråstoff som kan anvendes til fôr.
- Kategori 2-materialet er råstoff som verken er kategori 1 eller kategori 3.

Biosirk Norge har fem produksjonsanlegg: Balsfjord, Mosvik, Grødaland og to fabrikker på Hamar.

Kategori 1- og 2-materiale bearbeides på kategori 1-fabrikkene i Balsfjord og på Hamar. Sluttproduktene anvendes til fornybar energi; beinmel erstatter fossil energi i sementindustrien, kategori 1-fett selges til produksjon av biodiesel eller anvendes som fornybar energi ved Biosirks fabrikker.

Proteinmel fra kategori 3 ved fabrikkene i Mosvik, Grødaland og Hamar selges som fôrvare til produksjon av kjæledyrfôr, pelsdyrfôr og gjødsel. Proteinmelet selges i Norge, EU og til tredjeland. Biosirk Norge produserer tre produkter som anvendes som fôrvare til produksjon av kjæledyrfôr; lammemel, fjørfemel og blandet proteinmel. Animalsk fett fra disse fabrikkene selges som råvare til produksjon av kraftfôr til svin og fjørfe. Eventuelt overskudd eksporteres og anvendes som teknisk fett.

Tabell 6.2.5. Tonn animalske biprodukter levert til Biosirk Norge 2025

Kadaver av storfe, småfe og gris	14 600
Kadaver av utrangerte høner og annet fjørfe	7 500
Kategori 1 og 2 materiale inkl. SRM	13 100
Sum Kategori 1 og 2	**35 200**
Blandet råstoff, storfe, småfe, gris	117 000
Fjørfe	51 000
Lam	4 500
Sum Kategori 3	**172 500**
Totalt	**207 700**

Tallene er oppgitt i tonn.
Kilde: Biosirk Norge.

Tabell 6.2.6. Produksjon av proteinmel, beinmel, animalsk fett og bioolje 2025 – Biosirk Norge	
Beinmel	10 700
Bioolje	4 700
Sum Kategori 1	**15 400**
Animalsk fett	22 600
Blandet proteinmel flere dyreslag	36 500
Fjørfemel	2 300
Lammemel	1 050
Sum Kategori 3	**62 450**
Totalt	**77 850**

Tallene er oppgitt i tonn.
Kilde: Biosirk Norge.

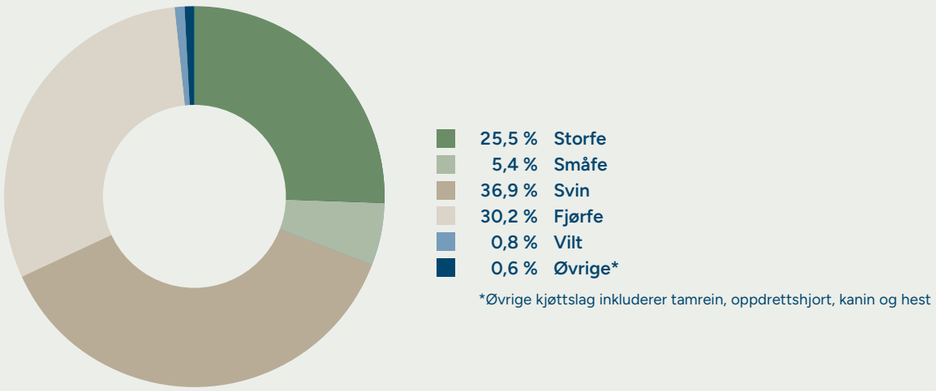
Tabell 6.2.7. Anvendelse av proteinmel og beinmel 2025 – Biosirk Norge			
	Salg Norge	**Salg EU**	**Salg tredjeland**
Forbrenning	10 600	-	-
Sum Kategori 1	**10 600**	**-**	**-**
Forbrenning	1 500	-	-
Gjødsel	4 400	1 900	-
Kjæledyrfôr - blandet kjøttbeinmel	20	20 600	6 100
Kjæledyrfôr - fjørfemel	1 000	900	-
Kjæledyrfôr - lammemel	50	1 000	-
Pelsdyrfôr	-	2 700	-
Sum Kategori 3	**6 970**	**27 100**	**6 100**
Totalt	**17 570**	**27 100**	**6 100**

"-" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Tallene er oppgitt i tonn.
Kilde: Biosirk Norge.

Tabell 6.2.8. Anvendelse av animalsk fett og bioolje 2025 – Biosirk Norge		
	Salg Norge	**Salg EU**
Bioolje til energi	1 970	-
Bioolje til produksjon av biodiesel	-	2 790
Sum Kategori 1	**1 970**	**2 790**
Animalsk fett til eksport	-	470
Animalsk fett til kraftfôr, Norge	21 200	-
Animalsk fett til energi	540	-
Sum Kategori 3	**21 740**	**470**
Totalt	**23 710**	**3 260**

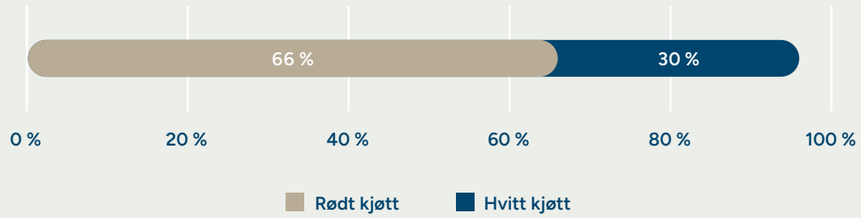
"-" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Tallene er oppgitt i tonn.
Kilde: Biosirk Norge.

Andeler av totalt kjøttforbruk i 2025 – per kjøttslag

*Øvrige kjøttslag inkluderer tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest

Andeler av kjøttforbruket som var rødt og hvitt kjøtt i 2025

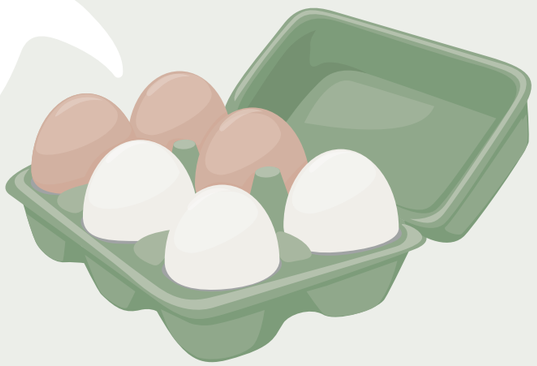

I 2025 var det totale forbruket ca.

230

egg per person*

*inkluderer også egg brukt i andre matvarer som kakemikser, majones og ferdigretter

Forbruket av rødt kjøtt økte fra 2024

Beregnet reelt forbruk av kjøtt var 55,7 kg per person i 2025, en økning på 1,3 prosent fra 2024. Etter noen år med nedgang, gikk forbruket av rødt kjøtt opp med 2,8 prosent, mens forbruket av hvitt kjøtt holdt seg stabilt. Forbruket av egg økte med 3,2 prosent.

Selv om kjøttforbruket økte fra 2024 til 2025, har det vært en nedgang i forbruket på sju prosent siden det var på sitt høyeste i 2021. Forbruket av rødt kjøtt har gått ned med 8,7 prosent, mens hvitt kjøtt har økt med 2,2 prosent siden 2021.

I 2025 var forbruket av rødt kjøtt høyere sammenliknet med de to foregående årene, men nivået de senere årene er likevel på det laveste siden midten av 1990-tallet. Økningen i beregnet reelt forbruk av rødt kjøtt fra 2024 til 2025 skyldes først og fremst et høyere forbruk av svin. Men forbruket av storfe har også økt med 3,4 prosent, til tross for at dyrtid preger folks økonomi og hverdagsvalg. I tillegg har forbruket av småfe økt med 2,3 prosent etter flere år med nedgang.

Forbruket av kjøttbiprodukter fortsetter å falle og er redusert med 21,4 prosent fra 2024 til en kg per person i 2025. Dette er en nedgang på 60 prosent siden 1990. Grensehandelen er også redusert med 12,6 prosent fra 2024 til 2025.

Forbruket av egg fortsetter å øke. Mange er nå opptatt av proteiner i kostholdet, særlig i enkelte grupper av befolkningen. Dette kan være noe av forklaringen på at forbruket av egg har økt med 7,3 prosent siden 2023.

Importen av kjøtt og kjøttprodukter økte fra 2024 til 2025 og skyldes først og fremst økt import av storfe og svin. Importen fra Danmark og Tyskland økte mest. I tillegg økte den norske eksporten av kjøtt, kjøttprodukter og spiselige kjøttbiprodukter fra 2024 til 2025.

Hva betyr forbrukstallene?

Kjøttforbruket i Norge oppgis fra ulike målepunkter langs verdikjeden. Det er derfor viktig å sammenligne forbrukstall fra samme målepunkt.

ENGROSFORBRUK
Engrosforbruk viser antall tonn kjøtt som produseres i Norge, korrigert for lagerendringer, grensehandel, import og eksport. Disse tallene viser slakteskrotter til rådighet for bearbeiding og salg. Det vil si slakt inklusive bein, avskjær og biprodukter. Engrosforbruket sier lite om hva folk spiser.

BEREGNET REELT FORBRUK
Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) beregner det reelle kjøttforbruket basert på engrosforbruket. Tallene viser kjøttforbruk korrigert for beininnhold, sener og øvrige ikke-spiselige deler av slaktet. Andelen spiselig vare er ulik for de forskjellige typer av husdyr (tabell 7.1.5.). Det er også tatt høyde for svinn i produksjons- og omsetningsledd, samt hos forbruker (tabell 7.1.6.). Beregnet reelt forbruk gjenspeiler forbruket av rent, rått kjøtt.

TILBEREDT VARE
Varmebehandling påvirker vekten av kjøtt gjennom fordamping av kjøttsaft og fettavsmelting. Endring i vekt er noe ulik mellom kjøttslag og produkter (tabell 7.1.7.).

KOSTHOLDSUNDERSØKELSER
Kostholdsundersøkelser kartlegger matinntak i befolkningen ved at deltakerne oppgir hva de spiser. Det er Universitetet i Oslo og Folkehelseinstituttet som gjennomfører og finansierer disse undersøkelsene. Norkost 4 ble publisert i november 2024 og er en landsrepresentativ kostholdsundersøkelse blant personer i alderen 18-80 år.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kapittel 7.1. Forbruk av kjøtt og egg

ENGROSFORBRUK AV KJØTT OG EGG
Tabell 7.1.1. viser utviklingen i engrosforbruket av kjøtt per person per år frem til og med 2024. Merk at engrosforbruket for 2025 foreløpig ikke er tilgjengelig, men vil publiseres i den digitale statistikken på animalia.no så snart det foreligger.

Tabell 7.1.1. Engrosforbruk av kjøtt, kg per person

	1959	1969	1979	1990	2000	2007	2013	2016	2021	2023	2024	Endring %
Storfe	13,6	14,5	19,5	18,0	20,6	20,7	18,9	19,9	20,5	18,0	17,7	-1,7
Småfe	4,3	4,8	5,6	5,7	5,5	5,8	5,3	4,9	5,1	4,3	4,0	-5,3
Svin[1]	14,2	17,4	21,2	20,2	23,4	27,0	24,9	26,2	27,4	23,5	23,8	1,2
Fjørfe	0,7	1,4	2,7	4,7	8,8	15,0	20,7	19,3	21,6	21,5	22,0	2,2
Vilt	1,2	1,2	1,3	1,5	1,7	1,6	1,5	1,3	1,3	1,2	1,2	7,5
Øvrige[2]	1,2	0,7	0,7	0,8	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	-16,2
Sum husdyr[3]	**33,4**	**38,4**	**49,2**	**48,9**	**58,5**	**68,4**	**70,0**	**70,3**	**74,6**	**67,3**	**67,5**	**0,4**
Herav rødt kjøtt[4]	*32,7*	*37,0*	*46,5*	*44,2*	*49,6*	*53,5*	*49,3*	*51,0*	*53,0*	*45,8*	*45,5*	*-0,5*
Kjøttbiprodukter[5]	2,4	2,6	3,3	3,2	3,1	2,8	2,6	2,5	2,4	2,2	1,7	-21,4
Grensehandel[6]	-	-	0,7	1,2	3,3	3,8	4,5	4,1	0,6	2,3	2,5	12,0
Totalt	**37,5**	**42,6**	**55,0**	**55,3**	**67,0**	**77,2**	**79,0**	**78,6**	**79,3**	**73,3**	**73,3**	**0,1**
Herav rødt kjøtt[7]	*32,7*	*37,0*	*46,5*	*45,0*	*51,9*	*56,0*	*52,3*	*53,8*	*53,4*	*47,3*	*47,2*	*-0,1*
Herav hvitt kjøtt[7]	*0,7*	*1,4*	*2,7*	*5,1*	*9,9*	*16,2*	*22,2*	*20,6*	*21,8*	*22,2*	*22,8*	*2,5*

[1] F.o.m. 2002 uten hode og labb, tidligere år med hode og labb.
[2] Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest. Tall fra før 1990 inkluderer kun hest. Fra 2015 er forbruket av hest 0.
[3] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin, fjørfe og hest.
[4] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin og hest.
[5] Anslag. Forbrukstall for kjøttbiprodukter er gjort med tre ulike beregningsmodeller. Tall frem t.o.m. 2001 kan ikke sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2002-2009. Tall f.o.m. 2010 kan ikke sammenliknes med tidligere år.
[6] Anslag. F.o.m. 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell. Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2009.
[7] Inkl. kjøtt fra grensehandel. For årene 1959, 1969 og 1979 er ikke dette inkludert da andeler for grensehandel for rødt og hvitt kjøtt ikke er kjent.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

Forbruket av egg har økt gjennom mange år (tabell 7.1.2.). I 2025 viser foreløpige tall at engrosforbruket av egg var 14,3 kg per person, en økning på 3,2 prosent fra året før. Forbruket av egg tilsvarer litt over 4,5 egg per person i uka.

Beregnet reelt forbruk av egg tar hensyn til spiselig andel samt et totalt matsvinn på omtrent to prosent. Matsvinn er beregnet fra svinn gjennom verdikjeden: jordbrukssektoren, matindustri, grossist, dagligvare og forbruker.

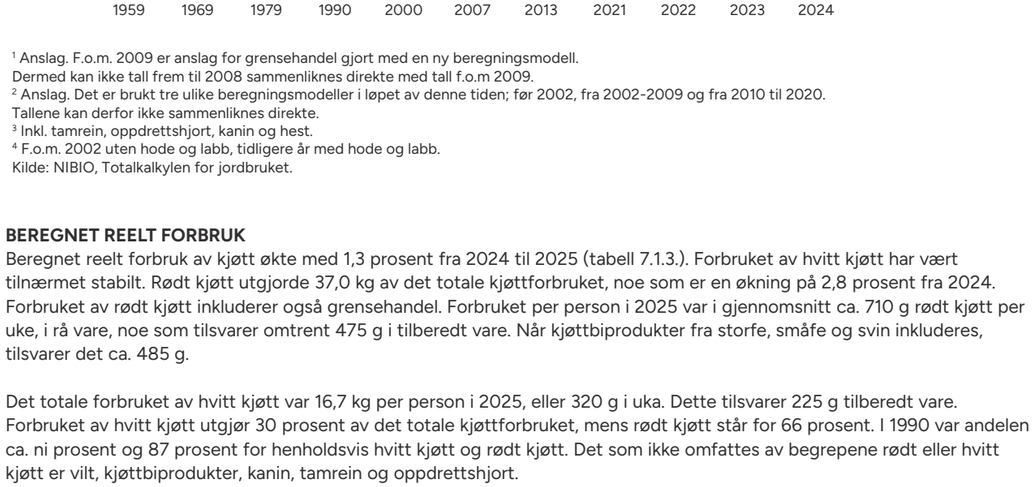
Tabell 7.1.2. Forbruk av egg, kg per person

	1959	1969	1979	1990	2000	2010	2016	2020	2023	2024	2025*	Endring %
Engrosforbruk	8,4	9,9	10,8	11,0	10,4	11,9	13,1	13,5	13,4	13,9	14,3	3,2
Beregnet reelt forbruk	7,2	8,5	9,4	9,5	9,0	10,3	11,3	11,7	11,5	12,0	12,4	3,2

* Foreløpige data. Tall for direktesalg er ikke endelige.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket og Landbruksdirektoratet. Matsvinndata er hentet fra Norsus.

Figur 7.1.a. viser utviklingen av kjøttforbruket per person fra 1959 til 2024 på engrosnivå.

Figur 7.1.a. Engrosforbruk av kjøtt fordelt på dyreslag, kg per person

[1] Anslag. F.o.m. 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell.
Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m 2009.
[2] Anslag. Det er brukt tre ulike beregningsmodeller i løpet av denne tiden; før 2002, fra 2002-2009 og fra 2010 til 2020.
Tallene kan derfor ikke sammenliknes direkte.
[3] Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest.
[4] F.o.m. 2002 uten hode og labb, tidligere år med hode og labb.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

BEREGNET REELT FORBRUK
Beregnet reelt forbruk av kjøtt økte med 1,3 prosent fra 2024 til 2025 (tabell 7.1.3.). Forbruket av hvitt kjøtt har vært tilnærmet stabilt. Rødt kjøtt utgjorde 37,0 kg av det totale kjøttforbruket, noe som er en økning på 2,8 prosent fra 2024. Forbruket av rødt kjøtt inkluderer også grensehandel. Forbruket per person i 2025 var i gjennomsnitt ca. 710 g rødt kjøtt per uke, i rå vare, noe som tilsvarer omtrent 475 g i tilberedt vare. Når kjøttbiprodukter fra storfe, småfe og svin inkluderes, tilsvarer det ca. 485 g.

Det totale forbruket av hvitt kjøtt var 16,7 kg per person i 2025, eller 320 g i uka. Dette tilsvarer 225 g tilberedt vare. Forbruket av hvitt kjøtt utgjør 30 prosent av det totale kjøttforbruket, mens rødt kjøtt står for 66 prosent. I 1990 var andelen ca. ni prosent og 87 prosent for henholdsvis hvitt kjøtt og rødt kjøtt. Det som ikke omfattes av begrepene rødt eller hvitt kjøtt er vilt, kjøttbiprodukter, kanin, tamrein og oppdrettshjort.

Det beregnede reelle forbruket av kjøttbiprodukter gikk ned med 21,4 prosent fra 2024 til 2025 (tabell 7.1.3.). I 1990 utgjorde kjøttbiprodukter 6,0 prosent av totalt kjøttforbruk, mens det i 2025 var redusert til 1,8 prosent. Kjøttbiprodukter inkluderer blant annet lever, lunger, nyrer og hjerte. Den største andelen av biprodukter kommer fra svin. Fra 2024 til 2025 har det vært en økning i eksport av kjøttbiprodukter (tabell 7.3.3.).

Grensehandel var 1,9 kg per person i 2025, en nedgang på 12,6 prosent fra 2024 (tabell 7.1.3.). Dette er en nedgang på 45 prosent fra før pandemien. Grensehandel sto for 2,4 prosent av beregnet reelt forbruk i 1990. I 2019, før pandemien, hadde dette steget til 6 prosent. I 2025 utgjorde grensehandelen 3,4 prosent av beregnet reelt forbruk.

Tabell 7.1.3. Beregnet reelt forbruk av kjøtt i kg per person

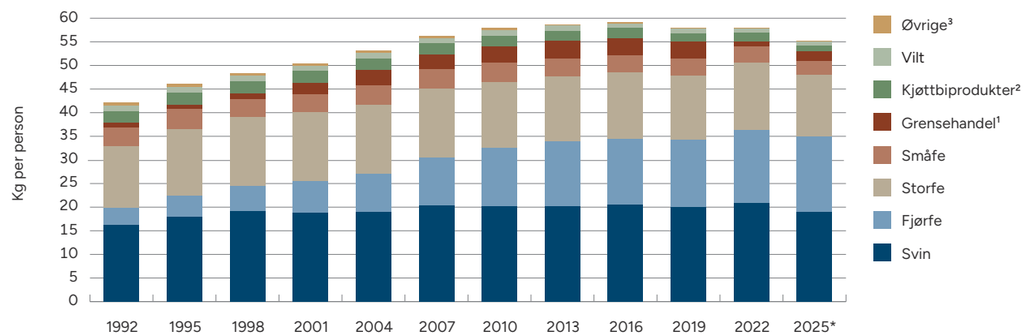
	1990	2000	2010	2015	2021	2023	2024	2025*	Endring %
Storfe	13,0	14,9	13,5	14,4	14,9	13,1	12,8	13,3	3,4
Småfe	4,0	3,9	3,9	3,6	3,7	3,0	2,9	2,9	2,3
Svin	16,1	18,6	20,2	20,7	21,7	18,6	18,8	19,5	3,7
Fjørfe	3,4	6,4	12,1	13,3	16,2	15,7	16,0	16,1	0,4
Vilt	1,1	1,2	1,2	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8	-2,3
Øvrige[1]	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	-4,1
Sum husdyr[2]	**36,7**	**43,9**	**49,8**	**52,0**	**56,4**	**50,4**	**50,5**	**51,8**	**2,5**
Herav rødt kjøtt[3]	*33,2*	*37,4*	*37,7*	*38,8*	*40,2*	*34,7*	*34,5*	*35,7*	*3,5*
Kjøttbiprodukter[4]	2,5	2,5	2,2	2,2	1,9	1,7	1,3	1,0	-21,4
Privathandel/grensehandel[5]	1,0	2,9	3,6	3,8	0,5	1,9	2,2	1,9	-12,6
Totalt	**41,7**	**50,7**	**57,1**	**59,2**	**59,9**	**55,1**	**55,0**	**55,7**	**1,3**
Herav rødt kjøtt[6]	*36,4*	*41,9*	*42,2*	*43,4*	*40,5*	*36,0*	*36,0*	*37,0*	*2,8*
Herav hvitt kjøtt[6]	*3,8*	*7,4*	*13,4*	*14,6*	*16,3*	*16,3*	*16,7*	*16,7*	*-0,2*

[1] Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest. Fra 2015 er forbruket av hest 0.
[2] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin, fjørfe og hest.
[3] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin og hest.
[4] Anslag. Forbrukstall for kjøttbiprodukter er gjort med tre ulike beregningsmodeller. Tall frem t.o.m. 2001 kan ikke sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2002-2009. Tall f.o.m. 2010 kan ikke sammenliknes med tidligere år.
[5] Anslag. F.o.m. 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell. Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2009.
[6] Inkl. grensehandel for henholdsvis rødt og hvitt kjøtt.
* Foreløpige tall.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

Kjøtt som ligger på bedriftenes fryselagre ved årsskiftet vil inngå i forbruksstatistikken det året det blir produsert. Det kan bidra til å gi et misvisende bilde av forbruket. Ved å beregne et løpende tre års gjennomsnitt av kjøttforbruket, jevnes slike svingninger ut.

Frem til 2016 var det løpende gjennomsnittet av kjøttforbruket jevnt økende. Siden har det vært en reduksjon. Det løpende gjennomsnittet for fjørfekjøtt har hatt en betydelig økning siden 2007. For forbruket av øvrige dyreslag er det løpende gjennomsnittet fallende.

Figur 7.1.b. Beregnet reelt forbruk, løpende tre års gjennomsnitt

[1] Anslag. Forbrukstall for kjøttbiprodukter er gjort med tre ulike beregningsmodeller. Tall frem t.o.m. 2001 kan ikke sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2002-2009. Tall f.o.m. 2010 kan ikke sammenliknes direkte med tidligere år.
[2] Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest. Tall fra før 1990 inkluderer kun hest. Fra 2015 er forbruket av hest 0.
[3] Anslag. F.o.m. 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell. Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2009.
* Foreløpige tall.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

Totalforbruket av kjøtt økte med 2,0 prosent fra 2024 til 2025, og var 312 662 tonn i 2025. For hvitt kjøtt har det vært en økning på 0,5 prosent fra 2024. For rødt kjøtt var økningen på 3,6 prosent. Siden 1990 har totalforbruket i tonn økt med 77 prosent. Det har først og fremst vært en økning i fjørfe, etterfulgt av svin og storfe. Forbruket av småfe er redusert med 4,5 prosent.

Tabell 7.1.4. Beregnet reelt forbruk av kjøtt i tonn

	1990	2000	2010	2015	2023	2024	2025*	Endring %
Storfe	55 014	66 867	66 024	74 620	72 052	71 459	74 430	4,2
Småfe	17 162	17 458	19 097	18 769	16 757	15 908	16 395	3,1
Svin	68 231	83 388	98 797	107 658	102 658	104 918	109 556	4,4
Fjørfe	14 578	28 906	59 308	69 009	86 548	89 212	90 199	1,1
Vilt	4 643	5 496	5 843	4 960	4 490	4 722	4 644	-1,7
Øvrige[1]	2 300	1 531	1 872	1 481	1 349	1 140	1 101	-3,4
Herav husdyrprodukter[2]	*155 548*	*197 020*	*243 507*	*270 118*	*278 019*	*281 500*	*290 580*	*3,2*
Herav rødt kjøtt[3]	*140 970*	*168 114*	*184 200*	*201 110*	*191 471*	*192 288*	*200 381*	*4,2*
Kjøttbiprodukter[4]	10 611	11 305	10 675	11 225	9 456	7 173	5 678	-20,8
Privatimport/grensehandel[5]	4 276	12 828	17 597	19 641	10 713	12 112	10 659	-12,0
Totalt	**176 817**	**227 780**	**279 213**	**307 362**	**304 023**	**306 645**	**312 662**	**2,0**
Herav rødt kjøtt[6]	*143 835*	*176 709*	*195 990*	*214 269*	*198 648*	*200 403*	*207 523*	*3,6*
Herav hvitt kjøtt[6]	*15 989*	*33 140*	*65 115*	*75 490*	*90 084*	*93 209*	*93 717*	*0,5*

[1] Inkl. tamrein, oppdrettshjort, kanin og hest. Fra 2015 er forbruket av hest 0.
[2] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin, fjørfe og hest.
[3] Inkl. kjøtt fra storfe, småfe, svin og hest.
[4] Anslag. Forbrukstall for kjøttbiprodukter er gjort med tre ulike beregningsmodeller. Tall frem t.o.m. 2001 kan ikke sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2002-2009.
Tall f.o.m. 2010 kan ikke sammenliknes med tidligere år.
[5] Anslag. F.o.m. 2009 er anslag for grensehandel gjort med en ny beregningsmodell. Dermed kan ikke tall frem til 2008 sammenliknes direkte med tall f.o.m. 2009.
[6] Inkl. grensehandel for henholdsvis rødt og hvitt kjøtt.
* Foreløpige tall.
Kilde: NIBIO, Totalkalkylen for jordbruket.

Slakteutbyttet gjenspeiler hvor mye rent, rått og spiselig kjøtt hver slakteskrott gir. Det er forskjeller mellom de ulike dyreslagene (tabell 7.1.5.). Spiselig andel for storfe, småfe og svin er basert på flere års data fra Animalias pilotanlegg. Data for fjørfe kommer fra et prosjekt som ble gjennomført av Animalia i 2023.

Tabell 7.1.5. Spiselig andel av ulike husdyrslag

Husdyrslag	Spiselig andel, prosent av slakteskrotten
Storfe	78,6 %
Småfe	77,8 %
Svin	86,9 %
Fjørfe	79,8 %

Kilde: Animalia.

Tabell 7.1.6. viser beregnet svinn i ulike ledd av verdikjeden for kjøtt. Les mer om matsvinn i kapittel 9.7.

Tabell 7.1.6. Beregninger av svinn i ulike ledd i verdikjeden for kjøtt

Ledd i verdikjeden	Matsvinn, i prosent
Matindustri	3,32 %
Grossist	0,04 %
Dagligvare	0,76 %
Husholdninger	4,98 %

Kilde: Hovedrapport 2020 - Bransjeavtale om reduksjon av matsvinn. Norsus, 2021. Data bearbeidet av NIBIO.

Engrosforbruk sier lite om hva vi faktisk spiser. Omregningen viser at det totale engrosforbruket for kjøtt i 2024, 73,3 kg per person, tilsvarer 37,6 kg tilberedt kjøtt (tabell 7.1.7.). Av dette er 11,7 kg hvitt kjøtt og 24,1 kg rødt kjøtt per person i 2024. Det tilsvarer ca. 465 g tilberedt rødt kjøtt per person per uke. Merk at forbruket i 2024 er brukt som eksempel her da engrosforbruket for 2025 ikke er tilgjengelig ennå.

Tabell 7.1.7. Omregning av kjøtt fra engrosforbruk til tilberedt vare, kg per person i 2024

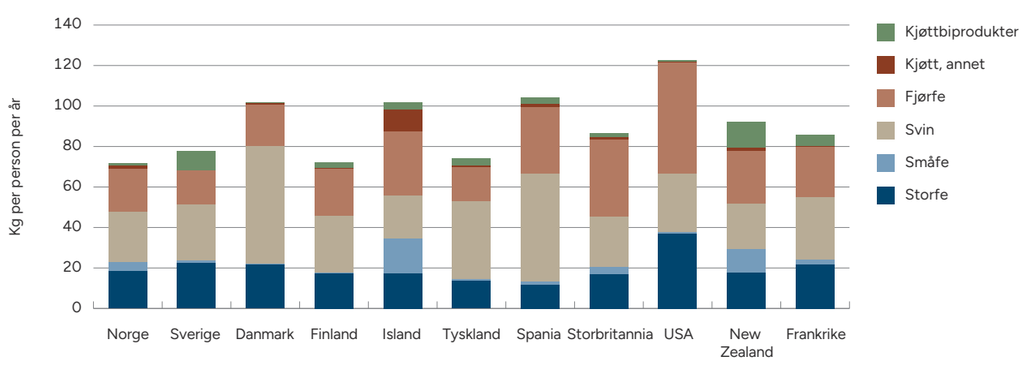
Kjøttslag	Engrosforbruk	Beregnet reelt forbruk, rå vare	Forbruk, tilberedt vare
Storfe	17,7	12,8	8,6
Småfe	4,0	2,9	1,9
Svin	23,8	18,8	12,6
Fjørfe	22,0	16,0	11,2
Øvrige[1], inkl. vilt	1,5	1,0	0,7
Kjøttbiprodukter, anslag	1,7	1,3	0,9
Grensehandel	2,5	2,2	1,8
Totalt	**73,3**	**55,1**	**37,6**
Herav rødt kjøtt[2]	*47,2*	*36,0*	*24,1*
Herav hvitt kjøtt[2]	*22,8*	*16,7*	*11,7*

[1] Inkl. tamrein, oppdrettshjort og kanin.
[2] Inkl. kjøtt fra grensehandel.
Kilde: NIBIO; Mål, vekt og porsjonsstørrelser for matvarer, Mattilsynet, Universitetet i Oslo og Helsedirektoratet, Oslo 2015.

KJØTTFORBRUK I UTVALGTE LAND

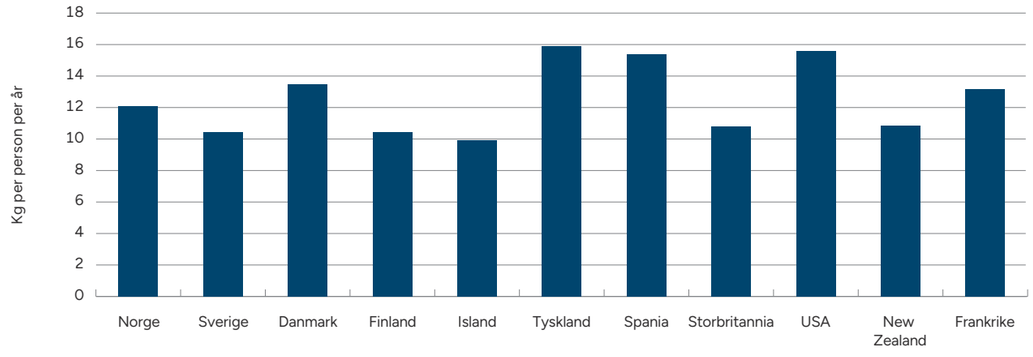
FNs organisasjon for ernæring og landbruk, FAO, har publisert statistikk for engrosforbruk av matvarer i en rekke land til og med 2023. Figurene viser forbruket av kjøtt og egg i utvalgte land.

Figur 7.1.c. Engrosforbruk av kjøtt i 2023 i utvalgte land

Foreløpige tall.
Kilde: FAOstat, Food Balance Sheets 2025.

Figur 7.1.d. Engrosforbruk av egg i 2023 i utvalgte land

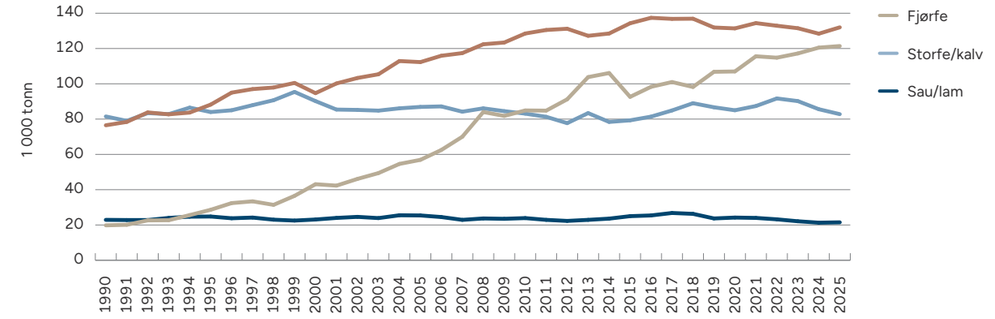

Foreløpige tall.
Kilde: FAOstat, Food Balance Sheets 2025.

SALGSPRODUKSJON

Salgsproduksjon inkluderer alle norskproduserte dyr godkjent for omsetning. Siden 1990 har det vært en økning i salgsproduksjonen på omtrent 157 000 tonn (figur 7.1.e.). Dette kommer først og fremst av en økning av fjørfe, etterfulgt av svin. Mens salgsproduksjonen av svin har stabilisert seg etter 2010, har den fortsatt å øke for fjørfe.

Figur 7.1.e. Utviklingen i salgsproduksjon per dyreslag i 1 000 tonn

Tilførsler fra bonde til slakteri, retur/direkte salg er ikke tatt med.
Kilde: Norsk egg- og kjøttråvare.

KOSTHOLDSUNDERSØKELSER VISER HVA FOLK OPPGIR AT DE SPISER

Norkost 4, en landsrepresentativ kostholdsundersøkelse blant voksne i alderen 18-80 år publisert i 2024, viser at det gjennomsnittlige inntaket for kjøtt blant menn og kvinner samlet var 152 g per dag. Dette er en blanding av rent rødt og hvitt kjøtt og bearbeidet kjøtt (rå vare). Forbruket av rødt og bearbeidet kjøtt var gjennomsnittlig 790 g per uke. Dette tilsvarer omtrent 620 g i tilberedt vare (ca. 800 g og 450 g for henholdsvis menn og kvinner).

I 2015 ble den landsomfattende kostholdsundersøkelsen Ungkost 3 utført blant elever i fjerde og åttende klasse i Norge. I 2016 kom tilsvarende undersøkelse for fireåringer. Undersøkelsene viser at inntaket av kjøtt øker med alder. Gjennomsnittlig inntak av rødt kjøtt for de tre aldersgruppene var ca. 390 g per uke i rå vare.

I 2020 ble data fra Småbarnskost 3 publisert. Dette er en landsomfattende kostholdsundersøkelse blant toåringer i Norge. Den viser at inntaket av kjøtt var 245 g per uke i rå vare, hvorav 203 g er rødt kjøtt og 42 g er hvitt kjøtt.

Kapittel 7.2. Kjøtt og eggs bidrag til næringsstoffer i kostholdet

Kjøtt og egg bidrar med viktige næringsstoffer til norsk kosthold.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

AMINOSYREINNHOLD I KJØTT OG EGG
Proteiner er bygd opp av aminosyrer. Vi deler mellom livsviktige aminosyrer og ikke-livsviktige aminosyrer. De livsviktige aminosyrene må tilføres gjennom kostholdet og inkluderer isoleucin, leucin, lysin, metionin, fenylalanin, treonin, tryptofan, valin og histidin. I samarbeid med resten av kjøttbransjen, har Animalia analysert innholdet av aminosyrer i kjøtt og egg. Disse dataene er publisert tidligere (se Kjøttets tilstand 2025 og animalia.no). Ifølge beregninger fra Animalia, bidrar kjøtt og egg i dag med omtrent 14 kg protein per person per år, noe som tilsvarer i overkant av 30 prosent av proteininntaket i norsk kosthold. Meieriprodukter er en annen betydelig kilde til proteiner av høy kvalitet i norsk kosthold.

FETT
Inntaket av fett er redusert fra 129 til 112 g per dag siden 1975 (tabell 7.2.1.). Dette skyldes en reduksjon i inntaket av spisefett, etterfulgt av fett fra melk og meieriprodukter. Andelen fett fra kjøtt, blod og innmat har økt og er i dag den nest største kilden til fett i norsk kosthold. Samtidig har andelen fett fra andre matvarer også økt i perioden og utgjør en betydelig andel av det totale fettinntaket.

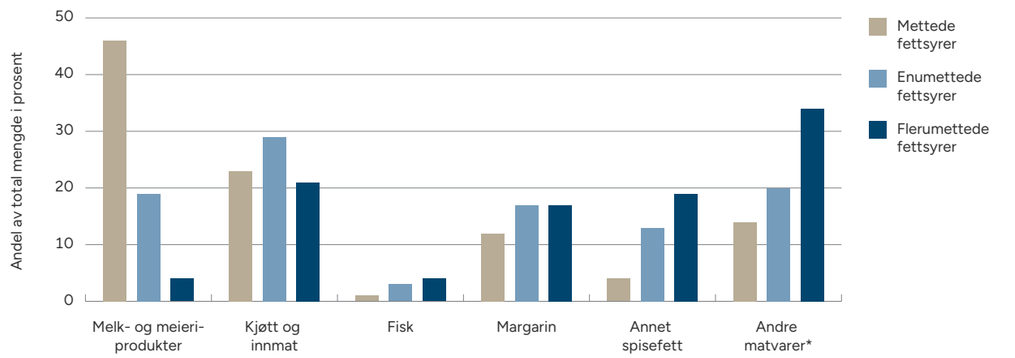
Ifølge Utviklingen i norsk kosthold 2025, er melk og meieriprodukter den største kilden til fett i norsk kosthold og bidrar med 46 prosent av de mettede fettsyrene (figur 7.2.a.). Til sammenlikning bidrar kjøtt og innmat med 23 prosent av mettede fettsyrer. Kjøtt og innmat bidrar med henholdsvis 29 og 21 prosent av enumettede og flerumettede fettsyrer.

Tabell 7.2.1. Kilder til fett. Matvarer på engrosnivå

Totalmengde fett og prosent av samlet fettmengde	1975	1995	2010	2015	2020	2022	2023	2024*
Inntak fett per person per dag (g)	129	115	112	115	114	111	111	112
Kilder til fett (%)								
Spisefett (margarin og annet spisefett)	40	33	25	28	25	24	24	24
Melk og meieriprodukter (inkl. smør)	33	28	29	27	29	28	28	29
Kjøtt, blod, innmat	16	23	23	23	23	24	24	24
Egg	-	-	2,7	2,6	3,5	2,7	2,7	3,6
Fisk	-	-	1,8	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
Andre matvarer; bl.a. kornvarer, mandel, nøtter, kakao, sjokolade osv.	12	16	20	17	18	19	18	18

* Foreløpige tall.
Kilde: Helsedirektoratet, Utviklingen i norsk kosthold 2025.

Figur 7.2.a. Kilder til ulike fettsyrer på engrosnivå 2024

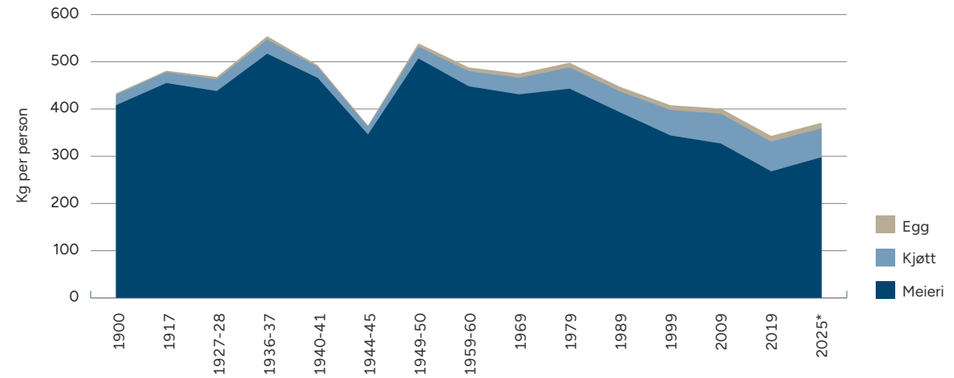
Foreløpige tall.
* Kornvarer, egg, nøtter, kakaoprodukter, annet.
Kilde: Helsedirektoratet, Utviklingen i norsk kosthold 2025.

BIDRAG AV ENERGI OG PROTEIN FRA MELK, KJØTT OG EGG FRA 1900 TIL I DAG
Animalia har beregnet forbruket av melk, kjøtt og egg per person fra 1900 til 2025. Dataene tar høyde for spiselige mengder av disse matvaregruppene, men matsvinn er ikke inkludert (figur 7.2.b.). Det er viktig å merke seg at det er brukt ulike kilder i dette datamaterialet.

Figur 7.2.b. viser utviklingen av forbruk per innbygger fra 1900 til 2025. Melk har historisk hatt stor betydning i norsk kosthold. Fra og med 1980-årene har forbruket av drikke-melk gått ned. Dette er noe kompensert med økt forbruk av ost og andre meieriprodukter. Samtidig har forbruket av egg og kjøtt nesten tredoblet seg siden 1900. Det er særlig svin og etter hvert fjørfe som har økt, mens forbruket av småfe er stabilt, og forbruket av storfe har økt noe i perioden.

Figuren viser tydelig hvordan andre verdenskrig påvirket kostholdet i Norge.

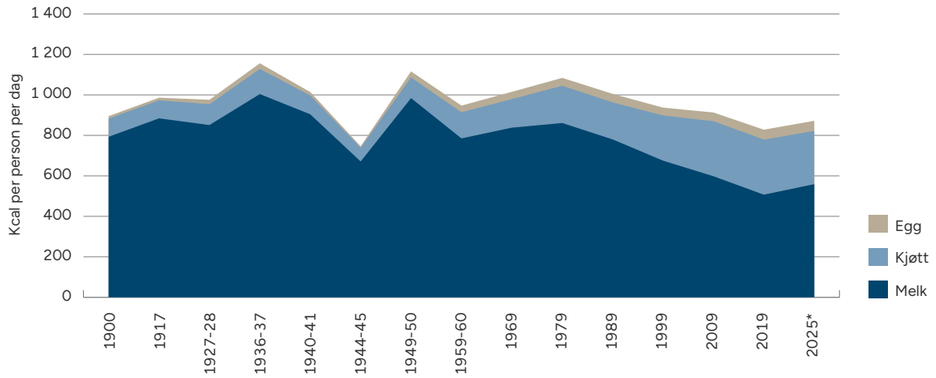
Figur 7.2.b. Forbruk, kg per person per år

* Foreløpige tall.
Alt i spiselige mengder, men ikke inkludert svinn.
Kilde: SSB årbok 1954, 1961; NIBIO; Totalkalkylen.

Endringene i forbruk av melk, kjøtt og egg har påvirket bidraget av energi og protein i norsk kosthold. Basert på disse funnene er det beregnet bidrag av energi (kcal per person per dag) og protein (kg per person per år) fra melk, kjøtt og egg. Figur 7.2.c. viser hvordan energibidraget fra disse matvarene har hatt stor betydning. I 1900 bidro animalske matvarer med 900 kcal per dag. Dette økte til omtrent 1 200 kcal før andre verdenskrig brøt ut. Melk var hovedkilden til energi og bidro med nesten 90 prosent av energien fra disse matvaregruppene i 1900. I 2025 var andelen nede i 64 prosent. Kjøtt har gradvis erstattet noe av energibidraget fra melk. Reduksjonen i fett fra melk har ikke fullt ut blitt erstattet av økt forbruk av kjøtt da dette først og fremst har vært magre kjøttslag som svin og fjørfe. I 2025 bidro melk, kjøtt og egg med ca. 870 kcal per person per dag. Siden 1979 har det vært en nedgang på 20 prosent i energibidraget fra disse matvarene. Dette skyldes i stor grad redusert forbruk av drikkemelk siden 1970-tallet.

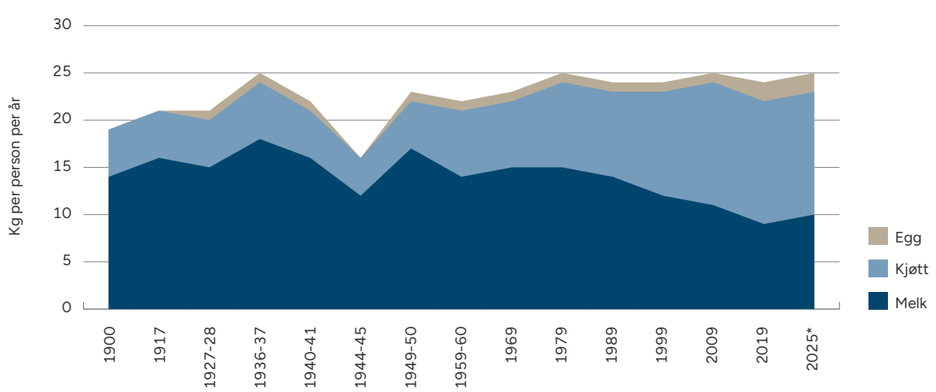
Figur 7.2.c. Beregnet energi fra melk, kjøtt og egg, kcal per person per dag

* Foreløpige tall.
Alt i spiselige mengder, men ikke inkludert svinn.
Kilde: SSB årbok 1954, 1961; NIBIO; Totalkalkylen.

I 1900 bidro melk, kjøtt og egg med 19 kg protein per person (figur 7.2.d.). Ved utbruddet av andre verdenskrig hadde bidraget økt til 25 kg. Mens melk var hovedkilden til protein for de tre matvaregruppene tidlig i perioden, har kjøtt blitt den største kilden de siste årene. I 2025 kom ca. 25 kg protein fra melk, kjøtt og egg, noe som er en økning fra 1900. Økningen i svin og fjørfe har i større grad erstattet reduksjonen i protein fra melk. Ser vi bort i fra andre verdenskrig, har melk, kjøtt og egg bidratt med mellom 19 og 26 kg protein per person i året.

Figur 7.2.d. Beregnet protein fra melk, kjøtt og egg, kg per person per år

* Foreløpige tall.
Alt i spiselige mengder, men ikke inkludert svinn.
Kilde: SSB årbok 1954, 1961; NIBIO; Totalkalkylen.

Kapittel 7.3. Import og eksport av kjøtt og kjøttvarer

Totalt ble det importert 26 800 tonn kjøtt og kjøttprodukter i 2025, en økning på 9 100 tonn fra året før (tabell 7.3.1.), men 18 300 tonn lavere sammenliknet med 2021. Det var en økning i import av alle husdyrslag, der økningen var størst for storfe og svin på henholdsvis 5 100 og 2 700 tonn fra 2024 til 2025 (tabell 7.3.2.). Import av kjøttprodukter og spiselige biprodukter gikk opp med litt over 500 tonn fra 2024 til 2025 (tabell 7.3.3. og tabell 7.3.4.).

Tabell 7.3.1. Total import og eksport av kjøtt og kjøttprodukter og spiselige biprodukter i tonn, inkl. hvitt kjøtt

	2021	2022	2023	2024	2025
Import	45 100	30 200	18 950	17 700	26 800
Eksport	7 300	7 200	7 500	10 350	13 750

Tallene er avrundet til nærmeste femti tonn. Inneholder ikke viltkjøtt.
Inneholder også tall for utenlands bearbeiding.
Kilde: SSB.

Tabell 7.3.2. Total mengde importert og eksportert kjøtt, kjøttprodukter og spiselige biprodukter etter dyreart i tonn

Import	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Storfe	21 700	15 150	8 900	7 650	12 750
Svin	16 900	8 400	3 750	3 950	6 650
Sau/geit	850	800	1 050	650	950
Fjørfe	3 900	3 900	3 500	3 650	4 550
Pølser og lignende	1 750	1 550	1 550	1 500	1 650
Eksport	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Storfe	900	1 050	1 000	1 400	1 700
Svin	5 000	4 850	4 450	6 350	8 100
Sau/geit	13	41	61	205	456
Fjørfe	1 400	1 300	1 350	1 950	3 050
Pølser og lignende	64	153	138	107	101

Noen av tallene er avrundet til nærmeste femti tonn. Inkluderer også import under utenlands bearbeiding.
Kilde: SSB.

Tabell 7.3.3. Total mengde import og eksport av spiselige biprodukter i tonn

Import	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Storfe	7	28	12	18	60
Svin	5	5	3	7	8
Eksport	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Storfe	830	912	990	1 372	1 537
Svin	1 689	1 985	2 095	3 839	5 281
Sau, geit, hest	88	74	89	76	227

Kilde: SSB.

Tabell 7.3.4. Import av kjøttprodukter i tonn

	2021	2022	2023	2024	2025
Spekeskinker, annen spekemat, saltede røykede eller tørkede skinker, boger m.v. m/u bein (svin)	1 395	1 284	1 257	1 456	1 565
Sideflesk, saltet/tørket/røyket (svin)	343	267	150	56	70
Konserverte produkter, inkl. baconcrisp (svin)	1 590	1 512	1 393	1 315	1 418
Tørket/saltet/røyket (storfe)	8	8	8	6	7
Konserverte produkter (storfe)	254	189	196	218	331
Pølser	1 763	1 556	1 563	1 524	1 664

Kilde: SSB.

Ifølge tabell 7.3.5. kom det meste av importen av kjøtt i 2025 fra Danmark og Tyskland, etterfulgt av Namibia, Finland og Sverige. Importen økte med 51 prosent fra 2024 til 2025. Dette skyldes først og fremst en økning på 4 100 tonn fra Tyskland, etterfulgt av en økt import fra Danmark og Finland på henholdsvis 2 300 og 1 600 tonn. Import fra SACU-land (EFTA frihandelsavtale) var tilnærmet stabil fra 2024 til 2025 (tabell 7.3.5. og figur 7.3.a.).

Eksporten av kjøtt var totalt 13 750 tonn i 2025, 3 400 tonn høyere enn året før (tabell 7.3.1.). Størst var økningen av eksport til Sverige, litt over 2 800 tonn (tabell 7.3.6.). Eksporten er økt for alle dyreslag, der økningen for svin er størst med 1 750 tonn (tabell 7.3.2.). For spiselige biprodukter var det totalt en økning på 1 750 tonn fra 2024 til 2025 (tabell 7.3.3.). Siden 2021 har det vært en økning på 4 400 tonn i eksport av disse produktene.

Tabell 7.3.5. Import av kjøtt og kjøttvarer til Norge i tonn etter opprinnelsesland

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Danmark	5 267	7 158	6 507	5 116	5 361	7 611
Tyskland	15 687	23 628	10 288	2 158	2 104	6 191
Namibia	1 563	2 233	1 852	2 120	1 439	2 110
Finland	240	2 298	1 933	328	468	2 038
Sverige	964	1 403	1 934	1 980	965	1 612
Botswana	1 532	865	1 174	1 288	1 384	995
Italia	882	734	801	772	853	916
Spania	755	800	759	668	631	721
Uruguay	1 135	974	1 041	631	505	538
Island	62	584	598	477	445	516
Frankrike	114	210	150	130	392	440
Argentina	4	14	66	397	416	422
Polen	260	399	350	239	283	383
New Zealand	358	370	334	454	279	376
Nederland	440	549	429	353	307	347
Thailand	169	237	234	315	266	234
Brasil	87	224	103	241	131	227
Kina	106	132	166	130	206	191
Ungarn	55	56	114	158	121	156
Albania	0	36	95	12	93	116
Storbritannia	88	113	144	120	108	108
Eswatini	327	499	356	254	422	107
USA	57	111	75	61	68	77
Irland	71	135	99	33	40	67
Belgia	57	78	83	66	55	66
Australia	16	13	19	9	31	58
Litauen	980	876	165	237	122	35
Slovenia	33	58	29	13	20	35
Estland	29	38	38	24	56	34
Bulgaria	0	0	0	0	4	28
Japan	5	8	9	5	12	12
Tsjekkia	27	4	18	6	19	8
Vietnam	4	6	6	5	3	6
Chile	1	1	0	0	0	5
Hellas	0	1	0	0	1	5
Paraguay	0	0	0	0	70	5
Østerrike	17	26	39	5	15	5
Portugal	0	1	0	0	1	3
Latvia	75	176	173	144	2	2
Algerie	0	0	0	0	0	1
Israel	0	0	1	1	0	1
Sør-Afrika	0	0	0	0	2	1
Sør-Korea	1	0	0	0	0	1
Ukraina	3	10	2	0	2	1
Bosnia-Hercegovina	0	1	0	0	0	0
Canada	0	1	1	7	0	0
Filippinene	1	1	0	0	0	0
Indonesia	0	0	1	0	0	0
Kosovo	0	1	1	1	0	0
Kroatia	1	9	0	0	0	0
Romania	0	7	2	2	0	0
Serbia	0	0	0	0	1	0
Slovakia	0	1	3	0	0	0
Sveits	3	0	0	0	0	0
Tyrkia	0	0	1	0	0	0
Totalt for perioden	**31 482**	**45 079**	**30 197**	**18 961**	**17 703**	**26 811**

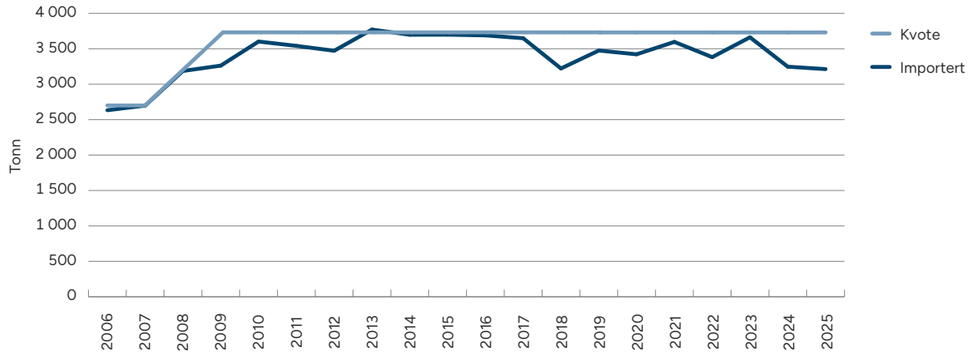
* Botswana, Namibia, Eswatini (Swaziland) og Sør-Afrika har ikke toll på import av kjøttvarer til Norge, da de alle er SACU-land.
Null (0) i feltene skyldes ikke nødvendigvis at det ikke er handel i den perioden, men kan også bety at verdien er mindre enn en halv av brukte enhet (tonn).
Kilde: SSB.

Tabell 7.3.6. Eksport av kjøtt og kjøttvarer fra Norge i tonn

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sverige	529	560	1 045	1 044	2 274	5 093
Danmark	2 720	3 259	2 558	2 900	3 104	3 188
Nederland	253	505	509	648	827	986
Spania	653	466	625	576	787	619
Kongo-Brazzaville	478	294	577	323	443	533
Elfenbeinskysten	74	259	186	189	451	525
Ghana	246	216	207	347	577	373
Estland	2	1	1	41	157	315
Japan	312	193	351	352	198	309
Liberia	129	80	75	183	242	291
Guinea	0	0	0	0	105	268
Storbritannia	115	29	9	11	9	233
Hong Kong	1 092	522	135	161	260	144
Litauen	32	46	72	88	112	118
Frankrike	20	6	11	9	160	113
Haiti	81	81	54	162	106	106
Albania	191	83	0	41	0	100
Gabon	107	244	54	0	96	71
Romania	0	0	0	3	6	48
Latvia	0	0	0	0	2	43
Bulgaria	0	0	0	0	17	36
Israel	0	14	41	39	34	29
Kongo	0	0	0	27	27	29
Eswatini	0	0	0	0	0	27
Irland	0	0	0	0	0	27
Portugal	4	4	6	30	6	22
Ukraina	218	92	100	21	60	20
Kina	6	5	7	9	8	16
Finland	0	0	0	0	0	12
Italia	42	52	28	45	31	12
Tyskland	75	115	24	12	23	12
Uruguay	4	3	1	0	0	11
Sveits	20	30	17	9	10	9
Indonesia	4	5	9	4	9	5
Færøyene	5	4	3	6	6	4
USA	11	16	51	47	6	4
Sør-Korea	0	2	6	3	6	3
Cuba	0	0	0	1	0	2
Island	0	1	2	2	2	2
Kroatia	0	0	0	0	0	2
Malaysia	2	2	1	2	2	2
Polen	361	51	227	79	85	2
Taiwan	2	2	2	2	2	2
Belgia	11	1	1	0	0	1
De britiske Jomfruøyene	0	0	0	0	0	1
Gambia	0	0	0	0	1	1
Ungarn	1	0	1	1	0	1
Østerrike	0	0	0	0	0	1
Angola	0	0	132	27	0	0
Armenia	243	0	0	0	0	0
Aserbajdsjan	0	0	0	0	1	0
Ekvatorial-Guinea	0	0	0	0	26	0
De forente arabiske emirater	0	1	3	0	0	0
Georgia	0	27	0	0	0	0
Guatemala	10	1	1	0	0	0
Hellas	0	0	0	1	23	0
Honduras	0	1	1	1	0	0
Malta	0	0	0	2	0	0
Nord-Makedonia	379	17	0	0	0	0
Oman	155	0	0	0	0	0
Thailand	27	0	0	1	1	0
Togo	0	0	0	2	0	0
Tsjekkia	0	1	45	0	0	0
Vietnam	0	0	0	27	25	0
Totalt for perioden	**8 613**	**7 291**	**7 177**	**7 476**	**10 331**	**13 772**

Null (0) i feltene skyldes ikke nødvendigvis at det ikke er handel i den perioden, men kan også bety at verdien er mindre enn en halv av brukte enhet (tonn).
Kilde: SSB.

Figur 7.3.a. Utvikling SACU-import av storfe

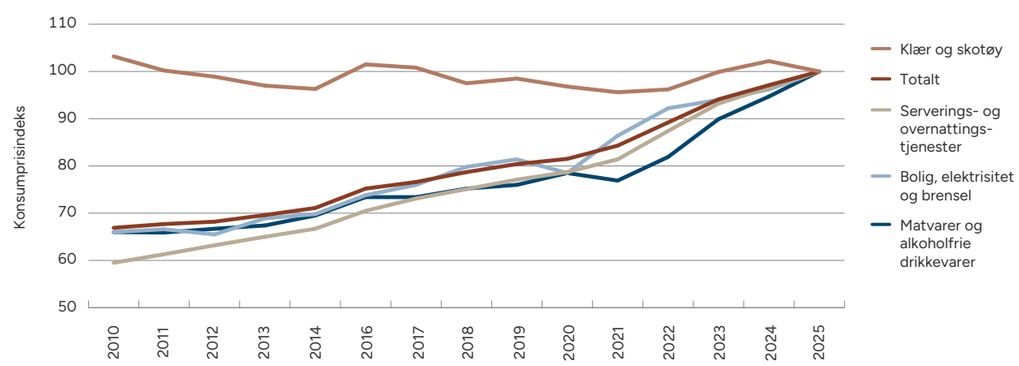

SACU - Southern African Customs Union.
Kilde: SSB.

Kapittel 7.4. Konsumprisindeks

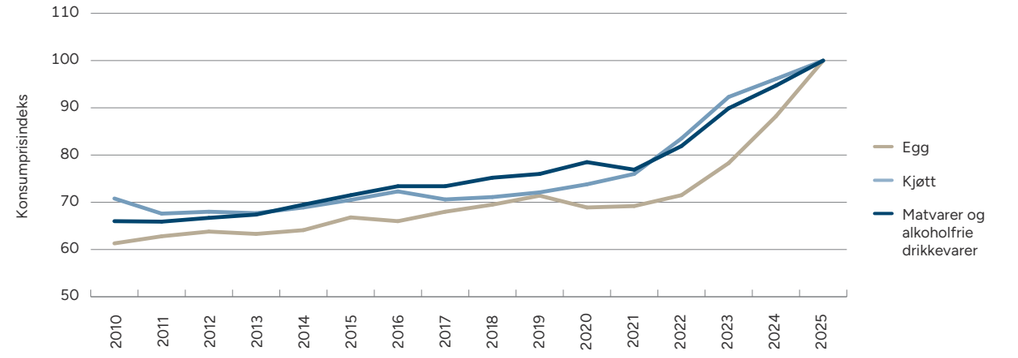
Konsumprisindeksen (KPI) er et mål for prisnivået på produkter vi bruker i hverdagen. I perioden 2015 til 2025 har KPI steget 37,7 prosent (figur 7.4.a.). I samme periode har konsumgruppen «Matvarer og alkoholfrie drikkevarer» steget med 39,9 prosent, mens «Kjøtt» og «Egg» har blitt henholdsvis 41,8 og 49,7 prosent dyrere (figur 7.4.b.).

Figur 7.4.a. Konsumprisindeks (2025=100), etter konsumgruppe og totalt

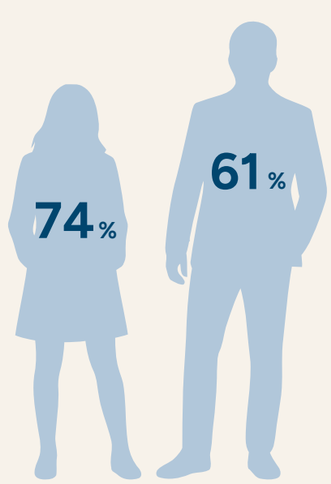

Kilde: SSB.

Figur 7.4.b. Konsumprisindeks (2025=100) etter konsumgruppe og undergruppenivå 1, kjøtt og egg

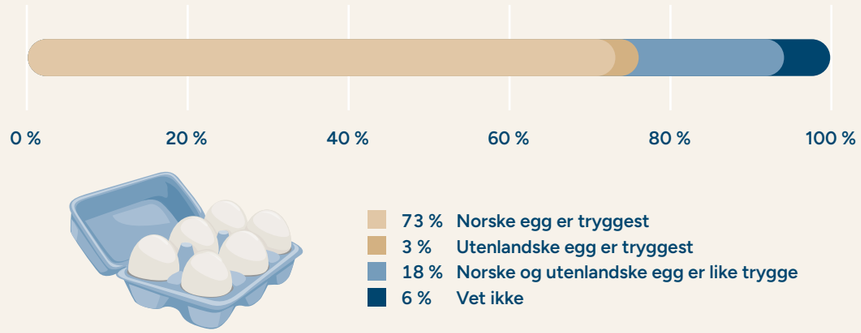

Kilde: SSB.

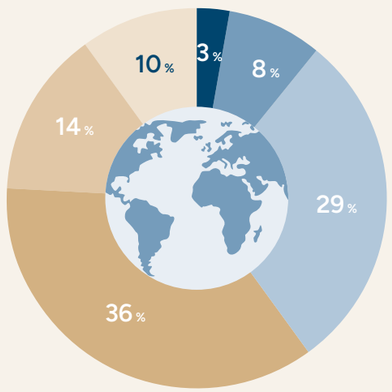
Matsikkerhet og selvforsyning blir viktigere i framtida!

Er norske eller utenlandske egg tryggest å spise?

- 73 % Norske egg er tryggest
- 3 % Utenlandske egg er tryggest
- 18 % Norske og utenlandske egg er like trygge
- 6 % Vet ikke

I hvilken grad har du tillit til at den norske kjøttbransjen har en bærekraftig produksjon og produserer bærekraftige produkter?

- I svært liten grad
- I ganske liten grad
- I verken stor eller liten grad
- I ganske stor grad
- I svært stor grad
- Vet ikke

08 HOLDNINGS- OG TILLITSUNDERSØKELSE

Hensynet til matsikkerhet og selvforsyning står sterkt

Årets holdnings- og tillitsundersøkelse tyder på en noe økt tillit til norsk fjørfebransje og norsk fjørfekjøtt. Det ser også ut til at flere kvinner er opptatt av å øke produksjonen av kjøtt og egg med tanke på matsikkerhet og selvforsyning.

Også i år bekreftes inntrykket av at tilliten til både bransje og produkter er høy og stabil i Animalias undersøkelse. Det er likevel noen tegn som er verdt å merke seg.

Flere kvinner i alderen 25–50 år rapporterer at de har økt tillit til norsk fjørfebransje og norske fjørfeprodukter. Men tilliten til norske egg følger ikke denne tendensen.

Når det gjelder hvor trygge norske kjøtt- og fjørfeprodukter er å spise sammenlignet med utenlandske produkter, skiller det noe mellom kjøttprodukter og fjørfeprodukter. For kjøttprodukter har andelen som svarer at norske kjøttprodukter er tryggest økt jevnt og er i årets undersøkelse på 67 prosent. 23 prosent mener norske og utenlandske kjøttprodukter er like trygge. 72 prosent svarer at norske kylling- og kalkunprodukter er tryggest, mens 18 prosent svarer at norske og utenlandske produkter er like trygge å spise.

I årets undersøkelse har vi spurt om grad av tillit til at norske bønder bidrar til å redusere klimagassutslipp. Dette spørsmålet har blant annet diskusjonen rundt bruk av metanreduserende fôrråvarer som bakteppe. Hele 32 prosent svarer «i verken stor eller liten grad», mens tolv prosent svarer «vet ikke». Samtidig svarer 41 prosent at bøndene bidrar i svært eller ganske stor grad.

Matsikkerhet, selvforsyning og beredskap ser ut til å stå enda sterkere i folks bevissthet i årets undersøkelse. Selv om sju prosent svarer at det er lite viktig eller ikke viktig, mener over 80 prosent at det er noe eller svært viktig. Flere svarer også at disse utfordringene blir viktigere i framtida. Hele 60 prosent svarer i år at norsk kjøtt- og eggproduksjon bør øke med tanke på selvforsyning og beredskap.

Fakta om undersøkelsen

Den nyeste holdnings- og tillitsundersøkelsen ble gjennomført i et utvalg på 1 000 personer i et webpanel i perioden 11. juni-18. juni 2026.

Animalia har siden 2006 gjennomført en årlig undersøkelse for å måle generell forbrukertillit til norsk kjøtt- og eggbransje og norske kjøtt- og eggprodukter. Den nettbaserte undersøkelsen gjennomføres i et nasjonalt representativt utvalg på 1 000 personer basert på alder (18-80 år), kjønn og landsdel.

Fjørfeprodukter og egg har vært inkludert fra 2008. Fra 2018 ble tre nye spørsmål innlemmet i undersøkelsen; ett om opplevelse av endring i tillit, ett om bærekraft og ett om dyrevelferd. I 2020 ble undersøkelsen utvidet med tre spørsmål knyttet til selvforsyning. Årets undersøkelse inneholder også et spørsmål som konkret handler om norske bønders bidrag til å redusere klimagassutslipp.

De fleste figurene i dette kapittelet viser resultater fra siste seks år. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

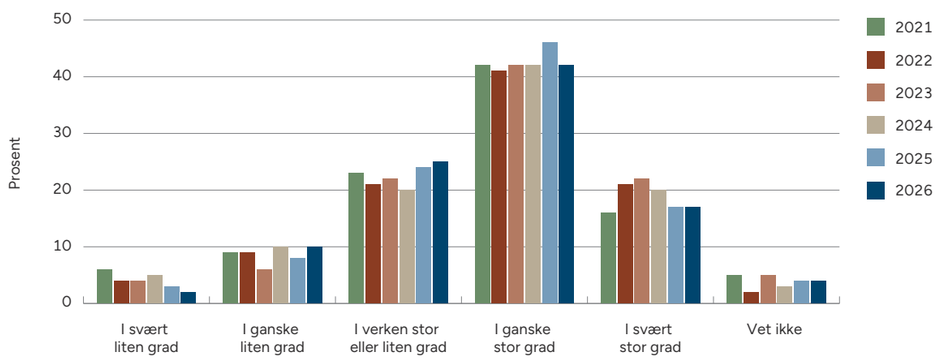
Kapittel 8.1. Tillit til kjøtt- og fjørfebransje og produkter

TILLIT TIL KJØTTBRANSJE OG -PRODUKTER
Tilliten til norsk kjøttbransje og norske kjøttprodukter har over mange år vært stabil og relativt høy. Det gjelder også for norsk fjørfebransje, kylling- og kalkunprodukter og egg.

Årets resultater viser ingen store endringer.

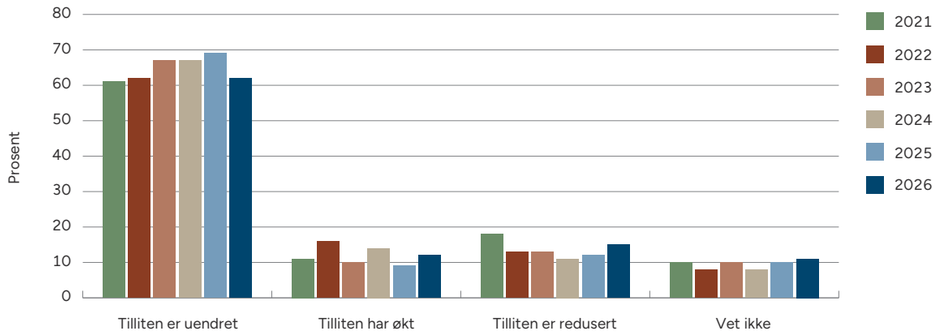
På spørsmål om respondentene selv opplever at de har endret tillit til norsk kjøttbransje, svarer noen flere i årets undersøkelse at de har redusert tillit til bransjen det siste året. Andelen som svarer at tilliten er uendret gikk ned fra 69 prosent i 2025 til 62 prosent i årets undersøkelse.

Figur 8.1.a. I hvilken grad har du tillit til den norske kjøttbransjen?

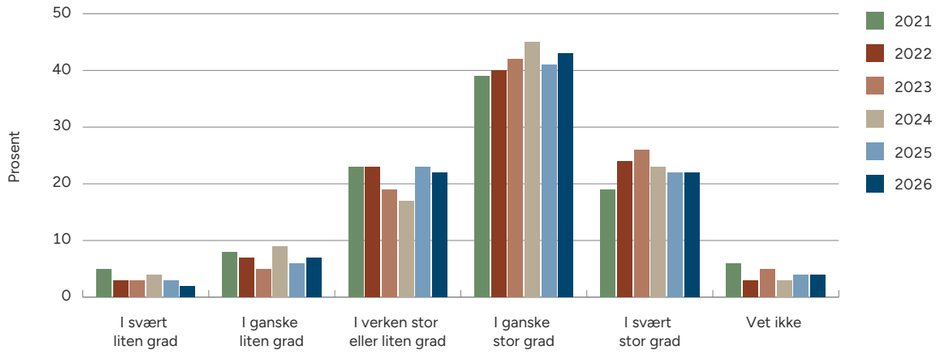
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 8.1.b. Har din tillit til den norske kjøttbransjen endret seg det siste året?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

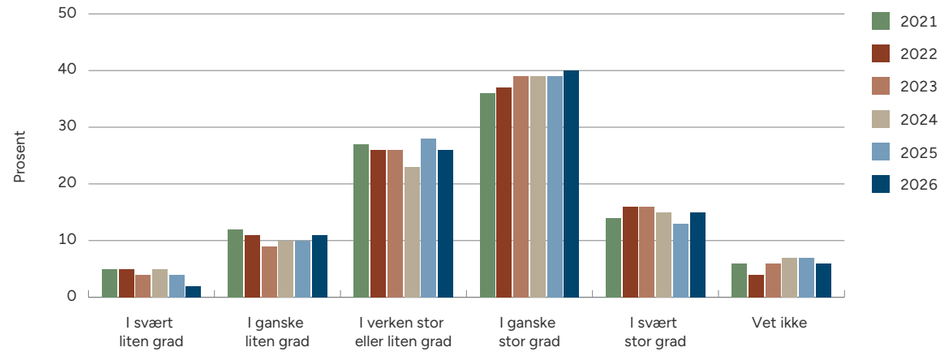
Figur 8.1.c. I hvilken grad har du tillit til norske kjøttprodukter?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

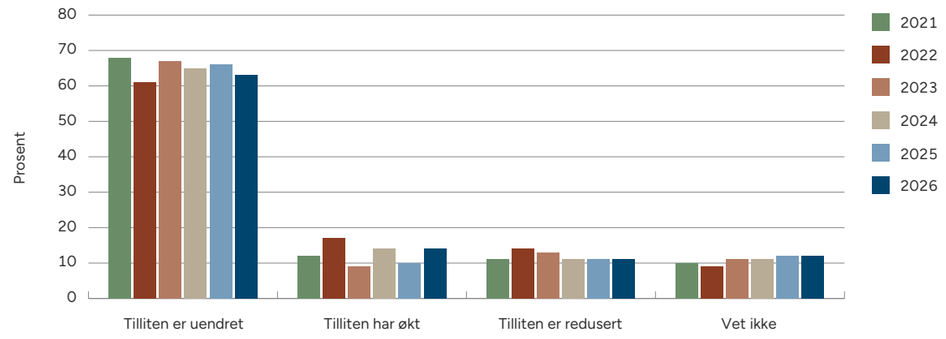
TILLIT TIL FJØRFEBRANSJE OG -PRODUKTER
Sammenliknet med fjorårets undersøkelse, kan det se ut til å være en positiv tendens for tillit til fjørfebransjen og fjørfeproduktene, men med unntak av egg. 55 prosent har i ganske eller svært stor grad tillit til fjørfebransjen i år mot 51 prosent i 2025. 60 prosent har i ganske eller svært stor grad tillit til kylling- og kalkunprodukter i årets undersøkelse mot 58 prosent i 2025. Andelen nøytrale svar er fortsatt høy.

Figur 8.1.d. I hvilken grad har du tillit til den norske fjørfebransjen?

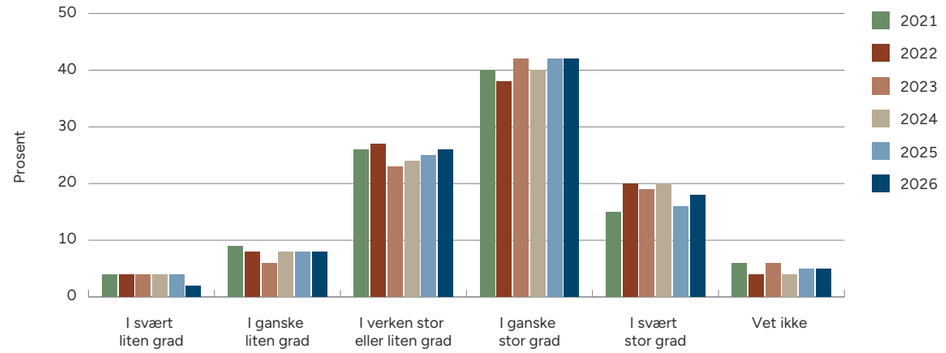
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 8.1.e. Har din tillit til den norske fjørfebransjen endret seg det siste året?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 8.1.f. I hvilken grad har du tillit til norske kylling- og kalkunprodukter?

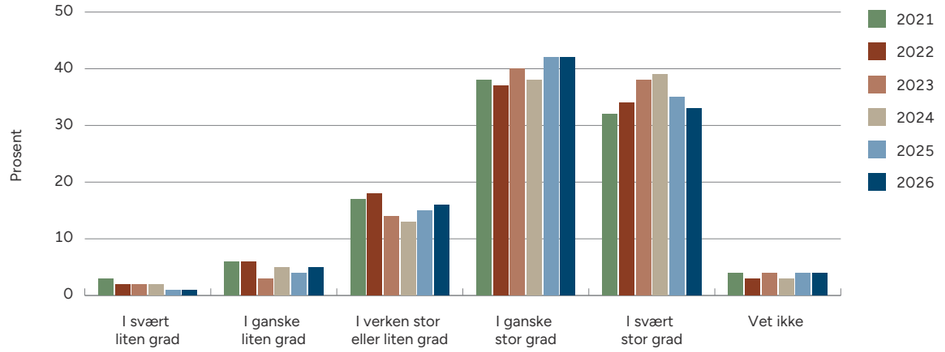

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

TILLIT TIL NORSKE EGG

Selv om resultatene totalt sett fortsatt er stabile, er tilliten til norske egg på et litt lavere nivå i årets undersøkelse enn den har vært de foregående tre årene. Mens 78 prosent svarte ganske eller svært stor grad av tillit i 2023, 2024 og 2025, sank andelen til 74 prosent i årets undersøkelse.

Figur 8.1.g. I hvilken grad har du tillit til norske egg?

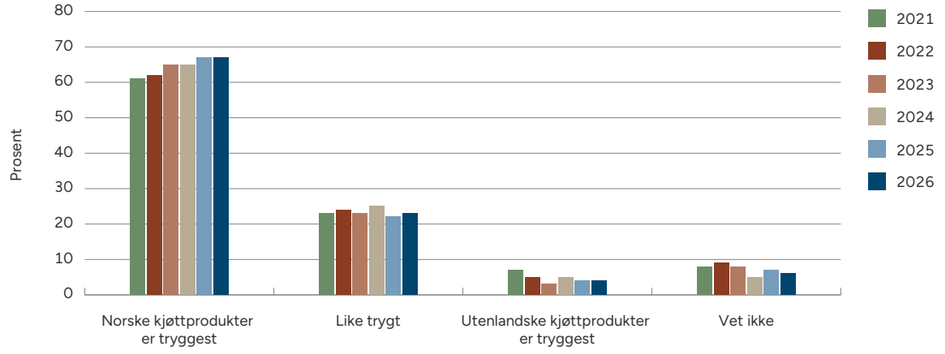
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Kapittel 8.2. Er norske eller utenlandske produkter tryggest?

Tilliten til at norske kjøtt- og eggprodukter er tryggere enn utenlandske er fortsatt høy. Årets resultater viser stabile andeler som mener norske produkter er tryggere enn utenlandske.

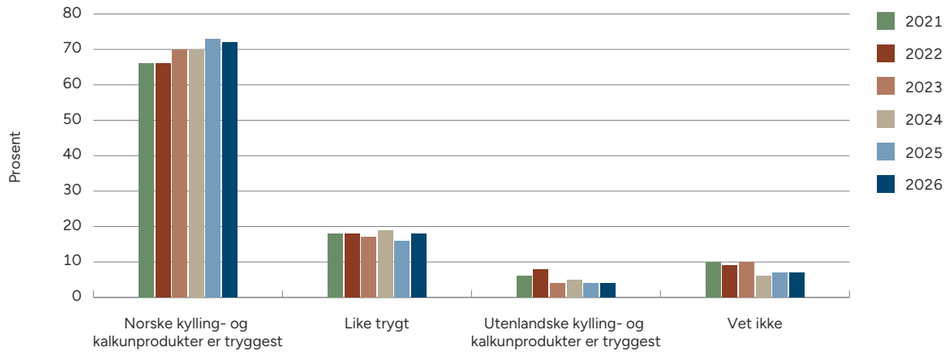
67 prosent mener at norske kjøttprodukter er tryggest, 72 prosent mener at norske kylling- og kalkunprodukter er tryggest, mens 73 prosent mener at norske egg er tryggere enn utenlandske mot 76 prosent i fjorårets undersøkelse. I år svarer noen flere at norske og utenlandske produkter er like trygge.

Figur 8.2.a. Hva mener du er tryggest å spise, norske eller utenlandske kjøttprodukter?

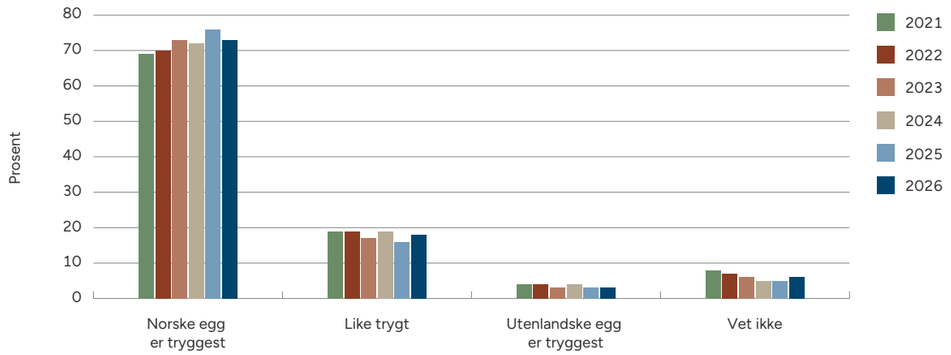
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 8.2.b. Hva mener du er tryggest å spise, norske eller utenlandske kylling- og kalkunprodukter?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Figur 8.2.c. Hva mener du er tryggest å spise, norske eller utenlandske egg?

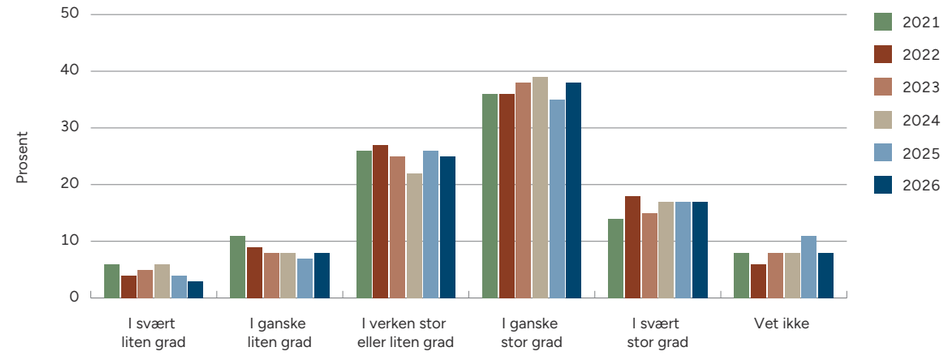
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

Kapittel 8.3. Tillit knyttet til dyrevelferd, bærekraft og klimamål

TILLIT KNYTTET TIL DYREVELFERD

Når det gjelder tillit til at den norske kjøttbransjen har en produksjon i tråd med etiske og moralske prinsipper for dyrevelferd, svarer 54 prosent i år at de har ganske eller svært stor grad av tillit, mot 52 prosent i 2025. Tolv prosent svarer at de i liten grad har tillit. 25 prosent svarer i år at de har verken stor eller liten grad av tillit, mens åtte prosent svarer «vet ikke».

Figur 8.3.a. I hvilken grad har du tillit til at den norske kjøttbransjen har en produksjon som er i tråd med etiske og moralske prinsipper som er viktig for deg når det gjelder dyrevelferd?

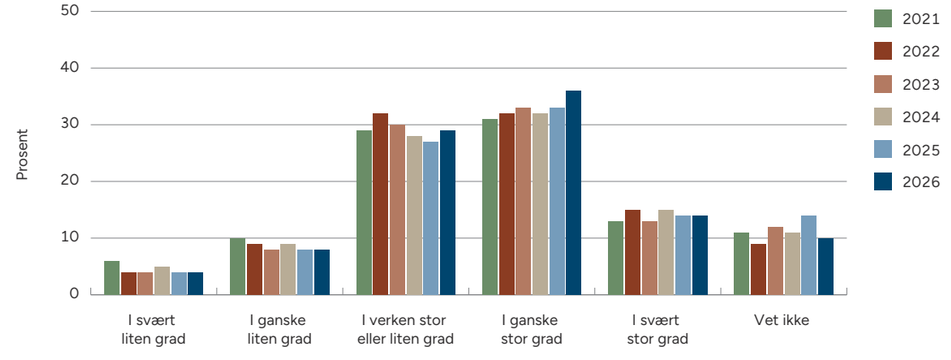
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

TILLIT KNYTTET TIL BÆREKRAFT

50 prosent svarer i årets undersøkelse at de i ganske eller svært stor grad har tillit til at den norske kjøttbransjen har en bærekraftig produksjon og produserer bærekraftige produkter. Tolv prosent svarer at de i liten grad har tillit.

Rundt ti prosent har hvert år svart «vet ikke» på dette spørsmålet. I år svarer 29 prosent at bransjen i verken stor eller liten grad har en bærekraftig produksjon og produserer bærekraftige produkter.

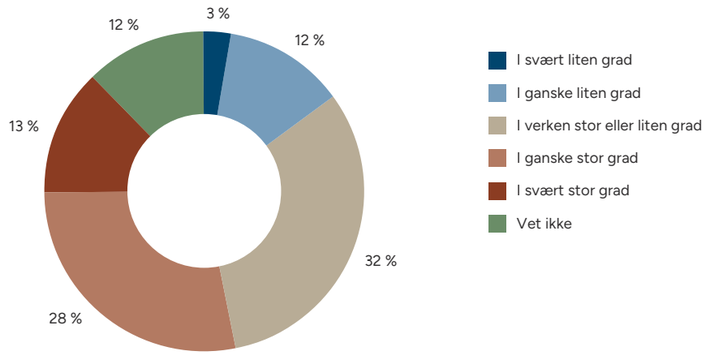
Figur 8.3.b. I hvilken grad har du tillit til at den norske kjøttbransjen har en bærekraftig produksjon og produserer bærekraftige produkter?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

BIDRAR NORSKE BØNDER TIL Å REDUSERE KLIMAGASSUTSLIPP?
Spørsmålet om bidrag til klimamålene er blitt mer spesifikt formulert i årets undersøkelse ved at vi nå spør konkret om tillit til at bøndene bidrar til å redusere klimagassutslipp. 41 prosent svarer at de har ganske eller svært stor grad av tillit til at norske bønder bidrar. 32 prosent svarer nøytralt, dvs. «i verken stor eller liten grad». Andelen som svarer at de har ganske eller svært liten grad av tillit til at bøndene bidrar er 15 prosent. En andel på tolv prosent svarer «vet ikke» på dette spørsmålet.

Figur 8.3.c. I hvilken grad har du tillit til at norske bønder bidrar til å redusere klimagassutslipp?

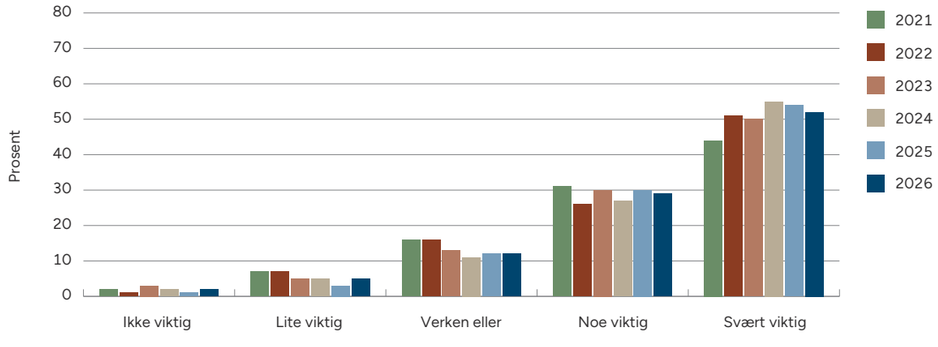
Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

De fleste figurene i dette kapittelet viser resultater fra siste seks år. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kapittel 8.4. Hvor viktig er selvforsyning?

Selvforsyning og beredskap er fortsatt svært aktuelle tema i offentligheten. 81 prosent av respondentene i årets undersøkelse svarer at selvforsyning er svært viktig eller noe viktig, mot 84 prosent i 2025. Sju prosent svarer i år at det er lite eller ikke viktig. For dette spørsmålet er det små forskjeller fra år til år.

Figur 8.4.a. Hvor viktig er det for deg at vi er mest mulig selvforsynte med mat i Norge?

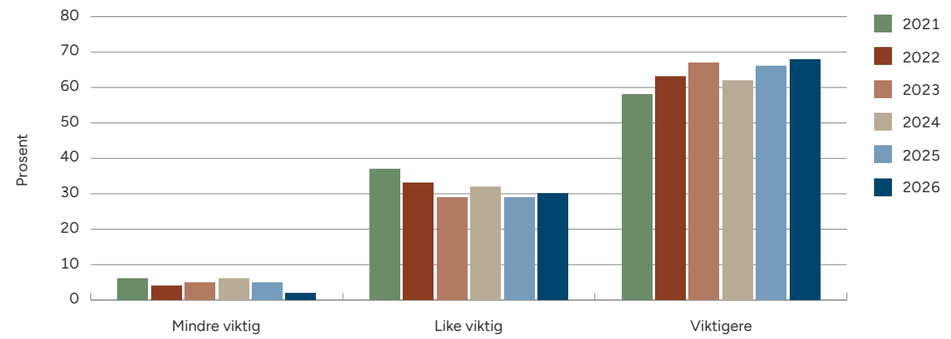

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

VURDERES SELVFORSYNING OG MATSIKKERHET SOM VIKTIGERE I FRAMTIDA?
I årets undersøkelse svarer 68 prosent at matsikkerhet kommer til å bli enda viktigere i framtida, mens 30 prosent svarer at det blir like viktig som nå.

Andelen som mener dette blir viktigere i framtida har ikke tidligere vært så høy som årets andel på 68 prosent. Kun to prosent svarer at dette blir mindre viktig, noe som er den laveste andelen med dette svaret siden spørsmålet ble tatt inn i undersøkelsen.

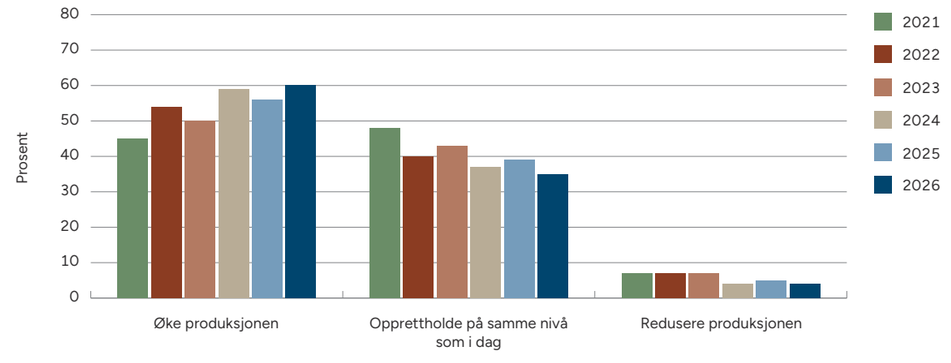
Figur 8.4.b. Mener du at matsikkerhet/selvforsyning vil bli mindre viktig, like viktig som i dag eller viktigere i framtida?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

BØR NORGE ØKE, OPPRETTHOLDE ELLER REDUSERE KJØTT- OG EGGPRODUKSJONEN?
I år svarer 60 prosent at den norske kjøtt- og eggproduksjonen bør øke med tanke på matsikkerhet, selvforsyning og beredskap. Dette er den høyeste andelen for dette svaret siden spørsmålet kom inn i undersøkelsen i 2020. 35 prosent svarer at produksjonen bør være på dagens nivå. Fire prosent svarer at produksjonen bør reduseres.

Figur 8.4.c. Mener du at Norge bør øke, redusere eller opprettholde kjøtt- og eggproduksjonen med tanke på matsikkerhet, selvforsyning og beredskap?

Kilde: Sentio Research Norge på oppdrag for Animalia.

RESULTATER FRA ULIKE ALDERSGRUPPER OG GEOGRAFISK BAKGRUNN
Som i fjor, viser årets undersøkelse at en relativt høy andel, særlig blant de yngste (18–24 år), svarer «vet ikke» på spørsmålene. Samtidig viser årets resultater at en noe høyere andel kvinner uttrykker økt tillit til særlig fjørfebransjen. Økningen ser ut til å være tydeligst i Oslo-regionen.

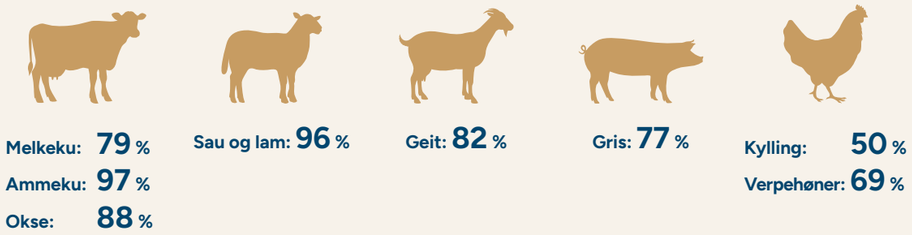
Alder har over tid vært den faktoren som skiller mest i undersøkelsen når det gjelder tillit til både bransje og produkter. Yngre har generelt uttrykt noe lavere tillit enn eldre. I årets undersøkelse har en noe høyere andel i alderssegmentet 25-50 år svart at de har økt tillit til både kjøttbransjen og fjørfebransjen.

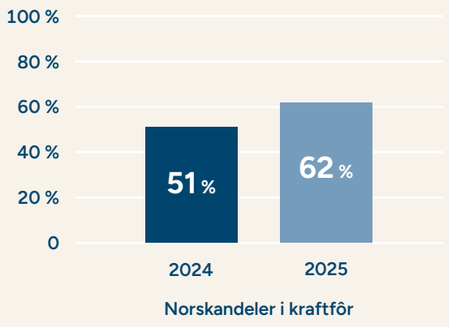
Når det gjelder matsikkerhet og selvforsyning, har flere kvinner i årets undersøkelse svart at de mener matsikkerhet og selvforsyning blir viktigere i framtida og at norsk kjøtt- og eggproduksjon bør øke med tanke på matsikkerhet og beredskap. De eldste har tidligere vært klart mest opptatt av disse temaene, men i årets undersøkelse ser det ut til at flere av respondentene mellom 25 og 50 år har vurdert hensynet til matsikkerhet og beredskap som viktigere. Det ser også ut til at respondentene fra Oslo og Østlandet i noe større grad enn tidligere svarer at matsikkerhet og selvforsyning blir viktigere i framtida.

Kornkvaliteten avgjør norskandeler i fôret

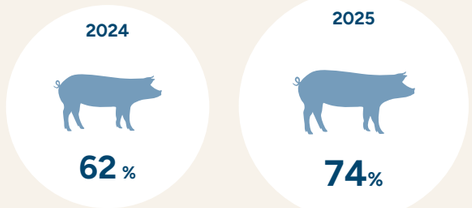
Andelen norske råvarer i kraftfôret var 62 prosent i 2025, en økning på drøye ti prosentpoeng fra 2024. Dette er den høyeste norskandelen siden 2012.

Hvor mye norsk fôr spiser de ulike dyreslagene?

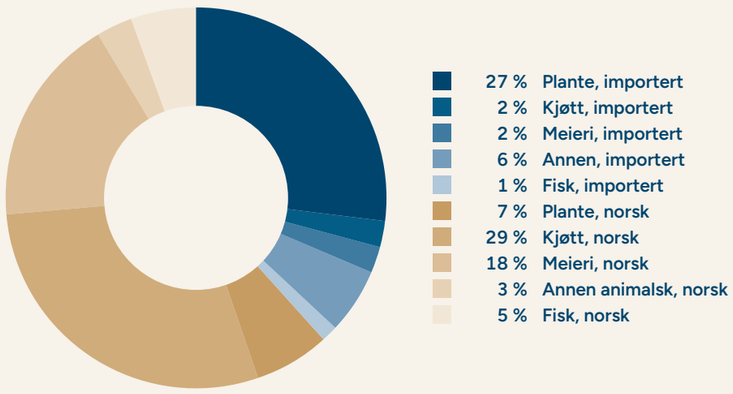

Norskandeler i kraftfôr

Norskandeler i kraftfôr til gris

Forsyningsgrad av proteiner til humant konsum

Det jobbes mye for å øke andelen av norske og bærekraftige råvarer til husdyrfôr. Det er et svært viktig arbeid. Likevel er det den norske kornhøsten som er mest avgjørende for hvor mye norsk råvare som inngår i kraftfôret til husdyra våre. Av totalt ca. 2 000 000 tonn råvarer, utgjorde norsk korn og kli 56 prosent i 2025. Til sammenlikning var norskandelen 48 prosent i 2019, etter tørkesommeren i 2018. Da var andelen norsk korn og kli nede i 43 prosent.

Selv om en god kornhøst er avgjørende for høy norskandel i kraftfôret, jobbes det mye for å oppfylle målsettingen i samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr.

Samfunnsoppdraget skal både bidra til økt nasjonal produksjon av fôr og sikre at alt fôr til husdyr og oppdrettsfisk kommer fra bærekraftige kilder innen 2034. Målet er videre å øke norskandelen i fôr til husdyr fra et snitt på 55 til 70 prosent, og for oppdrettsfisk fra åtte til 25 prosent, innen 2034. Dette vil innebære en stor økning i produksjonen av bærekraftige fôrråvarer i Norge.

Kapittel 9.1. Bruk av jordbruksareal

Det har vært en reduksjon i norsk jordbruksareal på drøyt 487 000 dekar, eller 4,7 prosent, siden 2005. Av det totale arealet i drift, ble 66,4 prosent brukt til grasproduksjon i 2025. Dette er det samme som i 2024. Areal brukt til dyrking av korn var omtrent det samme som året før og utgjorde i 2025 28,5 prosent. Arealer som brukes til dyrking av oljevekster og ulike belgvekster varierer relativt mye mellom år. I 2025 utgjorde dette én prosent av totalt areal i drift (foreløpige tall). Det skilles ikke mellom belg- og oljevekster til fôr eller mat.

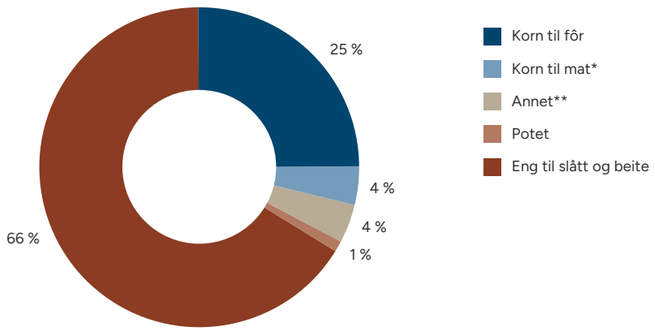
De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Tabell 9.1.1. Jordbruksareal fordelt etter vekst, 1 000 dekar

	2021	2022	2023	2024	2025*	Prosent endring siste år
Korn til mat og fôr	2 835	2 809	2 840	2 802	2 815	0,5
Erter, bønner og andre belgvekster til modning	32	60	65	74	77	4,1
Oljevekster	24	30	19	18	27	50,0
Potet	116	119	115	119	123	3,5
Grønnsaker samt erter og bønner til konservesindustri	83	84	81	91	92	1,1
Frukt og bær	41	38	38	38	37	-2,4
Eng til slått og beite	6 550	6 545	6 541	6 543	6 549	0,1
Totalt jordbruksareal i drift	9 845	9 846	9 844	9 841	9 867	0,3

* Foreløpige tall.
Enkelte arealkategorier (bl.a. såfrø, korn til krossing, hagevekster) er ikke med i tabellen.
Kilde: SSB.

Figur 9.1.a. Jordbruksareal fordelt etter vekst i 2025, prosent

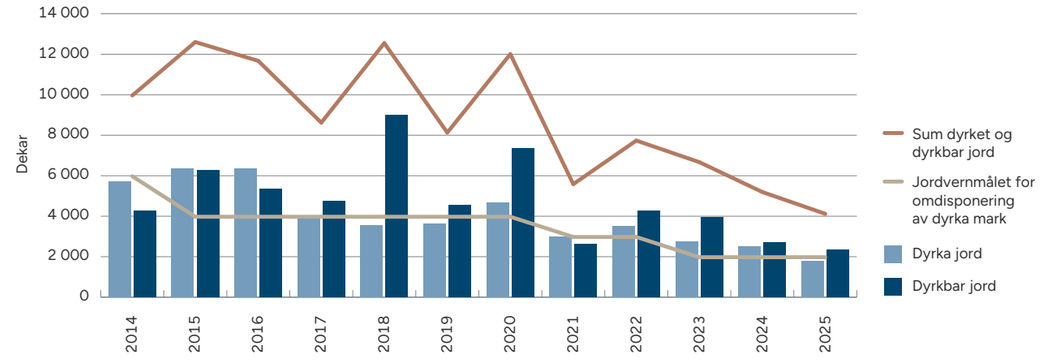
Foreløpige tall.
* Beregninger gjort med utgangspunkt i Felleskjøpets prognose per mars 2026.
** Blant annet grønnsaker, erter og andre belgvekster, oljevekster, frukt og bær.
Kilde: SSB.

I Norge er det et politisk mål å sikre matjorda som ressurs for framtidige generasjoner. Omdisponering, det vil si å ta i bruk dyrket og dyrkbar jord til andre formål enn til jordbruksproduksjon, er derfor regulert ved lov. Jordloven gir forbud mot å bruke dyrket jord til andre formål enn jordbruksproduksjon, og dyrkbar jord må ikke disponeres slik at jorda i framtida ikke er egnet til jordbruksproduksjon. Kommunenes vedtatte reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven angir arealbruken i den enkelte kommune og hvor mye dyrket og dyrkbar jord som omdisponeres til andre samfunnsformål.

Jordvernmålet ble strammet inn i 2015, 2021 og 2023, og er nå på 2 000 dekar innen 2030. Omdisponering av dyrka jord i 2025 lå innenfor dette.

Samlet omdisponering av dyrket og dyrkbar jord i 2025 var 4 143 dekar, det vil si omtrent 20 prosent lavere enn i 2024.

Figur 9.1.b. Omdisponert areal fordelt på dyrka og dyrkbar jord i dekar, sum jordloven og plan- og bygningsloven, 2014-2025

Omdisponert areal er areal som gjennom vedtak er omdisponert til annet formål enn landbruk, f.eks. bolig, forretning, logistikk eller samferdsel. Areal som er omdisponert til skogplanting eller regulert til landbruksformål er ikke medregnet.
Kilde: Landbruksdirektoratet, KOSTRA landbruk.

Kapittel 9.2. Beitebruk

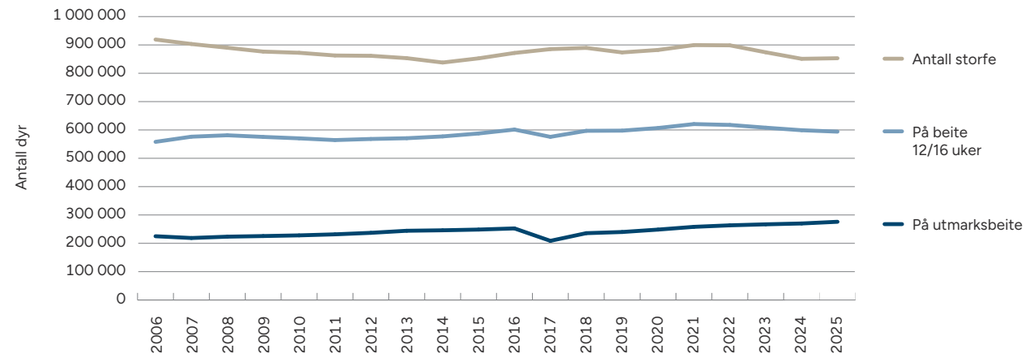
Tiltak som stimulerer til beitebruk inngår i miljøvirkemidlene i jordbruket.

Regelverket om hold av småfe og storfe setter krav til beiting. Storfe i løsdrift skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum åtte uker i løpet av sommerhalvåret. Både storfe og småfe skal sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året.

Fra 1.1.2024 trådte nye beitekrav til storfe i båsfjøs i kraft.

Figur 9.2.a. viser at antall storfe på utmarksbeite har økt med 23 prosent siden 2006. I samme periode har andelen storfe på beite i 12–16 uker økt fra 61 prosent til 70 prosent. Økningen er en direkte konsekvens av flere ammekyr og færre melkekyr. Fra 2024 til 2025 var det en liten oppgang i antall storfe på utmarksbeite.

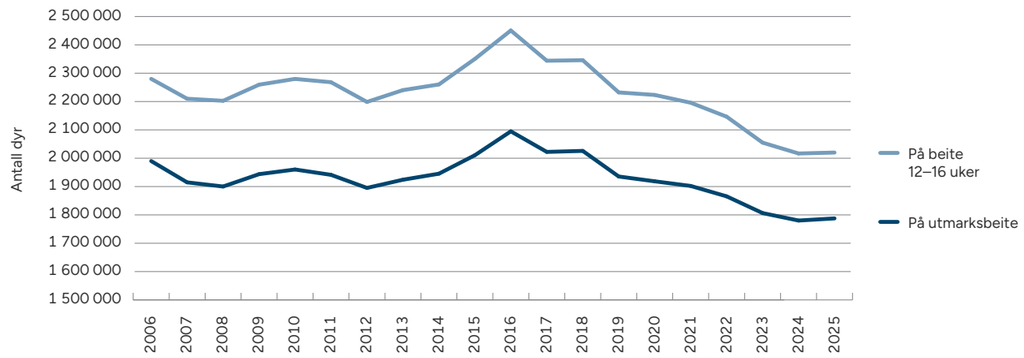
Figur 9.2.a. Storfe på beite og utmarksbeite

Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd per 31.7. fram til 2016, per 1.10. fra 2017.

Figur 9.2.b. viser at fra 2016 har antall sau og lam på beite i 12–16 uker sunket med henholdsvis ca. 18 prosent og på utmarksbeite med ca. 15 prosent. I 2025 var det omtrent like mange dyr på beite som i 2024.

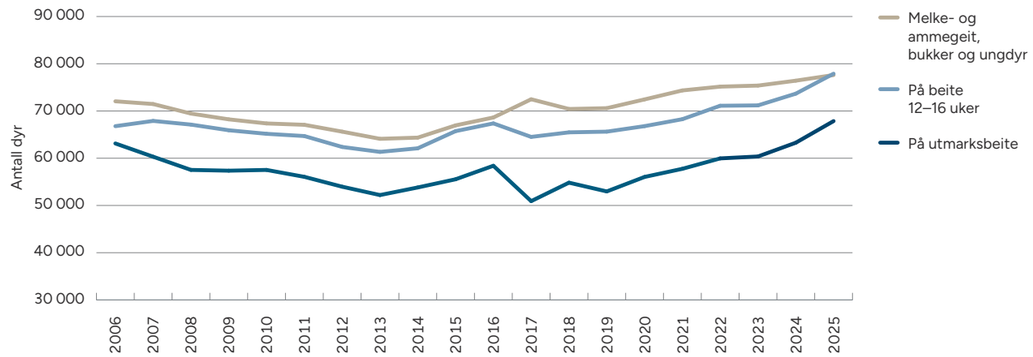
Figur 9.2.b. Sau og lam på beite og utmarksbeite

Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd per 31.7. frem til 2016, per 1.10. fra 2017.

Figur 9.2.c. viser at antall geiter på beite var noe høyere i 2025 enn i 2024.

Figur 9.2.c. Geiter, voksne og kje på beite og utmarksbeite

Kilde: Landbruksdirektoratet, søknader om produksjonstilskudd per 31.7. frem til 2016, per 1.3. fra 2017.

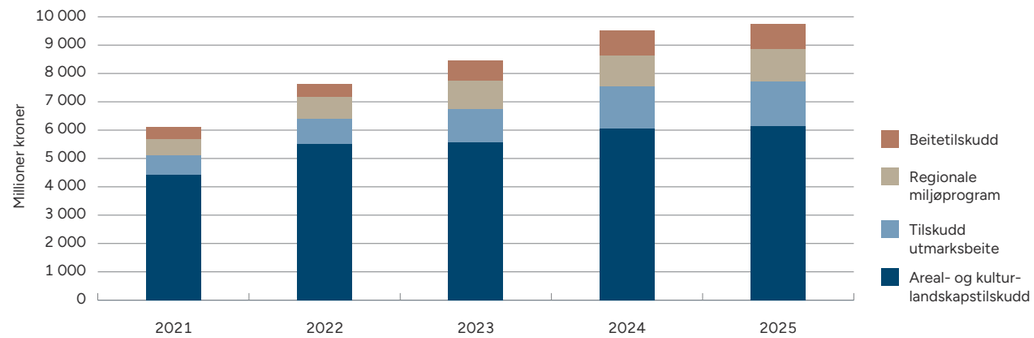
Kapittel 9.3. Tilskudd til miljøformål

Det er stor oppmerksomhet både nasjonalt og globalt om å ivareta biologisk mangfold for å sikre livsgrunnlaget for mennesker og dyr.

Norsk landbruk har mange funksjoner. En av dem er å bidra til å opprettholde kulturlandskap og biologisk mangfold. En del av de økonomiske virkemidlene er direkte innrettet mot å understøtte disse formålene, og denne typen ordninger har blitt viktigere over tid.

Figur 9.3.a. viser bruk av midler til de viktigste tilskuddsordningene som bidrar direkte til miljø, kulturlandskap og biologisk mangfold.

Figur 9.3.a. Utbetalte tilskudd til miljø- og kulturlandskapsordninger

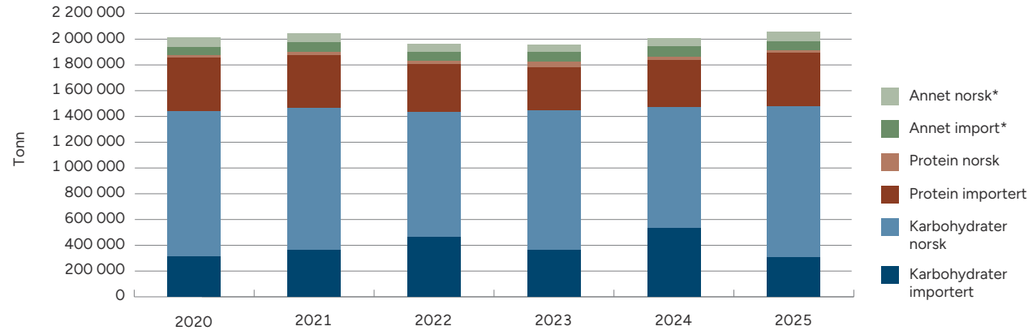
Kilde: Landbruksdirektoratet.

De fleste figurene og tabellene viser en kort tidsserie. Skann QR-koden for lengre tidsserier.

Kapittel 9.4. Fôr til husdyr

KRAFTFÔR
I 2025 ble det brukt totalt 2 055 115 tonn råvarer til kraftfôrproduksjon i Norge, mot 2 004 787 tonn i 2024. Av dette var 1 264 407 tonn (61,5 prosent) norske råvarer. Tilsvarende norskandel i 2023 og 2024 var henholdsvis 60,1 og 51,3 prosent. Karbohydratråvarene utgjorde i 2025 72 prosent, proteinråvarene 21 prosent og fettråvarene to prosent. Resten er vitaminer og mineraler.

Figur 9.4.a. Råvarekategorier brukt i norsk produksjon av kraftfôr til husdyr, tonn

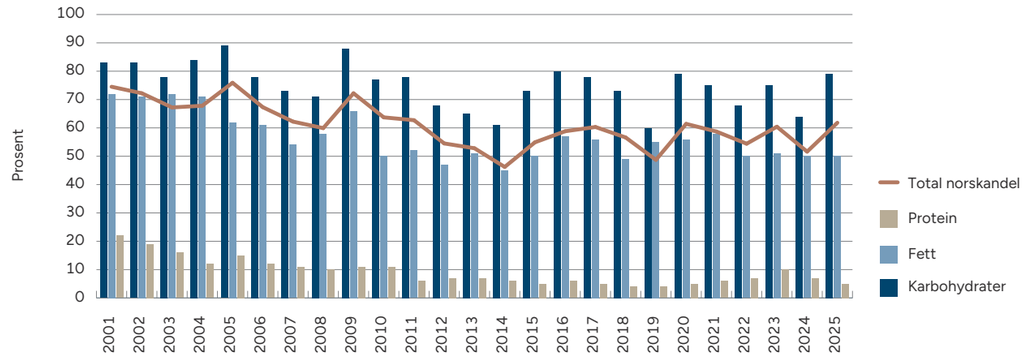

*Fett, vitaminer og mineraler.
Kilde: Landbruksdirektoratet.

For utfyllende informasjon om kraftfôrsammensetninger, se statistikk på animalia.no.

Karbohydratråvarene hadde i 2025 en norskandel på 79 prosent, proteinråvarene hadde en norskandel på fem prosent, mens fettråvarene hadde en norskandel på 50 prosent. Bruk av norske proteinråvarer var ca. 24 prosent lavere i 2025 enn i 2024.

Figur 9.4.b. Andel norske råvarer i kraftfôr

Vitaminer og mineraler: Det har vært ulik praksis for registrering av norsk og importert gjennom tidsperioden. Norskandel oppgis derfor ikke.
Kilde: Landbruksdirektoratet.

NORSKANDELER I FÔRRASJONER

Norskandelen i kraftfôr varierer etter kvalitet og mengde norsk korn tilgjengelig. Ifølge tall fra Landbruksdirektoratet, økte norskandelen i kraftfôrråvarene fra 51 prosent i 2024 til 62 prosent i 2025. Gode vekstsesonger for korn både i 2024 og 2025 førte til lav import av korn til kraftfôr i 2025. Dette medfører naturlig nok en høyere norskandel i totalrasjonen til husdyrene. Mye norsk bygg tilgjengelig har for eksempel økt norskandelen i svinefôret fra 62 til 74 prosent.

Kraftfôrprodusentene har i år oppgitt enda flere detaljer rundt hvor de har brukt de importerte råvarene.

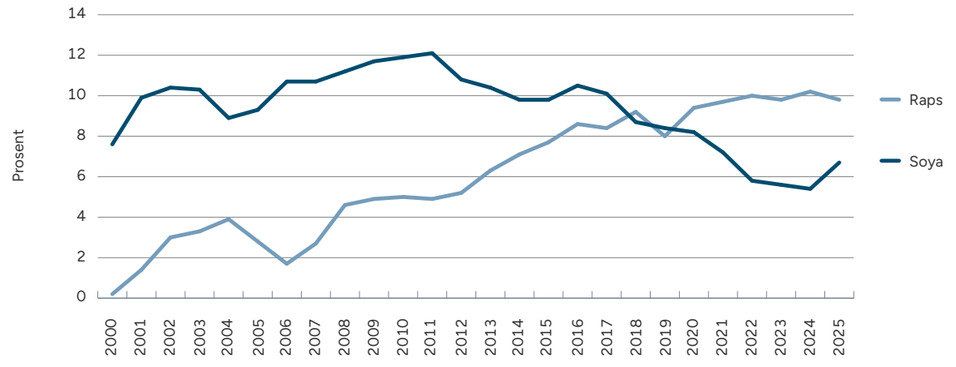
Tabell 9.4.1. Andel grovfôr og kraftfôr i rasjonen til de ulike husdyrene, samt total norskandel i fôret i 2025

	Andel kraftfôr i fôrseddelen til dyret (%)	Andel norske råvarer i kraftfôret (%)	Andel grovfôr i fôrseddelen til dyret (%)	Andel norske råvarer i det totale fôret (grovfôr og kraftfôr, %)
Storfe - melkeproduksjon	45	53	55	79
Storfe - ammekuproduksjon	7	58	93	97
Storfe - okser	44	72	57	88
Sau/lam	10	60	90	96
Geit - melkeproduksjon og ammegeitproduksjon	36	50	64	82
Gris	88	74	2	77
Kylling	100	50	0	50
Verpehøner	100	69	0	69

Forutsetninger for beregningen:
Legger til grunn at ammekyr totalt sett i praksis spiser like deler kraftfôr beregnet til melkeku, okser og ammeku.
Tilsvarende er det for okser lagt til grunn at 85 prosent av volumet er kraftfôrtyper tilpasset ekstensiv produksjon og 15 prosent er kraftfôrtyper tilpasset intensiv produksjon. Det er lagt til grunn at alt grovfôr er norskprodusert.
Det er lagt til grunn at ti prosent av fôret i svineproduksjonen er miljøfôr basert på biprodukter og rester fra næringsmiddelindustrien. Dette er kategorisert som norsk.
Grovfôr brukes i svineproduksjonen både som fôr og rotemateriale. Til voksne svin har dette en fôrverdi som er beregnet å utgjøre to prosent av det totale fôrforbruket i svineproduksjonen.
Kilde: Animalia.

Gjennomsnittlig innhold av soya totalt i kraftfôret har gått kraftig ned siden toppen i 2011. Fra 2024 til 2025 økte det for første gang på mange år og er nå 6,7 prosent, jf. figur 9.4.c. En forklaring på økningen kan være at den høye andelen norsk korn i kraftfôret bidrar til økt bruk av soya siden det er en svært god næringsmessig kombinasjon.

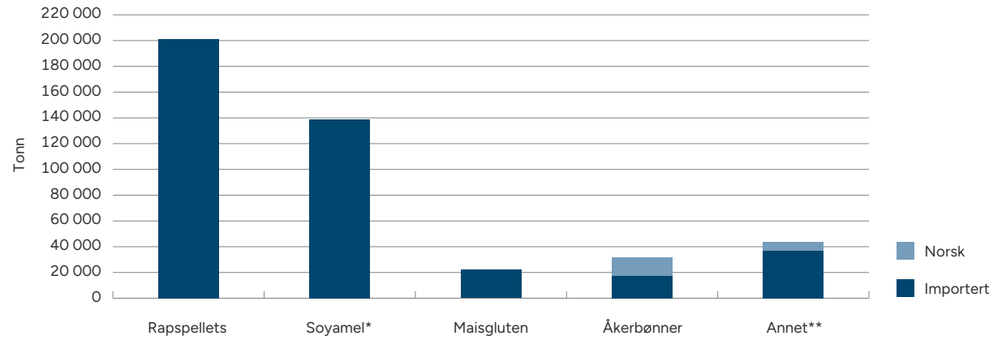
Figur 9.4.c. Andel raps og soya i kraftfôr

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Av total proteinråvare brukt til kraftfôr, utgjorde soya 32 prosent. Bruk av raps har økt over tid og utgjør nå omtrent ti prosent av kraftfôrråvarene. Andel raps av proteinråvarene sank fra 55 prosent i 2024 til 46 prosent i 2025 på grunn av en økning i import av soya samme år. Selv om åkerbønner ikke er en viktig proteinråvare i norsk kraftfôr, har produksjonen økt betydelig fra knappe 6 000 tonn i 2020 til nærmere 15 000 tonn i 2025, men produksjonen svinger fra år til år. Importen av åkerbønner var i 2025 omlag to og en halv gang så stor som importen i 2024.

Figur 9.4.d. Proteinråvarer brukt i norsk produksjon av kraftfôr til husdyr 2025, tonn

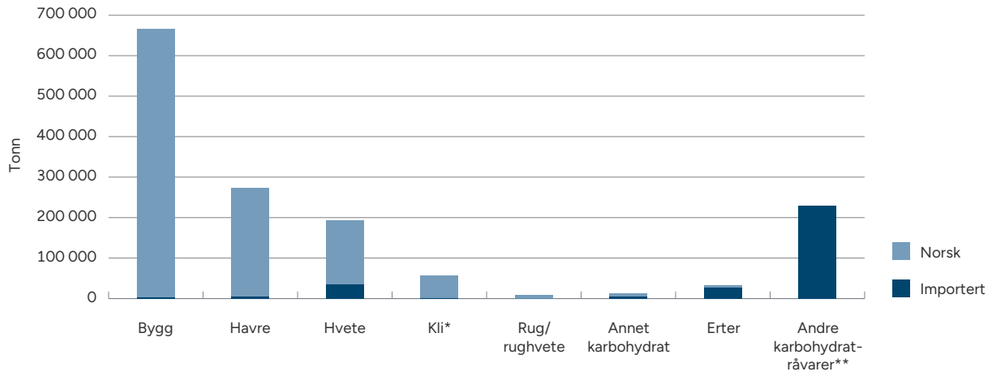

* Av dette er 119 687 tonn norskprosessert.
** Fiskeensilasje, oljefrø, urea, fiskemel, solsikkemel og annet protein.
Kilde: Landbruksdirektoratet.

Bygg og havre er kornsorter som er godt tilpasset det norske klimaet og egner seg godt til mange av jordtypene på våre breddegrader. Den innenlandske produksjonen av hvete skjer i de beste kornområdene. Andelen importert korn varierer fra år til år, avhengig av den norske avlingen. Erter er oppført i statistikken som karbohydratråvare. Årsaken til dette er det høye innholdet av karbohydrater/stivelse som fraksjoneres ut og brukes i fôret.

2024 var et godt kornår. Som følge av det var importen av bygg og havre svært lav. Andelen norsk hvete i kraftfôret var betydelig høyere i 2025 enn i 2024.

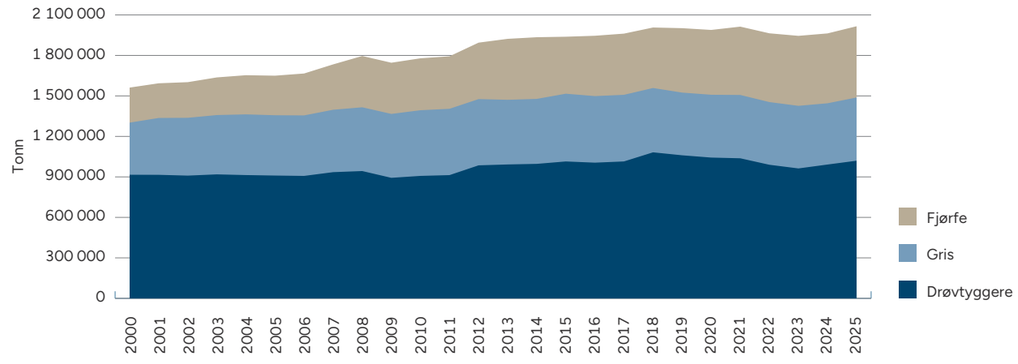
Figur 9.4.e. Karbohydratråvarer brukt i norsk produksjon av kraftfôr til husdyr 2025, tonn

* Kli kategorisert som norsk er både norsk og importert korn.
** Roesnitter, melasse, palmekjerneekspeller, lusernemel, mais og maisgrits.
Kilde: Landbruksdirektoratet.

I 2025 ble det solgt totalt 2 016 088 tonn kraftfôr til norske drøvtyggere, gris og fjørfe. Salget økte for alle produksjonene. Kraftfôr til drøvtyggerne utgjorde omtrent halvparten, mens fjørfe stod for drøyt 26 prosent av det totale volumet.

Figur 9.4.f. Salg av kraftfôr i tonn til fjørfe, gris og drøvtyggere

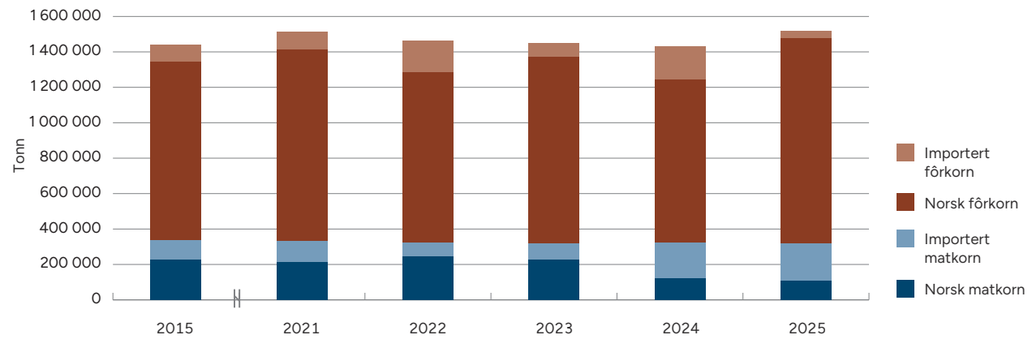

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Korn er den viktigste karbohydratråvaren i kraftfôret. I et normalår er mesteparten av dette norsk, og importandelen dekker opp det volumet eller den kvaliteten som ikke produseres innenlands. Norskandelen i matkornet har over tid vært økende, men med store årsvariasjoner grunnet vekstforhold og variasjoner i innhøstingsforhold. Matkornpartnerskapet er et forpliktende samarbeid mellom alle aktører i verdikjeden og har som mål å øke norsk matkornandel til 90 prosent innen 2030.

I august 2023 opprettet regjeringen beredskapslagring av korn. Innen 2029 skal beredskapslageret tilsvare tre måneders forbruk av mathvete. Lagrene skal bygges opp med 15 000 tonn i året opp til 82 500 tonn.

Figur 9.4.g. Fordeling av norskprodusert og importert matkorn og fôrkorn

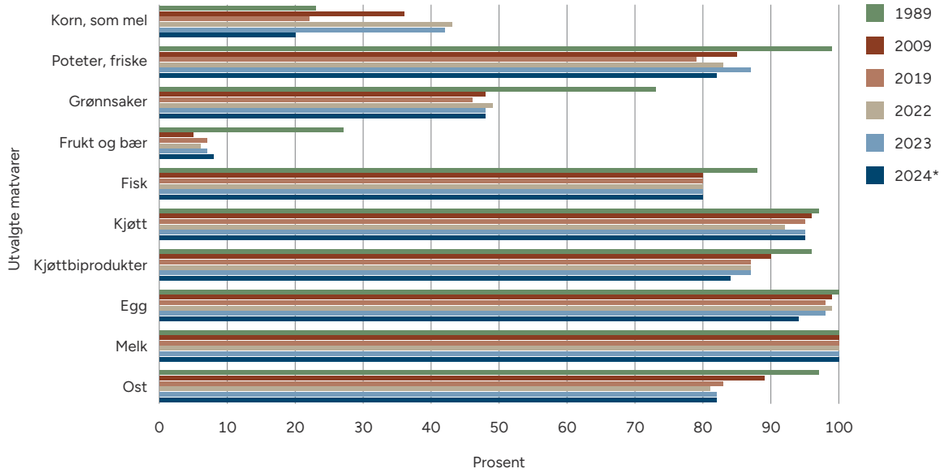

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Kapittel 9.5. Selvforsyningsgrad

Selvforsyningsgraden av animalske matvarer er stabilt høy. Den siste publiserte beregningen viste 95 prosent for kjøtt i 2024.

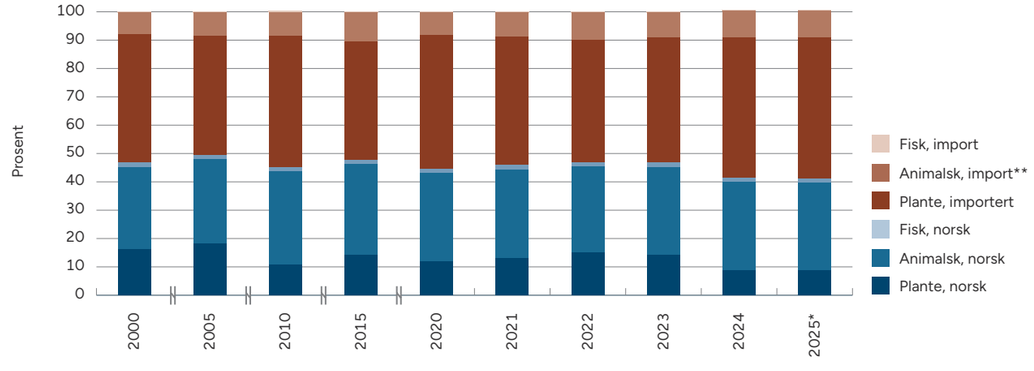
Figur 9.5.a. Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis

* Foreløpige tall.
Kilde: Resultatkontroll for gjennomføring av landbrukspolitikken. Budsjettnemnda for jordbruket, 2026.

Foreløpige tall for 2025 viser at selvforsyningsgraden målt i energi var 41 prosent, det vil si den samme som i 2024 (figur 9.5.b.). Tallet er ikke korrigert for import av kraftfôrråvarer, hverken for husdyr eller fisk.

Figur 9.5.b. Bidrag til forsyningsgrad målt på energinivå

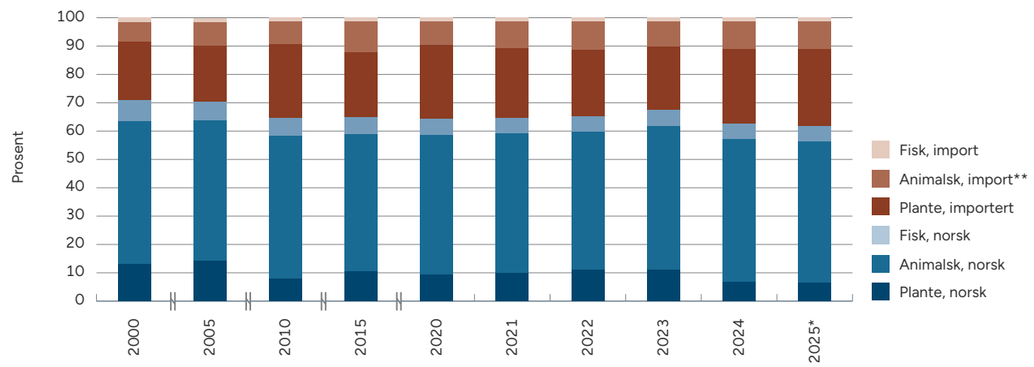

* Foreløpige tall.
**Inkl. grensehandel, nye importvarenummer, egg og annet fett. I grensehandel og andre importvarenummer er også kjøtt, meieriprodukter og planteprodukter inkludert.
Kilde: NIBIO.

Målt på proteinnivå var norskprodusert andel 62 prosent i 2025 (figur 9.5.c.), det vil si en liten reduksjon fra året før. Tallet er ikke korrigert for import av kraftfôrråvarer, hverken for husdyr eller oppdrettsfisk.

Norskprodusert kjøtt står for nærmere halvparten av selvforsyningsgraden for protein og en tredjedel av den totale proteinforsyningen. Meieriprodukter utgjør en knapp tredjedel av selvforsyningsgraden. Tilsvarende bidrag fra egg har vært stabilt på omtrent tre prosent siden 1999.

Figur 9.5.c. Bidrag til forsyningsgrad målt på proteinnivå

* Foreløpige tall.
** Inkl. grensehandel, nye importvarenummer, egg og annet fett. I grensehandel og andre importvarenummer er også kjøtt, meieriprodukter og planteprodukter inkludert.
Kilde: NIBIO.

Kapittel 9.6. Utslipp av klimagasser

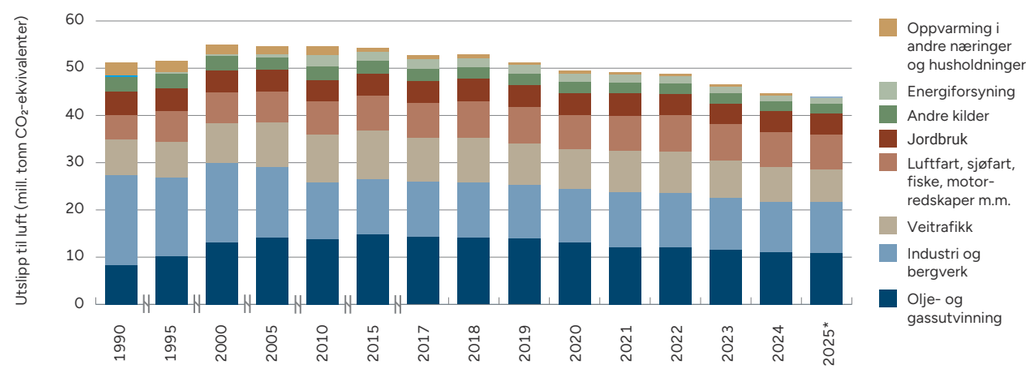
Fra 2024 til 2025 gikk de totale utslippene av klimagasser fra norsk territorium ned fra 45 til 44,1 mill. tonn CO_2-ekvivalenter, en reduksjon på 1,2 prosent (tabell 9.6.1. og figur 9.6.a.). Jordbrukssektoren er den femte største kilden til utslipp her i landet, og utslipp fra denne sektoren utgjør ca. ti prosent av de totale norske utslippene. Utslippene fra jordbruket har gått noe opp fra 2024.

Tabell 9.6.1. Utslipp av klimagasser, mill. tonn CO_2-ekvivalenter

	2025		Endring i prosent	
	CO_2-ekv.	Prosent	Siden 1990	2024-2025
Utslipp fra norsk territorium	44,1	100,0	-13,9	-1,2
Olje- og gassutvinning	10,9	24,8	32,5	-0,9
Industri og bergverk	10,7	24,3	-44,0	1,6
Energiforsyning	1,1	2,6	234,6	0,4
Oppvarming i andre næringer og husholdninger	0,5	1,1	-82,1	-7,3
Veitrafikk	6,9	15,7	-6,9	-8,2
Luftfart, sjøfart, anleggsmaskiner m.m.	7,4	16,7	38,9	0,6
Jordbruk	4,4	10,1	-9,5	0,9
Andre kilder	2,1	4,7	-32,8	-3,3

Foreløpige tall.
Klimagassutslipp oppgitt i CO_2-ekvivalenter viser hvor stor oppvarmingseffekt en klimagass har, regnet om til mengde CO_2.
Omsetningskravet for innblanding av biodrivstoff til sjøfart fra 1. oktober 2023 er ikke inkludert i foreløpige tall.
Omfatter ikke utenriks sjø- og luftfart.
Kilde: SSB.

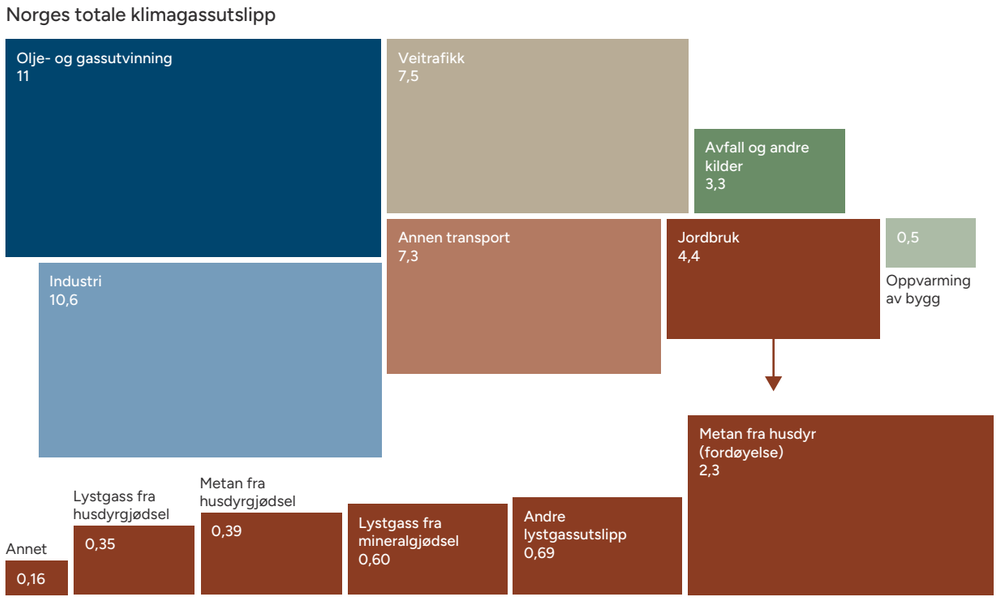
Figur 9.6.a. Utslipp av klimagasser i Norge

* Foreløpige tall.
På grunn av avrunding vil totaler kunne avvike fra summen av undergrupper.
Utslipp fra utenriks sjøfart og luftfart er ikke inkludert. Innenriks luftfart inkluderer næringen lufttransport og Forsvarets flyvninger.
Kilde: SSB.

Utslippene fra jordbruket er i hovedsak metan fra husdyr og gjødsellager, og lystgass fra gjødsel og jordsmonn. Disse utslippene har hatt noe nedgang siden 1990.

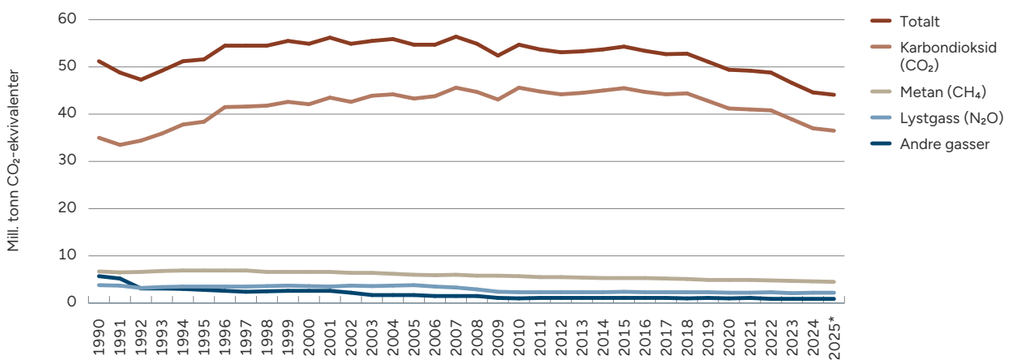
Figur 9.6.b. Norges totale klimagassutslipp (mill. tonn CO_2-ekvivalenter) og utslipp knyttet til jordbruksdrift i 2024, fordelt på gasser og kilder

Kilder markert med brunt er utslipp som er bokført jordbrukssektoren, mens andre farger markerer utslipp som blir bokført i andre sektorer.
Kilde: Miljødirektoratet og SSB.

CO_2 utgjorde 82,7 prosent av de totale utslippene i 2025 (figur 9.6.c.). Tilsvarende tall for 1990 var 68,3 prosent. Metan utgjorde i 1990 13,1 prosent, men har siden gått ned til 10,3 prosent i 2025.

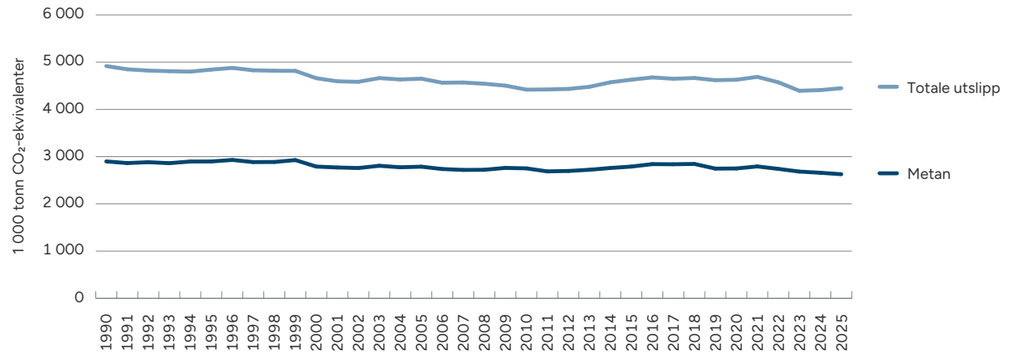
Figur 9.6.c. Utslipp av klimagasser i perioden 1990-2025

* Foreløpige tall.
Omfatter ikke utenriks sjø- og luftfart.
Klimagassutslipp oppgitt i CO_2-ekvivalenter viser hvor stor oppvarmingseffekt en klimagass har, regnet om til mengde CO_2.
Kilde: SSB.

Figur 9.6.d. viser at utslipp av metan utgjør 59 prosent av de totale utslippene fra jordbruket.

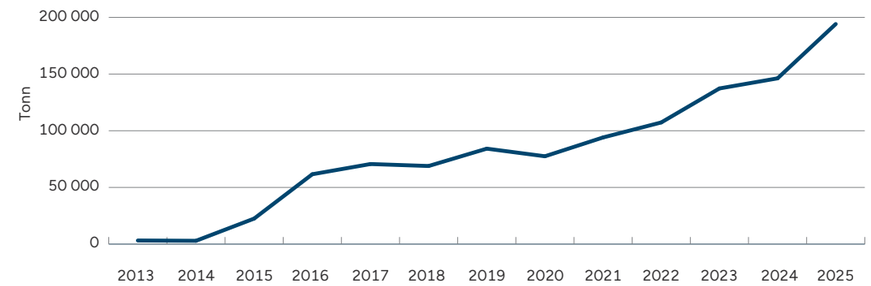
Figur 9.6.d. Klimagassutslipp fra jordbruket

Kilde: SSB.

I 2013 ble det etablert en tilskuddsordning for å levere husdyrgjødsel til biogass. Etter at ordningen ble etablert, har det vært en økning i leveransene av husdyrgjødsel til biogassanlegg. I 2025 ble drøyt 194 000 tonn husdyrgjødsel levert til produksjon av biogass.

Figur 9.6.e. Levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

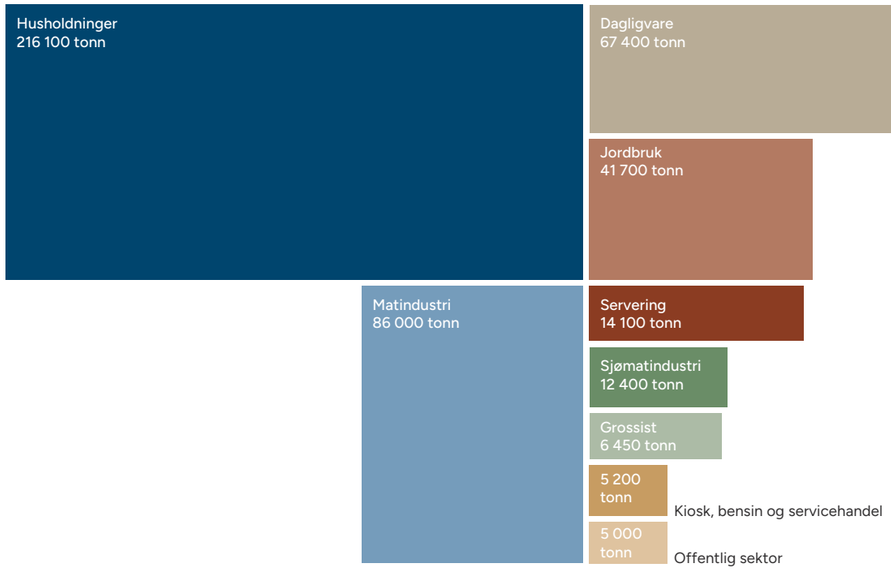
Kilde: Landbruksdirektoratet.

Kapittel 9.7. Reduksjon av matsvinn

Det er noe variasjon i frekvens og metodikk mellom de ulike undersøkelsene knyttet til matsvinn. En direkte sammenligning over tid er derfor vanskelig for hele kjeden fra primærproduksjon til husholdning. Det er en ekstra utfordring at husholdningsleddet, som står for den største delen av matsvinnet, er særlig vanskelig å sikre tall fra.

I april 2025 vedtok Stortinget lov om forebygging og reduksjon av matsvinn, også kalt matsvinnloven. Den har som formål å fremme bedre ressursutnyttelse av næringsmidler gjennom å forebygge og hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden.

Figur 9.7.a. Total mengde matsvinn i 2020, tonn fordelt per sektor

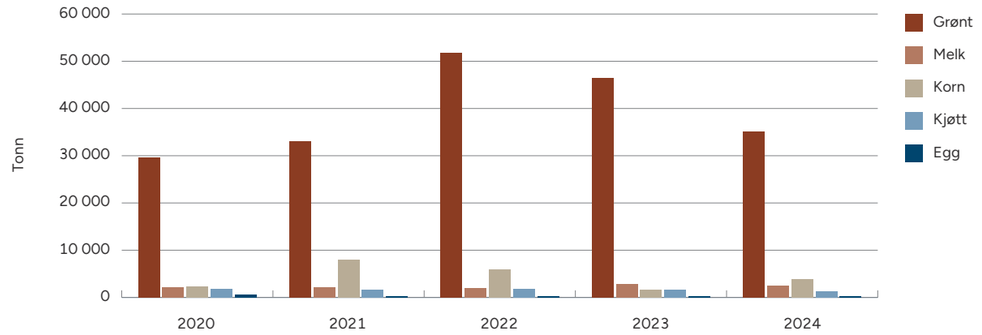

Kilde: Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn, Hovedrapport 2020.

Hovedrapport 2025 forventes å komme i løpet av året.

Nedgangen i matsvinn fra jordbrukssektoren fortsetter. Fra 2023 til 2024 var reduksjonen 18 prosent. I 2024 utgjorde det totale matsvinnet i jordbrukssektoren 43 132 tonn. Det tilsvarer 1,8 prosent av produksjonen. Grøntproduksjonen står for 82 prosent av totalt svinn i jordbrukssektoren.

Figur 9.7.b. Matsvinn i jordbrukssektoren fordelt på ulike produksjoner, tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet.

Kapittel 9.8. Bruk av plantevernmidler i ulike land

Figur 9.8.a. Forbruk av plantevernmidler i et utvalg europeiske land, målt i kg per hektar jordbruksareal

Kilde: FAOstat.

Animalia AS
Lørenveien 38
Postboks 396 Økern
0513 Oslo
Telefon: 23 05 98 00
E-post: animalia@animalia.no
animalia.no